VASILE – SORIN CURPĂN
EMILIA MITROFAN
TATIANA BOLUN – SERETAN

ANALIZĂ POLITICĂ

IAȘI
- 2014 -

Lucrări publicate de VASILE – SORIN CURPĂN:

1. **Răspunderea comitenților pentru faptele prepușilor**, Bacău, 1999;
2. **Complicitatea – formă a participației penale**, Iași - Bacău, 2000;
3. **Momente în dezvoltarea politico - juridică a României**, Bacău, 2006;
4. **Statul - instituție social-politică și juridică fundamentală**, Bacău, 2006;
5. **Drept Civil. Drepturi Reale. Obligații. Contracte speciale. Succesiuni. Sinteze**, Bacău, Ed. I - 2006;
6. **Drept Civil. Drepturi Reale. Obligații. Contracte speciale. Succesiuni**. **Sinteze**, Bacău, Ed. a II-a - 2007;
7. **Drept Constituțional. Stat și Cetățean**, Bacău, 2007;
8. **Procedura Penală. Participanții și acțiunile în procesul penal român**, Bacău, 2007;
9. **Independența judecătorilor și garanțiile ei juridice**, Bacău, 2007;
10. **Studii juridice**, Bacău, 2008;
11. **Drept Civil. Teoria generală a obligațiilor**, Bacău, Ed. I - 2008;
12. **Drept Civil. Teoria generală a obligațiilor**, Bacău, Ed. a II-a - 2008;
13. **Drept Penal - partea generală**, Bacău, 2008;
14. **Fenomene juridice și politico - etatice**, Iași, 2008;
15. **Tratat de științe Juridice**, Bacău, 2008;

16. **Enciclopedie Juridică. Tratat**, Bacău, 2008;
17. **Analiză doctrinară a Constituției Republicii Moldova** Bacău, 2010;
18. **Politică și drept în istoria românilor,** Bacău, 2010;
19. **Fenomene juridice și politico - etatice,** Bacău, 2010;
20. **Drept constituțional. Stat și cetățean,** Bacău, 2010;
21. **Procedură penală. Participanții și acțiunile în procesul penal român,** Bacău, 2010;
22. **Independența judecătorilor și garanțiile ei juridice,** Bacău, 2011;
23. **Drept civil. Teoria generală a obligațiilor,** Bacău, 2011;
24. **Sinteze de drept civil**, Bacău, 2011.
25. **Statul instituție social - politică și juridical fundamentală**, Bacău, 2011.
26. **Tratat de drept constituțional român**, Bacău, 2011;
27. **Tratat de Științe Juridice**, Bacău, 2011;
28. **Drept Constituțional al României și al Republicii Moldova – Tratat**, Iași, 2012;
29. **Enciclopedie Juridică – Tratat**, Iași, 2012;
30. **Prolegomene de Științe Juridice Române,** Iași, 2012;
31. **Științe Politice și Doctrine Politice Internaționale**, Iași, 2012;
32. **Doctrină generală statal-juridică**, Iași, 2012;
33. **Politică, Istorie și Drept în Moldova de Est**, Iași, 2012;

34. **Drept Politico-Statal**, Iași, 2012;
35. **Drept Penal. Partea Generală. Conform Legii Numărul 301/2004**, Iași, 2012;
36. **Enciclopedie Politico - Juridică**, Iași, 2012;
37. **România la cumpăna Istoriei. Tratat de Istorie, Politică și Drept**, Iași, 2012;
38. **Dezvoltarea constituțională a României**, Iași, 2013;
39. **Meditații filosofice**, Iași, 2013;
40. **Tratat politico – juridic**, Iași, 2013;
41. **Tratat de Diplomație – Volumele I, II, III, IV, V**, Iași, 2013;
42. **Politică Internaţională. Istorie şi Teorie**, Iaşi, 2013;
43. **Relații Internaționale**, Iași, 2013;
44. **Tratat de politică și drept - Vol. I, II**, Iași, 2014;
45. **Evoluția României din perspectivă istorică, politică și juridică. Tratat istorico-politico-juridic,** Iași, 2014;
46. **Istoria dreptului românesc,** Iași, 2014;
47. **Istoria și teoria relațiilor internationale**, Iași, 2014;
48. **Științe politice. Istorie și doctrină**, Iași, 2014;
49. **Analiză politică**, Iași, 2014.

Lucrări publicate de EMILIA MITROFAN:

1. **Enciclopedie Politico - Juridică**, Iași, 2012;
2. **România la cumpăna Istoriei. Tratat de Istorie, Politică și Drept**, Iași, 2012;
3. **Dezvoltarea constituțională a României**, Iași, 2013;
4. **Meditații filosofice**, ed.I, II, Iași, 2013;
5. **Tratat de Diplomație**, Volumul III, IV, V, Iași, 2013;
6. **Tratat de politică și drept – Vol. I, II,** Iași, 2014;
7. **Evoluția României din perspectivă istorică, politică și juridică. Tratat istorico-politico-juridic,** Iași, 2014;
8. **Istoria dreptului românesc,** Iași, 2014;
9. **Istoria și teoria relațiilor internationale**, Iași, 2014;
10. **Științe politice. Istorie și doctrină**, Iași, 2014;
11. **Analiză politică**, Iași, 2014.

Lucrări publicate de TATIANA BOLUN – SERETAN:

1. **Analiză politică**, Iași, 2014.

VASILE – SORIN CURPĂN
EMILIA MITROFAN
TATIANA BOLUN – SERETAN

ANALIZĂ POLITICĂ

IAȘI
- 2014 -

CUPRINS

Cuvânt introductiv.....11

Titlul I: Ştiinţe Politice.....15

Titlul II: Doctrinele Politice.....203

Titlul III: Sisteme constituţionale contemporane...359

Încheiere.....508

Cuvânt introductiv

Lucrarea propusă cititorului, intitulată ”Analiză politică” reprezintă o încercare de interpretare a doctrinelor politice, cu referire la Teoria Relațiilor Internaționale.

Cartea este structurată pe trei titluri, fiecare dintre acestea tratând chestiuni relative la Știința Politică respectiv la Știința Politică Internațională (Știința Relațiilor Internaționale).

În realizarea demersului nostru am apelat, cu încredere, și la alte domenii ale cunoașterii umane și, în mod special, ne referim aici la Științele Juridice. Dintre acestea rolul determinant l-au avut Știința Dreptului Constituțional și a Instituțiilor Politice precum și Știința Dreptului Public Comparat.

Cartea reprezintă punctul nostru de vedere, teoriile și justificările ori argumentările prezentate fiind, fără îndoială, subiective, rod al concepțiilor noastre.

Analiza ”Științelor Politice”, examinarea ”doctrinelor politice” și prezentarea sintetică a ”Sistemelor constituționale contemporane”, cu referire nemijlocită la Constituțiile și la filosofiile politice ale S.U.A. și ale fostei U.R.S.S. (inclusiv R.F. Rusă) constituie pilonii de rezistență ai prezentei lucrări.

În Științele Politice dar și în Științele Politice Internaționale (Știința Relațiilor Internaționale) analizele

și interpretările pot conduce la o diversitate de concluzii. Evident, concluziile noastre constituie doar simple opinii pe care am încercat să le argumentăm în mod corespunzător.

Măsura în care am reușit în ”tentativa” noastră rămâne la aprecierea cititorilor, singurii ”judecători” ai prezentei lucrări.

Având sentimentul datoriei împlinite lăsăm prezenta carte să străbată lungul și sinuosul drum al confruntării cu realitatea obiectivă. Noi vom fi satisfăcuți și dacă măcar unele teze afirmate aici își vor păstra – sub patina timpului – valabilitatea.

Încredințarea manuscrisului către editor, în vederea publicării operei, nu reprezintă punctul final. Dimpotrivă, constituie doar un început fragil deoarece în Științele Politice întotdeauna nu se poate spune totul.

Autorul principal multumește autorilor secundari, editorului, profesorilor de la Universitate, colegilor magistrați pentru încurajările și sfaturile, deosebit de utile, primite de-a lungul anilor.

Autorii își exprimă recunoștința în raport cu familiile lor, cu prietenii și cu persoanele apropiate cu care au discutat, de-a lungul timpului, unele chestiuni detaliate în această carte.

Ideile acestei cărți, astăzi obiectivată, au stat ani în șir în preocupările autorului principal.

Iată că după atâta amar de vreme a venit timpul ca această lucrare să vadă lumina tiparului.

Autorii mulțumesc potențialilor lectori și precizăm că așteptăm cu deosebit interes și matură preocupare eventualele observații, critici sau sugestii din partea cititorilor.

Vă salutăm cu deosebită considerație stimați cititori!!

AUTORII

Titlul I: Ştiinţa politică

Despre ”***ştiinţa politică***” am mai discutat în unele dintre lucrările publicate anterior cu ocazia tratării diferitelor instituţii şi fenomene relative la ”ştiinţele politice” sau la ”politologie”.

În prezenta lucrare vom încerca să analizăm teme eterogene relative la ştiinţa politică şi la subdomeniul relaţiilor internaţionale, din perspectiva diacronică, istorică.

Aşadar, trebuie precizat faptul că ”***ştiinţa politică***” reprezintă o parte integrantă a ştiinţelor sociale, în genere, iar ”***politicul***” constituie un subsistem al sistemului social global.

Partea cea mai importantă din cadrul ştiinţelor politice, fundamentală pentru înţelegerea tuturor ştiinţelor politice particulare, o reprezintă ”politologia”, care constituie o veritabilă teorie generală a ştiinţei politice.

Politologia, prin excelenţă, are ca obiect de studiu ***domeniul politic***, acesta constituind cadrul în care se desfăşoară viaţa oamenilor, într-un mod organizat, având ca finalitate satisfacerea unor interese: individuale, de grup social, general, naţionale, economice sau, după caz, politice.

Politica este inerentă materiei umane fiind o manifestare, o obiectivare a politicului. Această manifestare are un caracter istoric, fiind variabilă în timp.

Spre deosebire de politică, politicul este identic în sine şi eteru fiind un element constitutiv al rezinţenţei

umane şi sociale. Cu alte cuvinte, politica constituie un aspect fenomenologic, variabil în raport cu politicul care constituie elementul invariabil. De aici rezultă că în relaţia dintre politic şi politică intervine diferenţa dintre obiectiv şi subiectiv.

Politicul reprezintă aspectul, fenomenul obiectiv al unei realităţi sociale, în timp ce politica constituie o activitate specific umană, conştientă, eminamente subiectivă, având ca scop permanenta transformare a structurilor politice.

Dintre toate ramurile Ştiinţei politice în cadrul demersului nostru ne vom axa pe teoria generală a ştiinţelor politice, denumită politologie, întrucât aceasta are menirea de a generaliza toate legităţile acestui domeniu al cunoaşterii umane şi datorită faptului că politologia studiază, în totalitate, procesele şi fenomenele specifice ”ştiinţelor politice”.

Ce este politologia?

Aşa cum în Ştiinţele Juridice există Teoria generală a Dreptului, în ştiinţele politice există Politologia. Acestea sunt ştiinţe generale, care înmagazinează, sub aspect sintetic, totalitatea cunoştinţelor, teoriilor, concepţiilor din Drept respectiv din Ştiinţa Politică.

Aşa cum am precizat anterior politologia reprezintă o ştiinţă relativă la domeniul politic.

În lucrările noastre anterioare am argumentat corelaţia dintre Drept, Istorie, Economie, pe de o parte, şi Ştiinţa politică, pe de altă parte. Astfel, în lucrarea ”Fenomene juridice şi politico-etatice” am subliniat

legăturile, corelațiile subsistemului politic și a celui juridic în cadrul sistemului societar global, adică legăturile dintre științele juridice și cele politice prin prisma influențelor exercitate de acesta asupra societății în ansamblu. De asemenea, au fost analizate multiple teorii cu privire la ”preeminența” unei științe asupra celeilalte.

Revenind la chestiunea pusă în discuție precizăm că domeniul politic – ca subdomeniu al vieții sociale – este studiat atât de politologie cât și de științele politice particulare: știința statului; știința partidelor politice, sociologie politică, antropologie politică, geopolitică, doctrine politice, teoria relațiilor internaționale, etc. Totodată domeniul politic este analizat și de alte științe sociale: știința dreptului, istoria, sociologia generală, etc.

Dintre toate științele politice, politologia constituie știința care analizează legile generale ale politicului. Acest aspect – punctat anterior – determină anumite funcții pe care această teorie generală a domeniului politic și le asumă, respectiv:

* Funcția cognitivă sau explicativă prin intermendiul căreia se înțeleg fenomenele politice, în ansamblul lor, se asigură o interpretare unitară și veridică a acestor fenomene;
* Funcția prospectivă are ca scop descifrarea tuturor tendințelor pe care le posedă fenomenele politice;
* Funcția axiologică se referă la evaluarea fenomenelor politice și constituie o veritabilă ”scală de valori” pentru aceste fenomene.

Scopul suprem al tuturor științelor politice și deci și al politologiei îl reprezintă o relevare cât mai obiectivă

a realității. Așa fiind, politologia tinde spre identificarea și conturarea adevărurilor și a constantelor domeniului politic.

Diagnozele conținute în diversele demersuri politologice trebuie să se fundamenteze pe obiectivitate și pe adevăr. Numai astfel se vor putea realiza potențiale previziuni corecte și se pot identifica soluții viabile la diferitele problematici generate de fenomenele politice.

Domeniul politic se prezintă din punct de vedere politologic sub trei mari instuții: ***sistemul politic; acțiunea politică și gândirea politică.***

Vom încerca să punctăm câteva idei referitoare la fiecare dintre aceste adevărate ***instituții – fenomene*** ale politologiei.

Capitolul I: Sistemul politic

Sistemul politic este o parte componentă a sistemului social (societar) global. În identificarea sistemului politic și a rolului acestuia în sistemul societar global trebuie să reținem că el se raportează la elementele de organizare si de conducere a vieții sociale, a societății.

Corelația de la genul proxim la diferența specifică, sau de la întreg la parte, existentă între ”sistemul social (societar) global” și ”sistemul politic” pune în discuție necesitatea explicării noțiunilor utilizate.

În esență, sistemul social (societar) global este reprezentat de societate. Societatea se prezintă ca o ”ființă socială” datorită faptului că este alcătuită din oameni, care interacționează și comunică între ei. Sistemul societar global prezintă mai multe elemente aflate în interacțiune reciprocă, alcătuind un tot unitar.

Sistemul politic – constitutie un subsistem al sistemului social global care cuprinde relațiile politice, instituțiile politice și cultura politică.

Sistemul politic – are menirea de a asigura organizarea, funcționarea și conducerea societății.

Ca subsistem al sistemului social global, ***sistemul politic*** interacționează cu alte subsisteme, creind în ultimă instanță o relație de dependență și de influență în raport cu celelalte subsisteme ale sistemului social global.

Societatea este viabilă doar dacă sistemul politic este bine structurat și este apt să răspundă exigențelor privind conducerea acesteia.

O chestiune de importanță capitală se referă la conținutul și structura sistemului politic.

De altfel, analizând structura implicit sunt analizate și componentele sistemului politic. Acestea sunt următoarele: ***relațiile politice, instituțiile politice și cultura politică.***

Să analizăm, succint desigur, fiecare element component al sistemului politic.

Relațiile politice – constituie o parte a relațiilor sociale. Este vorba de acele relații, raporturi care, prin

natura lor au ca scop organizarea, funcționarea și conducerea societății.

Este evident faptul că relațiile politice se stabilesc între comunitățile umane, între grupurile sociale, sau între indivizi, priviți în mod singular.

Relațiile politice, având un caracter organizat, se obiectivează prin intermediul instituțiilor politice, sau, după caz, se manifestă prin platforme sau programe politice.

Atât instituțiile politice cât și programele sau platformele politice au ca obiectiv central organizarea, funcționarea și conducerea societății. Rezultă, în mod logic, că relațiile politice se centrează în raport cu ***puterea politică***. Aceasta întrucât puterea politică reprezintă ”cheia de boltă” în conducerea societății.

Concret, relații politice se stabilesc între partide politice, între instituții politice, între cetățenii statului și organele puterii de stat (puterea de stat fiind o putere eminamente politică); relațiile între partidele politice și ”puterile” constituite în stat și chiar relații între statele lumii.

Instituțiile politice – sunt și ele o parte componetă a sistemului politic, privit ca subsistem al sistemului social global.

Instituțiile politice, prin însăși natura și rolul lor, constituie ”un barometru” în privința gradului de organizare politică a societății, la un moment dat, determinat, pe scara istoriei.

Dintre instituțiile politice cea mai veche și cea mai importantă, fiind fundamentală pentru însăși existența societății, este ***statul***.

Desigur, când ne referim la stat avem în vedere întregul ansamblu de organe etatice.

Alte instituții politice sunt reprezentate de: grupurile de presiune, partidele politice, ș.a.

Cultura politică – reprezintă tot o componentă a sistemului politic. Aceasta se referă la modul în care organizarea, funcționarea și conducerea politică a societății se reflectă în conștiința oamenilor.

Cea mai mare parte a culturii politice este reprezentată de doctrinele și de ideologiile politice.

Punctarea celor trei elemente structurale ale sistemului politic relevă faptul că acestea se află într-o intimă corelație datorită faptului că toate aceste componente au o finalitate comună, concretizată în funcționarea normală și eficientă a sistemului politic.

Scopul sistemului politic este realizat prin ***funcțiile acestuia*** care deși sunt proprii tuturor sistemelor politice, ele pot varia în raport de condițiile istorice sau de zona geografică în care statele sunt situate. Diferențierea se raportează doar la conținutul concret al acestor funcții și la formele prin care ele se manifestă.

Totodată funcțiile sistemului politic depind – ca mod de realizare – de tradițiile politice ale societății organizată în stat precum și de dinamica relațiilor internaționale.

Toate funcțiile sistemului politic – privit în abstracțiunea sa – au ca obiectiv central eficientizarea

funcționării acestuia. Între funcțiile proprii sistemului politic, nominalizăm următoarele:

* ***Funcția de menținere și de adaptare a sistemului***. Se referă la prezervarea sistemului politic ceea ce nu exclude și transformarea acestuia prin receptarea unor noi relații politice sau a unei culturi politice novatoare;

* ***Funcția de conversie politică.*** Se raportează la necesitatea implementării în practica politică a idealurilor membrilor societății. Reglarea ”raportului de forțe” dintre cele trei ”puteri” constituite în stat (legislativă, executivă și judecătorească) pentru asigurarea separației ”puterilor” etatice constituie un exemplu elocvent.

* ***Funcția de extracție.*** Se materializează, de principiu, în aptitudinea identificării și utilizării resurselor umane și materiale din cadrul societății, în scopul funcționării eficiente a sistemului politic.

* ***Funcția de reglementare.*** Are un caracter quasinormativ și se circumscrie activităților desfășurate de componentele structurale specializate ale sistemului politic în vederea controlării conduitelor politice manifestate de grupuri umane sau de indivizi.

* ***Funcția de mobilizare a resurselor politice.*** Implică aptitudinea sistemului politic de a identifica aceste resurse și de a le orienta în scopul îndeplinirii obiectivelor. Important este ca sistemul politic să constate dacă aceste resurse politice sunt suficiente sau, dimpotrivă, limitate și să aibă voința de a suporta toate cheltuielile legate de crearea acestei resurse extrem de necesare.

* ***Funcția de identificare a scopurilor și a sarcinilor sociale.*** Atât scopurile cât și sarcinile sociale se regăsesc în actele normative programatice care trebuie să fie în concordanță atât cu voința guvernanților cât și cu interesele legitime ale celor guvernați.

* ***Funcția de integrare a tututror elementelor societății.*** Această funcție se referă la necesitatea integrării grupurilor sociale, indiferent de poziția socială ocupată, a tuturor indivizilor care compun societatea, în angrenajul mecanismelor politice.

Desigur, aceasta se realizează gradual, în etape, în raport de nivelul de educație al indivizilor.

Corelația dintre sistemul politic și regimul politic

Regimul politic constituie obiect de preocupare științifică atât pentru politologi cât și pentru alte categorii de cercetători social-umaniste: juriști, sociologi, filosofi, etc.

Practic, prin intermediul regimului politic se relevă ***modul concret faptic de organizare și de funcționare a sistemului politic*** precum și de constituire a organelor de conducere etatice.

Atunci când organele de conducere ale societății organizată în stat se formează fără acceptul guvernaților, a cetățenilor, vorbim despre regimuri politice dictatoriale. Dimpotrivă, dăcă organele de conducere constituite au la bază consimțământul guvernaților, atunci aceste regimuri politice sunt democratice.

Puterea politică

Grecii au fundamentat și au impus termenul ”***politică***” dar rimanii au creat conceptul fundamental de ”***putere***”.

Puterea politică constituie elementul central, fundamental al politicii.

Dar ce reprezintă puterea? Puterea constituie, spre exemplu, aptitudinea unei persoane fizice de a-și apropia un bun, un obiect care nu se află în posesia/proprietatea sa.

De la acest aspect intuitiv putem aprecia că puterea constă într-un raport de interdependență, materializat prin capacitatea unui actor social de a influența conduita altui actor social. Ca atare, puterea politică reprezintă tot o relație de influențare, de interdependență, concretizată în raporturile de dominație – supunere sau în relație de comandă – ascultare.

În cadrul manifestării puterii politice etatice se realizează distincțiile între guvernanți și guvernați precum și între societatea politică și societatea civilă.

De principiu, influența, forța, dominația guvernanților se realizează fără contrareacții datorită legitimității clasei guvernante. Alteori, puterea este impusă prin forță dar numai în situații de criză profundă la nivel social asociată cu încălcarea fățișă și nemijlocită a legislației.

Pentru a-și juca rolul său în societate, puterea politică se folosește de multiple mijloace: de ordin politic și ideologic, social și economic.

Puterea politică reprezintă un concept static care se dinamizează prin evoluția impunerii propriei voințe în cadrul societății. Numai în acest mod puterea politică își poate asigura funcționalitatea și stabilitatea. Capacitatea puterii politice de a-și impune voința în societate definește ***autoritatea politică*** sau ***autoritatea politico-etatică.***

Așa fiind, forma dinamică de manifestare concretă a puterii politice este reprezentată de autoritatea politică.

În acest punct al discursului o întrebare apare ca fiind legitimă: care este raportul dintre forța puterii publice și autoritatea politică??

Răspunzând la această interogație afirmăm faptul că forța puterii politice este sporită numai dacă autoritatea politico-etatică se realizează preponderent prin convingere. Autoritatea politică, în starea sa idealistă, ar presupune obținerea supunerii, ascultării din partea tuturor actorilor sociali, fără a întrebuința constrângerea.

Deci, autoritatea politică impune puterea prin convingere, verificându-și viabilitatea prin capacitatea puterii de a dobândi ascultare de bună voie, fără constrângere politico-etatică.

Conceptul de ***legitimitate politică*** presupune exercitarea puterii politice ca urmare a unui ”pact” încheiat între guvernanți și guvernați.

Cetățenii recunosc puterii politice dreptul de a guverna societatea. Tocmai legitimitatea politică asigură autoritatea puterii politice.

Trebuie să înțelegem puterea politică ca fiind o forță latentă care se manifestă doar în mod excepțional când sunt înfrânte prescripțiile legale.

Etimologic, legitimitatea politică înseamnă că autoritatea politică se exercită conform legii.

Influența politică constituie un ansamblu de acțiuni politice întreprinse în mod conștient pentru formarea sau pentru schimbarea comportamentelor politice adoptate de membrii societății civile.

La rândul său, ***prestigiul politic*** definește o apreciere, de regulă pozitivă, de care se bucură un organ politic sau o persoană publică politică datorită activității pe care o desfășoară sau din cauza valorilor sociale pe care le promovează.

Așa fiind, prestigiul politic se află în strânsă corelație cu ”***puterea politică***”, ”***autoritatea politică***” și respectiv ”***legitimitatea politică***”.

Ontologic vorbind ***puterea politică*** fiind o relație, un raport între autori sociali, se concretizează în activitatea politică de conducere a societății umane. Concret ***puterea politică*** se manifestă în raportul dintre cei care domină (guvernanții) și cei care se supun (guvernații).

Sub aspect obiectiv, material, puterea – generic vorbind – reprezintă în succesiunea de reglare și de integrare a indivizilor care compun societatea. Aceasta implică ordonarea conduitelor membrilor societății civile și – la nevoie – corijarea comportamentelor adoptate de membrii societății.

Din punct de vedere subiectiv dependența din cadrul raporturilor de putere politică nu trebuie

concepută în mod absolut. Altfel spus, influențarea reciprocă a comportamentelor și a acțiunilor se realizează într-o marjă de libertate de acțiune a actorilor politici.

Relația politică nu este și nici nu trebuie privită ca o influență într-un singur sens, de la guvernanți la guvernați. Dimpotrivă, actorul politic dominant nu poate face abstracție de voința și de acțiunile societății civile. În epoca contemporană în locul impunerii brutale a voinței guvernanților se utilizează pe scară largă alte mijloace: tatonarea partenerilor politici; tranzacția politică; competiția între actorii politici; etc.

În cadrul puterii politice se includ mai multe entități, fie etatice, fie neetatice: statul, cu cele trei ”puteri” ale sale – legislativă, executivă și judecătorească; partidele și alte organizații cu caracter politic, care au aptitudinea de a asigura conducerea politică a societății; mijloacele de informare în masă, care joacă un rol fundamental în adoptarea unor comportamente politice atât de către societatea civilă cât mai ales de clasa politică.

În doctrina politică se recunoaște ***puterii*** multiple funcții:

* ***Funcția programatică*** – constă în elaborarea programelor directoare în baza cărora actorii trebuie să acționeze;
* ***Funcția organizatorică*** – reprezintă aptitudinea puterii de a stabili formele de organizare cele mai adecvate în scopul îndeplinirii programului director;
* ***Funcția ideologică*** – se relevă în capacitatea influențării, a educării cetățenilor conform valorilor

promovate prin programul director. Această funcție are rolul de a asigura acceptarea din convingere a deciziilor adoptate de către factorii dominanți. Desigur, acceptarea trebuie să se manifeste din partea guvernaților, a societății civile.

* ***Funcția coercitivă*** – rezidă în capacitatea utilizării constrângerii în vederea alinierii indivizilor la o acțiune conformă cu deciziile adoptate sau constă în aptitudinea entității politice de a exprima orice împotrivire la deciziile adoptate.

* ***Funcția de control*** – presupune supravegherea activă a modului de respectare a deciziilor adoptate precum și luarea de măsuri în scopul atingerii obiectivelor.

Statul – instituţie social-politică şi juridică fundamentală

Capitolul I: Noţiune, definiţie, caractere juridice

Ca şi Dreptul, de altfel, ***Statul*** a constituit şi constituie o preocupare constantă a oamenilor de ştiinţă social-umanişti. Filosofi, politologi, sociologi şi jurişti au încercat să clasifice sensurile acestei noţiuni şi să-i determine, în concret, conţinutul.

Despre politică şi despre Stat se discută în viaţa curentă în toate mediile sociale.

Statul reprezintă înainte de toate ***o instituţie politico-juridică.***

În limbajul tehnic-juridic noţiunea de instituţie se utilizează în două accepţiuni:

- pentru a desemna un ansamblu de norme sociale de conduită care presupun un obiect precum şi funcţii identice.

- pentru a determina o categorie de autoritate publică concretizată într-o organizaţie (de exemplu: o judecătorie; o curte de apel; guvernul, etc.).

Desigur, statul ca instituţie juridică priveşte această ultimă accepţiune a noţiunii.

Pretutindeni şi constant ***Statul*** fiinţează cu scopul îndeplinirii unor funcţii.

* ***Funcţia legislativă*** – are ca obiect elaborarea de norme juridice, cu aplicarea generală şi obligatorie,

norme susceptibile de a fi sancţionate prin forţă coercitivă etatică.

* ***Funcţia executivă*** – se referă la organizarea şi desfăşurarea serviciilor publice. Această funcţie etatică asigură organizarea aplicării legilor adoptate de puterea legislativă.

* ***Funcţia jurisdicţională*** – asigură soluţionarea, pe baza procedurilor prestabilite, a litigiilor ivite între subiectele de drept (persoane fizice şi persoane juridice) atunci când se pretinde că ordinea de drept a fost încălcată sau că drepturile subiective au fost nerecunoscute.

Încă din antichitate ***Statul*** a îndeplinit şi alte funcţii legate de conservarea fiinţei sale. Astfel: funcţia de apărare, funcţia de menţinere a liniştii şi ordinii interne au constituit dintotdeauna apanajul puterii etatice.

Pe măsura dezvoltării social-economice, începând cu epoca modernă, ***Statul*** şi-a asumat şi alte funcţii de natură a ridica şi îmbunătăţi starea materială şi spirituală a populaţiei. Au apărut funcţii noi cum ar fi: funcţia de ocrotire a familiei şi a sănătăţii publice; de protejare a persoanelor fizice defavorizate; de asigurare şi garantare a dreptului la educaţie şi la cultură; de asigurare a unui mediu sănătos, etc.

Statului i s-au dat multiple definiţii fiind considerat „acoperişul juridic al unui fenomen sociologic" ori „societatea politică care acoperă societatea civilă".

Apreciem că ***Statul constituie o instituţie care se fundamentează pe o populaţie, aşezată pe un teritoriu delimitat, şi care este aptă de a se organiza în vederea***

exercitării funcţiilor legislativă, executivă şi judecătorească prin intermediul autorităţilor publice legal investite.

Noţiunea de ***Stat*** este utilizată în doctrina juridică constituţională în două accepţiuni:

*. În sens larg prin care înţelegem o societate structurată având o conducere proprie;

*. În sens restrâns care se manifestă sub forma sistemului de organe care asigură conducerea politică a societăţii având şi monopol asupra creării şi aplicării normelor juridice.

Statul îşi determină propria competenţă. În doctrină s-a afirmat că determinarea exclusivă şi unică a competenţei autorităţilor etatice, fără intervenţia unei autorităţi superioare ori supranaturale, constituie o caracteristică ***a suveranităţii etatice.***

Statul, manifestat şi concretizat prin puterile care îl compun, prezintă o serie de caractere juridice (sau trăsături caracteristice) distincte:

* ***Puterea publică***, prin intermediul căreia se exteriorizează voinţa Statului ***este o putere politică***.

Aceasta deoarece societatea politică sau mai precis guvernanţii edictează normele juridice impersonale şi general-obligatorii, având în vedere programul de guvernare al partidului sau alianţei politice câştigătoare în alegeri. Firesc, beneficiarii normelor care oglindesc voinţa politică sunt cetăţenii, deci societatea civilă în ansamblul ei.

* ***Statul dispune de forţă materială de constrângere***.

Autorităţile etatice dispun de forţa materială de constrângere care este o putere, prin natura sa, superioară tuturor celorlalte puteri manifestate de teritoriul statului.

Dacă Statul nu ar beneficia de forţa coercitivă Dreptul pozitiv (obiectiv) ar fi lipsit de eficienţă iar societatea s-ar prăbuşi în haos şi în anarhie.

Forţa coercitivă etatică este superioară oricărei puteri aflate pe teritoriul statului deoarece derivă, în mod direct, din supremaţia de stat care constituie o componentă a suveranităţii (este latura internă a suveranităţii etatice).

Cu toate că atribuţiile statului se exercită prin intermediul celor trei puteri constituite (legislativă, executivă şi judecătorească), forţa materială de constrângere rămâne un monopol al Statului. Datorită acestui fapt forţa de constrângere se impune – ab institutio – în raport cu alte puteri constituite în interiorul statului.

* ***Forţa de constrângere etatică este unică*** deşi, în mod concret, puterea de stat se exercită prin intermediul a trei categorii de autorităţi publice.

Nu se poate concepe existenţa mai multor forţe materiale de constrângere întrucât acestea ar implica existenţa unei pluralităţi de puteri în stat. Statul se manifestă prin puterea legislativă, executivă şi judecătorească, toate având în ansamblu, puterea unică în stat.

Manifestarea unei alte puteri, a altui stat, fără consimţământul sau acordul statului în cauză, determină ştirbirea suveranităţii urmată fie de concretizarea unei stări de dependenţă între state, fie de disoluţia autorităţii

unui stat ori de dispariţia sa din punct de vedere politico-geografic.

* ***Puterea de stat este o putere organizată.***

În mod firesc puterea de stat este o putere organizată datorită funcţiilor speciale pe care ***Statul*** le îndeplineşte. Puterii legislative, puterii executive şi puterii judecătoreşti le revin funcţii şi sarcini distincte în raport de competenţele atribuite în ***Stat.***

Capitolul II: Structura de stat. Formele de guvernământ. Regimurile politice

§ 1. Structura de stat

1. Statul unitar sau simplu – presupune existenţa unei singure formaţiuni statale. Acest tip de stat acţionează pe planul relaţiilor internaţionale ca ***subiect unic*** de drept internaţional public.

Pe întreg teritoriu statului puterea de stat se manifestă printr-un singur rând de organe supreme (parlament, guvern, instanţă supremă). Actele normativ-juridice emise de autorităţile publice centrale sunt obligatorii pe întreg teritoriul ţării.

Existenţa unor zone sau provincii puternic descentralizate nu afectează forma unitară a statului.

2. Statul federal – se caracterizează prin aceea că statele membre îşi transferă „suveranitatea externă” în

totalitate şi „suveranitatea internă" într-o anumită proporţie către organele statului federal.

În acest mod, prin voinţa statelor federate se creează un ***nou stat***, ale cărui organe vor decide exclusiv în relaţiile internaţionale precum şi în alte domenii prevăzute de Constituţiile federale.

Statul federal este situat între statul unitar şi confederaţia de state.

Statele federale[1)] păstrează o organizare constituţională completă: au parlament, guvern şi instanţe, judecătorii proprii. Cetăţenii statului federat beneficiază şi de cetăţenia statului federal.

Statul federal se întemeiază pe o constituţie spre deosebire de confederaţia de state care se fundamentează pe un tratat internaţional.

Federaţiile se creează, de regulă, prin unirea unor state, care anterior au fost confederate. De exemplu, constituirea federaţiei S.U.A. în anul 1787; constituirea federaţiei elveţiene în anul 1848, constituirea Republicii Federale Germania, prin unificarea zonelor de ocupaţie americană, britanică şi franceză în anul 1949, etc.

Alte federaţii iau naştere prin separarea unor state anterior incluse într-un stat unitar. De exemplu, Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice constituită pe ruinele fostului Imperiu Ţarist.

În general, statele federale au o ierarhie bazată pe două categorii de puteri etatice: puterea statelor federate iar deasupra acestora puterea statului federal.

În fosta U.R.S.S. nu a fost respectat acest principiu. Acest stat federal a cunoscut o stratificare mai

[1)] Statele federate sunt statele componente ale statului federal.

accentuată în sensul că unele republici unionale, aveau în componenţă republici autonome.

Astfel, ***republica autonomă*** era parte integrantă din ***republica unională*** şi, prin intermediul acesteia din urmă, era parte componentă din U.R.S.S. (***statul unional-federal***).

Ierarhizarea aceasta manifestată în trei trepte – republică autohtonă, republică unională şi stat federal – nu a fost cu caracter general, multe republici unionale fiind ierarhizate doar pe două trepte, întrucât nu aveau în componenţă republici autohtone.

În Statele Unite ale Americii statele federate au propria constituţie, parlament, guvern şi organe judecătoreşti proprii şi distincte de cele ale statului federal.

Competenţa generală este conferită de Constituţia S.U.A. statelor membre ale federaţiei iar competenţa derogatorie, de excepţie, este acordată autorităţilor statului federal.

În S.U.A. atribuţiile statelor federate sunt complet determinate în raport cu competenţele statului federal. Practic, fiecare categorie de stat (federal respectiv federat) îşi execută propria legislaţie, fără nici o imixtiune.

3. Asociaţiile de state – cuprind confederaţiile de state, uniunea reală şi uniunea personală.

A. Confederaţiile de state

Sunt asociaţii de state care îşi păstrează intactă deplina suveranitate (supremaţia şi independenţa). Statele constituie un organism sau mai multe organisme comune, formate din delegaţiile tuturor statelor

participante, în scopul protejării intereselor comune de ordin economic, politic sau militar.

Organismul comun denumit: congres, consiliu, dietă etc. nu reprezintă o autoritate legislativă. El este alcătuit din diplomaţi mandataţi de către statele participante.

La temelia unei confederaţii se află ***un tratat internaţional***. Asocierea statelor nu dă naştere unui nou stat.

În istoria politică confederaţiile s-au transformat în state federale.

Au fost confederaţii: Confederaţia germană (1815-1866); Confederaţia cantoanelor elveţiene din perioada 1291-1848; Confederaţia Statelor Unite ale Americii de Nord în perioada 1787-1878; Confederaţia statelor sudiste din S.U.A. (1861-1865).

Statele componente ale fostei U.R.S.S., în marea lor majoritate au format ***Comunitatea Statelor Independente (C.S.I.)***, în anul 1991. Ulterior, Federaţia Rusă, Republica Belarus, Kurdistan şi Kaghestan au creau ***o uniune***, în care statele şi-au păstrat independenţa.

B. Uniunea reală

În cadrul ***uniunii reale*** statele componente se asociază sub sceptrul unei dinastii unice. Succesiunea la tron este reglementată identic în toate statele asociate. De asemenea, uniunea reală se caracterizează şi prin aceea că statele asociate dispun de unul sau mai multe organe comune.

De obicei, uniunile reale beneficiază de un minister al afacerilor externe comun, care are drept

consecinţă faptul că statele componente sunt considerate ***un subiect unic*** pe scena relaţiilor internaţionale.

Exemple de uniuni reale: Austria şi Ungaria (Austro-Ungaria) între 1867-1918; Danemarca şi Islanda între 1918-1944; Norvegia şi Suedia între 1815-1905; Principatele Unite Române între 24.01.1859-24.01.1862.

C. Uniunea personală

Reprezintă o formă a asociaţiilor de state care au un ***suveran comun***.

Statele asociate îşi păstrează neştirbite supremaţia şi independenţa, neavând vreun alt organ comun, cu excepţia şefului de stat.

Puterea etatică este organizată distinct iar fiecare stat beneficiază de o constituţie proprie.

Exemple de Uniuni personale: Regatul Marii Britanii şi Regatul Hanovrei între 1714-1837; Ţările de Jos şi Marele Ducat de Luxemburg între 1815-1890; Regatul Belgiei şi Congo între 1885-1908.

§ 2. Formele de guvernământ

Forma de guvernământ răspunde la următoarea chestiune: Cine exercită puterea suverană în stat? Puterea poate fi exercitată de o singură persoană, de un grup restrâns de persoane sau de către popor.

În consecinţă sub aspectul formei de guvernământ statele se clasifică în: ***monocraţii, oligarhii*** şi respectiv ***democraţii***.

* ***Monocraţiile*** – reprezintă o formă de guvernământ în care puterea de stat se exercită de către o unică persoană fizică.

Această persoană, de regulă, poartă titulatura de: împărat (imperator), rege, principe, prinţ, preşedinte.

Forma de guvernământ a monocraţiei a fost des întâlnită în epoca antică şi în perioada medievală, când au existat monarhiile absolute.

În perioada contemporană au existat monocraţii în: Germania, Italia, Spania şi fosta U.R.S.S. în timpul conducătorilor: Hitler, Mussolini, generalul Franco şi I.V. Stalin.

* ***Oligarhiile*** **–** constituie o formă de guvernământ în care puterea de state este deţinută de o minoritate.

Minoritatea conducătoare este desemnată pe baza unor criterii prestabilite, cum ar fi: vârsta, averea sau naşterea.

Această formă de guvernământ a dispărut în epoca contemporană.

* ***Democraţiile*** – reprezintă o formă de guvernământ în care rolul predominant îl are voinţa poporului.

Democraţiile antice greceşti nu erau veritabile deoarece la conducerea treburilor statului participau doar cetăţenii, cu excluderea săracilor din cetăţi şi a sclavilor care reprezentau majoritatea populaţiei.

Pentru a exista un regim democratic – în epoca contemporană – este imperios necesară o implicare în viaţa publică a tuturor cetăţenilor capabili, fără deosebire de naţionalitate, avere, religie, origine socială, sex sau apartenenţa politică.

**** Monarhia şi republica.***

Această distincţie priveşte modul de desemnare a organului care îndeplineşte atribuţiile şefului de stat.

Monarhia – este o formă de guvernământ în care şeful de stat este investit în mod ereditar sau pe timpul vieţii, în timp ce ***republica*** – este acea formă de guvernământ în care şeful de stat (fie organ unipersonal, fie organ colegial) este ales pe un termen limitat şi prestabilit de popor sau de parlament.

Faptul că un stat are o formă republicană de guvernământ nu înseamnă că în acea ţară există un regim democratic.

Pe de altă parte, în epoca contemporană forma de guvernământ monarhică nu presupune existenţa monocraţiei, adică a monarhiei absolute. Dimpotrivă, există o multitudine de state care, deşi au o formă de guvernământ monarhică, manifestă o viaţă politică cu caracter democratic. Practic, este vorba de aşa numitele monarhii constituţionale sau limitate, consacrate astăzi şi în unele state europene occidentale (Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord; Regatul Olandei; Regatul Belgiei; Regatul Spaniol; Regatul Suediei, ş.a.

§ 3. Regimurile politice

Regimurile politice sau constituţionale reprezintă modalităţile şi tehnicile prin intermediul cărora clasa politică dintr-un stat guvernează.

În doctrina Dreptului Constituţional autori celebri au identificat corelaţia dintre principiul juridic – constituţional al separaţiei puterilor în stat, pe de o parte

şi regimul politic sau constituţional concret adoptat, la un moment dat, într-un stat, pe de altă parte.

Parafrazând un celebru doctrinar de Drept Constituţional şi Instituţii Politice „problema modurilor de exercitare a puterii de stat în funcţie de repartizarea atribuţiilor între diverse categorii de organe şi de raporturile dintre ele devine problemă fundamentală a statului şi deci a dreptului constituţional” [2)].

La analiza fiecărui tip de regim politic se vor avea în vedere, cu prioritate, raporturile dintre puterea legislativă şi puterea executivă. Nu intenţionăm să ignorăm cea de a treia putere constituită în stat, respectiv puterea judecătorească, ci doar să subliniem faptul că legătura fundamentală este între legislativ şi executiv.

Aceasta cu atât mai mult cu cât Montesquieu, autorul teoriei separaţiei puterilor în stat, preciza: „din cele trei puteri de care am vorbit cea de a judeca este într-un anume fel nulă. Nu mai rămân decât două” [3)].

A). Regimul confuziunii puterilor etatice.

Regimul politic al confuziunii puterilor statului este denumit în doctrină şi ***regimul politic „de adunare”*** şi constă în exercitarea de acelaşi organ al statului a puterii legislative şi a puterii executive. Practic acest guvernământ se realizează prin concentrarea întregii puteri la nivelul puterii legislative (parlamentului) care îşi subordonează autoritatea executivă.

[2)] Prof. Dr. Genoveva Vrabie, Drept Constituţional şi Instituţii Politice Contemporane, Editura Fundaţiei „Chemarea” Iaşi, 1992, pag. 109.

[3)] Idem, Op. citate, pag. 118.

Acest regim constituţional prezintă anumite inconveniente. Astfel, în ipoteza în care organul legiuitor este dominat de o condiţie de partide sau de un partid politic, jocul politico-etatic se transferă, practic, de la instituţiile etatice către partidele politice.

Statele socialiste au practicat un regim politic al confuziunii puterilor. În România socialistă, Marea Adunare Naţională constituia organul suprem al puterii de stat. În raport cu M.A.N. se subordonau toate categoriile de organe ale statului.

De principiu, confuziunea puterilor este de natură a determina hegemonia unei autorităţi în raport cu celelalte autorităţi constituite în stat, ceea ce poate determina instaurarea unui regim autoritar.

B). Regimul confuziunii al separaţiei rigide a puterilor etatice.

Acest regim politic mai este denumit în doctrină ***regimul politic prezidenţial***. Este aplicat în Statele Unite ale Americii, în unele state din America de Sud şi din Africa precum şi în Republica Federativă Rusă.

Preşedintele statului deţine puterea executivă, în baza Constituţiei. El este ales prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat pentru un mandat determinat în timp.

Fiind ales de popor, preşedintele prezintă aceeaşi legitimitate ca şi Parlamentul. El nu poate dizolva Parlamentul şi nu poate fi demis din funcţie de către autoritatea legiuitoare. Miniştrii răspund, din punct de vedere politic, exclusiv în faţa preşedintelui.

C). Regimul politic al separaţiei simple sau al colaborării puterilor publice.

Este cunoscut în doctrină sub denumirea de ***regim politic parlamentar***.

Se caracterizează prin realizarea echilibrului între puterea legislativă şi puterea executivă.

Preşedintele Republicii este ales de către autoritatea legislativă.

Membrii guvernului răspund, din punct de vedere politic, atât individual cât şi solidar în faţa parlamentului.

De regulă, şeful de stat (preşedinte sau monarh) are atribuţii foarte restrânse în privinţa conducerii treburilor publice.

Şeful puterii executive poate, în anumite condiţii, să dizolve Parlamentul.

Din punct de vedere istoric rădăcinile regimului politic parlamentare se regăsesc în Marea Britanie.

D). Regimul semiprezidenţial.

Este denumit şi ***regim politic semiparlamentar***. Acest regim întruneşte trăsături ale regimului prezidenţial cu trăsături ale regimului parlamentar.

Preşedintele poate dispune de largi prerogative având legitimitate ca urmare a alegerii prin scrutin naţional. Acesta poate dizolva parlamentul.

Preşedintele este şeful armatei şi poate participa la şedinţele Guvernului situaţie în care le prezidează. El dispune de prerogative însemnate şi pe planul realizării externe a statului.

Acest regim politic este denumit ***semiprezidenţial*** deoarece la congruenţa elementelor specifice regimului

parlamentar cu elemente specifice regimului prezidenţial, cele din urmă sunt precumpănitoare.

Capitolul III: Elemente constitutive ale statului

Statul cuprinde două elemente de fapt – populaţia şi teritoriul – şi un element cu caracter politico-juridic – autoritatea sau puterea de stat (denumită şi suveranitate).

§1. Populaţia

Fundamentul statului îl constituie naţiunea.

Naţiunea **–** reprezintă o formă de comunitate umană, istoriceşte determinată, caracterizată prin faptul că între membrii săi există legături durabile şi identificabile, fundamentate pe comunitatea de interese social-economice, pe religie şi pe factura psihologică.

De principiu populaţia unui stat cuprinde o singură naţiune. Este posibil ca un stat să includă naţiuni şi naţionalităţi multiple. State multinaţionale au fost: U.R.S.S., Imperiul Austro-Ungar, Imperiul Britanic ş.a.

În realitatea social-politică există situaţii în care o naţiune este inclusă în mai multe state. Ex: naţiunea germană cuprinsă în R.F.G., în fosta R.D.G şi în Austria; naţiunea arabă inclusă în statele arabe din Asia şi din nordul Africii; naţiunea română cuprinsă majoritar în Statul Român şi în Republica Moldova precum şi în Bulgaria, Serbia, Ucraina şi Ungaria.

Naţiunea fiind un concept istoric, social şi politic comportă un număr de factori materiali: de origine, de rasă, de tradiţii, de unitate geografică şi mai ales geopolitică. Dar acest concept deţine şi o serie de factori subiectivi concretizaţi în elementele spiritual-morale ale comunităţii, elemente care determină, în ultimă instanţă, factura psihologică a naţiunii.

Afirmarea ***statului naţional*** s-a realizat ca urmare a concretizării şi reliefării – mai ales în Europa – a ***principiului naţionalităţilor***.

Principiul naţionalităţilor corelat cu principiul autodeterminării popoarelor subjugate a determinat hotărâtor înfăptuirea ***Unirii*** principatelor Moldova şi Valahia[4)] precum şi realizarea unităţii naţional-statale a Germaniei şi a Italiei. Acelaşi principiu, puternic afirmat în timpul şi după Primul Război Mondial a produs consecinţa realizării depline a unităţii naţiunii române, materializată prin unirea Basarabiei, Bucovinei şi Transilvaniei cu Regatul României.

Pe bună dreptate se poate afirma că principiul naţionalităţilor a triumfat în privinţa românilor după Marea Unire din anul 1918 şi respectiv după recunoaşterea internaţională a voinţei tuturor românilor de a trăi, într-un singur stat: un stat naţional românesc.

Datorită evenimentelor din vara anului 1940, care nu au fost în mod integral reparate, o parte însemnată a naţiunii române trăieşte în afara hotarelor României. Clasa noastră politică discută asupra oportunităţii alipirii Basarabiei aducând argumente – mai mult contra decât

[4)] A se vedea hotărârile Congresului de Pace de la Paris din anul 1856.

pentru – de ordin economic. Mai direct spus întrebarea centrală este: Cât ar costa reunirea Basarabiei ?! Poate Statul Român să suporte o astfel de notă de plată ?!

Din punct de vedere a Dreptului Internaţional Public, unde preponderent subiecte sunt statele însăşi, s-a dat o puternică garanţie drepturilor minorităţilor naţionale.

Declaraţia universală a drepturilor omului, adoptată de O.N.U. în anul 1948, Pactul internaţional relativ la drepturile economice sociale şi culturale, adoptat de Adunarea Generală a O.N.U. la data de 19.12.1966. Pactul internaţional relativ la drepturile civile şi politice adoptat de Adunarea Generală a O.N.U. la 16.12.1966; Actul final al Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa, încheiat la Helsinki în anul 1975; documentele internaţionale adoptate la Viena (1988 – 1989) şi la Paris (1990).

Constituţia României prevede că statul român recunoaşte şi garantează persoanelor aparţinând minorităţilor naţionale dreptul la păstrarea, la dezvoltarea şi la exprimarea identităţii lor etnice, culturale, lingvistice şi religioase.

§2. Teritoriul

În mod firesc, statul nu poate fi conceput fără un ***teritoriu*** determinat.

Teritoriul unui stat – reprezintă partea din globul pământesc care cuprinde solul, subsolul, apele şi coloana aeriană de deasupra solului şi apelor, asupra căreia statul îşi exercită suveranitatea.

Marea teritorială cuprinde fâşia maritimă de o lăţime determinată care este supusă suveranităţii statului riveran. Întinderea mării teritoriale a României este de 12 mile marine.

O importanţă deosebită, mai ales din punct de vedere practic, este acordată, în Dreptul Internaţional Public, apelor curgătoare de frontieră. De principiu, delimitarea frontierei se face având în vedere ***linia mediană***, care este stabilită la mijlocul distanţei dintre maluri. O altă posibilă delimitare are în vedere ***talvegul apei***, adică linia obţinută prin unirea punctelor albiei unde apa este cea mai adâncă.

Pentru apele staţionare de frontieră linia de demarcaţie o constituie aceea care uneşte punctele de frontieră opuse de la malurile celor două state riverane.

* *
*

De-a lungul istoriei s-au concretizat mai multe teorii referitoare la natura raporturilor dintre stat şi teritoriul său.

Sintetic aceste teorii sunt: ***teoria teritoriului – obiect; teoria teritoriului – subiect; teoria teritoriului – limită*** şi ***teoria competenţei.***

**** Doctrina teritoriului – obiect*** – specifică epocii medievale se remarcă prin faptul că teritoriul era considerat proprietatea privată a monarhului. La moartea suveranului teritoriul statului putea fi partajat între succesori.

În această concepţie se considera că raporturile stat-teritoriu constituie un ***„dominium”*** şi nu un

„imperium”, deci nu o putere de a comanda ci o putere (o aptitudine) de a stăpânii. În consecinţă, dreptul statului asupra teritoriului ar constitui ***un drept real***, denumit de autori fie ***„drept real de drept public”***, fie ***„drept real instituţional”***. Utilizarea acestor ultime noţiuni au menirea de a diferenţia „dreptul real” al statului asupra teritoriului său de dreptul real instituţionalizat în cadrul Teoriei generale a drepturilor reale din Dreptul Civil.

**** Doctrina teritoriului – subiect*** – porneşte de la ideea considerării teritoriului ca fiind un element încadrat în personalitatea juridică a statului. În această concepţie teritoriul apare ca fiind un ***element constitutiv*** al statului, aflat în strânsă corelaţie cu puterea etatică.

Această doctrină a fost susţinută de mai mulţi autori printre care şi G. Jellinek.

**** Doctrina teritoriului – limită***.

Susţine că teritoriul reprezintă un cadru, în limitele căruia statul poate comanda asupra subiectelor de drept. Adepţii acestei teorii neagă teoria considerării teritoriului ca făcând obiectul unui drept real al statului precum şi teoria considerării teritoriului ca fiind element constitutiv al personalităţii statului.

**** Doctrina competenţei***.

Consideră că teritoriul statului reprezintă, un spaţiu determinat de ordinea juridică internaţională. În acest cadru prestabilit urmează să se aplice ordinea juridică naţională.

Această teză a fost fundamentată de către creatorul teoriei pure a dreptului, marele jurist Hans Kelsen.

* *
*

Nici una dintre ţările enunţate şi sintetic examinate nu oferă explicaţii ştiinţifice referitoare la corelaţia dinte stat şi teritoriul său.

Astfel, ***doctrina teritoriului – obiect*** ignoră principiul suveranităţii naţionale, poporul fiind cu totul înlăturat de la luarea deciziilor de desprindere a unor fragmente de teritoriu din respectivul stat. Noi am spune că teoria este anacronică şi desuetă fiind specifică – aşa cum am mai remarcat – Evului Mediu.

Doctrina teritoriului – subiect bazată pe aptitudinea de a comanda (imperium), nu face distincţie după cum puterea etatică este exercitată de popor, de o clasă politică minoritară şi privilegiată ori de o singură persoană.

Doctrina teritoriului – limită elimină suveranitatea naţională asupra teritoriului pe care o înlocuieşte cu sintagma de ***„competenţă”***.

În această teză ordinea juridică internaţională reprezintă factorul hotărâtor în delimitarea competenţei statului, fără consultarea poporului.

După modesta noastră opinie statul reprezentat prin puterea publică privită în ***unicitatea ei***, dispune de ***suveranitate*** (supremaţie şi independenţă) în timp ce puterile constituite în stat (legislativă, executivă şi judecătorească) au ***competenţe***.

Aşa fiind, trecerea dintr-un domeniu care aparţine unei puteri constituite în stat în alt domeniu care aparţine altei puteri constituite în stat înseamnă încălcarea **COMPETENŢEI** respectivei puteri.

La fel, în cadrul unei puteri constituite în stat (ex.: puterea judecătorească) fiecare organ/ansamblu de organe dispune de propria sa competenţă. În temeiul principiului ierarhiei normelor juridice şi respectiv a organelor publice aparţinând unei puteri constituite în stat un organ ierarhic superior, de regulă nu poate încălca competenţa organului ierarhic inferior. Mai mult, întotdeauna un organ ierarhic inferior nu poate prelua competenţa acordată unui organ ierarhic superior.

Deci potrivit dreptului pozitiv român ***noţiunea de competenţă*** are o accepţie tehnico-juridică clar determinată. Această noţiune se referă la autorităţile statului şi nu la puterea etatică în ansamblul ei.

Teritoriul de stat are un caracter inalienabil şi indivizibil

Inalienabiliatea teritoriului reprezintă o consecinţă (un efect) al suveranităţii statului.

Teritoriul unui stat este inalienabil în sensul că există obligaţia negativă, generală şi universală a tuturor statelor (ca subiecte de Drept Internaţional Public) de a se abţine de la faptul material al încălcării teritoriului şi de a respecta suveranitatea teritorială a statului în cauză.

Particularizând, merită să precizăm că în legislaţia României de la unirea Principatelor extracarpatice şi până la Constituţia din anul 1991, modificată în anul 2003, a fost consacrată inalienabilitatea şi indivizibilitatea teritoriului. În consecinţă, teritoriul Statului Român nu poate suferi modificări decât dacă se aduce atingere voinţei naţiunii române de a trăi într-un stat liber şi independent.

Frontierele ţării noastre sunt consfinţite prin lege organică, cu respectarea principiilor şi a celorlalte norme general admise ale dreptului internaţional.

Cedările teritoriale efectuate sub ameninţarea cu forţa în vara anului 1940 au încălcat flagrant principiul juridic constituţional al inalienabilităţii teritoriului Statului Român.

Din punct de vedere juridic, aceste transferuri forţate de teritorii sunt lovite de nulitate. Aceasta cu atât mai mult cu cât potrivit convenţiilor şi cutumelor din Dreptul Internaţional Public, ocuparea, anexarea sau încorporarea teritoriului sau a unei porţiuni din teritoriul unui stat de către un alt stat constituie o gravă încălcare a relaţiilor internaţionale.

Indivizibilitatea teritoriului constă în incapacitatea statului – ca subiect de drept internaţional şi de drept intern – de a renunţa la o parte din teritoriul statului în favoarea unei terţe puteri.

Acest principiu a fost consacrat în Constituţiile noastre din anii: 1866, 1923 şi 1938. În consecinţă acceptarea arbitrajului germano-italian pentru rezolvarea diferendului teritorial româno-ungar şi cedarea Transilvaniei de Nord, a Crişanei şi a Maramureşului apare ca fiind neconstituţională. În mod identic acceptarea notelor ultimative sovietice din 26-27 iunie 1940, urmată de cedarea Basarabiei, a Bucovinei de Nord şi a Ţinutului Herţa către U.R.S.S. a fost neconstituţională.

Tratatele româno-bulgare desfăşurate la Craiova şi finalizate prin cedarea Cadrilaterului (judeţele Durostor şi Caliacra) aruncă o „lumină" şi mai nefavorabilă asupra modului în care autorităţile noastre au respectat

principiul indivizibilităţii teritoriului naţional. Aceasta deoarece înainte de începerea tratativelor – e drept sub influenţa Germaniei – România a acceptat retrocedarea către Bulgaria a sudului Dobrogei.

Era posibil acest fapt potrivit Constituţiei din anul 1938?!

Remarcăm şi următorul aspect: deşi au existat sugestii şi presiuni directe din partea lui A. Hitler, cancelarul Germaniei, totuşi Bulgaria nu a solicitat un arbitraj al marilor puteri şi nu a adresat note ultimative guvernului regal al României. În aceste condiţii greu se pot invoca necesităţi politice de stat pentru a se „acoperi" acceptarea de către România a cedării Cadrilaterului, cedare pentru care ţara noastră a fost despăgubită de către partea contractantă (în speţă de Bulgaria) cu o sumă de bani.

§3. Autorităţile statului. Suveranitatea etatică

Elementul politico-juridic al statului îl constituie ***puterea de stat***.

În mod firesc, puterea de stat se exercită prin intermediul autorităţilor constituite în stat.

Pentru a nu teoretiza excesiv vom concluziona că aceste autorităţi publice se manifestă prin intermediul agenţilor statului (persoane fizice care sunt investite cu funcţii publice de autoritate) şi că ele sunt purtătoarele suveranităţii etatice.

Fiecărei categorii de autorităţi de stat îi corespunde o funcţie statală distinctă. Astfel: Parlamentului ca organ legislativ îi corespunde funcţia legislativă; Guvernului ca autoritate executiv-administrativă îi corespunde funcţia

executivă şi Instanţelor judecătoreşti le corespunde funcţia jurisdicţională.

Despre atribuţiile acestor categorii de organe şi despre rolul celor trei funcţii etatice am făcut precizări sintetice în cap. I al lucrării.

Este necesar să facem mai multe precizări.

Deşi autorităţile etatice „se clasifică" în raport de cele trei funcţii principale ele trebuie privite ca subansambluri ale unui întreg.

Nu este de conceput o separaţie radicală, absolută a celor trei puteri în stat. Fragmentarea efectivă a puterii de stat ar duce la disoluţia autorităţii şi implicit la disoluţia statului.

Distincte în privinţa funcţiilor exercitate, cele trei categorii de organe specializate ale statului – impropriu denumite „***puteri***" – constituie în unitatea lor indestructibilă ***„puterea de stat" unică şi indivizibilă***.

Această ***unică*** putere etatică este purtătoare, titulară a suveranităţii de stat.

Desigur, se mai impun unele explicaţii.

Suveranitatea naţională aparţine poporului român care o exercită ***prin organele sale reprezentative*** şi ***prin referendum***.

Prin organele reprezentative poporul exercită suveranitatea în mod mediat, indirect iar prin referendum naţiunea exercită în mod direct şi nemijlocit suveranitatea.

Aşa fiind deşi naţiunea rămâne titulara suveranităţii; purtătoarele acesteia sunt organele de stat; ***Parlament, Guvern*** şi ***Instanţele judecătoreşti***.

Nu achiesăm la opinia potrivit căreia doar unele puteri constituite în stat – puterea legiuitoare – în speţă,

fiind organul reprezentativ suprem al poporului român – sunt purtătoare ale suveranităţii de stat.

Fiecare categorie de autorităţi exercită atribute ale supremaţiei (suveranitatea internă). Este adevărat faptul că unele autorităţi (ex.: instanţele judecătoreşti) nu au atribuţii în privinţa exercitării independenţei de stat (suveranitatea externă); în ***mod direct şi nemijlocit*** aceste atribuţii sunt conferite puterii executive (Preşedintele – ca mediator între puterile statului; Guvernul, Ministerul Afacerilor Externe) şi se află sub controlul puterii legiuitoare (prin procedura ratificării tratatelor/convenţiilor internaţionale).

Nici o autoritate nu poate exercita suveranitatea în nume propriu. Acest deziderat, devenit o axiomă în Statul de Drept, se realizează prin aplicarea principiului separaţiei puterilor în stat. Puterea de stat, unică, se specializează pe cele trei domenii (legislativ, executiv şi judiciar) tocmai în scopul de a menţine echilibrul între autorităţile statului.

Fiind separate în raport de funcţiile pe care le exercită autorităţile publice manifestă atributele suveranităţii, în mod plenar, doar atunci când puterea de stat se realizează ca un tot unitar.

Noul proiect de Constituţie a Uniunii Europene menţionează clar intenţia de a realiza o asociaţie de state suverane în scopul prosperităţii popoarelor. Deşi se deleagă o serie de atribute din partea statului membru către Uniune se recunoaşte, pe mai departe, existenţa inalienabilă a suveranităţii statelor membre.

Altfel, cum s-ar explica posibilitatea prevăzută de documentul menţionat ca un stat membru al Uniunii să-şi manifeste intenţia de a părăsi Uniunea Europeană.

Desigur, acest act juridic complex – ***ca ipoteză*** – nu se poate realiza decât în contextul recunoaşterii şi prezervării suveranităţii tuturor statelor membre.

În legătură cu documentul ce urmează a fi adoptat şi aşezat la temelia Uniunii Europene se observă că acesta poartă titulatura de „***Constituţie***".

Am precizat în cap. II al prezentei lucrări că la baza unui ***stat federal este o constituţie*** în timp ce la temelia ***unei confederaţii de state***, deci a unei asociaţii de state, deci a unei asociaţii de state, se află un ***tratat internaţional***.

Deşi Uniunea Europeană constituie în mod indubitabil, la momentul de faţă, o asociaţie de state suverane proiectul ce urmează a fi adoptat nu este un tratat încheiat între state ci un document intitulat ***constituţie***.

Fără îndoială, potenţiala adoptare a Constituţiei, în una dintre variantele sale, nu transformă de jure Uniunea Europeană într-un stat federal. Această structură organizaţională va continua să rămână o „confederaţie" pentru multă vreme. Credem că alegerea denumirii de ***Constituţie*** are darul de a indica voinţa statelor membre de a se integra tot mai mult în aşa fel încât după o perioadă Confederaţia să capete caracteristicile statului federal.

Altfel nu vedem raţionamentul adoptării unei „***constituţii***" şi este totodată de neînchipuit ca această noţiune să fie utilizată – la un asemenea nivel – fără a se lua în calcul semnificaţia sa juridică pe planul Dreptului Constituţional.

Capitolul IV: Geopolitica și geostrategia – elemente structurale ale politicii elaborate de statele contemponate

Din punct de vedere al ***relaţiilor internaţionale*** conceptul de „***putere***" s-ar putea defini ca fiind influenţa unui subiect (X) asupra altui subiect (Y) sau mai sintetic reprezintă controlul exercitat într-un sistem de către un factor asupra altui factor.

Sub aspect ***politic, guvernarea*** reprezintă un grup de bază teritorială, în care anumite organizaţii, instituţii sau organe asigură managementul puterii în ansamblu şi organizează relaţiile de putere între subgrupuri.

În relaţiile internaţionale şi în politologie (ştiinţa politică) ***suveranitatea*** reprezintă calitatea majoră a centrelor de putere care se manifestă pe scena globală.

Demersul nostru în analiza ***Statului*** are ca fundament doctrina juridică din două ramuri fundamentale: Drept Constituţional şi Instituţii Politice şi Drept Internaţional Public.

Totuşi pentru a analiza măcar succint această fundamentală instituţie care este ***Statul*** este imperios necesar să apelăm la concepte proprii ştiinţelor politice şi relaţiilor internaţionale.

De altfel, doctrina politică are o ramură intitulată Teoria generală a statului. Evident, multe chestiuni privitoare la stat, la mecanismele etatice, sunt studiate de ramura susmenţionată a ştiinţelor politice precum şi de alte ramuri ale politologiei: filosofia politică, sociologia politică, istoria ideilor politice ş.a.

La frontiera dintre politică şi drept s-a conturat în ultimii ani şi doctrina aşa-numitelor relaţii internaţionale.

Noi vom încerca deci să analizăm ***doi factori politici*** de o importanţă excepţională în organizarea şi mai ales în funcţionarea puterii etatice.

Politic vorbind, statul constituie cea mai angajantă formă a asocierii politice (J.J. Rousseau).

Politologii afirmă deseori că în organizarea etatică un loc central îl ocupă ***personalitatea geografică a statului***.

Utilizând o definiţie larg acceptată, ***personalitatea geografică a unui stat***, este determinată, în mod nemijlocit, de poziţia sa pe globul terestru, pe continent, în cadrul unei zone geografice sau a unei zone climatice.

În geopolitică noţiunile de ***stat*** respectiv de ***naţiune*** pot avea conotaţii multiple.

Astfel, prin ***stat*** se poate înţelege, fie o unitate politică suverană având un teritoriu cert determinat, fie, o unitate politică aflate sub conducerea unui guvern supraetatic (cazul statelor federate componente ale unei federaţii).

Naţiunea poate desemna pe un membru al O.N.U. sau al unei alte organizaţii internaţionale, care dispune de suveranitate în relaţiile internaţionale sau, după caz, poate reprezenta o comunitate umană având o descendenţă, cultură şi un teritoriu comune.

Statul reprezintă, sub acest aspect, emanaţia politică a unei naţiuni, deşi în politică şi în istorie sunt cunoscute situaţii în care au fost create state în absenţa naţiunii.

* *
*

Condiţiile fizico-geografice ale teritoriului au jucat un rol important în apariţia statelor. În epoca antică, statele s-au format în regiunile de şes sau pe marile văi (India - Valea Indusului; Egipt, valea Nilului, Mesopotamia pe văile Tigrului şi Eufratului, etc.).

Dobândirea de teritorii s-a realizat prin ***anexare*** (anexarea Austriei de Germania în 1938, a Ţărilor Baltice de U.R.S.S., ş.a.), ***ocupare*** (înfiinţarea de colonii dependente de metropole), prin ***transfer de suvernitate*** (cumpărarea de către S.U.A. a Alaskăi de la Rusia, în anul 1867, a Floridei de la spanioli, în anul 1819, a Louisianei de la francezi, în anul 1803 etc.), ***prin aservire a unor porţiuni din teritoriul unor state***.

În geopolitică o importanţă capitală o are mărimea teritoriului unui stat.

În contemporaneitate există: state – continent (Australia), state – subcontinent (China, India, Canada), state – arhipelag (Impariul Nipon, Indonezia), state – alpine (Confederaţia elveţiană) etc.

În literatura de specialitate au fost stabilite mai multe categorii de state:

A). *. Macrostate – cu peste 6.000.000 km^2;

B). *. State imense – între 2.500.000 - 6.000.000 km^2;

C). *. State foarte mari – între 1.250.000 - 2.500.000 km^2;

D). *. State mari – între 650.000 - 1.250.000 km^2;

E). *. State mijlocii – între 250.000 - 650.000 km^2;

F). *. State mici – între 100.000 - 250.000 km^2;

G). *. State foarte mici – între 25.000 - 100.000 km^2;

H). *. Ministate – 5.000 - 25.000 km^2;

I). *. Microstate – sub 5.000 km^2;

Între ***cele mai mari state*** de pe glob amintim: Republica Federativă Rusă – 17,1 milioane km^2; Canada – 9,90 milioane km^2; China – 9,5 milioane km^2; S.U.A. – 9,3 milioane km^2 şi Brazilia cu 8,50 milioane km^2.

Pe plan mondial ***cele mai mici state*** sub aspect teritorial sunt: San Marino cu 61,0 km^2; Tuvalu cu 30,0 km^2; Nauru cu 21,0 km^2; Monaco cu 1,60 km^2 şi statul Vatican cu 0,44 km^2.

Geopolitica şi mai ales geostrategia studiază – ***forma statelor*** – care este dată, în mod firesc, de conturul spaţial. Forma statelor reprezintă rezultatul afirmării politice a statului de-a lungul istoriei.

Sub acest aspect se pot identifica mai multe tipuri de state.

*. ***State compacte*** – care dispun de graniţe cu o lungime mică. Reprezintă forma geografică ideală a statului mai ales dacă capitala şi principalele centre industriale sunt localizate în zona centrală a teritoriului statului;

*. ***State cu teritoriul alungit*** – fie de la N la S, fie de la E la V. Practic aceste state dispun de o varietate climatică. Din punct de vedere politic ele se confruntă cu tendinţe de secesiune şi cu o oarecare dificultate în exercitarea controlului de la nivel central: Italia, Chile, Norvegia sunt astfel de state.

*. ***State cu teritoriul fragmentat*** – sunt fie state cu multe insule (Grecia), fie state – arhipelag (Imperiul Nipon, Filipine sau Indonezia). Din punct de vedere

geostrategic acest tip de state prezintă serioase dificultăţi în privinţa apărării şi a administraţiei.

*. ***State cu teritoriul perforat*** – sunt acelea în interiorul cărora se localizează unul sau mai multe state mici (Italia, Republica Africa de Sud ş.a.).

*. ***State cu teritoriul apendicular*** – (Afganistan – culoar Pandj – Wakkan, Pandj – Wakkan, Austria – cu punga Tyrol – Voralberg, Congo – cu coridorul Matadi).

*. ***State cu teritoriul strangulat*** – Zambia, Mali.

*. ***State cu teritoriul încorsetat*** – Monaco, Brunei, ş.a.

Forma geografică a statului alături de alţi factori (raporturile economice, militare, politice cu ţările vecine; potenţialul material, natural şi uman etc.), determină poziţia geopolitică a unui stat individualizat. Poziţia geopolitică diferenţiată de la un stat la altul determină chestiuni de ordin geostrategic şi de securitate.

Desigur, poziţia geopolitică a unui stat este relativ stabilă; ea se poate modifica de-a lungul perioadelor istorice.

Spre exemplu: Rusia, S.U.A. şi Germania s-au consacrat atât ca puteri continentale cât şi ca puteri maritime. Imperiul Habsburgic, devenit ulterior Austro-Ungar (iunie 1867) s-a manifestat preponderent ca o putere continentală în timp ce Marea Britanie, Spania sau Imperiul Nipon au evoluat ca puteri maritime.

Din punct de vedere geostrategic sunt analizate în doctrina de specialitate probleme legate de frontierele dintre state.

Frontiera reprezintă spaţiu de separare sau linia de demarcaţie între două state.

Din punct de vedere politic ***frontierele*** sunt rezultatul luptei pentru afirmarea identităţii naţionale. Ele constituie expresia unui raport de forţă militară ori sunt supuse unor dictate (precum Dictatul de la Viena sau Pactul Ribbentrop – Molotov).

Frontiera reprezintă limita exterioară a unui stat; ea constituie o „***izobară politică***", contribuind la formularea „***discontinuităţilor geopolitice***".

Frontierele nu separă întotdeauna noţiunile, unele de altele. În statele foste colonii multe frontiere au fost trasate aleatoriu constituind o sursă permanentă de conflict interstatal.

Uneori statele avansate din punct de vedere economic, militar şi politic, denumite generic şi convenţional „***marile puteri***" au constituit între teritoriile lor sau între teritoriile controlate de ele, ***state – tampon***.

Astfel în vederea separării Braziliei, a Republicii Chile şi a Argentinei au fost create statele Paraguay şi Bolivia; Afganistanul a reprezentat un stat – tampon între Imperiul Ţarist/U.R.S.S. şi Imperiul Britanic; Laos şi Thailanda separau domeniile coloniale britanice de cele franceze în Indonezia; Nepal şi Bhutan sunt state – tampon între R.P. Chineză şi India.

În doctrina geopolitică o importanţă aparte revine instituţiei „***discontinuităţilor teritoriale***".

Discontinuitatea teritorială reflectă ruptura în desfăşurarea spaţial – teritorială a unor procese şi fenomene cu caracter specific. Doctrina relaţiilor internaţionale recunoaşte trei forme – toate cu rol geopolitic – de discontinuitate teritorială, respectiv: ***enclava, exclava şi priclava***.

Vom expune câteva idei în legătură cu fiecare formă de discontinuitate teritorială.

*. ***Enclava*** – reprezintă o unitate teritorială, de mici dimensiuni, ce aparţine unui stat şi care este localizată, fie în întregime, fie parţial, pe teritoriul altui stat.

Când enclavele sunt înconjurate complet de teritoriul altor state sunt denumite ***enclave autentice***. Când reprezintă doar protuberanţe ale unui stat poartă titulatura de ***pene-enclave***. Există şi ***quasi-enclave*** care funcţionează ca enclave autentice.

*. ***Exclava*** – este partea unui stat care este separată de teritoriul de bază fiind înconjurată de teritoriul aparţinând statelor vecine.

*. ***Periclava*** – constituie o parte din teritoriul naţional nedesprinsă de întreg, însă la care nu se poate ajunge fără a se străbate teritoriul altui stat. Ex.: Statul federat Maine din S.U.A. este inaccesibil prin sud, accesul fiind posibil doar prin provincia canadiană Quebec.

Geopolitica distinge între conceptul de ***frontieră*** şi cel de ***graniţă***.

Graniţa – reprezintă linia care stabileşte limita suveranităţii şi a jurisdicţiei unui stat. Această linie identifică forma spaţială a statului. Graniţele sunt „organul” periferic al unui stat.

Spre deosebire de graniţe, ***frontierele*** – indică sensul de orientare către exterior.

Sunt reţinute mai multe tipuri de ***graniţe***: antecedente, supraimpuse, subsecvente, consecvente, relicte, naturale, etnice, istorice şi geometrice.

Graniţele antecedente – există atunci când trasarea lor s-a realizat înainte de popularea teritoriului respectiv.

Graniţele supraimpuse – apar în urma conflictelor armate; ele sunt discordante în peisajul cultural, etnic sau lingvistic.

Graniţe subsecvente – sunt trasate după apariţia populaţiei şi a aşezărilor, ele delimitează spaţii culturale distincte.

Graniţe relicte – există în ipoteza în care o graniţă deşi nefuncţională, a lăsat în peisaj diferenţieri antropice (vechea graniţă polono-germană).

Graniţele naturale – sunt cele care urmăresc elemente geografice (munţi, fluvii, râuri, etc.).

Graniţele istorice – urmăresc activ vechile linii de separare politică (graniţa României pe Nistru).

Graniţele geometrice – sunt reprezentate de linii care urmăresc un meridian sau o paralelă (un coordonat geografic) – Ex.; graniţa canadiano-americană.

Graniţele consecvente – sunt acelea care despart două grupuri şi care coincid cu limitele culturale şi economice.

Geopolitica studiază „***cazuri de speţă***” având ca obiect dispute asupra graniţelor.

Guatemala doreşte încorporarea statului Belize; Venezuela revendică 2/3 din teritoriul Guyanei, Ecuadorul pretinde teritoriul amazonian al statului Peru, Republica Argentina revendică Insulele Malvine (britanice), Congo şi Zambia doresc încorporarea podişului Shaba. Chile şi Argentina îşi dispută teritoriul din partea sudică a graniţei comune; conflictul iraniano-irakian datorat mutării graniţei irakiene pe malul stâng al fluviului Shatt-al-Arab, ceea ce determina blocarea

aprovizionării cu apă a obiectivelor iraniene strategice (1980-1991); conflictul mocnit sovieto-chinez generat de mutarea graniţei pe malul drept al Amerului şi pe cel stâng al afluentului acestuia, Ussuri.

Fosta U.R.S.S. a trasat graniţa dintre fosta R.S.S. a Ucrainei şi România pe un afluent al braţului Chilia – Musura – şi nu pe braţul principal. Evident, mai există şi alte graniţe disputate (peste 100) între care ar trebui să existe şi graniţa instituită – prin ameninţarea cu forţa – între fosta U.R.S.S. şi Regatul României, la 28 Iunie 1940, precum şi diferendul teritorial creat între U.R.S.S. şi R.P. Română, în anul 1948, prin cedarea, ***de facto*****,** de către România în favoarea U.R.S.S., a insulei Şerpilor din Marea Neagră.

Nu putem finaliza acest capitol fără a expune câteva consideraţii referitoare la cele două elemente structurale ale politicii statelor contemporane: ***geopolitica*** şi ***geostrategia***.

Geopolitica – are în vedere necesităţile de ordin spaţial ale statului. Ea are o strânsă legătură cu ***geografia politică*** – care, la rândul ei, reprezintă ştiinţa care examinează condiţiile de existenţă spaţială a statului.

Din ştiinţa geopoliticii a fost delimitată ***geostrategia*** care reprezintă un concept geopolitic militar privitor la planificarea spaţială a unor acţiuni care au rolul de asigurare a apărării şi a suveranităţii unui stat determinat.

Geostrategia determină modalităţile de rezolvare a conflictelor în raport de un număr de factori fundamentali, respectiv: jocurile de disimulare/surpriză permise de distanţă şi de teritoriu; mobilizarea din teritoriu şi localizarea tuturor resurselor umane, material

– tehnice şi naturale aflate la dispoziţia părţilor implicate.

Geopolitica, la rândul ei, construieşte relaţionările dintre forţele prezente pe scena internaţională; repereză ţintele părţilor adversare sau ale marilor puteri şi indică modul în care mijloacele fiecărei părţi sunt aplicate prin geostrategii concepute în vederea atingerii scopurilor stabilite, fără a se omite posibilele reacţii sau contrareacţii ale adversarilor sau ale celorlalţi protagonişti ai scenei politice internaţionale.

Geopolitica se preocupă de chestiunile: globalizării; a mişcărilor naţionaliste şi a celor fundamentaliste; a relaţiei stabilite cu geostrategria şi cu geoeconomia etc.

Capitolul V: Dreptul şi Statul. Preeminenţa dreptului asupra autorităţilor etatice

§1. Doctrinele preeminenţei Statului asupra Dreptului

Aceste doctrine s-au manifestat în ***statele aşa-zise poliţieneşti***. În această categorie de state autoritatea (puterea) executivă are capacitatea de a adopta măsuri, în raport cu cetăţenii, de natură a satisface scopurile statului. Autoritatea executivă se comportă – prin agenţii săi – în mod discreţionar.

Noţiunile ***Stat de Drept*** şi ***Stat poliţienesc*** sunt prin natura lor antitetice.

Polizeistaat – statul poliţienesc – comportă anumite trăsături caracteristice. Etimologic, cuvântul „***poliţie***” are semnificaţia de departament în cadrul unui

minister din cadrul puterii executive care are rolul de asigurare şi de apărare a ordinii şi liniştii publice în interiorul graniţelor unui stat.

Sensul originar al noţiunii este diferit, în sensul că prin „poliţie" se înţelege organizarea internă a unui stat. Practic, „activitatea de poliţie" desemnează domeniul politicii interne a statului.

Termenul este utilizat astăzi în sensul primei explicaţii. Totuşi, statul poliţienesc se referă la sensul originar al noţiunii.

În sec. al XVIII-lea domeniile de activitate ale poliţiei erau concretizate astfel: exista o poliţie propriu-zisă (în sensul modern al noţiunii); o poliţie a sănătăţii; o poliţie a aprovizionării cu alimente, una a ştiinţelor şi artelor liberale etc.

În secolul al XVIII-lea şi în sec. al XIX-lea **statele** sunt constituite după modelul statului poliţienesc sau administrativ. Acestea au adoptat o concepţie eminamente represivă cu referire la politică. Orice opoziţie politică era tratată ca fiind o infracţiune. Politica guverna justiţia în sensul că simpla reţinere sau arestare, uneori chiar şi simpla bănuială, conducea la considerarea ca vinovată a respectivei persoane fizice.

Rolul justiţiei în acest tip de stat era redus la activitatea de confirmare a deciziilor şi soluţiilor adoptate de poliţie.

Puterea executivă în statul poliţienesc îşi măreşte considerabil influenţa cu ajutorul poliţiei care reprezintă instrumentul acestei puteri.

Este momentul să observăm trăsăturile caracteristice ale statului de tip poliţienesc:

*. Monarhul exercită puterea executivă fiind ajutat de funcţionari desemnaţi şi numiţi efectiv de el;

*. Funcţionarii au capacitatea de a soluţiona variate probleme dar numai ascultând de ordinele suveranului;

*. Puterea executivă încearcă să îşi subordoneze puterea judecătorească şi să anuleze sau să minimalizeze independenţa judecătorilor.

În statul poliţienesc suveranul avea aptitudinea de a emite ordine, de drept public sau de drept privat, fără a ţine cont de vreo regulă preexitentă şi fără a exista vreo limitare substanţială sau formală.

Statul poliţienesc s-a manifestat în Europa Occidentală în sec. al XIX-lea şi începutul sec. al XX-lea (până la sfârşitul Primului Război Mondial) îndeosebi în Germania. Acest tip de stat mai este cunoscut sub alte denumiri, apreciate ca fiind echivalente: „stat administrativ", „stat de administraţie", etc.

Caracteristica esenţială a acestui tip de stat se reflectă în aceea că puterea executivă nu se supunea ori se supunea parţial şi incomplet Dreptului, legislaţiei, care nu reprezenta altceva decât un instrument de acţiune pentru Stat.

Statele guvernate după modelul sau tipul statului poliţienesc au degenerat, provocând arbitrariul autorităţilor la rang de lege; ele s-au apropiat periculos de caracteristicile monarhilor despotici din perioada antică.

§ 2. Doctrinele preeminenţei Dreptului în raport cu Statul

1. ***Doctrina germană a Statului de Drept;***
2. ***Doctrina franceză a Statului de Drept;***
3. ***Doctrina elaborată de Hans Kelsen asupra Statului de Drept;***
4. ***Doctrina legalităţii, „a domniei legii" specifică sistemului juridic anglo-saxon şi american.***

1. Doctrina germană a Statului de Drept.

Sub aspect politoco-juridic ***Statul*** şi ***Dreptul*** reprezintă realităţi materiale, obiective diferite. Între ele, desigur, există un raport de cauzalitate determinat de întrebări retorice, cu nuanţă filosofică (de felul cele: Statul sau Dreptul a fost prima „entitate" socială?) şi de gradul de superioritate manifestat – uneori – de una din cele două entităţi.

Aşa fiind, doctrina germană a elaborat două teorii, de tip dualist, menite să explice dualitatea stat-drept.

Teoria autolimitării – adoptată în sec al XIX-lea, susţine că statul reprezintă generatorul dreptului. Statul creează dreptul şi se supune acestuia în mod liber şi nesilit de nimeni.

Teoria heterolimitării – se axează pe ideea limitării statului de către drept. Deşi are aptitudinea de a legifera, statul trebuie, în mod necesar, să se supună dreptului aflat în vigoare la un moment dat (legislaţiei în vigoare).

În concepţia autolimitării dreptul nu este nici anterior şi nici superior statului. Statul are un adevărat

„dominium" asupra legii pe care în exercită, în mod raţional, în sensul dreptului atâta timp cât normele juridice nu sunt abrogate.

Statul reprezintă unica sursă a dreptului; tot el este depozitarul puterii de constrângere manifestată prin intermediul puterii de stat.

Teoria autolimitării a fost îmbrăţişată de autorii germani în materia filosofiei dreptului şi a Dreptului Constituţional (Drept de Stat).

Ca o paranteză precizăm că teoria heterolimitării a avut aderenţi în mediul doctrinar francez.

Revenind la doctrina germană remarcăm faptul că după anul 1933, când naţional – socialiştii au acaparat puterea, teoriile referitoare la ***Statul de Drept*** au căzut în dizgraţie. Reichul german naţional – socialist a speculat ideea Statului de Drept în folosul doctrinei marxiste, utilizând expresii de-a dreptul ridicole precum: „Statul de Drept al lui Adolf Hitler".

Cancelarul german A. Hitler a preluat funcţiile cheie în stat, fiind şef al partidului nazist, şef suprem al armatei, şef al guvernului şi, în consecinţă, şef al statului. Se putea „deroga" de la legislaţia Reichului dacă interesele partidului şi statului nazist o impuneau.

Golit de conţinutul său, Statul de Drept, aşa cum fusese pus în aplicare în Germania până în 1933-1934, s-a transformat într-un stat totalitarist, cu caracter monocratic.

După al Doilea Război Mondial în perioada elaborării Legii fundamentale a R.F.G. (1949), doctrinarii germani au ajuns la concluzia că existenţa dreptului pozitiv (obiectiv) nu mai este suficientă pentru realizarea unor obiective majore precum: protejarea

drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului şi consacrarea unui stat de drept ***social*** ca o relaţie la statul de drept liberal.

La temelia Statului de Drept fundamentat în 1949 în Republica Federativă a Germaniei a stat demnitatea umană care a fost considerată un punct iniţial de la care se construieşte în toate ramurile şi al toate nivelurile dreptului obiectiv (pozitiv).

Deşi era o putere înfrântă, Germania de Vest a recunoscut înaintea Regatului Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord şi a Republicii Franceze existenţa „statului socialist", pe care l-a consacrat în 1949 în Legea fundamentală.

Garantarea respectării drepturilor fundamentale a fost încredinţată justiţiei.

Statul de Drept social german aşa cum îl recunoaştem astăzi constituie afirmarea unor factori ai constituţionalismului – teoria Statului de Drept, guvernământul democratic şi structura de stat federală.

În legătură cu doctrina germană este necesară o precizare: drepturile şi libertăţile fundamentale se află sub garanţia şi protecţia Curţii Constituţionale federale. Această instituţia politico-juridică interpretează normele constituţionale în conformitate cu Dreptul natural, cel despre care doctrinarii afirmă că este imuabil fiind de inspiraţie divină sau raţională, după caz. Curtea Constituţională federală germană analizează drepturile fundamentale atât din punct de vedere a drepturilor subiective inerente personalităţii umane cât şi ca fiind reguli de drept obiectiv (pozitiv) consacrate în Legea fundamentală în vigoare.

2. Doctrina franceză a Statului de Drept.

Doctrina franceză relativă la Statul de Drept constituie o adaptare a ideilor furnizate de doctrina germană. Aceasta nu înseamnă că teoreticienii francezi nu şi-au adus un aport substanţial la constituirea unei „Teorii generale a Statului de Drept".

Ideea Statului de Drept i-a frământat pe juriştii teoreticieni francezi a celei de-a treia Republici (1872-1940).

La acea epocă Republica Franceză aplica aşa – numitul ***Stat Legal.***

Statul Legal conceptualizat de francezi se fundamentează pe separaţia puterilor etatice, asigurând supremaţia puterii legiuitoare.

S-ar părea, la prima vedere, că ***Statul Legal*** ar fi superior din punct de vedere calitativ ***Statului de Drept***.

„Păcatul originar" al statului legal în reprezintă imposibilitatea verificării constituţionalităţii legilor organice şi a celor ordinare datorită faptului că nu este asigurată întâietatea constituţiei în raport cu legile.

Conferirea unei competenţe lărgite excesiv către puterea legiuitoare este de natură a determina o imposibilitate de control asupra acestei puteri constituite în Stat.

La epoca respectivă doctrina ***Statului Legal*** şi doctrina ***Statului de Drept*** au fost puse „faţă în faţă" într-un duel care a determinat, în ultimă instanţă, valorizarea teoriei considerată a fi mai eficientă. Niciodată doctrina franceză nu a aderat, pur şi simplu, la punctele de vedere ale doctrinarilor germani. Teoria fundamentată de autorii francezi a rămas „***sentimentală***" ataşată de unele elemente proprii teoriei statului legal.

* *
*

Aşa cum am precizat la pct. 1 din cadrul acestui paragraf, doctrina juridică franceză a optat pentru ***teoria heterolimitării***, cea care, de principiu, afirmă concepţia limitării statului de către drept, precum şi ideea că dreptul este format anterior statului, fiind superior în raport cu statul.

Ca atare, ***Statul de Drept***, trebuie să fie conceput ca un ***stat al dreptului.***

Dreptul existând şi înaintea dar şi în afara Statului geneza sa nu poate fi căutată în legislaţie.

În consecinţă, Dreptul se naşte dintr-un principiu: ***Divin, Natural*** sau, după caz, ***Social***.

Ca un corolar, Statul nu este altceva, conform teoriei heterolimitării, decât ***un executant*** şi ***un interpret*** al normelor juridice.

Îmbrăţişarea acestei teorii – succint expuse de noi, anterior – necesită o privire specială asupra ***raporturilor cauzale*** dintre Stat şi Drept, astfel cum ele au fost fundamentate de marii doctrinari francezi.

Juristul doctrinar Leon Duguit apreciază că un efect major al teroriei heterolimitării îl constituie lipsa **SUVERANITĂŢII** statelor. Dacă Dreptul este superior Statului, atunci statul, în mod necesar, trebuie să renunţe la monopolul creării legislaţiei şi mai ales la ideea deţinerii legitime a acestei funcţii.

Statul nu mai deţine puterea de a comanda – ***imperium*** – iar puterea de stat constituie un simplu drept subiectiv al cărui titular ar fi statul însuşi.

Doctrinarul amintit cristalizează construcţia sa teoretică pe ideea centrală conform căreia statul reprezintă voinţa guvernanţilor manifestată, exteriorizată prin actele autorităţilor publice.

Puterea guvernanţilor este limitată de legislaţie.

Legislaţia reprezintă un „fapt social" imprimat în conştiinţa moral – juridică a oamenilor necesar a fi conservat pentru asigurarea egalităţii subiectelor în cadrul raporturilor lor reciproce şi în raporturile cu comunitatea. Pentru identificarea celor două tipuri de raporturi Leon Duguit utilizează sintagmele – ***justiţie comutativă*** şi ***justiţie distributivă***, noţiuni care ne reamintesc dreptul natural teoretizat de filosoful Aristotel.

Un alt exponent de frunte care s-a aplecat spre analiza raporturilor dintre Stat şi Drept, pornind de la doctrina heterolimitării, este ***doctorul francez, Haurion***.

Acest celebru autor consideră că statul constituie un depozitar principal al puterii. Guvernanţii pot da dispoziţii obligatorii, pot comanda (imperium) în virtutea calităţii pe care o au, aceea ce a fi reprezentanţi ai statului.

Prin voinţa şi consensul naţiunii, statului i s-a conferit puterea de constrângere. Ca atare, cetăţenii au delegat statului drepturi şi obligaţii, în mod temporar, dar nu le-au abandonat niciodată. În consecinţă, este suficient ca să lipsească acordul corpului electoral de cedarea temporară a dreptului şi Statul devine lipsit de legitimitate.

De principiu, reţinem că doctrina juridică franceză a constituit „o versiune proprie" despre Statul de Drept. Ea nu tranşează categoric în legătură cu chestiunea poziţiei statului în raport cu dreptul dar teoretizează, prin doctrinarii săi de marcă, cu privire la supunerea autorităţilor etatice la o constrângere din partea unei ordini juridice ierahizate.

3. Doctrina elaborată de Hans Kelsen asupra Statului de Drept.

În concepţia doctrinarului austriac Hans Kelsen, orice normă juridică se fundamentează pe o normă juridică superioară. Norma juridică superioară devine o condiţie de validitate în raport cu norma juridică inferioară. Această concepţie are ca efect realizarea unui „circuit în serie" de norme de drept, înlănţuite şi care se sprijină pe normele juridice cu valoare ierarhic superioară.

Pe teritoriul diferitelor state orice formă de ordine juridică preexistentă înfiinţării statului a fost absorbită sau desfiinţată de ordinea juridică statală, privită ca fiind suverană şi legitimă totodată.

În concepţia teoreticianului sus-citat toate categoriile de norme juridice reprezintă o emanaţie a puterii de stat ca reprezentantă a Statului. Aceste norme juridice, edictate de către stat, au transformat structura etatică, până în intimitatea sa, în „ordine juridică totală". În acest fel pentru stat dreptul pe care l-a creat are o valoare practică şi simbolică supremă, constituind unicul drept recunoscut. Autorul menţionat identifică statul cu dreptul, apreciind că această contopire are loc, de principiu, prin fiinţarea şi funcţionarea unei ordini

juridice ierarhizate în interiorul statului. Identitatea absolută dintre stat şi drept nu împiedică – în această concepţie – existenţa unor elemente specifice de ordin politic şi de ordin juridic. Şi elementul politic dar şi elementul juridic au aceeaşi finalitate – **aplicarea coerciţiei etatice** în situaţii determinate, prestabilite de lege. Statul trebuie să fie gândit ca o adevărată ordine juridică iar dreptul prin aplicarea sa uniformă determină funcţionalitatea tuturor autorităţilor statului.

Într-adevăr, privit din punct de vedere ***formal***, fiecare stat care posedă o legislaţie poate fi apreciat ca fiind ***Stat de Drept***. Din punct de vedere ***substanţial***, o importanţă covârşitoare pentru existenţa Statului de Drept o are conţinutul efectiv al normelor juridice. Dacă acestea nu realizează separaţia/echilibrul puterilor etatice; dacă nu consacră şi nu garantează drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului, dacă nu asigură pluripartidismul pe scena politică sau nu asigură independenţa judecătorilor, nu poate exista, din punct de vedere substanţial ***Statul de Drept***.

Teoria kelseniană a Statului de Drept, poate mai corect viziunea autorului cu privire la Statul de Drept, a suferit numeroase critici, unele întemeiate, alta conţinând un substrat de maliţiozitate.

Nu este locul şi nici nu avem rolul de a indica concret teoriile formulate de criticii doctorului Hans Kelsen.

Astfel, de jure orice stat poate fi considerat Stat de Drept (cum de altfel s-a mai precizat) dar în facto Statul de Drept desemnează un tip particular de stat care corespunde în totalitate imperativelor democraţiei şi securităţii juridice.

4. Doctrina legalităţii, „a domniei legii" specifică sistemului juridic anglo – saxon şi american

În statele de sorginte anglo-saxonă expresia „***rule of law***" este utilizate în acelaşi sens în care se folosesc în Europa continentală expresiile: **„*rechtsstaat*"** respectiv „***état de droit***".

Sintagma „***rule of law***" desemnează principiul legalităţii concretizat în raporturile dintre indivizi (persoanele fizice) şi dintre subiectele de drept şi autorităţile publice. „Rule of law" exprimă un principiu fundamental al „Common law-ului" şi constă în obligativitatea oricărui cetăţean de a suporta rigorile legii dacă a încălcat o normă juridică imperativă (onerativă sau, după caz, prohibitivă).

În sistemul judiciar de sorginte britanică şi din S.U.A. rolul central, de bază, în ocrotirea şi în garantarea drepturilor subiective fundamentale ale omului şi cetăţeanului revine ***instanţelor judecătoreşti de drept comun (ordinare)***. Practic, drepturile fundamentale sunt o creaţie a jurisprudenţei (a practicii judiciare) în temeiul aşa-numitului „***due process of law***", o formă de jurisdicţie fondată eminamente pe principiile legalităţii şi echilibrului.

„*Rule of law*", în traducere liberă „***regula legii***" sau, mai plastic „***domnia legii***" exprimă diferenţa dintre „***civil law***" şi dreptul britanic cutumiar.

În sistemul cutumiare britanic judecătorul nu numai că poate pronunţa dreptul (adică să aplice dreptul) dar hotărârile pronunţate constituie izvor de drept (judecătorul, practic, creează dreptul).

De aceea, pe bună dreptate putem spune că judecătorul ordinar (de drept comun) britanic şi american este un „legislator” în cazurile pe care le rezolvă.

Ca să înţelegem schematic sistemul judiciar britanic şi american, precizăm că se face distincţie între „common law” şi dreptul edictat de Parlament.

În Regatul Unit se dă întâietate dreptului consacrat de puterea legislativă în raport cu dreptul pronunţat de judecători, în timp ce în Statele Unite ale Americii se acordă prioritate constituţiei (statului sau a federaţiei).

În Statele Unite ale Americii „***rule of law***” – ***domnia legii*** – izvorăşte din principiile de guvernare ale statului federal american: ***republicanismul; separaţia puterilor statului; sistemul de control şi de echilibru între puterile statului şi supremaţia naţională.***

Fără îndoială, un rol capital în afirmarea doctrinelor referitoare la domnia legii, în Statele Unite ale Americii îl joacă şi moştenirea constituţională britanică.

Vom încerca să analizăm principiile de guvernare a statului federal american deoarece, însumarea efectelor acestor principii, determină substanţa principiului domniei legii.

*. **Republicanismul**.

Constituţia S.U.A. a consacrat o formă republicană pe ***democraţia reprezentativă*** – care constă în aptitudinea cetăţenilor de a participa la viaţa politică prin intermediul reprezentanţilor aleşi de ei.

Persoanele fizice deţin funcţii pe o perioadă determinată (preşedinte, senator, reprezentant, guvernator, judecător al unui stat federat), fie pe o durată nedeterminată sub condiţia unei reputaţii neştirbite şi a

unei conduite ireproşabile (judecătorii Curţii Supreme a S.U.A. şi ceilalţi judecători ai statului federal american). S-a spus că numirile pe viaţă a judecătorilor de la Curtea Supremă a S.U.A. au menirea de a-i proteja pe aceştia de nestatornicia opiniei publice.

*. **Principiul separaţiei puterilor**

Guvernarea americană (în sensul ei larg) este fracţionată în ramuri: legislativă, executivă şi judecătorească. În acest fel constituantul american (Convenţia) a exclus posibilitatea ca o putere constituită în stat să acapareze întreaga autoritate, devenind tiranică. Astfel, „***guvernul***" – adică puterea de stat – a fost delegat celor trei autorităţi etatice: Parlament (Congresul S.U.A.); Preşedinte (executivul) şi Instanţele judecătoreşt.

*. **Sistemul de control şi de echilibru**.

Acest sistem forţează cele trei puteri constituite în federaţia americană să conlucreze.

Dependenţa este asigurată de faptul că pentru realizarea obiectivelor unei puteri constituite în stat este necesar acordul celorlalte puteri etatice.

Spre exemplu: Senatul S.U.A. – cameră superioară a Parlamentului – controlează puterea Preşedintelui (titularul puterii executive) prin exercitarea dreptului de a aproba propunerile prezidenţiale vizând posturile executive şi judiciare.

Instanţele judecătoreşti având aptitudinea de a controla constituţionalitatea legilor pot declara ca fiind neconforme cu Constituţia federală anumite norme juridice adoptate de Congresul S.U.A. (puterea legiuitoare federală).

Şi Preşedintele S.U.A. ca titular al puterii executive poate avea influenţă asupra puterii judecătoreşti; influenţă manifestată prin prerogativa şefului statului de a numi judecătorii federali, bineînţeles cu aprobarea prealabilă a Camerei superioare a Parlamentului (Senatul S.U.A.).

Sistemul de control şi de echilibru între puterile constituite în statul federal american determină, fiecare putere în parte, ca ramură a sistemului de guvernământ, să acţioneze programat, diligent şi cu grijă, în limitele de competenţă atribuite de Constituţia federală şi consacrate uneori cutumiar, prin realizarea efectivă a practicii politice.

*. **Principiul supremaţiei naţionale**

Conform Constituţiei federale guvernele statelor federale şi guvernul naţional partajează puterea de stat în S.U.A.

Art. 6 din Constituţia S.U.A. consacră principiul supremaţiei naţionale. Potrivit acestui principiu, Constituţia federală constituie legea supremă a statului. Desigur, în realitatea de zi cu zi guvernarea se întemeiază şi pe politici, pe decizii ale instanţelor judecătoreşti, pe tradiţii etc.

Autorii sunt de acord în a considera că în S.U.A. Constituţia scrisă, cu toate amendamentele adoptate, nu constituie acea Constituţie reală, operativă a Statelor Unite ale Americii.

Edificator este, credem noi, un exemplu: la data adoptării Constituţiei federale S.U.A. nu constituiau o putere mondială. De-a lungul timpului şi mai ales după al Doilea Război Mondial S.U.A. au renunţat la ***izolaţionism***, intervenind activ în politica internaţională,

fiind practic, alături de U.R.S.S., una dintre cele două superputeri planetare.

După anul 1990, S.U.A. au rămas unica supremaţie a lumii, ca urmare a dezmembrării fostei U.R.S.S.. Pentru fiecare etapă exemplificată (1945 – 1989 şi 1990 – până în prezent) S.U.A. a elaborat principii geopolitice dar mai ales geostrategice în raport de situaţia concretă aflată pe scena politică internaţională. Şi astăzi S.U.A. elaborează politici internaţionale fiind atentă la puternica concurenţă venită din partea confederaţiei europene, în frunte cu Republica Federativă a Germaniei, din partea Republicii Federative Ruse, a Republicii Populare Chineze şi respectiv a Imperiului Nipon (Japonia).

Activităţile geopolitice de pe scena internaţională – pe care S.U.A. joacă excelent – fac parte din Constituţia nescrisă, operativă a Americii. Nicăieri în Constituţia scrisă nu întâlnim principii de hegemonie politică sau de internaţionalism în relaţiile internaţionale.

* *
*

După analiza principiilor de guvernare a Statelor Unite ale Americii o întrebare legitimă revine în actualitate: Ce este totuşi ***domnia legii*** ? „Domnia legii" reprezintă conservarea ideii constituţionale că nici un subiect de drept nu este mai presus de lege. Instituţia domniei legii, a legalităţii, deşi nu este menţionată ***in terminis*** în Constituţia federală americană reprezintă o moştenire de o importanţă covârşitoare, lăsată de

întemeietorii statului federal american generaţiilor ulterioare.

Ea exprimă ideea Statului de Drept, adică a statului limitat prin intermediul Dreptului.

O ultimă precizare credem că se impune: noţiunea de „***guvernare***" în sistemul politico-juridic american implică întreaga putere etatică şi ramurile sale: legislativă, executivă şi judecătorească. Aceeaşi accepţie comportă această noţiune şi în Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord precum şi în celelalte state organizate, din punct de vedere judiciar, în sistemul „Common law"-ului, spre deosebire de statele europene continentale ***de sorginte „romano-germanică"***, unde noţiunea de „***guvernare***" desemnează prioritar doar una din cele trei puteri constituite în stat, şi anume ***puterea executivă.***

§ 3. Paradigma corelaţiei Stat-Drept. Dreptul un „instrument" creat de Stat care se impune autorităţilor etatice. Statul de Drept.

1. **Raţiunea instituirii cultului Dreptului. Legitimitatea puteri.**
2. **Concepţiile Statului de Drept cu privire la democraţie şi libertate.**
3. **Care este rolul statului în conformitate cu doctrina Statului de Drept?**

1. Raţiunea instituirii cultului Dreptului. Legitimitatea puteri.

Doctrina Statului de Drept se traduce din punct de vedere practic în necesitatea existenţei unei limitări a

puterii de stat, limitare realizată prin intermediul dreptului.

Fără îndoială, în scopul instituirii Statului de Drept este necesar să se edifice ***un veritabil cult al Dreptului***. Prin noţiunea de ***„cult”*** – înţelegem încrederea manifestată în legislaţie care trebuie să fie foarte puternică şi, totodată, credinţa în valoarea normelor juridice şi a instituţiilor dreptului.

Existând o doză mare de încredere din partea membrilor unei societăţi determinate, în instituţiile juridice există încredere şi în instituţia ***statului*** privită sub dublu aspect: juridic şi politic.

Ideea Statului de Drept deşi a fost fundamentală relativ recent (sfârşitul sec. al XIX-lea – începutul sec. al XX-lea), nu reprezintă o concepţie absolut inedită. Ea este o idee novatoare, de o importanţă excepţională, un adevărat deziderat pentru fiecare societate care îşi trage seva din tradiţionalele ***doctrine ale dreptului natural***.

Sintetizând concepţiile referitoare la dreptul natural am spune că acesta constituie ansamblul regulilor social morale, perene şi imuabile, pe temelia căruia orice societate construieşte dreptul obiectiv sau pozitiv (legislaţia). Marii doctrinari ai filosofiei dreptului, celebri profesori de Teoria generală a dreptului şi de Drept Constituţional şi Instituţiei Politice din România au evidenţiat în cursuri, tratate, monografii, articole ştiinţifice ş.a. corelaţia dintre dreptul natural – care poate fi considerat de esenţă divină sau raţională – şi doctrina împletită cu practica edificării Statului de Drept.

Un renumit sociolog al dreptului din centrul universitar Iaşi aprecia într-o lucrare intitulată „***Sociologie juridică***”, că spiritul pragmatic şi pozitivist

al sec. al XIX-lea a impregnat Ştiinţa Dreptului, cu consecinţele nefavorabile asupra dezvoltării ulterioare a sistemului dreptului, în ansamblul său.

Rupt de filozofie şi de etică, dreptul sec. al XX-lea a devenit supertehnicizat având un caracter eminamente normativ. Doctrinarii din statele europene şi din statele Americii de Sud – fiefurile tradiţionale ale sistemului juridic romano – germanic, au analizat şi au sintetizat până la exces instituţiile fundamentale ale ramurilor dreptului.

Universitarul ieşean de care am amintit anterior – şi a cărui student am fost – aprecia că Dreptul devine ridicol ca ştiinţă deşi este sublim ca artă aplicativă şi ca filozofie pragmatică socială. Domnia sa aprecia că agenţii statului practicieni ai Dreptului (judecători, procurori) dar şi practicienii liber profesionişti (avocaţi, consilieri juridici, notari) sunt ***tehnicieni ai Dreptului***. La citirea acestor cuvinte, cândva prin anul 2002, recunosc că am rămas încremenit. De tristeţe. Un magistrat, un avocat, un consilier juridic să fie considerat un tehnician !!! Ulterior am conştientizat că ideea d-lui profesor nu avea nimic peiorativ. Teza afirmată argumenta maniera dar şi propoziţia în care Dreptul este tratat utilizându-se metodele pozitiviste.

Dacă în ştiinţele reale aceste metode sunt benefice dând rezultate de excepţie, în drept ele au condus la înlăturarea corelaţiei organice cu morala, la rigidizarea în multe privinţe a întregului sistem de drept şi la cantonarea ştiinţelor juridice exclusiv la îndemâna profesioniştilor dreptului.

Nu suntem însă de acord cu ideea înlăturării Dreptului din rândul ştiinţelor social-umaniste. Spunem

acest lucru deoarece s-a exprimat teza conform căreia Dreptul este exclusiv o filozofie socială, bineînţeles cu caracter practic şi pragmatic.

Toate ştiinţele s-au desprins în epoca modernă, şi chiar mai înainte, din ***filozofie*** – considerată o „***regină a ştiinţelor***" sau o „***ştiinţă a ştiinţelor***". Nu dorim să negăm incidenţa doctrinelor filosofice asupra ştiinţelor juridice ci înţelegem doar să explicăm, după puterile noastre, faptul că Dreptul prezintă o dublă natură: ***atât de filozofie socială***, specifică ştiinţelor juridice speculative cât şi ***de ştiinţă***, caracteristică ramurilor dreptului dogmatic.

Cu toată modestia, credem că Dreptul în ansamblul său şi Ştiinţele juridice au nevoie pentru a fi înţelese şi aplicate atât de pozitivismul juridic cât şi de interpretările cu caracter etico-filosofic, deopotrivă.

Revenind la problematica instituirii cultului Dreptului este evident că aceasta nu se poate realiza decât prin acceptarea şi ranforsarea dreptului natural. Nu trebuie scăpat din vedere că esenţa statului constă în normativitate, realizată prin mărirea ariei juridicităţii. Or, edictarea normelor juridice, conforme cu dreptul natural şi cu morala, presupune în ultimă instanţă codificarea şi implicit tehnicizarea dreptului. Cultul dreptului trebuie să aibă în vedere, în mod primordial respectarea Constituţiei şi a legislaţiei de către toţi agenţii statului ca de altfel şi de toţi cetăţenii care doresc şi înţeleg să respecte ordinea socială. Spunem aceasta întrucât normele juridice, legile în ansamblul lor, au un caracter integrator; ele au drept obiectiv juridicizarea în totalitate a societăţii.

Cu privire la legitimitatea puterii, adică legitimitatea puterii conferite şi preluate de Statul de Drept suntem tentaţi să precizăm câteva consideraţii:

Juridicizarea totală a activităţilor cu caracter etatic generează o estompare a fenomenului puterii. Puterea politică îşi pierde însemnătatea, rolul dominant revenind domniei normelor juridice.

Judecătorii devin cheia de boltă a întregului edificiul al STATULUI DE DREPT având nobila îndatorire de a garanta respectarea legilor.

Legitimitatea puteri reprezintă în esenţă capacitatea oricărui act efectuat de puterea de stat de a se raporta şi conforma unei norme juridice.

Fundamentul Statului de Drept fiind legislaţia în vigoare este clar că această formă etatică este cea mai legitimă de vreme ce Dreptul pozitiv (obiectiv) concretizează voinţa naţiunii. Locul şi rolul politicienilor urmează a fi luat de juriştii specializaţi în Dreptul Public. Aşa fiind, în viitor, nu numai că ştiinţele politice nu vor absorbi ştiinţele juridice dar se prevede posibilitatea realizării unui fenomen contrar: Dreptul să domine Politologia; ştiinţele politice să devină o „anexă" a ştiinţelor juridice, şi în special a ştiinţelor de Drept Public.

Dacă în plan naţional, acest aspect abia se concretizează ori se conturează, în diferite state, se pare că pe planul ordinii juridice internaţionale deja se recunoaşte hegemonia Dreptului Internaţional Public care domină raporturile juridice şi cele politice afirmate pe plan mondial.

2. Concepţiile Statului de Drept cu privire la democraţie şi libertate.

Concepţia Statului de Drept relativă la democraţie se circumscrie ideii reducerii atribuţiilor puterii legiuitoare şi întăririi puterii executive. Statul de Drept, „aruncă în aer" teoriile politice tradiţionale referitoare la democraţie deoarece impune existenţa unei autorităţi distincte în raport cu cele trei puteri „clasice" ale statului. Este vorba de organul etatic, distinct de puterea legislativă, care realizează controlul constituţionalităţii legilor adoptate de Parlament.

Indiferent de denumirea adoptată – Curte Constituţională, Tribunal Constituţional etc. – autoritatea care realizează controlul constituţionalităţii legilor şi care garantează, în mod efectiv constituţionalitatea întregului Drept obiectiv (pozitiv), nu poate fi „încadrată" în nici o ramură specializată a puterii etatice.

Aceste organe au un dublu caracter politic şi juridic. Prin modul de funcţionare Curţile Constituţionale se apropie de puterea judecătorească.

Deciziile pronunţate au efecte ***erga omnes*** fiind opozabilă tuturor subiectelor de drept. Ele au caracter general – obligatoriu. Acest aspect apropie Curţile Constituţionale de puterea legislativă.

Autoritatea care exercită controlul constituţionalităţii legilor nu legiferează; ea stabileşte dacă o normă juridică este sau nu este în conformitate cu prevederile constituţiei statului respectiv. Curtea Constituţională [5)] este un ***legislator negativ***. Ea nu

[5)] Prin noţiunea de **„Curte Constituţională"** înţelegem organul care efectuează controlul, indiferent de denumirea concretă avută.

creează drept dar hotărăşte care norme juridice au fost adoptate cu încălcarea dispoziţiilor constituţionale.

Nefiind încadrate efectiv în puterea legislativă sau în puterea judecătorească, Curţile Constituţionale, care sunt o creaţie a Statului de Drept concret aplicat, subminează principiile democraţiei.

Deşi Parlamentul exprimă voinţa naţiunilor iar majorităţile parlamentare deţin practic puterea politică, putere concretizată în stat prin aptitudinea creării Dreptului, Curţile Constituţionale înfrâng principiile democraţiei politice majoritare ocrotind şi minorităţile şi asigurând triumful constituţionalităţii în viaţa politică.

În acest mod democraţia politică se transformă în democraţie juridică iar guvernarea politicienilor este parţial înlocuită cu guvernarea judecătorilor, în calitatea lor de păzitori ai Constituţiei respectivului stat [6)].

În Occident, autorii au făcut referiri în sensul adaptării democraţiei la exigenţele Statului de Drept.

Cu sinceritate credem că democraţia pierde teren în faţa conceptului complex al Statului de Drept iar în practică democraţia politică va fi desuetă în raport cu „domnia legii".

Concepţia unui Stat de Drept abstract, neparticularizat în raport cu libertăţile cetăţeneşti are în vedere, probabil, următorul aspect: Statul de Drept a fost principial creat pentru asigurarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului.

Unul din scopurile primordiale ale Statului de Drept este reprezentat de ocrotirea, garantarea şi

[6)] Evident este vorba despre judecătorii Curţii Constituţionale şi nu despre judecătorii de la instanţele de drept comun.

promovarea tuturor drepturilor subiecţilor şi a libertăţilor cuvenite oamenilor.

Statul de Drept constituie umplerea unei forme – ***statul*** – cu o realitate substanţială – ***Dreptul*** – pentru realizarea protecţiei juridice a drepturilor şi libertăţilor omului.

Fundamentul corelaţiei dintre Statul de Drept şi libertăţile omului au fost căutate în „***firea lucrurilor***", în Dreptul natural.

Drepturile şi libertăţile omului sunt un concept filosofic, politic şi juridic. ***Filosofia***, semnifică fundamentarea ideii libertăţilor umane, ***politicul*** asigură aplicarea mai mult sau mai puţin perfectă a conceptului iar ***Dreptul*** este tentat să absolutizeze din punct de vedere teoretic şi practic şi din punct de vedere axiologic întreaga doctrină a drepturilor şi libertăţilor omului şi cetăţeanului. Juridicul face din libertatea umană cheia de boltă a edificiului intitulat „Stat de Drept".

3. Care este rolul statului în conformitate cu doctrina Statului de Drept?

Această întrebare deşi poate apărea retorică este pe deplin justificată întrucât – în raport cu tema aleasă – instituţia socială, politică şi juridică a ***Statului***, ne preocupă prioritar. Desigur, în mod obiectiv, statul reprezintă şi apreciem că va continua să reprezinte una dintre instituţiile juridice fundamentale, absolut necesare pentru dezvoltarea social-politică şi economică a fiecărei societăţi.

Cât timp va exista o societate politică distinctă de societatea civilă, privită în ansamblul ei, cât se vor perpetua guvernanţii şi guvernaţii sau după cum

remarcăm politologii şi juriştii marxişti, cât timp vor exista clase şi categorii sociale antagonice concretizate, generic vorbind, în clasa exploatatoare şi clasa exploatată, atâta timp va continua să se perpetueze ***instituţia statului***.

Astăzi statul nu se mai află în pericolul dispariţiei ca urmare a instaurării mult trâmbiţatei societăţi comuniste. Dar statul suferă un proces de adaptare la noile tendinţe de globalizare şi de redefinire a concepţiilor şi ideologiilor care îl privesc în mod nemijlocit.

Va fi Statul de Drept, conceptual vorbind, un ***stat minimal*** deci un stat liberal fundamentat pe jusnaturalism sau jusraţionalism? Va fi Statul de Drept, privit abstract desigur, un stat social, paternal, grijuliu în raport cu marea masă a cetăţenilor?

Realitatea politică din Europa Occidentală şi nu numai dovedeşte că principiile Statului de Drept pot şi sunt promovate atât de partidele politice de orientare stânga şi centru-stânga (social-democrate) cât şi de partidele politice de orientare spre dreapta eşicherului politic (de dreapta sau centru dreapta – creştin – democraţia europeană).

În ***Statul de Drept liberal, minimal***, se vor urmări preponderent principii de natură economică legate de industrii şi comerţ. Acest tip de stat este statul capitalist pur, adaptat epocii contemporane. El stimulează concurenţa în toate domeniile de activitate şi în special în zona economico-financiară. Este statul care recunoaşte, fără mari rezerve, dreptul tehnocraţilor capitalişti şi a capitaliştilor propriu-zişi de a-şi impune voinţa în mecanismele social – statale ale puterii etatice.

În ***Statul de Drept social, providenţial***, vor prima principii de natură umanitară, legate de asigurarea bunăstării populaţiei şi de asigurarea unei stabilităţi sociale pe plan intern. Acest tip de stat reprezintă, în esenţă, tot un stat capitalist, în care atât latura economică cât şi latura socială sunt privite de guvernanţi cu aceeaşi grijă.

Este inutil să mai precizăm că Statul de Drept liberal este promovat de dreapta politică iar Statul de Drept social constituie subiect de interes major pentru stânga politică.

Fie în variantă liberală, fie în variantă socială, Statul de Drept constituie, la momentul de faţă modalitatea de realizare a binelui comun. Aceasta deoarece prin instaurarea concretă şi deplină a Statului de Drept societatea civilă din fiecare ţară trebuie să dobândească ***fericirea***, adică să satisfacă interesele materiale şi spirituale atât la nivel integrator – colectiv cât şi la nivel individual.

Aceasta întrucât fericirea, satisfacţia tuturor, se obţine prin însumarea satisfacţiei indivizilor care compun societatea unui stat, la un moment determinat.

Rolul statului conform teoriilor Statului de Drept este acela de a deveni slujitorul Dreptului, fapt materializat prin aceea că statul, prin ramurile sale şi prin agenţii săi, trebuie să acţioneze, în orice situaţie, exclusiv în conformitate cu legea. Statul de Drept exclude arbitrariul, ignoranţa sau starea discreţionară ce ar putea fi manifestată de agenţii uneia dintre puterile constituite în stat.

Paradigma legăturii dintre Stat şi Drept se manifestă în multiple forme, unele apropiate politologiei

altele având afinitate în raport cu Dreptul. Oricum, Statul de Drept va conferi juriştilor, mai ales specialiştilor în Dreptul Public, noi instrumente de abordare, noi unghiuri de studiere a fenomenelor şi noi aptitudini de instituţionalizare, cel puţin la nivel teoretic.

Capitolul VI: Statul în relaţiile internaţionale. Chestiunea ”suveranităţii” în contextul mondializării

În etapa actuală, după destructurarea organizaţiilor statelor socialiste, au apărut state noi cu roluri geopolitice şi geostrategice caracteristice.

Geopolitica contemporană se confruntă cu un fenomen inedit, ***de mondializare*** sau ***globalizare*** care reprezintă o dimensiune planetară a politicii internaţionale în epoca contemporană şi care se manifestă în diferite planuri: politic, militar, economic sau tehnologic.

Mondializarea sau ***globalizarea*** se fundamentează pe agregarea economiei mondiale, proces obiectiv şi dinamic, datorat sporirii interdependenţelor şi interconexiunilor dintre state, fiind efectul extinderii şi aprofundării legăturilor transnaţionale în domeniile vieţii social-politice, economico-financiare, cultural-educative, etc.

În „societatea” statelor practica relaţiilor internaţionale, dar şi doctrina, a realizat o structurare pe niveluri, denumite ***modele***, după cum urmează: ***nivelul***

(modelul) central – care include statele cu potenţial economic performant, ***nivelul (modelul) periferic*** – care cuprinde statele cu economie slabă sau relativ dezvoltată.

Doctrina relaţiilor internaţionale şi în special doctrinarii geopoliticieni au analizat relaţiile din organizarea politică şi structura economică a statelor, atât în cadrul ***modelului central*** cât şi pentru ***modelul periferic***.

Analiştii au detaliat studierea modalităţilor ***de creare*** şi ***de dezvoltare*** a unui stat hegenomic pe planul relaţiilor internaţionale.

Ca urmare a globalizării statele planetei vor trebui să valorizeze diversele puncte de vedere elaborate, cu prioritate, în următoarele domenii: ***chestiunea normelor*** – care reglementează relaţiile între subiectele de drept internaţional; chestiunea modalităţilor de aplicare a forţei; ***chestiunea scopului*** – care reprezintă găsirea unei modalităţi de convieţuire paşnică şi de cooperare între state; chestiunea „regulilor jocului internaţional" referitoare la mijloacele şi metodele utilizate în scopul realizării competiţiei între state; chestiunea responsabilităţii subiectelor de drept internaţional; chestiunea autonomiei şi a corelării binelui individual cu binele general; chestiunea distincţiei între activităţile faptice, materiale şi cele având ca obiect acte cu caracter normativ-juridice, ş.a.

Toate aceste întrebări – probleme şi încă multe altele, nenominalizate de noi, îşi găsesc rezolvarea în principiile generale ale politicii internaţionale.

Obiectul politicilor internaţionale îl constituie ***relaţiile internaţionale*** care au un profund ***caracter normativ*** întrucât ele afirmă încrederea în aptitudinea

fondării tuturor categoriilor de raporturi internaţionale pe norme juridice specifice Dreptului Internaţional Public.

Concepţiile optimiste fondate pe ***raţionalism, pe conciliere*** sau ***arbitraj***, grefate pe ***baze etico-morale***, au fost de natură să contribuie la relaxarea şi la echilibrarea climatului internaţional.

Alături de concepţiile optimiste în politica internaţională s-au afirmat ***teorii cu caracter subiectiv, idealiste*** sau ***teorii exclusiv normativiste***.

Cele mai importante sunt ***doctrinele realismului politic***. Aceste teorii pornesc de la o viziune ***reală***, nici optimistă dar nici pesimistă, asupra practicii relaţiilor internaţionale.

Realismul politic pare a fi mai apropiat de pesimism de vreme ce postulează ideea scopului agenţilor de pe scena politică internaţională ca fiind acela de a obţine un câştig în defavoarea altor entităţi cu caracter etatic.

Potrivit acestei teorii ***politica***, inclusiv ***politica internaţională***, se prezintă ca o luptă dură pentru obţinerea de influenţă, pentru dominaţie şi pentru putere. Această „luptă", cum îi arată şi denumirea, nu se concretizează prin activităţi de cooperare ci prin activitate concurentă. Politica internaţională nu este animată de moralitate şi de nobile idealuri ci de ambiţiile şi interesele protagoniştilor, respectiv a „marilor puteri".

Politica externă a unui stat urmăreşte, de principiu, asigurarea securităţii naţionale şi valorificarea tuturor capacităţilor de care dispune acea entitate statală pentru obţinerea unor rezultate profitabile. Dacă este posibil, statul urmăreşte prin politica externă pe care o promovează concretizarea şi dezvoltarea unei anumite

influenţe în raport cu terţe subiecte de drept internaţional.

Desigur, privind acest tablou al scenei politice mondiale, care are toate şansele să se perpetueze şi pe viitor, problema ***„suveranităţii" statelor lumii*** apare ca fiind de o majoră importanţă.

Indiscutabil, raporturile de interdependenţă create în lumea contemporană tind să reducă substanţial „valoarea" suveranităţii statelor.

Astfel, prin crearea asociaţiilor de state (Uniunea Europeană, C.S.I.) statele îşi restrâng ***independenţa*** – element esenţial al suveranităţii (suveranitatea externă). Acest proces obiectiv are loc datorită nevoii de organizare şi de funcţionare efectivă a organizaţiilor suprastatale. Statele jertfesc o parte din independenţă câştigând, în schimb, pe plan economic, sub aspectul stabilităţii social-politice şi mai ales în domeniul militar şi strategic.

Într-o măsură mai redusă, statele lumii contemporane renunţă parţial la ***supremaţie*** – văzută ca latura internă a suveranităţii. Puterea de stat recunoaşte acte îndeplinite de autorităţile unor alte state sau a organizaţiilor supraetatice şi care îşi produc efectele pe teritoriul statului în cauză.

Înfiinţarea marilor confederaţii, care posibil ca într-un viitor mai îndepărtat sau mai apropiat să se transforme în federaţii reprezintă un pas esenţial către globalizarea politică efectivă.

Armonizarea legislaţiei statelor şi integrarea acestora în marile ansambluri politico-etatice, cu caracter integrator şi supranaţional au drept consecinţă firească reducerea tensiunilor şi creşterea încrederii pe plan

internaţional. Umanitatea are astfel şansa să se dedice exclusiv muncii creative, să protejeze valorile fundamentale ale planetei Terra, şi în mod special a celei mai importante valori care constituie pilonul central ***al politicii*** şi ***al dreptului*****: OMUL.**

Capitolul VII: Analiza constituțională a Statului de Drept în contextul dezvoltării politice a diferitelor țări ale lumii

Înainte de a proceda la analiza efectivă a organizării politice a câtorva state vom reveni, cu câteva precizări, referitoare la tipurile de regimuri politica sau constituţionale. Aceasta întrucât în orice stat contemporan organizarea politico-etatică, se fundamentează pe un tip concret de regim politic aplicat în ţara respectivă.

*. **Regimul politic prezidenţial** – oferă o clară separaţie a puterilor constituite în stat. Acest tip de regim politic acordă preşedintelui prerogative considerabile care însă nu afectează funcţionarea mecanismelor instituţiilor politico-juridice din stat.

Sistemul prezidenţial oferă un model autentic de analiză a Statului de Drept dacă se respectă toate formele de control şi toate garanţiile care au menirea să îi garanteze stabilitatea şi funcţionalitatea.

Unica superputere mondială S.U.A. a adoptat – de la fondarea federaţiei americane – regimul politic prezidenţial.

*. **Regimul politic parlamentar** – cum arată însăşi denumirea, pune accentul pe puterea legislativă,

parlamentul constituie principalul factor politic de guvernare.

Puterea executivă este exercitată de Guvern, condus de primul-ministru, care este obligat să răspundă politic în faţa Parlamentului.

Şeful statului – preşedinte sau monarh – constituie o figură politică decorativă, cu atribuţii politice reduse, cele mai multe fiind cu caracter protocolar.

În republica parlamentară, evident, preşedintele este ales de către Parlament.

Şeful statului este responsabil, sub aspect politic. Răspunderea politică este asumată în faţa Parlamentului de către Guvern.

* **Regimul politic semi-prezidenţial** – cum am avut ocazia să mai amintim în cap. II al prezentei lucrări, îmbină elemente specifice ale regimului prezidenţial pur cu elemente specifice ale regimului parlamentar. Acest regim politic caută să înlăture imperfecţiunile regimului prezidenţial şi a celui parlamentar.

Preşedintele este ales de naţiune având rolul de mediator între puterile constituite în stat. Puterea executivă este exercitată de către Guvern, condus de un prim-ministru. Dacă în regimurile prezidenţiale şeful statului este şi şeful puterii executive, în regimurile semi-prezidenţiale se instituie binomul Preşedinte – Guvern, fiecare dintre aceste instituţii având atribuţii proprii, distincte.

În cadrul acestui tip de regim politic preşedintele, în calitatea sa de şef al statului, poate prezida şedinţele Guvernului, în mod cotidian sau, în anumite situaţii expres menţionate de Constituţie sau de dreptul obiectiv (pozitiv).

Deşi intens criticat, regimul politic semi-prezidenţial şi-a probat eficienţa, cu deosebire în Republica Franceză. Acest regim politic s-a dovedit a fi capabil să realizeze o corectă funcţionare a instituţiilor politico-juridice, cu caracter etatic.

* *
*

Precizările anterioare – succinte este adevărat – permit analiza concretă a regimurilor politice instituite în unele state de pe mapamond.

Vom grupa statele ce urmează a fi analizate în raport de regimul politic efectiv aplicat.

Astfel, pentru ***categoria regimurilor politice prezidenţiale***, vom analiza sub aspect constituţional, următoarele ţări: ***Statele Unite ale Americii, Republica Federală Brazilia.***

Pentru ***tipul regimurilor politice semi-prezidenţiale*** vom analiza structura politico-juridică şi instituţiile etatice din**:** ***Republica Franceză*** şi ***Austria.***

Şi ***regimul politic parlamentar*** urmează a fi analizat sub aspectul funcţionării corecte în: ***Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord, Germania*** şi ***Imperiul Nipon (Japonia)***.

Vom face referiri şi la sistemele politice ale fostelor ţări socialiste, aflate în tranziţie, analizând în concret regimul constituţional şi instituţiile etatice ale ***Republicii Federative Ruse***.

În consecinţă, vom analiza regimurile politice, sub aspect diacronic şi sincronic, instituite în **opt state** ale lumii.

§ 1. Statele Unite ale Americii

Rolul esenţial în viaţa politică americană îl joacă ***partidele politice***. Acestea acţionează în perioada electorală pentru atingerea scopurilor politice.

Principalele partide de pe scena politică din S.U.A. sunt partidul democrat şi partidul republican. Ambele partide promovează ideile liberale specifice economiei şi politicii unui stat capitalist clasic. Democraţii sunt mai ataşaţi tradiţiilor de apărare a drepturilor statelor federate şi promovează consecvent ideea de justiţie socială.

Partidul Democrat a fost înfiinţat în anul ***1832*** continuând lupta politică dusă de ***Partidul Democratic Republican*** condus de Thomas Jefferson.

Partidul Republican a fost creat în anul ***1854***, incluzând liberali şi independenţi.

Originar, cele două partide politice americane erau caracterizate ca fiind ***adversare***, respectiv ***adepte*** ale federalismului. Tradiţional Partidul Democrat îşi manifestă o doză de neîncredere în statul federal.

Sistemul electoral american se deosebeşte de sistemele electorale europene.

Principial, alegerile prezidenţiale în Statele Unite ale Americii comportă mai multe etape, respectiv:

*. alegerile primare într-un număr de state;

*. convenţiile naţionale ale Partidului Democrat şi ale Partidului Republican;

*. declanşarea campaniei electorale;

*. alegerea electorilor care dispun de un mandat imperativ pentru alegerea preşedintelui federal;

*. alegerea preşedintelui S.U.A. de către marii electori;

*. investirea preşedintelui şi a vicepreşedintelui în funcţii.

Preşedintele S.U.A. este ales pentru un mandat de patru ani de marii electori.

El nu răspunde politic în faţa Congresului, nu îl poate dizolva şi nu poate proceda la organizarea de noi alegeri.

Staful prezidenţial include: secretari de stat, şefi de departamente numiţi de şeful executivului. Cei 15 secretari (miniştri) sunt colaboratori individuali ai preşedintelui fiind personal responsabili în faţa şefului statului.

Sub autoritatea şefului puterii executive funcţionează o serie de agenţii, cum ar fi: Sistemul Federal de Securitate, Agenţia de Informaţii a S.U.A., Autoritatea pentru relaţiile federale de muncă, Agenţia Centrală de Investigaţii (C.I.A) etc.

Şeful statului american nu este ales direct de populaţie, ci de marii electori, al căror număr este egal cu cel al reprezentanţilor şi senatorilor, la un loc.

Dacă nu există formată majoritatea voturilor exprimate de marii electori, preşedintele S.U.A. este ales de Camera inferioară a Congresului, respectiv de Camera Reprezentanţilor.

Congresul S.U.A. – este Parlamentul ţării, parlament bicameral, constituit din ***Camera Reprezentanţilor*** şi din **Senat**.

Camera Reprezentanţilor – este alcătuită din 435 de membri şi 3 reprezentanţi ai districtului Washington. Este aleasă pe termen de ***doi ani***, prin scrutin uninominal.

Senatul – cameră superioară – se compune din câte doi senatori aleşi de fiecare stat federat. Senatorii au un mandat de ***şase ani***, fiind aleşi direct de către alegători, reînnoirea Senatului efectuându-se cu câte o treime.

În viaţa politică americană funcţia de senator este mai prestigioasă decât cea de reprezentant.

Camerele ***Congresului S.U.A.*** au competenţe în ipoteza revizuirii Constituţiei federale sau a declarării stării de război.

De asemenea, au atribuţii de punere sub acuzare a înalţilor funcţionari ai statului american.

Punerea sub acuzare efectivă se îndeplineşte de Camera Reprezentanţilor iar judecata înaltului funcţionar (inclusiv preşedintele federal) se efectuează de către Senat, prezidat de preşedintele Curţii Supreme a S.U.A.

Fiecare cameră dispune de comisii parlamentare – Camera Reprezentanţilor are **26**, Senatul deţine **20** – care au posibilitatea să propună redactări noi sau să amâne diverse proiecte şi acte normative.

Dacă există dezacord între cele două camere se formează o ***Comisie de Conciliere*** în scopul deblocării situaţiei.

Puterea judecătorească – include tribunalele de district, tribunalele de apel şi Curtea Supremă a S.U.A., alcătuită din ***9 judecători*** al cărei preşedinte poartă denumirea de ***Chief Justice***.

Mai funcţionează şi alte instanţe cum ar fi: tribunalele teritoriale districtuale, tribunalul S.U.A. pentru Comerţ Internaţional, tribunalul cu privire la plângerile federale, tribunalul pentru impozite şi Curtea pentru apelurile veteranilor.

Competenţa jurisdicţiei federale se circumscrie dreptului pozitiv federal. Litigiile dintre Uniune şi un stat federat, cele dintre mai multe state federate sau dintre Federaţie şi cetăţeni sunt soluţionate de către instanţele federale.

Din anul 1803, Curtea Supremă dispune de prerogativa de a verifica şi, eventual, de a declara ca fiind neconstituţionale legi ale federaţiei cât şi legi ale diferitelor state federate.

Procedura de control a constituţionalităţii legilor este premisă şi particularităţilor care invocă excepţia de neconstituţionalitate. Acesta constituie unica situaţie de apărare împotriva legilor federale, deoarece particularii nu dispun de dreptul de a formula o acţiune judiciară împotriva Federaţiei americane.

În prezent S.U.A. sunt alcătuite din 50 de state federate. De-a lungul istoriei politice americane statul federal a adoptat o politică de întărire şi de lărgire a prerogativelor sale.

Relaţiile dintre statul federal şi statele federate se manifestă, în plenitudinea lor, în cazul revizuirii Constituţiei federale. Această revizuire nu poate fi realizată fără participarea statelor federate. Astfel, Congresul S.U.A. poate efectua o revizuire a Constituţiei cu majoritatea de 2/3, dar numai la solicitarea parlamentelor a 2/3 din statele federate poate fi reuşită o Convenţie cu scopul modificării Constituţiei. Amendamentele adoptate trebuie să fie aprobate într-un termen determinat de puterea legislativă federală de ¾ din statele federate, înainte de intra efectiv în vigoare.

Fiecare stat federat dispune de propria Constituţie şi de organe distincte ale puterii de stat. Parlamentele

statelor federate sunt bicamerale[*)]. Puterea executivă, în fiecare stat federat, exercitată de un guvernator, ales pe un termen de 4 ani prin vot universal, direct, secret şi liber consimţit.

Competenţele legislative revin potrivit dispoziţiilor Amendamentului X, statelor federate. Legile statelor federate decid statutul subiectelor de drept (persoane fizice şi persoane juridice), regulile referitoare la sistemul electoral, infracţiunile şi sancţiunile aplicabile, organizarea judiciară, legislaţia din domeniul sănătăţii, învăţământului, a armelor, etc. Drept consecinţă, în teritoriul S.U.A. se constată mari deosebiri legislative de la un stat federat la altul.

Se asigură, astfel, un echilibru între puterea federală şi puterile statelor federate care nu a mai fost zdruncinat de la războiul de secesiune din anii 1861-1865.

Constituţia S.U.A. se fundamentează pe principiul separaţiei puterilor constituite în stat şi pe principiul respectării drepturilor fundamentale ale omului.

Este federaţia americană un Stat de Drept? Deşi se consacră prin Constituţie largi prerogative preşedintelui, în realitatea acestea nu sunt nelimitate.

Adevărata pavăză a Statului de Drept, puterea judecătorească îşi înfăptuieşte în mod real competenţele şi atribuţiile care îi revin, fapt ce a determinat pe unii doctrinari să considere că în S.U.A. s-a instaurat un ***„guvernământ al judecătorilor***".

Dar tocmai acest „guvernământ al judecătorilor" asigură aplicarea efectivă, în viaţa socială, a principiului

[*)] Cu excepţia statului federat Nebraska, din anul 1937.

moral – juridic a „domniei legii". Or, domnia legii presupune legalitate, asigurând nu numai înfiinţarea, crearea dar şi funcţionarea efectivă a Statului de Drept în ţara considerată de politologi superputere a lumii, respectiv în Statele Unite ale Americii.

§ 2. Republica Federativă a Braziliei

În anul 1824 a fost adoptată prima constituţie a Braziliei. Aceasta a fost modificată în anul 1834, asigurându-se o puternică descentralizare a provinciilor.

În 1831 acest stat sud – american a interzis traficul de sclavi iar sclavia a fost definitiv abolită în data de 13.05.1888.

Imperiul brazilian fondat în 1822 şi-a încetat existenţa în anul 1889 când monarhia a fost abolită.

În anul 1891 a fost promulgată o nouă Constituţie care a fondat un stat prezidenţial, republican, democratic şi federal.

În Brazilia actualmente este în vigoare Constituţia adoptată la 05.10.1988.

Titlul III al Constituţiei este consacrat organizării puterii de stat. Se precizează că organizarea politico-administrativă a Republicii Federative a Braziliei include: uniunea, statele, districtul federal, municipalităţile.

Uniunea – adică statul federal – întreţine relaţii cu statele străine, declară război şi încheie pace, emite moneda naţională, asigură apărarea naţională etc.

Statul federal are competenţă exclusivă de legiferare în anumite domenii de activitate: în Dreptul Civil, în Dreptul Penal, în legislaţia comercială, maritimă, în Dreptul muncii ş.a.

Unele domenii de activitate sunt reglementate prin acte normative adoptate atât de statul federal cât şi de statele federate: domeniul fiscal, regimul vânătorii, educaţia, procedurile judiciare etc.

Statele federate au propriile lor Constituţii şi legi, au Adunări legislative alese pentru un mandat de 4 ani.

Puterea executivă în statele federate se exercită de guvernatori, ajutaţi de viceguvernatori, aleşi pentru un mandat de 4 ani.

Puterea legislativă federală este exercitată de ***Congresul naţional*** alcătuit din ***Camera Deputaţilor*** şi din ***Senatul federal***. Fiecare cameră parlamentară are un mandat de 4 ani.

Camera Deputaţilor se compune din reprezentanţi ai naţiunii aleşi de fiecare stat federat.

Senatul federal este compus din reprezentanţii statelor şi ai districtului federal. Fiecare stat alege câte 3 senatori pentru un mandat de 8 ani.

Puterea legiuitoare federală adoptă legile de competenţa Uniunii.

Constituţia federală conferă Congresului naţional şi alte competenţe printre care: de autorizare a şefului statului de a declara starea de război; de a ratifica tratatele internaţionale; de a autoriza pe preşedintele sau vicepreşedintele republicii să lipsească din ţară mai mult de 15 zile etc.

Camera Deputaţilor poate autoriza punerea sub acuzarea a preşedintelui sau vicepreşedintelui cu votul a 2/3 din numărul membrilor săi.

Senatul este competent să judece pe preşedinte sau pe vicepreşedinte pentru crime (infracţiuni).

Puterea executivă federală este încredinţată de Constituţia Preşedintelui Republicii.

Preşedintele Republicii numeşte şi demite miniştrii de stat; promulgă şi dispun publicarea legilor, exercită atribuţiile de comandant suprem al forţelor armate braziliene, numeşte înalţi demnitari ai Republicii, ş.a.

Puterea judecătorească cuprinde instanţele judecătoreşti: Curtea Supremă Federală, Curtea Superioară de Justiţie, Curţile federale regionale şi judecătorii federali; Curţile şi judecătorii de muncă; Curţile şi judecătorii electorali; Curţile şi judecătorii statelor federate, ai districtului federal şi ai teritoriilor.

Judecătorilor brazilieni, Constituţia federală le garantează ***inamovibilitatea***.

Curtea Supremă Federală a Braziliei are în componenţă 11 judecători aleşi dintre cetăţenii cu o pregătire juridică excepţională şi cu o reputaţie neştirbită. Această instanţă hotărăşte în litigiile cu caracter constituţional şi soluţionează procesele pornite împotriva înalţilor demnitari ai Republicii.

Se observă din această analiză că legea fundamentală a statului brazilian respectă principiul separaţiei puterilor constituite în stat.

Întrucât o perioadă relativ îndelungată Brazilia a avut un regim politic quasi-dictatorial, fundamentat pe puterea armată (până la 1987 – când Adunarea Constituantă şi-a început lucrările), o importanţă aparte o are titlul V al Constituţiei referitor la forţele armate şi la forţele de securitate publică.

Forţele armate se află sub comanda preşedintelui Republicii. Cetăţenii bărbaţi au obligaţia satisfacerii serviciului militar (femeile şi clericii sunt scutiţi în timp

de pace). Se prevede şi un serviciu alternativ pentru cetăţenii care din motive de conştiinţă nu doresc să participe la activităţile militare.

Sunt reglementate, de asemenea, ***starea de apărare*** şi ***starea de asediu***.

De o importanţă covârşitoare pentru instituirea unui regim democratic este titlul II al Constituţiei, care consacră drepturile şi garanţiile fundamentale ale cetăţenilor brazilieni.

În acest titlu sunt cinci capitole referitoare la: drepturile şi îndatoririle individuale şi colective (cap. I); drepturile sociale (cap. II); chestiunile naţionalităţii (cap. III); drepturile politice (cap. IV) şi statutul partidelor politice (cap. V).

Constituţia Republicii Federative a Braziliei menţionează 77 de drepturi şi îndatoriri cu caracter individual sau colectiv.

Drepturile fundamentale sunt consacrate şi garantate, în mod efectiv, asigurând cadrul protejării tuturor drepturilor subiective ale cetăţeanului. Nu vom insista asupra analizării acestor drepturi – deşi avem Constituţia acestui stat în faţă – dar vom menţiona că Republica Federală a Braziliei întruneşte – cel puţin formal – condiţiile şi elementele necesare pentru ***a fi considerată un Stat de Drept cu un regim politic prezidenţial***.

Desigur, consacrarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale şi prevederea separaţiei puterilor etatice trebuie să conducă atât la democratizarea vieţii social-politice a ţării cât şi la afirmarea tot mai puternică, a principiului legalităţii în activitatea tuturor instituţiilor etatice din Republica Federativă a Braziliei.

§ 3. Republica Franceză

Constituţia franceză actuală a fost adoptată şi a intrat în vigoare la data de 04.10.1958. Ea se întemeiază pe filosofia politică a generalului De Gaulle. Puterile etatice sunt separat şi echilibrate fiind, în mod tradiţional, formate din: legislativ, executiv şi judiciar.

Parlamentul francez – exercită puterea legiuitoare fiind alcătuit din două camere.

Şeful statului - este un arbitru situat deasupra evenimentelor politice şi a partidelor.

Constituţia Republicii Franceze prevede un parlament bicameral, alcătuit din ***Adunarea Naţională*** şi din ***Senat.***

Adunarea Naţională – are în componenţă 277 de deputaţi aleşi prin vot universal, egal, direct şi liber exprimat, pe durata unui mandat de ***5 ani***. Senatul este alcătuit din 321 de senatori, aleşi pentru un mandat de ***9 ani***.

Adunarea Naţională dispune de prerogative distincte în raport cu Senatul.

Principalele atribuţii ale Parlamentului sunt legate de elaborarea legilor. Parlamentul francez poate adopta acte normative juridice în orice domeniu de activitate.

Parlamentul exercită controlul asupra activităţii guvernului, materializat prin: întrebări şi interpelări adresate membrilor Guvernului de către parlamentari; funcţionarea unor comisii de anchetă înfiinţate de Parlament precum şi prin controlul efectuat de membrii puterii legislative cu privire la realizarea politicilor europene.

Alături de puterea legiuitoare o altă instituţie etatică, cu caracter politic şi juridic, de excepţională importanţă este aceea a ***Preşedintelui Republicii Franceze***.

Începând cu anul 1962, Preşedintele Republicii este **ales** în mod direct de către cetăţenii cu drept de vot. Mandatul Preşedintelui este de ***7 ani***.

Dintre prerogativele proprii şefului statului francez amintim: numirea primului ministru; prerogativa de a adresa mesaje Parlamentului; numirea preşedintelui şi a membrilor Consiliului Constituţional; sesizarea Consiliului Constituţional; etc.

Preşedintele dispune şi de prerogative, partajate cu alte organe, care necesită acordul altor autorităţi publice. Sunt astfel de prerogative – conducerea relaţiilor internaţionale; exercitarea atribuţiilor de comandant suprem al armatei şi recurgerea la dispoziţiile art. 16 care îi permite luarea măsurilor necesare pentru asigurarea funcţionalităţii normale a autorităţilor statului.

Atribuţiile ce pot fi exercitate în temeiul art. 16 nu au caracter arbitrar sau discreţionar. Preşedintele Republicii nu poate dizolva Parlamentul şi nu poate iniţia procedura modificării Constituţiei, cât timp exercită puterile conferite cu caracter excepţional.

În relaţiile sale cu Guvernul, Preşedintele Republicii are dreptul de a prezida şedinţele Consiliului de Miniştri şi de a semna anumite decrete emise de Guvern.

În raport cu Parlamentul, Preşedintele Republicii poate interveni pentru ca Guvernul să retragă de pe ordinea de zi un anumit proiect de act normativ. Acest

fapt constituie o prerogativă a şefului statului de a interveni – prin mijlocirea legislativă.

De asemenea, şeful statului poate adresa mesaje sau poate solicita puterii legiuitoare efectuarea unei noi dezbateri asupra unui proiect de lege.

În raport cu puterea judecătorească Preşedintele Republicii Franceze este, de drept, preşedinte al Consiliului Superior al Magistraturii şi poate uza de dreptul de graţiere a persoanelor condamnate.

Guvernul Republicii Franceze – este, alături de Preşedinte, titular al puterii executive. În Republica Franceză executivul este bicefal, fiind compus din: Preşedinte şi Consiliul de Miniştri.

În cadrul Guvernului un rol central revine primului ministru şi relaţiei pe care acesta o cultivă cu şeful statului.

Deşi în Franţa există tendinţa de autonomizare a voinţei Guvernului în raport cu voinţa şefului statului, totuşi se constată că atât primul-ministru cât şi ceilalţi membri ai Guvernului sunt „la dispoziţia" Preşedintelui Republicii.

Distanţarea Consiliului de Miniştri în raport cu Preşedintele Republicii a fost constatată de analiştii politic francezi, ea constituind mai curând o stare de fapt decât o „realitate instituţionalizată" din punct de vedere juridic.

Miniştrii sunt conducători ai administraţiilor subordonate. Aceştia contrasemnează actele Preşedintelui Republicii sau ale premierului, când se referă la probleme din aria de competenţă a ministrului pe care îl conduc.

Puterea judecătorească – constituie o autoritate independentă în raport cu celelalte două puteri constituie în stat: legislativul şi executivul.

Preşedintele Republicii este garantul independenţei puterii judecătoreşti.

Constituţia franceză se referă la Consiliul Superior al Magistraturii şi la atribuţiile îndeplinite de acest organ etatic, la Înalta Curte de Casaţie, la compunerea acesteia şi la competenţa de judecată.

Consiliul Constituţional – are în componenţă atribuţia de control a constituţionalităţii legilor. Membrii acestei Consiliu, în număr de ***nouă***, sunt desemnaţi astfel: ***trei*** de preşedintele Adunării Naţionale; ***trei*** de preşedintele Senatului şi ***trei*** de către şeful statului.

Membrii Consiliului au un statut identic cu cel al înalţilor demnitari ai statului francez şi sunt numiţi pe termen ***de 3, 6 şi respectiv 9 ani***, având o independenţă efectivă în exercitarea funcţiilor.

Nu avem intenţia să analizăm detaliat atribuţiile Consiliului Constituţional. Totuşi, o precizare credem că se impune: deşi această instituţie a fost deseori criticată datorită puterilor considerabile pe care le posedă, peisajul politico-juridic francez ar fi de neconceput fără această instituţie extrem de importantă a statului. Oamenii de stat şi, în general politicienii francezi, înclină spre conferirea unor noi atribuţii Consiliului Constituţional, motivat de faptul că jurisprudenţa sa este puternic ancorată în realitatea socială iar deciziile pronunţate sunt fondate pe analize juridice aprofundate.

* *

*

Este de prisos să discutăm dacă Republica Franceză este sau nu este un Stat de Drept. Aşa cum rezultă şi din analiza efectuată în lucrarea noastră, doctrinarii francezi au fost printre primii care au fundamentat concepţiile referitoare la Statul de Drept. De asemenea, statul francez a constituit după 1789-1791, un adevărat creuzet în care au fost conturate, practic vorbind, principalele drepturi şi libertăţi fundamentale ale omului. Tot Franţa a resimţit, pozitiv şi novator, concepţia lui Montesquieu referitoare la specializarea, separaţia şi echilibrul puterilor constituite în stat precum şi doctrinele avansate de marii gânditori ai Dreptului precum: Leon Duguit, A. Hauroin şi mulţi alţii, referitoare tocmai la stabilirea preeminenţei Dreptului în raport cu Statul.

§ 4. Austria

La data de 25.10.1955 a fost adoptată Legea constituţională federală a Republicii Austria. Această Constituţie este şi astăzi în vigoare, motiv pentru care o vom utiliza la analiza mecanismelor politico-juridice şi a instituţiilor etatice.

Austrria este o republică federală şi democratică, compusă din următoarele landuri (state federate): Burgensland, Karnten, Niederoisterreich, Oberosterreich, Salzburg, Steriermark, Tirol, Voralberg şi Wien.

Teritoriul tuturor statelor federate (a landurilor) formează teritoriul statului federal.

În Austria limba oficială a statului este germana.

De competenţa exclusivă a federaţiei sunt următoarele domenii: constituţionalitatea, relaţiile internaţionale, finanţele şi emisiunile monetare, legislaţia civilă, siguranţa şi ordinea publică, legislaţia muncii şi poliţia federală. În aceste domenii statul federal este competent atât din punct de vedere legislativ cât şi din punct de vedere a puterii executive.

Există situaţii în care aptitudinea de a legifera revine federaţiei dar aplicarea legilor este dată în competenţa puterii executive a statelor federale cum ar fi în următoarele ipoteze: energia electrică, existenţa persoanelor defavorizate, poliţia rutieră, statutul cadrelor didactice etc.

Dacă dispoziţiile constituţionale nu prevăd expres competenţa statului federal domeniile respective de reglementare şi de aplicare efectivă a actelor normative revin puterii legislative sau/şi puterii executive a statelor federate (a landurilor).

Puterea legislativă federală – se exercită de către Parlamentul federal, alcătuit din două Camere: ***Consiliul Naţional*** şi ***Consiliul Federal***.

Consiliul Naţional – este ales prin vot secret, egal, direct şi liber exprimat de către cetăţeni. Cuprinde 183 de deputaţi aleşi pentru un mandat de ***4 ani***. Această Cameră poate adopta o moţiune de cenzură fapt ce conduce la demiterea Guvernului.

Consiliul Federal – are un drept de veto suspensiv ce poate fi exercitat numai pentru apărarea intereselor statelor federate (a landurilor).

Puterea executivă federală – este bicefală în sensul că se exercită de ***Preşedintele federal*** împreună cu ***Guvernul federal***.

Preşedintele federal – este ales de cetăţenii cu drept de vot. Preşedintele federal are atribuţii identice cu cele obţinute de şefii de state din republicile cu regimuri politice semi-prezidenţiale.

Guvernul federal – cuprinde: Cancelarul federal, vice-cancelarul federal.

Cancelarul federal este numit în funcţie de şeful statului.

Preşedintele federal numeşte pe miniştrii federali la propunerea Cancelarului federal.

Guvernul federal este răspunzător politic în faţa Consiliului Naţional. Răspunderea politică a executivului este solidară dar se poate individualiza la unul sau mai mulţi miniştri.

Dacă Consiliul Naţional retrage încrederea acordată Guvernului federal, Cancelarul federal este obligat să demisioneze. Dacă retragerea încrederii se referă la unul sau mai mulţi miniştri, aceştia sunt destituiţi din funcţiile deţinute în executiv.

Puterea judecătorească – se întemeiază pe principiul constituţional al independenţei judecătorilor. Aceştia dispun de inamovibilitate.

La judecarea anumitor crime care au un grad sporit de pericol social generic (abstract), există obligativitatea constituirii juriului.

Şi infracţiunile cu caracter politic sunt judecate de Curţile cu juraţi.

Curtea Constituţională – este instituită prin art. 137 din Constituţia Republicii Austria. Este un organ cu dublu caracter, politic şi juridic, având competenţă în următoarele domenii: acţiuni introduse împotriva federaţiei sau a statelor federate dacă nu le rezervă

tribunalelor de drept comun; soluţionează conflictele pozitive sau negative de competenţă între instanţele judecătoreşti şi organe ale puterii executive înzestrate cu atribute de jurisdicţie; soluţionează conflictele şi litigiile ivite între statele federate (landurile) sau cele dintre statul federal şi un stat federat.

Desigur, Curtea Constituţională poate dispune anularea unei legi pe motiv că este neconstituţională, dar numai în situaţia în care a fost investită legal cu o cerere expresă.

Puterea legislativă şi puterea executivă a statelor federate (a landurilor).

În statele federate puterea legislativă este încredinţată unor adunări numite ***Landtage***. Legile fiecărui stat federat sunt adoptate de aceste adunări şi publicate în Jurnalul Oficial al Landului.

Puterea executivă se exercită, în fiecare stat federat, de un Guvern numit de Adunarea statului (landtag). Guvernul landului este prezidat de landeshaupt – mann (conducător) şi este alcătuit din miniştri de resort.

* *
*

În Republica Austria, stat federal şi democratic, toate organele aparţinând celor trei puteri constituite în stat respectă principiul legalităţii care guvernează principiul legalităţii care generează atât actele cu caracter administrativ cât şi actele cu caracter judiciar.

Statul austriac este, la momentul de faţă, ***un Stat de Drept*** atât sub aspect substanţial cât şi din punct de

vedere formal, constituind un veritabil exemplu pentru ţările din Estul Europei aflate în tranziţie, şi cu deosebire pentru ţările din fosta U.R.S.S.

§ 5. Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord

Marea Britanie a fost creată, din punct de vedere constituţional, prin unirea Scoţiei cu Anglia sub denumirea de Regatul Unit al Marii Britanii, în anul 1707 şi ulterior prin alipirea Irlandei.

Regatul Unit nu are o constituţie scrisă dar dispune de o largă paletă de documente privitoare la garantarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului.

Autorităţile etatice:

Parlamentul Marii Britanii este compus din ***Camera Comunelor*** şi ***Camera Lorzilor***.

Pentru ***Camera Comunelor*** alegerile se realizează prin vot direct şi secret, pe baza scrutinului uninominal, cu majoritate simplă. Membrii acestei camere se bucură de imunitate parlamentară în legătură cu activităţile desfăşurate în cadrul organismului legiuitor. Nu pot candida pentru a fi aleşi în Camera Comunelor: membrii forţelor armate, poliţiştii, alţi funcţionari publici şi judecătorii.

Camera Lorzilor – a slăbit treptat ca influenţă, prin actele adoptate în anii 1911, 1932 şi 1949.

Această cameră are competenţe legislative şi poate dezbate chestiuni importante pentru activitatea statului. Este alcătuită din persoane fizice care deţin titluri mobiliare ereditare. Succesorii pairilor ereditari nu vor mai avea dreptul să participe la lucrările Camerei Lorzilor, ei vor fi treptat înlocuiţi de reprezentanţii

profesiilor, de industriaşi, de oameni de ştiinţă, etc. Practic, Partidul Conservator doreşte întărirea şi menţinerea competenţelor acestei camere a Partidului britanic, în timp ce Partidul Laburist adoptă teza reducerii progresive a competenţelor conferite Camerei superioare a Parlamentului.

Procedura legislativă britanică cuprinde mai multe etape:

- moţiunea, prin care se solicită aprobarea prezentării unui proiect sau a unei propuneri legislative;
- prezentarea propunerii sau proiectului şi lecturarea iniţială a documentului;
- lecturarea secundă a iniţiativei legislative, discutarea fondului, depunerea de amendamente;
- examinarea în comisiile parlamentare, articol cu articol, a textului propus;
- a treia lectură a proiectului de lege şi adoptarea efectivă a textului.

Proiectul de lege sau propunerea legislativă este trecută de la o cameră la cealaltă, unde urmează o procedură quasi-identică

Legea devine obligatorie când este sancţionată de monarh. Bugetul este votat de Camera inferioară fără participarea Camerei Lorzilor.

Marea Britanie comportă un sistem bipolar în privinţa partidelor politice.

Diacronic, în anul 1867 a fost constituită Uniunea Asociaţiilor naţionale conservatoare şi constituţionale, iar în anul 1877 a luat fiinţă Federaţia Naţională Liberală.

Cele două mari partide din Marea Britanie contemporană au consacrat instituţia ***liderului politic*** în

sensul desemnării obligatorii şi automate în funcţia de prim-ministru a şefului partidului învingător în alegeri.

Liderul politic are aptitudinea de a desemna pe preşedintele partidului.

Fiind un sistem politic format din două mari partide politice, alegerile din Marea Britanie – şi ne referim la alegerile generale – au menirea fie de a confirma, fie de a schimba guvernul.

Monarhul britanic – are atribuţiile limitate caracteristice regimului parlamentar. Pe măsura afirmării Parlamentului au scăzut prerogativele Suveranilor.

Principala prerogativă a monarhului constă în numirea primului ministru. Acesta exercită o oarecare influenţă şi cu ocazia numirii miniştrilor.

Monarhul poate demite Guvernul prin desărcinarea primului ministru, poate dizolva Parlamentul, poate exercita dreptul de veto în cazul anumitor legi şi poate acorda graţierea unor persoane condamnate.

Deşi are puteri restrânse monarhul britanic reprezintă un simbol al naţiunii şi personifică, materializează imparţialitatea.

Primul-ministru britanic – a fost instituţionalizat prin „Reform Act" din anul 1832, prin care s-a consacrat obligaţia numirii în această funcţie a liderului partidului majoritar în Camera Comunelor.

Primul ministru are următoarele atribuţii: este liderul partidului din care provine, este răspunzător pentru desemnarea miniştrilor, demite miniştri, prezidează şedinţele Cabinetului, este liderul Camerei Comunelor, comunică monarhului deciziile adoptate de Guvern etc.

Cabinetul britanic – decide cu privire la marile direcţii politice atât pe plan intern cât şi internaţional, coordonează politicile diferitelor departamente, realizează planuri pentru atingerea unor obiective etc.

Puterea judecătorească – se realizează printr-o multitudine de instituţii care au atribuţii jurisdicţionale.

Sistemul judiciar britanic a fost reorganizat prin ***Judicature Act*** din 1873-1875, el cuprinzând: ***Curtea Supremă Judiciară, Curtea de Apel***, cu o divizie (secţie) civilă şi una criminală (penală), ***Înalta Curte*** şi ***Curţile Coroanei***.

În materie civilă sunt componente: Curţile de ţinut, Înaltele Curţi, Curţile de Apel şi Camera lorzilor, iar în materie penală (criminală) au competenţă: Curţile de Apel, Curţile Coroanei, Înalta Curte.

După cum este bine ştiut în Regatul Unit dreptul are ca sursă principală „***Common Law***”-ul şi respectiv „***Case Law***”-ul (precedentul judiciar).

Common Law, la origine a constituit un amalgam de procedee, speţe şi hotărâri pronunţate de diferitele instanţe.

Instanţele judecătoreşti britanice au o contribuţie însemnată la respectarea drepturilor subiective ale cetăţenilor.

Deşi lipsit de o constituţie scrisă, sistemul politic britanic estre apreciat ca fiind ***particular*** în raport cu alte tipuri de regimuri politice (inclusiv parlamentar). Principiul separaţiei puterilor în stat este aplicat, cu diferite nuanţe, şi în Regatul Unit. Consecinţa este reprezentată de echilibrul realizat între puterile etatice. Libertatea economică şi politică a fundamentat practic drepturile şi libertăţile conferite britanicilor.

Marea Britanie este prima democraţie europeană, sub aspect istoric şi constituie, la momentul de faţă, un model de funcţionare a instituţiilor publice şi de garantarea şi ocrotire a drepturilor cetăţeneşti.

§ 6. Republica Federativă a Germaniei

Constituţia Republicii Federative a Germaniei a fost adoptată la data de 23.05.1949.

Constituţia R.F.G. consacră spaţii largi protejării drepturilor fundamentale ale omului. Sunt inserate principalele drepturi în cuprinsul legii fundamentale.

Drepturile şi libertăţile fundamentale sunt menţionate în cap. I.

În cap. II este reglementată relaţia dintre statul federal şi statele federate.

Art. 23 din Constituţie nominaliza landurile (statele federate) pe teritoriul cărora urma să se aplice imediat: Baden, Saxonia de Jos, Bavaria, Bremen, Marele Berlin, Slasswig – Hollstein, Wurtemberg – Baden şi Wurtenberg – Hohenzolern.

Legea fundamentală prevede principiul supremaţiei dreptului internaţional. Astfel, Federaţia poate transfera drepturi de suveranitate unor instituţii internaţionale. Se prevede că normele generale ale dreptului internaţional fac parte integrantă din dreptul federaţiei.

Statele federate (landurile) exercită autoritatea etatică, în mod plenar, cu excepţia dispoziţiilor contrare legii fundamentale.

Dreptul federal are întotdeauna prioritate în raport cu dreptul statului federat (a landului).

Autorităţile etatice:

Bundestagul – reprezintă puterea legislativă a Federaţiei germane. Este camera inferioară a Parlamentului, aleasă prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat.

Îşi desfăşoară activitatea în şedinţe şi poate constitui comisii de anchetă pentru cercetarea unor probleme deosebite.

Bundesrat-ul – este a doua cameră a legislativului alcătuită din membrii guvernelor statelor federate. În acest mod, landurile participă la legiferarea dreptului federal şi la administrarea statului federal.

Preşedintele Republicii – este ales de către Adunarea Federală pentru un mandat de 5 ani. Şeful statului federal poate fi reales o singură dată.

Preşedintele federaţiei reprezintă statul federal pe plan internaţional. Are, desigur, şi alte atribuţii: numeşte şi revocă din funcţie pe judecători, pe funcţionarii federali, pe ofiţeri şi subofiţeri, graţiază persoanele fizice condamnate, etc.

Guvernul federal – este compus din Cancelarul federal şi miniştrii federali.

Cancelarul federal – stabileşte principiile fundamentale ale politicii. Conduce întreaga activitate guvernamentală.

Miniştrii federali – ca de altfel şi cancelarul federal, nu trebuie să exercite, pe perioada mandatului, nici o altă funcţie sau profesie. Miniştrii federali de resort conduc activitatea departamentelor ai căror titulari sunt.

Legea fundamentală germană prevede o procedură de înlăturare a Cancelarului federal, în anumite situaţii. În concret, dacă camera inferioară a Parlamentului –

Bundestagul – îşi exprimă neîncrederea în Cancelar, votând un succesor al său, cu o majoritate absolută, şeful statului va trebuie să revoce pe Cancelarul federal în exerciţiu şi să numească, în această funcţie, persoana fizică aleasă.

Puterea judecătorească – este exercitată de judecători din cadrul Tribunalului Constituţional Federal, a Tribunalelor federale sau din cadrul Tribunalelor landurilor (a statelor federate).

Sunt interzise tribunalele excepţionale sau extraordinare. Tribunalele speciale pot fi înfiinţate numai în temeiul legii.

Cu privire la sistemul politico-juridic existent în fost R.D.G. precizăm următoarele: acest stat a avut două Constituţii: prima la 07.10.1949 şi a doua adoptată la 06.04.1968, modificată la 07.10.1974.

Organul legislativ al Republicii Democratice Germane era unicameral, având un mandat de 4 ani. Funcţia de şef al statului era încredinţată Consiliului de Stat, organ colegial, ales de Camera Poporului (Parlament).

Consiliul de Miniştri al R.D.G. era ales de Camera Populară, în raport de care răspundea politic. Consiliul de Miniştri prezenta Camerei Populare informări anuale asupra activităţii desfăşurate.

Organul legislativ se pronunţa asupra acestor informări prin vot.

* *
*

După reunificarea celor două state germane pe data de ***03.10.1990***, Constituţia Republicii Federative a Germaniei a fost extinsă şi pe teritoriul Republicii Democrate Germania. Practic, la ***26.07.1990*** Parlamentele din R.F.G. şi R.D.G. au hotărât ca viitorul parlament german să fie ales prin vot unic.

La data de ***31.08.1994***, au fost retrase ultimele trupe ruse din Germania, iar la ***08.09.1994***, s-a procedat la retragerea finală a trupelor anglo-franco-americane din Berlin.

După absorbirea R.D.G. de către R.F.G. nu a fost adoptată o nouă Constituţie, Legea fundamentală germană din 23.05.1949 continuând să fie aplicată pe întreg teritoriul statului federal.

Republica Federativă a Germaniei reprezintă un Stat de Drept, poate cel mai dezvoltat din Europa, sub aspectul respectării drepturilor omului şi a cantonării puterilor publice exclusiv în sfera principiului legalităţii.

Filosofia politică ce a stat la temelia Legii fundamentale din 23.05.1949 nu numai că îşi dovedeşte valabilitatea dar constituie, şi la momentul actual, elementul de clădire a tuturor structurilor şi instituţiilor europene contemporane. Pierzând două războaie mondiale, Germania a înţeles că singura modalitate de afirmare o reprezintă dezvoltarea economică activă dublată de stabilitatea principiilor politice pe care sunt aşezate instituţiile statului.

Indiscutabil astăzi „**motorul**" Uniunii Europene, al întregii Europe Occidentale, îl constituie Republica Federativă a Germaniei.

§ 7. Imperiul Nipon (Japonia)

Constituţia Japoniei a fost adoptată în condiţiile înfrângerii militare a acestei ţări în cel de-al Doilea Război Mondial.

Regimul politic japonez este un regim imperial dar trebuie precizat că împăratul a renunţat la invocarea originii sale divine.

Constituţia a fost adoptată la data de 03.11.1946 şi a instituit mecanisme politice, cu caracter democratic, în vederea guvernării ţării.

Instituţiile etatice:

Împăratul – reprezintă un simbol al naţiunii şi al unităţii naţionale. Acesta nu are nici o atribuţie în materie de guvernare dar poate îndeplini anumite acte în materie de stat, prevăzute expres de Constituţie.

Aceste aspecte în materie de stat care sunt la dispoziţia împăratului sunt:

- promulgarea revizuirii Constituţiei, a legilor, decretelor şi tratatelor internaţionale;
- convocarea Dietei;
- dizolvarea Camerei reprezentanţilor;
- proclamarea alegerii generale a membrilor Dietei;
- atestarea numirii şi revocării miniştrilor şi acordarea deplinelor puteri ambasadorilor;
- decretarea amnistiei generale sau speciale;
- acordarea de distincţii;
- atestarea ratificării tratatelor internaţionale şi a altor documente diplomatice;
- primirea ambasadorilor;
- exercitarea unor acte de ceremonial.

În momentul de faţă instituţia împăratului este subordonată cerinţelor Statului de Drept deoarece

drepturile şi puterile suveranului nu reprezintă altceva decât acte decorative şi simbolice.

Constituţia niponă prevede că tronul este ereditar iar succesiunea la tron se realizează în conformitate cu Codul familiei imperiale, adoptat de Dietă-

Cap. III al Constituţiei japoneze consacră drepturile şi obligaţiile cetăţenilor. Sunt astfel consacrate drepturi tradiţionale specifice regimurilor politice democratice.

Sunt menţionate prevederi din convenţiile internaţionale, cum ar fi: interzicerea torturii, a pedepselor aplicate cu cruzime, interzicerea sclaviei.

Continuând expunerea succintă a instituţiilor etatice, reţinem că ***Dieta*** constituie unicul organ legislativ al statului şi, totodată, organul suprem al puterii de stat.

Dieta este compusă din două camere: Camera reprezentanţilor şi Camera consilierilor.

Camera reprezentanţilor are un mandat de patru ani în timp ce Camera consilierilor este aleasă pentru un mandat de şase ani.

Dacă Camera reprezentanţilor este dizolvată îşi încetează automat activitatea şi Camera consilierilor.

În activitatea de legiferare se pare că legiuitorul constituant a dat prioritate Camerei reprezentanţilor, în calitatea sa de cameră inferioară a Parlamentului. Astfel, dacă un proiect de lege adoptat de Camera reprezentanţilor este respins de Camera consilierilor va putea fi totuşi sancţionat ca lege dacă va fi adoptat din nou de Camera reprezentanţilor cu o majoritate de cel puţin 2/3 din numărul membrilor prezenţi.

Şi în privinţa proiectului de buget Camera reprezentanţilor are proeminenţă în raport cu camera superioară a Dietei.

Cabinetul ministerial – este titularul puterii executive. Cabinetul este alcătuit din: preşedintele Cabinetului (prim-ministru) şi miniştri de resort. Cabinetul ministerial este responsabil – în solidar – în faţa Dietei.

Primul – ministru este desemnat de Dietă dintre membrii săi. Acesta îi numeşte şi îi revocă pe miniştri.

Cabinetul ministerial asigură rezolvarea problemelor curente cu caracter administrativ dar are şi o serie de competenţe speciale dintre care amintim:

- asigură executarea efectivă a legilor;
- conduce efectiv treburile publice;
- încheie tratate diplomatice dar acestea trebuie să fie, de regulă, în prealabil aprobate de Dietă;
- emite decrete în vederea executării legilor;
- hotărăşte amnistia generală sau specială şi dispune asupra diminuării pedepselor şi asupra reabilitării.

În sistemul politic nipon şeful partidului majoritar este desemnat de Dietă în funcţia de prim – ministru.

Puterea judecătorească – se exercită de Curtea Supremă şi de instanţele judecătoreşti ierarhic inferioare. Judecătorii sunt independenţi fiind supuşi Constituţiei, legilor şi propriilor conştiinţe.

Curtea Supremă realizează controlul constituţionalităţii legilor, decretelor, regulamentelor şi tuturor actelor cu caracter individual.

În soluţiile pronunţate de instanţele, judecătoreşti se urmăreşte în mod activ obţinerea armoniei şi

perfecţiunii. Niponii nu au adoptat un sistem judiciar tranşant, în care verdictele pot fi transpuse în două culori: ***alb*** respectiv ***negru***. Ei încercă pe toate căile şi prin toate mijloacele **RECONCILIEREA** părţilor litigante.

Din acest motiv sistemul judiciar nipon este atât de diferit de sistemele judiciare europene.

Europenii caută adevărul judiciar – cel rezultat din probele administrate – în timp ce la japonezi Dreptul tinde spre realizarea echităţii, având un puternic accent moral – etic.

* *
*

Din scurta analiză realizată reţinem că Japonia, cum este şi firesc, prezintă anumite particularităţi dar, de principiu, poate fi considerată un stat în care drepturile fundamentale ale omului şi principiile legalităţii şi a ierarhiei normelor juridice sunt pe deplin respectate.

În consecinţă, Japonia cu toate că are un regim politic imperial este un Stat de Drept.

Caracterizarea Japoniei ca fiind un Stat de Drept este strâns legată de prerogativele împăratului.

Împăratul este considerat imuabil şi sacru, însărcinat să asigure continuitatea statului şi permanenţa Japoniei eterne; dar el nu este (sau nu mai este) decât o palidă reflectare a splendorii trecute a dinastiilor divine. Deţinând altă dată toate drepturile de suveranitate, el nu îşi mai datorează astăzi funcţiile sale decât voinţei

poporului, în care rezidă puterea suverană. Practic, puterile politice ale împăratului sunt inexistente[*)].

§ 8. Republica Federativă Rusă

Constituţia Republicii Federative Ruse a fost adoptată la data de 13.12.1993 de către poporul multinaţional al Federaţiei.

Constituţia consacră respectul pentru memoria înaintaşilor, credinţa în bine, dreptate şi adevăr. Ea îşi propune să asigure prosperitatea Rusiei.

În ***Titlul I, capitolul I din legea fundamentală*** se precizează că „Federaţia Rusă este un stat democratic federativ de drept, cu formă republicană de conducere".

Titularul suveranităţii este poporul multinaţional al Rusiei care, fie nemijlocit, fie prin organele puterii de stat o exercită.

Cap. II al Constituţiei este consacrat drepturilor şi libertăţilor omului şi cetăţeanului. Sunt enumerate drepturile fundamentale garantate precum şi libertăţile ocrotite şi recunoscute. Enumerarea drepturilor este amplă prevăzându-se că ocrotirea acestora constituie obiect de preocupare al tuturor instituţiilor şi organelor etatice. Sunt astfel prevăzute: egalitatea în faţa legii, dreptul la viaţă, dreptul la libertate şi inviolabilitatea vieţii private, dreptul la secretul corespondenţei, invincibilitatea domiciliului, dreptul de definire a apartenenţei naţionale, dreptul de utilizare a limbii materne, dreptul la proprietate, inclusiv la proprietatea privată, dreptul la muncă, ocrotirea maternităţii,

[*)] Encyclopedia Universalis, pag. 945

copilăriei şi a familiei, dreptul la locuinţă, dreptul la învăţătură, garantarea proprietăţii intelectuale, libertatea de a se adresa justiţiei pentru realizarea drepturilor subiective, etc.

Limitarea drepturilor sau a libertăţilor se poate realiza exclusiv printr-o lege federală şi numai pentru apărarea statului, a moralităţii, a sănătăţii publice pentru o perioadă determinată în timp.

Art. 65 din Constituţie se referă la structura federală a statului, sunt enumeraţi subiecţii Republicii Federative Ruse: ***republici, ţinuturi, regiuni, districte***. Fiecare subiect sau categorie de subiecte are un ***statut*** precizat de Constituţia statului federal cât şi de Constituţia statului federat.

Legea fundamentală nominalizează competenţele statului federal în raport cu statele federale. Aceste competenţe se referă la: adoptarea Constituţiei federale şi a legilor federaţiei; cetăţenie; sistemul organelor legislative, executive şi judecătoreşti; proprietatea statului federal, băncile federale, bugetul federal, activităţile de cercetare a spaţiului cosmic, relaţiile internaţionale ale ţării, apărarea naţională, siguranţa publică, organizarea justiţiei, legiferarea în materie penală, de procedură penală şi în materia Dreptului execuţional Penal; amnistie şi graţiere, etc.

Cu excepţia competenţelor statului federal, subiecţi federaţiei dispun de întreaga putere de stat.

Autorităţile etatice din Republica Federativă Rusă sunt următoarele:

Preşedintele Republicii Federative Ruse – este şeful statului fiind ales pentru o perioadă de patru ani

prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat. Acesta reprezintă statul federal în relaţiile internaţionale.

Şeful statului federal dispune de anumite prerogative, prevăzute de art. 83-93 din Constituţie; numeşte primul-ministru federal; numeşte şi revocă miniştrii federali; prezintă candidaturi, către Consiliul Federaţiei, pentru numirea judecătorilor tribunalului Constituţional al Federaţiei, ai Tribunalului Suprem; propune candidaturi, către Consiliul Federaţiei, pentru numirea Procurorului General al Federaţiei şi pentru numirea judecătorilor de la Tribunalul Suprem de Arbitraj, conduce Consiliul Securităţii Federaţiei Ruse; numeşte şi revocă pe Comandantul Suprem al forţelor armate ale Federaţiei Ruse.

Preşedintele realizează conducerea activităţii de politică externă în sensul că poartă negocieri şi semnează tratatele internaţionale la care Federaţia este parte.

Poate declara starea de război în anumite zone ale ţării informând Parlamentul.

Adunarea Federală – reprezintă organul legislativ al statului şi este formată din două camere: Duma de Stat (camera inferioară) şi Consiliul Federaţiei (camera superioară).

Duma de Stat – are în componenţă 450 de deputaţi, aleşi pentru un mandat de patru ani.

Consiliul Federaţiei – este format din câte doi reprezentanţi ai subiecţilor Federaţiei Ruse (unul din partea organelor reprezentative şi unul din partea autorităţilor executive).

Constituţia prevede modul de desfăşurare a activităţilor camerelor Parlamentului. Există o serie de atribuţii care sunt exercitate exclusiv numai de una dintre

camerele Adunării Federale. Astfel: Consiliul Federaţiei este competent să confirme schimbarea graniţelor dintre subiecţii Federaţiei în timp ce Duma de Stat este competentă să acorde votul de încredere Guvernului federal.

Guvernul Federaţiei Ruse – înfăptuieşte puterea executivă a statului federal. Este alcătuit din: preşedintele Guvernului Federaţiei, locţiitorii acestuia şi miniştri federali de resort.

Preşedintele Guvernului Federaţiei – trasează principalele direcţii ale activităţii Guvernului federal.

Guvernul Federaţiei Ruse – asigură înfăptuirea politicilor financiar – monetare, ia măsuri pentru asigurarea legalităţii, a securităţii statului şi pentru realizarea politicii externe.

În realizarea atribuţiilor sale Guvernul federal emite hotărâri şi dispoziţii. Aceste acte normative trebuie să fie în concordanţă cu Constituţia federală şi cu legile federale.

Puterea judecătorească – se exercită de către instanţele judecătoreşti.

Judecătorii dispun de independenţă şi se supun exclusiv Constituţiei şi legilor federale. Pentru a fi numit judecător o persoană fizică trebuie să îndeplinească următoarele condiţii speciale: vârsta limită de 25 de ani, studii juridice superioare şi stagiu în profesie ***de minimum 5 ani***.

Instanţele judecătoreşti sunt formate din Tribunalul Suprem care exercită supravegherea tuturor celorlalte instanţe cu jurisdicţie generală. Tribunalul Suprem este organul judecătoresc ultim în materie penală, civilă, administrativă etc.

Tribunalul Suprem de Arbitraj este organul judecătoresc suprem cu referire la litigiile economice.

Curtea Constituţională a Federaţiei şi-a început efectiv activitatea în octombrie 1991.

Curtea Constituţională este competentă să se pronunţe cu privire la constituţionalitatea legilor federale şi a actelor normative inferioare legii. Soluţionarea neînţelegerilor apărute între autorităţile federale referitoare la competenţă sau între autorităţile federale şi organele subiecţilor federaţiei (a statelor federale). Curtea emite interpretări ale Constituţiei Federaţiei şi soluţionează sesizările persoanelor fizice şi juridice referitoare la încălcarea drepturilor şi libertăţilor constituţionale.

* *
*

Din analiza efectuată rezultă că în Republica Federativă Rusă există o efectivă separaţie a funcţiilor etatice – legislativă, executivă şi judecătorească – în aşa fel încât să se împiedice concentrarea puterii de stat în mâinile unei singure persoane sau la nivelul unei singure autorităţi.

Din punctul nostru de vedere R.F. Rusă are un regim politic prezidenţial. Totuşi, noi am optat să analizăm instituţiile politico-juridice ale acestui stat pentru a observa modul de adaptare a fostelor state socialiste la principiile Statului de Drept.

Cu toate că Constituţia R.F. Ruse prevede că „Federaţia Rusă este un stat … de drept…" suntem înclinaţi să considerăm că acest stat corespunde din

punct de vedere formal criteriilor de determinare a Statului de Drept şi că mai are câteva etape de parcurs până când va corespunde şi din punct de vedere substanţial criteriilor menţionate generic.

Evident, opţiunea Republicii Federative Ruse este de a instaura un **Stat de Drept** democratic şi federativ, lucru deplin posibil în condiţiile asigurării transparenţei activităţilor organelor de stat şi a supunerii tuturor cetăţenilor, inclusiv a agenţilor statului, faţă de lege.

Chestiuni relative la fundamentarea doctrinelor politice privitoare la stat

Lipsa hiatusului de 1000 de ani

Se vorbeşte îndeosebi, mai ales de istoricii români şi străini, de situaţia politică incertă a teritoriului Daciei romane, după retragerea aureliană (271-275 e.n.) şi până la constituirea statelor medievale româneşti.

După cum este de notorietate unii autori insistă asupra ideii existenţei unui vid politic sau chiar populaţional în acest spaţiu. Alţii, dimpotrivă caută să argumenteze în privinţa continuităţii populaţionale şi a existenţei – în perioada menţionată – a unei quasi-organizări politice, concretizată în ceea ce, în mod convenţional denumim cnezate şi voievodate.

Nu trebuie scăpat din vedere faptul că Dacia romană a fost lăsată în mâna goţilor, aceştia având ***calitate de federaţi ai Imperiului Roman***. Aşadar, Dacia romană deşi de facto a fost pierdută, abandonată în

mâinile barbarilor, de jure a continuat să fie considerată o provincie imperială romană. Aşa au stat lucrurile şi sub celelalte ”regate barbare”, efemere constituite pe teritoriul fostei Dacii. Preocuparea de către romani a unor intense porţiuni din teritoriul fostei provincii întăreşte ideea continuării plasării teritoriului geto-dac în orbita politică a Imperiului Roman.

”Vidul” politic existent în Dacia trebuie înţeles în sensul dependenţei formaţiunilor politice, a quasi-stătuleţelor (viitoare voievodate) faţă de Imperiul Roman, iar după anul 395 e.n. în raport cu Imperiul Roman de Răsărit.

Aşa fiind, după retragerea aureliană şi până la constituirea statelor medievale româneşti, teritoriul fostei Dacii a fost dependent, sub aspect politic, de Imperiul Roman.

În perioada de expansiune politică a Imperiului Româno-Bulgar, formaţiunile politice nord-dunărene au fost dependente de acesta. Această dependenţă se manifesta, ca în toată lumea medieval-feudală, prin instituirea raporturilor de suzeranitate – vasalitate. Ca atare, teritoriile care alcătuiesc în contemporaneitate Statul naţional unitar Român şi chiar mai mult toate teritoriile locuite de Naţiunea Română, s-au aflat în perioada 275 e.n. – 1330 – 1359 e.n. sub control politic al Imperiului Roman iar începând cu anul 395 e. n. sub suzeranitatea Imperiului Roman de Răsărit. O scurtă perioadă de timp controlul politic al acestor teritorii a fost exercitat de al doilea ţarat bulgar, denumit Imperiul Româno-Bulgar. Desigur, nu trebuie scăpat din vedere nici dominaţia popoarelor barbare, migratoare care, de cele mai multe ori, stăpâneau Dacia în calitate de aliaţi ai

Imperiului Roman. Este ca și cum Imperiul Roman ar fi concesionat sau închiriat acest teritoriu unei populații migratoare, păstrându-și, în schimb, dreptul inalienabil de a dispune de acesta.

Dependența politică a teritoriului nostru față de Imperiul Roman, timp de un mileniu, se constată și în denumirea țării, care a adoptat numele Imperiului Roman de Răsărit – ***România***. Cultural și spiritual noi suntem moștenitorii Imperiului Roman Oriental, care este adevăratul Imperiu Roman, continuator direct și legitim al acestuia din urmă.

În consecință, nu există un hiatus de 1000 de ani în privința organizării politice a fostei Dacii. Dimpotrivă, în toată această perioadă stătulețele românești su stat sub umbrela protectoare a romanității imperiale de la Roma și, mai apoi, de la Constantinopol. Ele au reprezentat avanposturi ale Imperiului Roman Oriental (adevăratul Imperiu Roman) și a Bisericii Creștine de rit bizantin în fața pretențiilor de catolicizare ale papalității, reprezentată, la fața locului, de către Regatul Maghiar. Căci nimic altceva nu a fost inițial Regatul Maghiar decât o ”marcă” prin intermediul căreia papalitatea își exercita propria sa politică. Mărturie a acestei stări de lucruri găsim: în numele țării noastre; în ritul bizantin, ortodox al românilor; în conștiința apartenenței poporului nostru la acest măreț imperiu – Imperiul Roman.

Prezervarea credinței, a dreptei credințe – ortodoxia, a numelui poporului și a ideii apartenței la Imperiu nu se putea realiza fără o dependență politică, îndelungată în raport cu Statul Roman. De aceea, credem că timp de 1000 de ani cât tac izvoarele românii și mai

înaintea lor protoromânii au fost încadrați politic, civilizațional și bineînțeles cultural, în Imperiul Roman și mai apoi în Imperiul Roman Oriental. Hiatusul de 1000 de ani nu există în realitate fiind doar ”o invenție” menită a destabiliza conștiința istorică a românimii.

*

* *

Strâns legată de ideea apartenței noastre la Imperiul Roman este și ***chestiunea prezervării Țărilor Române extracarpatice în fața colosului imperial rus și mai apoi a conservării statalității României în raport cu Imperiul Țarist respectiv cu U.R.S.S..***

În istoriografia noastră se menționează că cele două Românii extracarpatice, din Estul și din Sudul Carpaților, au scăpat de încorporare la Imperiul Țarist întrucât inginerii Ecaterinei a II-a nu au găsit aur în principate. Dar în Kazahstan, Uzbechistan, Finlanda au găsit rușii aur? Și totuși au încorporat aceste țări. Atunci ce a determinat politica țaristă și mai apoi cea sovietică să se oprească cu expansiunea teritorială la Prut? Mai ales că, luând România și încorporând-o la Imperiul lor, rușii aveau graniță comună cu slavii sudici (bulgarii și sârbii) pe care, fără probleme i-ar fi putut încorpora statului rus/sovietic. Luând România (sau Principatele Române) rușii s-ar fi văzut direct în Tracia la ”o zvârlitură de băț” de mult râvnitul Constantinopol!!!! În acest mod ”testamentul lui Petru cel Mare” ar fi fost în mare parte îndeplinit, executat. De ce totuși rușii/sovieticii s-au oprit la Prut?!?!

Moscova sau mai apoi Sankt-Petersburg au fost considerate de cnezii apoi de țarii și de împărații ruși ca fiind a treia Romă. Vulturul imperial roman (bizantin) era simbolul steagurilor imperiale ruse. Ca atare, politica panslavistă de ocrotire și de protejare a populației slave și a celor ortodoxe se împletea la Curtea imperială rusă, cu ideea restaurării Imperiului Roman de Est pe seama Rusiei. De aici provine mesianismul rus din ideea salvării vechiului Imperiu Roman de Răsărit.

Geopolitica rusă marcată de dorința acaparării de teritorii se ascundea sub ”formula magică” a panslavismului iar gândul ascuns al împăraților ruși era restaurarea romanității imperiale orientale în folosul Rusiei. Existența slavilor sudici (bulgari, sârbi, macedoniei, muntenegreni etc.) ușura planurile expansioniste rusești, având în vedere și evidentul regens sub aspect politic și organizatoric al Imperiului Otoman. Și totuși, după ce în anii 1792-1793 Rusia atinge linia Nistrului amenințând de acum înainte în mod direct România de la răsărit de Carpați, după ce proclamă solemn anexarea Principatelor Române la 1806, după ce solicită Imperiului Otoman acceptarea încorporării teritoriului dintre Siret și Nistru la Statul rus, accepta încorporarea doar a teritoriului dintre Nistru și Prut, teritoriu pe care îl va redenumi ”Basarabia”.

După 16/28-mai-1812 Rusia nu mai înaintează sub aspect teritorial. Deși administrează Principatele, instituind renumitele Regulamente Organice, nu le anexează și, ulterior, spirijină unirea Țărilor Române extracarpatice într-un singur stat, cu numele de ”România”.

Adică, după ce ocupă jumătate din Țara Românească a Moldovei, la 1812, nu mai solicită cealaltă jumătate rămasă vasală Imperiului Otoman ci sprijină unirea acestei părți din Moldova cu cealaltă Românie, cu Valahia!!!!

Să fi fost scopul suprem al Imperiului Țarist doar atingerea gurilor Dunării?? Mă îndoiesc!!! Să fi crezut țariștii că o Românie unită – mica Românie – va fi mai ușor de anexat la Imperiu?? Puțin probabil. Să fi dorit rușii crearea unui stat românesc din dorința de a realiza un spațiu tampon între Turcia, Rusia și Austria (mai apoi Austro-Ungaria)?? Aceasta este ideea dominantă în știința istorică română dar este puțin probabilă această intenție a rușilor deoarece crearea unui stat tampon le-ar fi barat calea spre Constantinopol, și spre spațiul slav sud-dunărean!!!! Atunci de ce țariștii s-au oprit la Prut??

Desigur, nu intră în discuție puterea militară a românilor în condițiile în care Imperiul Țarist putea ocupa întreaga Europă!!

Să trecem acum la etapa 1877 când tot acest Imperiu Rus tratează România, vasală Imperiului Otoman, ca pe un ***stat independent***, încheind cu aceasta și o convenție militară, la Livadia, în Crimeea.

Apoi, țarismul reanexează cele trei județe sud-basarabene (Cahul, Ismail și Bolgrad) cedând în favoarea României Dobrogea, Delta Dunării și Insula Șerpilor!!!

Cele trei județe basarabene luate de Rusia în 1812 au fost retrocedate Moldovei la 1856, rămânând în componența României unite până la 1878. Acum stau și mă întreb: cum Rusia care avea Dobrogea și Delta Dunării cedate de Turcia ea își rezervă dreptul de a le schimba cu cele trei județe sud-basarabene??!!! Adică ia

României Basarabia sud-vestică și îi dă Dobrogea. Este adevărat, datorită județului basarabean Ismail Rusia nu avea acces la brațul Chilia, deci nu avea frontieră directă cu Dobrogea. Între Rusia și Dobrogea cealaltă de Turcia Rusiei se interpunea, pe o lățime de câțiva zeci de km, România, respectiv județul Ismail. Ce ar fi putut face Rusia? Ar fi putut reanexa Basarabia sud-vestică anexând totodată Delta Dunării și Dobrogea, cedate de Imperiul Otoman.

În felul acesta România nu ar mai fi avut niciodată ieșire la Marea Neagră iar Imperiul Țarist ar fi făcut joncțiunea cu Principatul autonom al Bulgariei, ajungând în frontieră comună cu spațiul slavilor de sud, și la o mică distanță de Constantinopol, inima Imperiului Otoman.

Totuși Rusia renunță la Dobrogea schimbând-o cu Basarabia sud-vestică. Să fi înțeles Rusia, în acele momente, că prioritatea sa nu mai este Constantinopolul?? Să fi trădat țariștii idealul salvării slavilor sudici de sub stăpânirea otomană? Ce s-ar fi întâmplat dacă cele trei județe nu erau încoporate în România? Desigur, Rusia ar fi luat Dobrogea și Delta Dunării, anexându-le Imperiului său. Dar reiterăm faptul că Rusia putea lua și Dobrogea și Basarabia sud-vestică, ceea ce nu a făcut!!! Oare din ce motiv??!!??!!

În anii 1918-1920 România izbutește să-și alipească Basarabia. Reacția sovieticilor este dură!!! Crează R.A.S.S. Moldovenească parte componentă a R.S.S. Ucrainiene în octombrie 1924. Această republică autononomă, cu capitala la Balta apoi schimbată la Tiraspol era considerată patria tuturor basarabenilor, a moldovenilor. Ea constituia în opinia oficialilor sovietici

”embrionul viitoarei Românii socialiste”!!! De jure, capitala sa era la Chișinău, oraș aflat sub suveranitatea Statului Român.

O perioadă scrierea se realiza cu ajutorul alfabetului latin și se utiliza limba literară română în Transnistria!!!! Această situație, continuarea R.A.S.S. Moldovenești, era în mâna sovieticilor o armă cu două tăișuri. Practic, Stalin a creat în R.S.S. Ucraineană un ***nou stat românesc!!!!*** Păi, vrând să reîncorporezi Basarabia de la români proclami ca fiind românești și alte teritorii sovietice?!?!

Administrarea Transnistriei sub Mareșalul Ion Antonescu de către prof. G. Alexianu avea ca fundament existența R.A.S.S. Moldovenești, știut fiind faptul că, în concepția noastră, ***tot ceea ce este ”moldovenesc” este românesc!!!!*** Să fie oferit sovieticii pe tavă Transnistria României?!?!

Păi, Ceaușescu nu ar fi trebuit să ceară Moscovei Basarabia!! El trebuia să ceară ***”embrionul viitoarei Românii socialiste”, adică teritoriul transnistrean al fostei R.A.S.S. Moldovenești!!!*** Și, teoretic vorbind, ar fi obținut Basarabia, fiindcă nu poți ajunge în Transnistria dinspre Vest decât trecând prin Basarabia!!!!

Nu s-au gândit Stalin, Rakovschi și alții că atâta timp cât Basarabia era la români R.A.S.S. Moldovenească constituia un ”perfect instrument” de propagandă în mâna Kremlinului dar odată pierdută Basarabia de către România chestiunea existenței unui stat românesc transnistrean putea fi speculată de români în favoarea lor??!!

Când în toamna anului1944 Transilvania de Nord-Vest este eliberată de sub hortiștii unguri, sovieticii

instituie în acest teritoriu o administrație militară, refuzând reinstalarea administrației civile românești. Abia la trei zile după instalarea guvernului dr. Petru Groza, adică pe 9-martie-1945 acceptă sovieticii ca Ardealul de Nord să revină României. A constituit aceasta un mijloc de presiune și de șantaj pentru instaurarea unui guvern român comunist?!?! Oricum un astfel de guvern tot ar fi fost instalat în condițiile ocupării României de către armatele sovietice. Atunci de ce nu au așteptat sovieticii perfectarea "acordului" sovieto-cehoslovac prin care încorporau Rutenia (Maramureșul istoric) de la Slovacia la R.S.S. Ucraineană și apoi, având graniță comună, anexau Transilvania de nord-vest la R.S.S. Ucraineană, deci la U.R.S.S.!!!! Repet, cu sau fără Ardealul de Nord-Vest în România tot s-ar fi instalat un guvern comunist!!!! Și mai mult decât atât, de ce după atingerea și trecerea Prutului de armata sovietică se emite acea declarație către guvernul român prin care se recunoaște România, propunându-se ieșirea țării noastre din alianța cu Germania nazistă?? Cucerirea României ar fi condus la un debelatio, la o cădere a statului, dar sovieticii nu au luat în considerare această opțiune!!!! De ce România, transformată în stat socialist, satelit al U.R.S.S., cu cel mai mare procentaj de influență sovietică, nu a fost încorporată la U.R.S.S., ca o republică socialistă sovietică unională????

În concluzie, deși au jefuit pământurile noastre, ne-au spoliat cu datoriile de război, cu birurile, deși au impus propriul lor sistem politic transformându-se în instrumentele lor, rușii și mai apoi sovieticii s-au ferit să

desființeze Principatele și mai apoi România pe care să o încorporeze la Rusia țaristă/U.R.S.S..

O întrebare legitimă se naște: de ce țariștii și ulterior sovieticii au ”ținut” să prezerve statalitatea românească????

Pentru că în această țară era vie amintirea ROMÂNIEI, adică a Imperiului Roman de Răsărit. Rușii au știut întotdeauna că realii succesori ai Imperiului Roman (de Răsărit) sunt românii. Așa fiind rușii s-au mărginit la anexarea gurilor Dunării, de fapt la atingerea acestora, luând tot teritoriul pruto-nistrean și o bună parte din Bucovina, ce mai înainte a fost sub habsburgi. Dar întotdeauna s-au ferit să atenteze efectiv la fundamentul statului nostru, la teritoriul Vechiului Regat, din care ca pe un trofeu, au încorporat Ținutul Herța. A fost marele noroc al nației noastre faptul că rușii nu ne-au încorporat Imperiului lor. Românii, fiind ortodocși ca și rușii, ar fi fost rapid și total deznaționalizați iar căsătoriile mixte ar fi distrus pentru totdeauna individualitatea rasei românești!!!!! Este suficient să vedem ce s-a întâmplat în Basarabia pentru a ne da seama ce am fi ajuns noi astăzi dacă am fi fost anexați la Imperiul Țarist sau la Imperiul Sovietic!!!!

Dar, peste secole bătrânul Imperiu Roman, deși dispărut, ne-a protejat pe noi, fii săi statornici și credincioși. În fața turcilor, dar mai ales în fața rușilor, noi românii am reprezentat ***o fărâmă din marele Imperiu Roman*** pe care, din slăbiciune, imperiile vecine medievale, moderne și contemporane au prezervat-o. A fost marele noroc, marea șansă a noastră a românilor, născuți și crescuți sub ”zodia” romanității și mai apoi a romanității orientale.

Ideea reînvierii Imperiului Roman a străbătut veacurile materializându-se în occidentul european sub forma Sfântului Imperiu Roman de neam germanic, care a fiinţat până la 1806, dată la care titlul imperial roman a fost smuls şi însuşit de Napoleon Bonaparte.

În orientul Europei Rusia mesianică deşi înapoiată se vedea continuatoarea Imperiului Roman.

Politic şi militar Rusia chiar a fost continuatoarea Imperiului Roman de Răsărit dar spiritual şi cultural continuatoarea acestui Imperiu a fost şi este România, fiica legitimă a marii Romanii.

Datorită acestui fapt ţariştii şi apoi sovieticii nu au avut curajul încorporării ţării noastre la vastul lor Imperiu, pierzând şansa anexării tuturor statelor fondate de slavii din sudul Europei.

În occident, rolul Imperiului roman a fost jucat pe rând de: Imperiul Carolingian, Imperiul Romano-German, Germania modernă de după 1871, Statele Unite ale Americii şi de Germania naţional-socialistă, doar pentru câţiva ani. Aceste state ”au succedat”, pe rând, Imperiul Roman de Apus. În orient, Rusia sub aspect politic şi România sub aspect civilizaţional ”au succedat” Imperiul Roman de Răsărit.

Aşa se explică de ce S.U.A. alături de Marea Britanie s-au aliat cu U.R.S.S. pentru înfrângerea Germaniei în cele două războaie mondiale. S.U.A. au dorit înfrângerea rivalei – adică a Germaniei – la ”coroana” imperială romană apuseană. Rusia/U.R.S.S. a rămas netulburată, până în 1991, unica pretendentă la ”coroana” imperială romană răsăriteană.

Ca un blestem sau poate ca o binecuvântare toată istoria Europei din era creştină este marcată de anticul stat al romanilor, de Imperiul Roman.

Hitler însuşi a denumit statul naţional-socialist german ***al treilea Reich***, primul fiind ***Sfântul Imperiu Roman de Naţiune Germană, iar al doilea Germania reunificată de după 1871.***

Politica europeană şi cea americană stă şi astăzi sub semnul romanităţii. Strălucitul Imperiu Roman parcă a închis într-o buclă istoria europeană, o buclă din care naţiunile europene parcă nu mai pot ieşi.

Cosmopolitizarea şi universalizarea din Imperiul Roman se găsesc astăzi, desigur la altă scară, în politica mondială iar fundamentul Uniunii Europene pare a fi tocmai statalitatea romană şi acea ”pax romana”.

Între toate popoarele europene noi românii păstrăm vie şi nepieritoare amintirea Împărăţiei Romane Orientale, unica şi dreapta moştenitoare a anticului Imperiu Roman.

*

* *

Partajarea Imperiului Roman începută sub imperatorul Diocleţian şi devenită efectivă sub imperatorul Teodorius I, în ianuarie 395 e.n. pare a fi un alt ”blestem” sau o altă ”binecuvântare” a Europei. Dublată de partajarea Bisericii Creştine, în anul 1054, în Ortodoxă şi Catolică, această separaţie culturală,

spirituală și politică pare a exista și în contemporaneitate.

Tentativele occidentalilor Napoleon și Adolf Hitler de a îngloba Răsăritul au fost sortite eșecului, provocându-le distrugerea. La rândul său Stalin, s-a oprit în Germania înțelegând că Occidentul european poate fi comunist dar niciodată nu va putea îmbrățișa valorile spirituale și culturale ale Răsăritului.

Bătrânul Imperiu Roman nu a dispărut. Dimpotrivă, s-a extins!!!

Partea apuseană, confiscată de papalitate a anexat și spiritual dar pentru anumite momente și politic Americile (îndeosebi Centrală și de Sud), mare parte din Africa și întinse zone din Asia, Australia și Oceania.

Împărații romani au înțeles că Imperiul lor măcinat și slăbit nu mai putea fi menținut cu forța armelor. Atunci au decis înlăturarea propriului lor cult și instituirea ca religie licită, și mai apoi ca unică religie a Imperiului Roman, a creștinismului. În acest fel, forța brută făcea loc forței spirituale, ideea romanității imperiale pătrundea în conștiința și în sufletele oamenilor odată cu noua religie.

Creștinismul a prezervat romanitatea timp de aproape două milenii în formele și în condițiile acceptate de imperatorii romani.

Este adevărat că papalitatea a măcinat din temelii Imperiul Roman de Apus dar a fost profund marcată de acesta, dovadă fiind prezervarea statalității romane (Imperiul Carolingian; Imperiul Romano-German) timp de 1000 de ani.

Creștinismul a luptat împotriva Imperiului Roman păgân dar tot reprezentantul creștinismului –

papa de la Roma – punea pe creştet şi ungea cu mir pe împăraţii romano-germani creştini. Tot înalţii prelaţi catolici occidentali încoronau regii statelor apusene. Numai că papalitatea a depăşit sfera spirituală conferindu-şi un primat asupra politicii. Rivalitatea sa în raport cu împăratul roman din răsărit, materializată iniţial, în dependenţa papalităţii faţă de împărat – era necesară aprobarea împăratului pentru alegerea papei – a determinat alunecarea papalităţii spre arbitrariu şi despotism.

În Apus religia opresa statul în timp ce în Răsărit religia era ”un lucru de Imperiu”, împăratul roman de răsărit fiind un factor limitator şi cu puternică influenţă asupra bisericii.

Momentele 800 e.n. şi 962 e.n. respectiv încoronarea lui Carol cel Mare şi a lui Otto I ca împăraţi romani ai Apusului au reprezentat ”tentative” de legitimare a papalităţii şi de desprindere a acestuia de sub tutela imperatorului roman din Răsărit.

În ”întunecatul” Ev Mediu european papalitatea are meritul prezervării ideii imperiului în partea apuseană a Europei, deşi au existat numeroase conflicte între papi şi împăraţi legate de preeminenţa neclintită a papalităţii asupra imperatorului occidental, a regilor şi a instituţiilor etatice laice.

Izvorul primatului episcopului roman se întemeia pe doctrina creştină interpretată în sensul întâietăţii apostolului Petru şi a tuturor succesorilor acestuia (papii de la Roma) în raport cu ceilalţi prelaţi.

Izvorul puterii politice a papei îl reprezenta aşa-zisa ”donaţie a lui Constantin”, prin care imperatorul roman ar fi cedat dreptul de administrare a părţii apusene

a Imperiului Roman papilor. Această ”donație a împăratului Constantin” s-a dovedit a fi un fals grosolan dar și dacă actul ar fi fost autentic, real, ar fi probat faptul că puterea politică a episcopilor romani (a papilor) a fost concedată de un împărat roman, fiind deci o putere politică derivată, concedată și nu o putere politică originară. Ca atare, împărații romani din Răsărit, bazileii romano-bizantini ar fi putut, oricând, să revoce așa-zisa donație, concentrând, din nou, întreaga putere politică europeană în mâna lor.

Conștient de acest lucru, Occidentul european, în frunte cu papalitatea, a dezlănțuit o campanie de discreditare a Imperiului Roman de Răsărit, rebotezat ”Imperiul Bizantin” și ”Imperiul Grecesc”. Toate invectivele, mizeriile au fost aruncate asupra Constantinopolului deși, vreme de 1000 de ani, Imperiul Roman de Răsărit a reprezentat ”America” de atunci a lumii europene, adevăratul și legiuitul continuator al anticului Imperiu Roman. Nu este atunci firesc ca și României, ca moștenitoare directă a culturii și spiritualității romane orientale, să i se arunce continuu jigniri și să i se conteste fundamentul istoric al statalității sale??? Ba da, în opinia detractorilor este firesc ca țara noastră, unica succesoare a romanității orientale, să fie supusă deznaționalizării și distrugerii sub aspect etatic.

Soarta României este crudă: este o țară latină dar ortodoxă. Este occidentală prin cultură și prin istorie dar orientală prin tradiție și prin religie.

Vorba veche: Românii sunt latini dar nu sunt catolici, sunt ortodocși dar nu sunt slavi!!! Sunt așezați la răscrucea tuturor vicisitudinilor istoriei și nu au avut niciodată vreun alt reazem decât tăria și credința lor!!!

*

* *

În toată istoria filosofiei, cu referire la filosofia politică sau la filosofia statului, s-a realizat o demarcație clară, netă și categorică între ***materialism*** și ***idealism.***

În general vorbind, dacă ***materialismul*** așează la temelia existenței materia, substanța, ***idealismul*** se axează, în mod prioritar, pe conștiință, pe ideea coordonării lumii materiale de către o entitate supranațională.

Acest reducționism centrat pe idealism versus materialism, în toate formele sale, ar putea constituii, ipotetic vorbind, cauza principală a neputinței omului de a găsi răspunsuri la problemele fundamentale care îi macină conștiința.

Chestiunea în discuție, relativă la distincția dintre idealism și materialism, se poate pune în scop didactic pentru înțelegerea mai corectă a istoriei filosofiei și a diverselor curente filosofice. Dar, considerăm că ***unitatea indestructibilă***, acea ”monedă” fundamentatoare a întregului Univers este reprezentată de complexul intergrator ***materie-spirit.***

La început a fost Cuvântul se afirmă în Scrierile Sacre creștine adică ***ideea, energia***. Iar Cuvântul era Dumnezeu, adică legea universală care guvernează întregul Univers.

Spiritul fiind Energie, prin ***materie sau substanță*** înțelegem energie grosieră, căzută. Există un întreg complex de transformare a energiei în substanță

(prin cădere) și a substanței în energie (prin înălțare, eliberare). Aceasta deoarece, așa cum am precizat anterior, materia, substanța nu este altceva decât tot energie.

În consecință, ***distincția idealism-materialism*** este, în această ipoteză, dacă nu inoportună, cel puțin lipsită de sens.

Materia este energie după cum o parte din energie devine materie în condiții predeterminate.

Se pune problema dacă ***energia,*** deci și ***energie grosieră sau materia***, sunt supuse unor legi obiective sau unor principii fundamentale care să le guverneze, deopotrivă. Este fără îndoială că există astfel de legi care guvernează Universul și care conțin informația întregului Cosmos (nu numai cel material, fizic ci includem în această noțiune întreaga energie). Cu alte cuvinte, informația sau legea determină mișcarea energiei și a materiei (energie căzută, reziduală). Această informație este Cuvântul adică legea după care se guvernează în integralitatea sa totul. Este deci foarte plauzibilă ideea după care corpul uman posedă pe lângă starea sa materială și alte stări (corpuri) adevărate softuri energetice sau spirituale. Dacă acceptăm ipoteza conform căreia în energia căzută (în materie) putem găsi și energie pură, acceptăm și existența sufletului în trupul uman. Iată sfârșitul dualității materie-spirit!! În materie sălășluiește spirit (energie pură) care se manifestă, între altele, prin conștiință, prin reflexivitate.

Altfel spus, energia grosieră materia având capacitatea de a se reproduce (ne referim la materia organică, însuflețită, vie) este guvernată de energia Universală, de Divinitate prin intermediul unei ”frânturi”

de energie pură, înaltă, existentă în interiorul materiei vii.

Rolul materiei în cadrul fiinţelor superioare este acela de a şlefui energia pură cuprinsă în trup, în aşa fel încât aceasta să se poată contopi cu energia Universală, după eliberarea din ”închisoarea” corpului, a materiei.

Energia grosieră, materia are doar un rol secundar şi anume acela de a întreţine spiritul, adică energia pură în scopul perfecţionării, a şlefuirii acestuia.

Mitul căderii omului reprezintă tocmai întruparea, adică încorsetarea ”scânteii divine”, a energiei pure, înalte în energia grosieră, în materie. Idealul uman constă conform doctrinelor teiste în eliberarea energiei pure de carnal, de materie şi contopirea acesteia cu energia Universului, de unde de altfel şi provine.

Se constată o unitate indestructibilă între ***energie*** şi ***materie***, acestea nefiind altceva decât forme concrete de manifestare a energiei Universale. Toate corpurile cereşti cu miliardele de galaxii nu ar fi decât energie căzută în raport cu energia pură Universală.

O divinitate amorală, o energie pură care există în sine şi pentru sine, în iluzia sa crează Cosmosul datorită unor ”picături” de energie pură decăzute. Acest Cosmos, acest Univers cognoscibil, materializat generează civilizaţii aflate la stadii de sute de milioane de ani distanţă pe scara evoluţiei. Firesc, o civilizaţie veche pe scara evolutivă apare ca o adevărată divinitate în raport cu altă civilizaţie, mai puţin evoluată.

Fie că umanitatea a fost generată, creată direct de energia Universală (de Dumnezeu) sau de alte entităţi foarte evoluate tehnologic principiul pare a fi acelaşi:

contează doar energia pură, ”scânteia divină” din om adică sufletul şi nu energia grosieră, adică trupul. Indestructibilitatea unităţii suflet-trup pare de nezdruncinat atâta timp cât corpul uman constituie ”vasul” în care sălăşluieşte spiritul, pe timpul vieţii terestre. Religiile lumii, inclusiv creştinismul, accentuează necesitatea primordialităţii spiritului şi a conştientizării acestui aspect de către oameni. De regulă, capabilitatea maximă a sufletului este atinsă, în opiniile teiste, prin ***virtuţi morale***: smerenie, dărnicie, iubire, compasiune, renunţarea la material şi la plăceri etc. Toate acestea au rolul de a cizela spiritul şi de a-l pregăti pentru o viaţă viitoare, adică pentru întâlnirea şi contopirea cu energia supremă Universală. ***Suferinţa*** pare a reprezenta o adevărată treaptă spre desăvârşirea sufletului, a fărâmei energetice pure cuprinsă în om.

Concepţiile şi doctrinele teiste au fost de-a lungul secolelor receptate sau dimpotrivă combătute de către state. De regulă, încă din preistorie structurile etatice au utilizat simbolurile şi riturile religioase în scopul de a modela conştiinţele individuale, adică de a manipula masele.

Cel mai tipic exemplu este al Imperiului Roman care, după ce a combătut cu dârzenie creştinismul, l-a acceptat ca religie licită, l-a consacrat ca unică religie oficială a statului, sfârşind prin a fi înghiţit de noua doctrină teologică dar nu înainte de a o modela conform intereselor statului roman.

Întotdeauna religiile au fost utilizate pentru manipularea maselor, pentru a exploata economic populaţia fără teamă de rezistenţă armată şi pentru

impunerea voinței guvernanților prin înfrângerea, fără luptă, a rezistenței guvernaților sau oprimaților.

Între religiile lumii creștinismul impresionează prin numărul mare de adepți dar și prin preceptele religioase pe care le promovează, precepte umaniste și de o adâncă valoare etică.

Personajul fundamental – fiu al lui Dumnezeu, al energiei Universale, Iisus Cristos a propovăduit iubirea de semeni, smerenia, cumpătarea, iertarea între semeni, iubirea necondiționată a Divinității, pocăința, lepădarea de cele lumești, egalitatea între oameni, etc.

Toate aceste virtuți desprinse din lecturarea Noului Testament din Biblie ne duc la concluzia că Iisus Cristos a propovăduit ***principii comuniste***, egalitare și totodată autoritare fundamentate pe echitate și pe dezicerea de proprietatea privată.

Egalitarismul rezultă din iubirea între oameni și din faptul că noua religie este oferită tuturor oamenilor, indiferent de naționalitate, statut social, statut personal sau avere.

Autoritarismul implică acceptarea principiilor acestei religii. Ele nu trebuie înțelese în mod absolut, punitiv. Autoritarismul provine din necesitatea alegerii unei singure căi, cea a Adevărului și a Vieții Veșnice.

Echitatea transpare din dorința de a reglementa problemele comunității creștine prin înțelegere fără amestecul autorităților. Cu toate acestea, fiecare om are locul și menirea sa conform voinței Divinității.

Dezicerea de proprietatea privată arată clar disprețul față de avere, față de înavuțire și avariție. Iisus insistă asupra acestei trăsături a Învățăturilor Sale, care,

în fond, reflectă dorința uniformizării sociale, a egalității economice dintre oameni.

Care este rolul statului și care este relația dintre noua credință și stat?? Originar, creștinismul nu se interesează de relația cu puterea statală. El răspândește mesajul Divinității și de aceea statul nu prezintă importanță pentru creștinii originari. Totodată, privit extrinsec, din exterior, statul trebuia să fie respectat.

Cu timpul mai ales după ce Biserica Catolică ajunge să guverneze Apusul Europei se edifică o ”doctrină politică” relativă la preceptele religioase inițiale, doctrină care însă este utilizată categoric în scopuri anticreștine.

În concepția doctrinei creștine originare ***dreptatea*** nu constituie o chestiune lăsată la îndemâna umanității; ea este ”apanajul” oamenilor înzestrați cu acel har Divin care așteaptă această dreptate în Împărăția Cerurilor iar nu în viața aceasta terestră, Dreptatea transcede lumii umane, materiale fiind întâlnită în forma ei supremă, spirituală, în ***Mântuirea – Salvarea sufletelor omenești***. După o perioadă de prigoană imperatorii romani au sesizat valorile morale ale noii doctrine religioase, acceptând-o ca o licită și sfârșind prin receptarea și proclamarea creștinismului ca unică religie a statului roman.

Fără îndoială, doctrina lui Iisus Cristos este profund umană fiind inspirată din același izvor din care și-a tras seva doctrina teistă a faraonului Akenaton.

Religia creștină fiind o religie iudaică la origine este, totodată, o religie egipteano-iudeo-creștină.

Doctrina marxistă originară, fundamentată de filosoful Karl Marx, nu este antireligioasă. Natura acestei doctrine o reprezintă laicitatea.

Din perspectiva ***doctrinelor despre stat*** concluzionăm că doctrina religioasă creştină anticipează, într-o măsură apreciabilă, doctrina politică comunistă.

Aici nu ne referim la aspectele strict religioase ci la mesajul doctrinei transmis de Iisus Cristos oamenilor. În tradiţia eseniană Iisus apare ca un profet al moralei propovăduind dreptate, echitatea şi cinstea, toate fundamentate pe eradicarea proprietăţii private care guvernează sărăcia.

Revoluţionarul Iisus Cristos se manifestă în templu, încă de copil, prin revolta împotriva cămătăriei şi prin înfăţişarea în conştiinţele umane a Împărăţiei Cerurilor, adică a unei lumi lipsite de exploatare. Împărăţia Sa nu este din lumea aceasta terestră adică din lumea guvernată de mercantilism şi de exploatare.

Toate pasajele care reproduc cuvintele lui Iisus Cristos reliefează dorinţa de a asigura moralitatea în lume şi lipsa de exploatare între semeni.

Orânduirea sclavagistă aflată în proces de descompunere, feudalismul şi capitalismul nu sunt, prin natura lor, compatibile cu creştinismul şi totuşi statele, guvernanţii acestora le-au utilizat pentru asigurarea liniştii sociale.

Paradoxal, chiar socialismul, cu aripa sa radicală comunismul, a respins doctrina creştină sub cuvânt că religia, în general, taie elanul revoluţionar şi manipulează masele.

Comunismul a dorit să instituie o nouă religie şi a greşit. El trebuia să îşi asocieze doctrina creştină care în

esență propovăduiește egalitatea între oameni, dreptatea, toleranța și supunerea față de stat.

Tocmai partea terestră, moralizatoare, cu putere exemplară din viața lui Iisus trebuia receptată de comuniștii sovietici. Misterul religios al morții și învierii rămânea pe mai departe apanajul Bisericii Creștine. În acest mod atât Biserica cât și statul (în speță comuniștii) utilizau același simbol, ceea ce ar fi generat fundamentale mutații în conștiința umanității.

Asocierea aceluiași simbol suprem nu însemna și asocierea Bisericii la conducerea statului comunist. În schimb religia urma să fie practicată în mod liber, fără reacții punitive asupra clericilor și a credincioșilor.

De asemenea, considerarea lui Iisus ***ca un prim doctrinar comunist*** nu înseamnă transformarea statului într-unul clerical. Dimpotrivă, ar fi însemnat o apropiere de societatea civilă prin intermediul instituțiilor religioase, acestea din urmă fiind în mâna puterii etatice, de unde proveneau fondurile pentru salarii și întreținere.

Considerarea lui Iisus Cristos drept întemeietorul comunismului ar fi avut un efect devastator în întreaga lume creștină. Comunismul ar fi fost asociat cu creștinismul iar lagărul socialist și U.R.S.S. nu ar mai fi putut fi etichetat drept ”imperiu al răului”.

Papalitatea, dușmanul de moarte al comunismului, ar fi fost total debusolată pierzându-și mare parte din credincioși.

În condițiile expuse o distrugere a comunismului, adică a lagărului statelor socialiste, a U.R.S.S. ar fi fost foarte greu de realizat datorită faptului că masele puteau ușor asocia o lovitură anticomunistă cu o lovitură anticreștină.

Ce este ”raţiunea de stat”?

Un subiect dificil de abordat în contextul ***Ştiinţelor politico-juridice*** este cel referitor la instituirea şi justificarea doctrinară a ***”raţiunii de stat”***. Ce este în realitate, ***”raţiunea de stat”?*** Cum se manifestă ea în contextul practicii politice? Este ”raţiunea de stat”, prin natura sa, o armă în mâna politicienilor, în speţă a guvernanţilor, prin intermediul căreia se înlătură sistemul democratic sau doar unele elemente ale acestui sistem în anumite momente considerate a fi de criză? Este ”raţiunea de stat” o frână în calea democraţiei şi care ar fi corelaţia dintre ”raţiunea de stat” şi Statul de Drept?? Este ”raţiunea de stat” o instituţie politico-juridică izvorâtă în chip natural, legic şi obiectiv din necesitatea supravieţuirii statelor sau reprezintă un ”moft” al guvernanţilor care o invocă pentru a nu mai fi obligaţi să respecte prescripţiile legale??

Desigur în acest studiu nu ne propunem să răspundem la toate aceste interogaţii!! Mai curând vom încerca să jalonăm câteva idei relative: ***la fundamentarea ”raţiunii de stat”; la corelaţia ”raţiunii de stat” cu necesitatea obiectivă de a fi invocată în acţiunea politică*** şi, totodată, ***la modul în care ”raţiunea de stat” este compatibilă cu democraţia şi în mod deosebit cu principiile Statului de Drept.***

”Raţiunea de stat” este intim legată de noţiunea de ”putere de stat” constituită ca ”putere politică”. Asupra acestor ultime noţiuni am făcut succinte referiri în cadrul Titlului I, intitulat ”Ştiinţa politică” din prezenta lucrare. În consecinţă nu vom reveni asupra lor.

Raţiunea de stat ca instituţie politică şi juridică deopotrivă îşi găseşte fundamentarea istorică, diacronică, în teoria şi practica politică română. Ea a constituit obiect de reflecţie şi de adâncă preocupare pentru filosofi, politilogi, jurişti şi teologi de-a lungul secolelor.

Ratio status adică ***raţiunea de stat*** se utiliza originar în Evul Mediu pentru a justifica raţiunea superioară a statului, a regatului. Astfel s-a încetăţenit sintagma ***ratio status ragni*** menită a consacra întâietatea raţiunii statelor regale în raport cu raţiunea quasi-etatică a feudalilor locali. Ca atare, raţiunea de stat regală a contribuit în Occidentul european medieval la cristalizarea şi fundamentarea teoretică a raporturilor de suzeranitate – vasalitate.

Fundamentarea filosofico-speculativă a ***raţiunii de stat*** nu se putea realiza pe liberul arbitru al suveranului deoarece în epoca absolutismului, de regulă, liberul arbitru al regelui constituia însăşi legea. Ori, ***raţiunea de stat*** excede legii, fiind o instituţie peste şi deasupra organizării politico-juridice ordinare.

Aşadar, instituţia ***raţiunii de stat*** a fost fundamentată pe ideea de extraordinem, adică s-a prevăzut instituirea ei în situaţii şi în condiţii ***extraordinare, imperioasă necesitate.***

Iată deci reliefată prima trăsătură caracteristică a ***raţiunii de stat – necesitatea sau urgenţa***, generată de o stare de pericol la adresa regatului sau a suveranului. Aprecierea asupra urgenţei revenea exclusiv decidentului, adică monarhului.

A doua trăsătură caracteristică se manifestă sub forma ***utilităţii***, adică cum am spune noi astăzi raţiunea de stat este instituită pentru satisfacerea unor interese

superioare, generale, publice. Utilitatea trebuia să privească comunitatea în ansamblul ei. Trebuie remarcat sub acest aspect că persoana suveranului reprezenta principalul interes general, public, ocrotit prin intermediul raţiunii de stat.

Interesul public era desigur concretizat în ”binele” regatului, al statului, în opoziţie cu interesele private sau uneori quasi-etatice pe care le aveau feudalii locali, vasali ai monarhului.

Acestea fiind trăsăturile caracteristice ale ***raţiunii de stat***; ele sunt valabile independent de condiţiile istorice. În contemporaneitate, deşi cu ezitări mai mari decât în epocile istorice anterioare, guvernanţii ***pot şi trebuie*** să invoce raţiunea de stat în anumite situaţii clar determinate.

∗ În primul rând, ***raţiunea de stat*** nu trebuie utilizată niciodată în vederea etalării puterii guvernanţilor care încarnează, personifică practic puterea de stat. Altfel spus, utilizarea raţiunii de stat pentru oprimarea societăţii civile, a guvernaţilor, trebuie să fie strict şi veşnic interzisă. Dacă totuşi puterea etatică utilizează raţiunea de stat pentru impunerea excesivă a autorităţii în raport cu guvernaţii atunci puterea publică se substituie practic organizaţiilor teroriste, criminale. Sustrăgându-se controlului societăţii civile, societatea politică şi în mod deosebit guvernanţii se rup de mase şi utilizează metode crude, teroriste în scopul înspăimântării cetăţenilor.

Utilizarea unor asemenea mijloace se justifică prin ”***raţiunea de stat***” iar ruptura dintre guvernanţi şi guvernaţi devine ireconciabilă şi definitivă.

Etalarea forței publice contra propriului popor are ca scop prezervarea pozițiilor privilegiate și sporirea avantajelor economice pe seama și în contul clasei așa-zis politice. Confundată cu ”***ultima ratio***”, rațiunea de stat se transformă într-un instrument criminal pentru instituirea unui ***stat dictatorial***. Dacă depășind limitele necesității rațiunea de stat se permanentizează structurile etatice capătă trăsături ***totalitare***. De asemenea, dacă scopul nu este cel de utilitate generală, publică atunci rațiunea de stat ca instituție politico-juridică este determinată în mod fundamental de la menirea sa constituind doar un mijloc pentru satisfacerea intereselor unor grupuri politice dominante sau chiar a unor persoane fizice care conduc destinele statului după bunul plac.

În opinia noastră este greu de conceput instituirea unor măsuri excepționale din ***”rațiuni de stat”*** dacă acestea depășesc situațiile de natură catastrofală naturale (cutremure, inundații, incendii devastatoare etc.) sau sociale, și aici ne referim la agresiunile externe (războaiele). Considerăm că ***rațiunea de stat*** își găsește utilitatea – este drept mult mai redusă decât în epocile anterioare – în politica externă a statelor și în soluționarea conflictelor armate dintre terțele state.

* În al doilea rând, ***rațiunea de stat*** reprezentând așa cum am mai precizat ***ultima ratio*** este necesară în statele democratice care îmbrățișează, fără rezerve, principiile Statului de Drept în vederea conservării filosofiei politice fondatoare a statului sau, mai corect spus, fondatoare a regimului politic consacrat în respectivul stat.

Raţiunea de stat constituind practic o ”lege” peste lege, adică adoptarea temporară a unor măsuri urgente peste sau contrar Dreptului pozitiv (obiectiv) inclusiv Constituţiei acelui stat, se pune problema supravieţuirii democraţiei şi a Statului de Drept în condiţiile utilizării raţiunii de stat, în mod efectiv.

Şi, totodată, sub aspect teoretic prezintă interes gradul de compatibilitate a ***raţiunii de stat*** cu principiile democratice şi cu ***Statul de Drept***, privit conceptual desigur.

Reiterăm ideea conform căreia într-un stat de drept, sub nici o formă, nu poate fi folosită forţa publică contra naţiunii în scopul prezervării regimului politic existent.

Răscoala poporului produce ab initio denunţarea acelui ”contract social”, denunţare efectuată de către guvernaţi.

Nesocotirea voinţei naţionale mascată prin instituirea şi utilizarea efectivă a instituţiei ***raţiunii de stat*** reprezintă o gravă şi iremediabilă încălcare a principiilor democratice. Nimeni nu poate guverna fără acordul poporului; nimeni nu poate ”confisca” puterea etatică în numele naţiunii!!!

Ca atare, apreciem că în condiţiile contemporane nu poate fi invocată ***raţiunea de stat*** pentru impunerea voinţei guvernanţilor contra propriului popor.

Despre concilierea doctrinară a ***raţiunii de stat*** cu democraţia şi cu Statul de Drept facem următoarele precizări:

Conceptual, poziţia ***raţiunii de stat*** în raport cu democraţia şi cu Statul de Drept este antagonică. Chiar şi pe perioade prestabilite şi în condiţii cert determinate

instituirea raţiunii de stat are rolul de a submina fundamentele democratice şi de a slăbi încrederea cetăţenilor în Statul de Drept.

În jocul politic intern al fiecărei ţări instituirea pe criterii subiective a raţiunii de stat reprezintă ***o catastrofă politică.*** În lipsa unor pericole naturale (calamităţi) sau social-politice externe (războaie) nu se poate justifica sub nici o formă instituirea raţiunii de stat. Chiar într-o societate sfâşiată de război civil sau divizarea ireconciliabilă a societăţii civile, şi implicit a societăţii politice, este de preferat calea concilierii faţă de instituirea arbitrariului sub forma ”raţiunii de stat”.

Cu totul alta este situaţia în ipoteza unei agresiuni externe când societatea civilă se alătură fără rezerve societăţii politice, şi în mod deosebit guvernanţilor, în scopul prezervării fiinţei naţionale şi a menţinerii structurilor etatice.

În acest caz, instituirea unor măsuri în temeiul ”***raţiunii de stat***” este justificată prin însăşi achiesarea marii majorităţi a cetăţenilor. ”***Raţiunea de stat***” este necesară în astfel de condiţii nu numai datorită urgenţei situaţiei dar şi pentru catalizarea voinţei maselor populare.

Mecanismele democratice şi principiile Statului de Drept operează în condiţii firești, normale, atunci când fiinţa naţională şi structura organizatorică etatică nu sunt puse în pericol de o putere externă.

În aceste condiţii instituirea faptică a guvernării autoritare fundamentată pe raţiunea de stat are ca finalitate salvarea principiilor democratice şi a Statului de Drept!!

Deci, în ultimă instanță, conservarea principiilor fundamentale de existență ale statului au prioritate în raport cu menținerea principiilor democratice și cu asigurarea funcționării intacte a Statului de Drept. Statul se supune Dreptului atâta timp cât nu este vătămat în însăși existența sa!!!

Desigur, utilizarea ***rațiunii de stat*** își găsește justificare și în caz de tulburări interne dar numai dacă este indubitabil dovedit amestecul unei puteri străine în derularea evenimentelor. Altfel, există prezumția că ***"rațiunea de stat"*** poate fi utilizată împotriva oponenților regimului politic instituit.

Instituirea "***rațiunii de stat***" trebuie justificată în ceea ce privește trăsătura sa caracteristică fundamentală – ***urgența, necesitatea***. Aceasta este dată de pericolul la care este expusă societatea organizată în stat.

Urgența trebuie probată efectiv; ea nu poate fi prezumată deoarece ar putea ascunde intenția guvernanților de a institui, chiar și temporar, un regim politic autoritar în scopul eliminării adversarilor politici și a subjugării în totalitate, a maselor populare.

Cu privire la ***utilitatea publică***, ca trăsătură definitorie a ***"rațiunii de stat"*** specificăm, în context practic, obligația puterii de stat de a prezerva prin măsurile excepționale luate ***binele comun al colectivității naționale***. Când valoarea socială apărată se referă la interese de grup sau de clan ori chiar la interese particulare ale diverselor persoane fizice influente, nu ne aflăm în ipoteza instituirii legale a măsurilor extraordinare fundamentate pe "***rațiunea de stat***", deoarece lipsește trăsătura caracteristică fundamentală ***a utilității publice***.

*

* *

Considerăm că, fără excepție, guvernarea în temeiul ”***rațiunii de stat***” este un guvernământ de fapt, sustras controlului fundamentat pe lege. Chiar dacă mare parte din legislație subzistă, fiind afectată legea fundamentală, Constituția, este greu, dacă nu imposibil, să considerăm că acest tip de regim politic se fundamentează pe Drept.

Chiar și în condițiile guvernării fundamentată pe ”***rațiunea de stat***” responsabilitățile politice nu ar trebui concentrate în mâna unei singure persoane fizice.

Dispararea puterii pe multiple paliere și la mai multe ”organe executive” deși cu drept de control din partea liderului, a șefului de stat, ar asigura – în opinia noastră – o oarecare ”legalitate” și ”imparțialitate” în luarea deciziilor politico-etatice.

Indiferent de considerentele instituirii unei ***guvernări temporare*** fundamentată pe ”***rațiunea de stat***” credem că acesta are ca efect direct și nemijlocit preeminența Statului asupra Dreptului, ***situație în care Dreptul*** nu mai reprezintă un ideal sau un mijloc de regularizare a comportamentelor subiectelor de drept (inclusiv statul), ci devine ***un ”simplu instrument”*** aflat la dispoziția autorităților publice. Dacă guvernarea autoritară fundamentată pe ”***rațiunea de stat***” se permanentizează se deschide drumul statului totalitar pentru care legea nu reprezintă altceva decât ”bunul plac al stăpânului”.

Concluzionând spunem că ”***raţiunea de stat***” utilizată în actul guvernării generează dictatură iar dacă această guvernare, trecând peste caracterul temporar al instituirii guvernării autoritare, tinde a se permanentiza, statul respectiv va recepta tot mai multe caracteristici totalitare.

Fiind oameni supuşi greşelii, uneori politicienii preferă instituirea unei guvernări de fapt fundamentată pe ”***raţiunea de stat***” din dorinţa de prezervare a puterii de stat în folosul exclusiv al guvernanţilor.

Doar păstrarea fiinţei naţionale şi perpetuarea statului justifică punerea în practica politică a chestiunii ”***raţiunii de stat***”. Puterea absolută, nemărginită orbeşte până şi pe oamenii cei mai luminaţi şi animaţi de cele nobile intenţii şi idealuri. Aceasta pentru că ”drumul spre iad este pavat cu bune intenţii” întotdeauna!!!!

*

* *

Sub aspectul politicii internaţionale subliniem faptul că teoriile relative la ”***raţiunea de stat***” sunt proprii şcolii realiste a relaţiilor internaţionale. Codificarea dreptului internaţional public şi edificarea ansamblurilor politico-etatice continentale au drept efect stoparea, în bună măsură, a utilizării ”***raţiunii de stat***”.

Cu toate acestea, statele lumii şi organizaţiile internaţionale, ca subiecte ale dreptului internaţional public, trebuie să fie perfect conştiente de faptul că regimurile politice şi structura organizatorică nu se impun în mod forţat statelor. Războaiele, de orice natură,

atât cele clasice – conflictele armate – cât şi cele nevăzute dar resimţite: psihologice, economice, politico-diplomatice etc. au drept efect principal reculul democraţiei şi demonetizarea Statului de Drept. Totodată, profundele crize economice planetare au aptitudinea de a destructura încrederea umanităţii în valorile democratice.

Deşi nu îi negăm importanţa, instuţia cu valoare de principiu a ”***raţiunii de stat***” trebuie evitată, pe cât posibil, sub aspect practic întrucât ea constituie o reminiscenţă a istoriei politice. Lipsa de uzitare a acestei instituţii va conduce în final ***la căderea sa în desuetudine***. Acesta se va întâmpla însă doar atunci când politicienii de pe orice meridian vor înţelege să se supună Dreptului şi voinţei populare şi când statele vor înceta cu desăvârşire să utilizeze forţa sau ameninţarea cu forţa în relaţiile internaţionale!!!!

Până atunci însă conştiente de posibilele derapaje de la linia democratică, impuse fie în mod obiectiv, legic, dar mai ales în mod subiectiv, statele au inserat în Legile lor fundamentale, în Constituţiile lor, ca norme cu valoare imperativă: imposibilitatea abrogării Constituţiei şi imposibilitatea suspendării acesteia – ambele ipoteze în situaţii delicte sub aspect politic; imposibilitatea anulării drepturilor fundamentale cetăţeneşti şi doar ***acceptarea restrângerii exerciţiului acestora*** pe perioadele de crize politice; imposibilitatea modificării Legii fundamentale în situaţii care au aptitudinea de a da naştere guvernământului de fapt, fundamentat pe instituţia – principiu a ”***raţiunii de stat***” etc.

Sub aspect subiectiv ca efect al aplicării ”***raţiunii de stat***” în scopuri personale sau de grup, mascate desigur sub lozinca satisfacerii intereselor generale, publice, s-au petrecut: lovituri de stat; lovituri de palat; schimbări nelegitime de regimuri politice; asasinate politice; vânzări şi trădări de ţară; subminarea politică sau/şi economică a statului în cauză etc.

Nu trebuie omis faptul că în ultimă instanţă ”***raţiunea de stat***”, legea nescrisă de deasupra întregului Drept pozitiv (obiectiv), inclusiv deasupra Constituţiei, exprimă neechivoc voinţa guvernanţilor. Ea este, în definitiv, efectul voinţelor umane conştiente care au ca scop fundamental prezervarea statului, a societăţii dar şi a privilegiilor clasei/claselor dominante. Când nu este utilizată în mod obiectiv (pentru înlăturarea dezastrelor naturale sau a agresiunilor externe) ci doar în mod pur subiectiv (pentru oprimarea poporului şi pentru păstrarea privilegiilor guvernanţilor şi, în genere, a tuturor claselor/categoriilor dominante economic şi politic în stat), ”***raţiunea de stat***” are un caracter distructiv, retrograd şi conservator. Când urmăreşte înlăturarea pericolelor potenţiale care pândesc deopotrivă întreaga naţiune dar şi pe statul care o personifică, guvernarea de facto în temeiul ”***raţiunii de stat***” constituie o situaţie excepţională, absolut necesară, desigur având un caracter provizoriu, temporar. După încetarea stării care a provocat-o, guvernarea de fapt fundamentată pe ”***raţiunea de stat***” trebuie să înceteze imediat.

În ultimă instanţă nu instituţia ”***raţiunii de stat***” este bună sau rea, progresistă sau retrogradă.

Intenţiile guvernanţilor care o utilizează îi imprimă unul sau altul din aceste caractere.

Tot așa cum revoluția are și ”soarele” dar și ”umbrele” ei și ”***rațiunea de stat***” comportă nuanțe diferite în raport de scopul urmărit, astfel:

* ***Este rea, retrogradă*** dacă urmărește deposedarea poporului de drepturile sale inalienabile și conservarea ori sporirea privilegiilor guvernanților;
* ***Este bună sau progresistă*** dacă scopul ei este apărarea ființei naționale, a membrilor comunității și a statului privit ca acoperământul juridic al societății civile în fața dezastrelor naturale sau a agresiunilor externe de orice natură.

Dacă este condamnabilă atitudinea politicienilor, în speță a guvernanților, de a utiliza ”***rațiunea de stat***” în scopul înlăturării democrației și a conservării privilegiilor lor, tot la fel de reprobabilă și de condamnat este și atitudinea de delăsare în fața pericolelor externe concrete, în speranța nefondată că democrația și alianțele cu terțe state sunt suficiente pentru salvarea și conservarea statului și a ființei naționale. Istoria a demonstrat cu prisosință că pentru a supraviețui o națiune și un stat trebuie să se întemeieze exclusiv pe forțele sale proprii. Doar capabilitățile statului și forța morală, economică și psihologică a populației statului conferă, fără dubii, valoare de rezistență. Alianțele, pactele și angajamentele internaționale nu sunt de natură, prin ele însele, să confere securitate deplină unui stat și națiunii pe care acesta o personifică.

Partidele politice

Partidul politic – constituie o grupare de oameni, animaţi de idealuri politice comune, care acţionează programatic servind interesele unei clase sociale sau unei comunităţi umane în scopul obţinerii şi a menţinerii puterii politice.

Dobândirea puterii politice se circumscrie, la rândul ei, unui alt scop identificat în intenţia organizării şi conducerii societăţii potrivit ideilor din platforma program a partidului respectiv.

În esenţa sa, democraţia implică existenţa pluripartidismului. Cu alte cuvinte, partidul politic sau mai corect, partidele politice, existenţa si activitatea lor determină, în concret, caracterizarea unei societăţi determinate ca fiind democratică.

Pluripartidismul reprezintă un ***fenomen politic*** centrat în jurul conceptului de ***partidism***. La rândul său ***partidismul***, tot ca fenomen politic, se centrează, în mod obiectiv pe conceptul de ***partid politic***.

Importanţa covârşitoare a partidelor politice se conturează fie şi numai din sumarele idei exprimate anterior.

Partidul politic fiind o instituţie politică prezintă anumite trăsături caracteristice (sau caractere) care îl particularizează în raport cu alte instituţii politice.

În consecinţă, aceste trăsături caracteristice realizează delimitarea partidului politic în raport de alte instituţii politice.

Succinte precizări relative la trăsăturile caracteristice ale partidului politic

* ***Are un caracter conștient***. Cetățenii devin membri de partid în mod liber, fără constrângeri. Ceea ce îi unește este idealul sau crezul politic;
* ***Are un caracter organizat***. Partidul politic se organizează pe multiple paliere, orizontale și verticale, iar membrii de partid au îndatorirea de a respecta disciplina de partid;
* ***Are un caracter de grupare socială***. Fiecare partid politic are ca scop declarat slujirea intereselor unor clase sau categorii sociale;
* ***Are un caracter istoric***. Partidele politice apar din momentul structurării complexe a organizării politice a societății.

Tot mai frecvent în literatura de specialitate se utilizează termenul de ”***sistem de partide***”.

Ce este ”sistemul de partide”? ”Sistemul de partide” reprezintă, în esență, un grup de raporturi relativ stabile, concretizat în o multitudine de relații, cum ar fi: alianțele de partide; numărul partidelor; dimensiunile partidelor; strategiile adoptate de partidele politice; etc.

Fundamentale pentru întregul sistem politic, și în mod deosebit pentru actorii politici, sunt acele elemente emblematice cu ajutorul cărora partidele politice definesc societatea și își manifestă scopurile lor politice: ***ideologia*** și ***doctrina***.

Asupra ideologiilor și doctrinelor politice – în general – vom comporta discuții în textul II al lucrării de față.

Totuși reținem în acest context că prin ideologie se înțelege un ansamblu de concepții și de valori proprii unei clase sociale care deține puterea politică.

Ideologia are rolul de a întări statutul de clasă socială aflată la putere în stat.

Doctrina cuprinde totalitatea concepțiilor, ideilor despre societate, menite să asigure unei clase sociale puterea politică.

Doctrina politică prin natura sa are menirea de a încerca să clarifice anumite chestiuni relative la mediul social. Spre deosebire de ideologie, doctrina politică lucrează cu raționamente care se mulează perfect pe realitatea istorică.

Partidel politice se grupează, de regulă, ***fie la dreapta*** sau ***la stânga eșicherului politic*** ori ***pot adopta o poziție de centru.***

La fel ca partidele și alianțele politice pot fi: ***de centru, de centru-drepta*** sau ***de centru-stânga***.

Această grupare a partidelor politice dar și a alianțelor/coaliților politice este tradițională fiind puternic ancorată în conștiința membrilor societății.

Partidele politice mai pot fi categorisite în: cele ale grupurilor avute (ale capitaliștilor) care se grupează pe un spectru larg de la centru spre dreapta și partidele categoriilor neprivilegiate, neavute (ale muncitorilor și țăranilor, în special) cu o orientare pornind de la centru spre stânga eșicherului politic.

În rândul partidelor categoriilor neprivilegiate se includ: partidele comuniste, partidele socialiste şi partidele social-democrate.

Partidele clericale se orientează de regulă spre centru iar ***partidele naţionale*** cuprind întregul spectru politic (drepta, centru şi stânga). Pentru partidele naţionale nu importă orientarea politică şi simpatiile membrilor lor. Ceea ce prezintă interes este manifestarea activă a ideii naţionale şi sprijinirea necondiţionată a spiritului naţional. Opuse partidelor naţionale, ***partidele regionaliste, etnice, federaliste*** promovează activ o politică de separaţie, de regionalizare sau chiar de federalizare a statelor naţionale. ***Partidele europeniste*** militează în mod activ pentru integrarea europeană.

Aceste câteva consideraţii relative la partidele politice ***au rolul de a puncta importanţa acestora în cadrul sistemului politic***.

Grupurile de presiune

În societatea politică contemporană ***grupurile de presiune*** reprezintă instituţii politice care au rolul de a pune ***presiune politică*** asupra guvernanţilor.

Grupurile de presiune sunt specifice contemporaneităţii constituind un fenomen politic al epocii contemporane. Ele cuprind, spre exemplu, următoarele forme de agregare socială: organizaţii patronale; sindicate muncitoreşti; mişcări ecologiste;

diferite grupuri religioase; asociații pentru protecția familiei; asociații de caritate; etc.

În literalura politologică autorii fac distincție între ***grupurile de presiune*** și ***grupurile de interes.***

Există opinia că ***grupurile de presiune*** sunt absorbite ***în grupurile de interes*** datorită faptului că primele sunt cu un grad relativ de organizare, cu caracter neoficial, urmărind influențarea nemijlocită sau mijlocită a ”puterilor” legislativa și executivă în vederea obținerii propriilor interese în timp ce secundele se prezintă ca un ansamblu organizat a unor persoane ce manifestă interese comune în vederea promovării acestora în activitatea economică și social-politică a țării respective.

Grupurile de presiune pentru a exista în materialitatea lor presupune existența unor elemente constitutive. Lipsa oricărui element conduce ab initio la inexistența grupului de presiune.

Aceste ***elemente constitutive*** sunt:

* Organizarea grupului de presiune;
* Apărarea activă și promovarea unor interese determinate;
* Manifestarea unei presiuni de natură politică asupra guvernanților

Primului element constitutiv îi corespunde ***caracterul asociativ***, celui de-al doilea element constitutiv relevă ***caracterul promoțional***, obiectivat în urmărirea unei finalități cert determinate. În sfârșit, al treilea element constitutiv ”trădează” ***un caracter politic***.

Este adevărat că orice grup de presiune nu are, prin natura sa, un caracter politic dar acest caracter se relevă, în mod indubitabil, prin scopurile, prin finalitățile urmărite.

Pentru ca un grup organizat să constituie un veritabil ***grup de presiune*** nu trebuie să lipsească ***caracterul politic***. Finalitatea ”supremă” a activității grupului de presiune constă tocmai în dorința de influențare a acțiunilor politice ale guvernanților.

Distincția dintre grupurile de presiune și partidele politice se manifestă pe multiple planuri. Delimitarea cea mai importantă constă în aceea că spre deosebire de partidele politice, grupurile de presiune nu au ca obiectiv cucerirea, menținearea și exercitarea puterii politico-etatice.

Grupurile de presiune însoțesc anturajul puterii dar nu participă la exercitarea acesteia.

Fiind într-un con de umbră grupurile de presiune constituie o veritabilă ”***putere fără glorie***” dacă dispun de o reală forță de manipulare în raport cu guvernanții.

Alte criterii de delimitare a grupurilor de presiune față de partidele politice se referă la:

* ***Interesele distincte***. Grupurile de presiune nu respectă, în principiu, programele și opiniile partidelor politice;
* ***Durata activității***. Grupurile de presiune desfășoară o activitate cu caracter ocazional, spre deosebire de partidele politice care ființează și își desfășoară activitatea continuu, neîntrerupt.

La rândul lor, grupurile de presiune sunt ”***publice***” sau ”***private***” în raport cu caracterul ”public” sau ”privat” al obiectivului urmărit. Ele se pot clasifica în ***grupuri de cadre***, și ***grupuri de masă***.

Principala direcție de acțiune a grupurilor de presiune o constituie puterea politico-etatică (guvernanții). Aceasta nu reprezintă, însă, unica direcție de acțiune. Așa fiind grupurile de presiune pot exercita influențe asupra partidelor politice și asupra societății civile.

Exemplul tipic de acțiune al grupurilor de presiune este reprezentat de Statele Unite ale Americii.

Tradiția acestor grupuri este foarte puternică în această țară așa încât unele dintre ele au fost integrate în sistemul politic american și oficializate – lobbysmul politic din S.U.A.

Fiind progresiv integrate în sistemele politice ale diferitelor state grupurile de presiune influențează, în diferite forme, deciziile politice majore ale guvernanților. Totodată aceste grupuri au depășit sfera politicii etatice naționale, făcându-și simțită prezența tot mai evident și în contextul politicii internaționale.

Convingerea noastră este în sensul sporirii influenței acestor grupuri de presiune nu doar la nivelul statelor dar și la nivel global, mondial, prin influențarea politicii internaționale desfășurate de marii actori politici ai mapamondului.

Sistemul democratic

Sistemul politic democratic, indiferent de particularitățile sale, privit deci în abstracțiunea sa, se fundamentează pe un concep politico-juridic foarte vechi, acela de ***democrație***.

Democrația reprezintă etimologic vorbind puterea poporului, adică exercitarea puterii etatice de către popor în folosul poporului.

Cuvântul provine din două noțiuni de origine elenă demos = popor și kratos = putere, fiind utilizat în antichitatea greacă. De altfel, primele forme de organizare etatică având la bază principiul democratic s-au manifestat în unele orașe-state (polisuri) din Grecia antică.

Democrația, conform accepțiunii contemporane a termenului, constituie o formă de organizare și de conducere politică a unei societăți prin consultarea periodică a cetățenilor, ținându-se seamă de voința poporului și de interesele vitale ale statului.

Ca în orice formă de organizare etatico-politică și în societățile democratice întâlnim: guvernanți și guvernați, conducători și conduși. Dar spre deosebire de societățile guvernate autoritar în statele democratice trebuie să existe o înțelegere mutuală între guvernanți (am spune noi societatea politică, în general) și guvernați (societatea civilă).

În statele democratice guvernanții trebuie să reprezinte voința majorității poporului.

Cu referire la ***democrație*** am făcut unele precizări cu ocazia analizării instituției etatice.

Caracterul democratic reprezintă o trăsătură specifică a statelor contemporane. Există o corelație intimă între pluralismul politic și democrație. Corelația este de la cauză la efect; pluralismul politic determină și condiționează democrația dintr-un stat. El constituie o condiție sine qua non pentru democrație.

Această legătură organică garantează și dă eficiență democrației, puterea poporului și participarea lui la guvernare, la rezolvarea treburilor publice fiind neîngrădită.

Pluralismul politic, pavăza și garanția democrației, este incompatibil cu dictatura și cu totalitarismul.

Democrația – are în vedere modul moderat sau, după caz, accentuat în care se exercită autoritatea. Ea se poate manifesta prin: democrația directă; democrația reprezentativă; democrația semi-directă și democrația semi-reprezentativă.

Democrația directă – este o utopie, fiind imposibil de realizat în practica politică. Presupune autoguvernarea poporului.

Democrația reprezentativă – implică delegarea de către popor sau de națiune a exercițiului puterii către reprezentanți în vederea exercitării conduitelor politice, în numele titularului puterii.

* În varianta ***teoriei suveranității populare, suveranitatea aparține poporului*** trebuind să fie repartizată în cote-părți egale tuturor indivizilor care îl alcătuiesc. Membrii corpului legislativ sunt considerați simpli mandatari iar mandatul încredințat reprezentanților este imperativ;

* În varianta ***teoriei suveranității naționale, suveranitatea aparține națiunii.***

Națiunea fiind o entitate colectivă mandatul acordat reprezentanților implică voința întregii națiuni și deputații reprezintă nu doar pe cetățenii circumscripției electorale în care au fost aleși, ei reprezintă întreaga națiune, întregul corp electoral al statului. Consecința este că reprezentantul nu mai este dependent de corpul alegătorilor săi.

Democrația semi-directă – implică multiple forme: ***inițiativa populară; veto-ul popular; revocarea*** și ***referendumul***. Nefiind această lucrare un curs de Drept Constituțional sau de Științe Politice nu vom proceda la analiza detaliată a formelor democrației semi-directe. Scopul lucrării noastre este cu totul altul.

Democrația semi-reprezentativă – se fundamentează pe realizarea unei atenuări a urmărilor negative ale unei reprezentativități excesive.

În opoziție cu ***sistemul democratic*** sunt: ***dictatura*** și ***totalitarismul***.

Dictatura – se caracterizează prin concentrarea puterii asupra unei persoane fizice, în același timp suspendându-se exercitarea drepturilor și libertăților cetățenești și argumentându-se necesitatea prin situații de urgență și de pericol.

Dictatura este o monocrație quasi-perfectă întrucât concentrează puterea în plenitudinea componentelor sale. De principiu, fundamentul dictaturii

este considerat a fi chiar în prevederile constituționale, fiind determinată de situații cu totul excepționale. Dictatura are un caracter temporar în sensul că, după ce situația excepțională a dispărut trebuie să se revină la regimul constituțional iar dictatura trebuie abolită.

Prin natura ei și prin modul de manifestare dictatura suprimă exercițiul drepturilor și libertăților publice. Așa fiind, dictatura nu reprezintă un scop în sine ci este rezultatul unor stări excepționale sau a unor împrejurări extrem de dificile pentru puterea de stat.

Totalitarismul – implică acapararea de către regimul politic a întregii vieți sociale, chiar și a vieții private a cetățenilor, în scopul utilizării acestora ca simple instrumente ale statului.

Cazul tipic de dictatură este reprezentat de dictatura Mareșalului Ion Antonescu iar state totalitare au fost: U.R.S.S. în perioada totalitarismului stalinist; România în perioada regimului comunist și sub regimul personal al regelui Carol al II-lea.

Problema spinoasă a democrației este legată de posibila degenerare a sistemului democratic într-unul formal, într-o falsă democrație.

Democrația este ”formală” atunci când procedurile democratice nu au aptitudinea de a afecta conducerea politică a statului.

O democrație lipsită de substanță, un stat democratic formal dar fără substanță este la fel de nociv ca un sistem politic totalitar.

Sub aspect cronologic, istoric, sisteme democratice întâlnim în Antichitate. Ilustrative, sub acest aspect, sunt orașele-state grecești și Roma antică. Legislația elaborată în aceste state conferea anumite drepturi subiective cetățenilor; asigura alegerea în funcțiile publice importante, creând mecanisme politico-juridice în acest sens; considereau legislația (dreptul pozitiv) ca fiind temelia organizării etatice.

Cu toate acestea, nu trebuie omis faptul că diferențierile sociale dintre persoanele fizice libere, din punct de vedere juridic, erau frapante fiind fundamentate pe averea, originea socială și rudenie. Totodată multe persoane fizice, producătorii bunurilor materiale, erau aduși și ținuți în stare de sclavie, fiind considerați ”unelte vorbitoare”.

În perioada medievală societatea se structurează în jurul raporturilor social-economice, juridice și politice – de suveranitate – vasalitate, existente între feudalul suveran și vasali dar între state.

Feudalul exercită drepturi parțiale asupra iobagului, acesta având în multe privințe statutul sclavului din Antichitate.

Feudalismul a reprezentat un evident regres în raport cu Antichitatea clasică greco-romană. Principiile democratice sunt înlocuite de regimurile politice absolutiste în care suveranul (monarhul) conducea discreționar. Puterea sa era absolută emanând de la Divinitate. Poporul nu avea nici un cuvânt de spus în chestiunile politice.

Este adevărat că unele orașe – în special din Italia – au prezervat, în întunecatul Ev Mediu, forme de

organizare democratică. Ele vor constitui în epoca Renașterii și în perioada disoluției feudalismului și a trecerii spre capitalism, reale centre de civilizație, cu o contribuție majoră în cristalizarea doctrinelor și a revoluțiilor capitaliste.

Societatea capitalistă a eliberat sau a redus hotărâtor starea de dependență a forței de muncă ceea ce a generat și o libertate politică a persoanei fizice devenită cetățean. Viața socială a fost organizată pe principii democratice. Au fost garantate și ocrotite drepturile și libertățile cetățenești. Concurența economică a determinat apariția unor multiple opinii relative la organizarea și la conducerea politică a societății.

În condițiile contemporane în Științele Politice s-a creat o dihotomie a termenului de ”***societate***” derivatele constituind categorii fundamentale ale politologiei. Acestea sunt: ***societatea politică*** și ***societatea civilă***.

Societatea politică & Societatea civilă

Scindarea noțiunii de ”societate” a reprezentat o necesitate logică, obiectivă din punctul de vedere politologic. Raportul dintre societatea politică și societatea civilă este esențială pentru caracterizarea gradului de democratizare a unui stat și a gradului de responsabilizare a cetățenilor săi.

Ce este societatea politică?

Societatea politică – cuprinde totalitatea instituțiilor organizațiilor și mijloacelor de informare în masă care au ca scop predeterminat implicarea în problemele puterii de stat, a conducerii politice a societății. Din societatea politică fac parte atât organele și persoanele fizice implicate efectiv în conducerea politică a statului cât și cele care activează cu intenția obținerii puterii politice.

Cei care deja au puterea politică intenționează să exercite o perioadă cât mai îndelungată.

Cei care nu exercită efectiv puterea politică, adică nu o dețin, luptă pentru dobândirea acesteia.

Societatea politică cuprinde: statul cu cele trei ”puteri” ale sale; partidele politice; organizațiile implicate, în orice formă, în vederea organizării și conducerii societății sau a obținerii puterii de stat.

Așa fiind, societatea politică este alcătuită ***din guvernanți*** și ***din cei care doresc să devină guvernanți.*** Atât guvernanții cât și cei care tind să obțină această calitate trebuie să acționeze cu bună-credință, exclusiv în interesul cetățenilor și al statului respectând cu sfințenie regimul politic democratic și fundamentele Statului de Drept.

Dimpotrivă, într-un regim dictatorial sau într-unul totalitar societatea politică este formată exclusiv din guvernanți, personificate, de regulă, de șeful statului.

Categoria celor care tind să devină guvernanți ori nu există ori este total marginalizată și opresată.

În regimurile dictatoriale/totalitare societatea politică își subordonează societatea civilă, membrii societății civile ajungând în condiția de ”servitori” ai societății politice. Practic se inversează scopul și rolul: dacă în societatea democratică (statul democrat) societatea politică servește și slujește societatea civilă, în statul dictatorial/totalitar, societatea civilă devine o ancilă, o slujnică a societății politice.

Ce este societatea civilă?

Societatea civilă – grupează totalitatea indivizilor care au calitatea de cetățeni ai statului, a organizațiilor economice, culturale, profesionale, de creație, cu caracter apolitic.

Cetățenii care fac parte din instituții sau organizații politice inclusiv guvernanții, ***nu pierd calitatea originară*** de membrii ai societății civile.

Pentru ca statul să funcționeze respectând mecanismele și procedurile democratice este nevoie de legi ferme, clare, care să prezerve, fără excepție, drepturile și libertățile cetățenești precum și îndatoririle organelor etatice în raport cu cetățenii.

Raportul dintre societatea politică și societatea civilă se reduce, în esență la relația de determinare a societății politice să servească societatea civilă.

Practic, ”puterea” societății politice, adică puterea politică trebuie zăgăzuită de o altă ”putere”, aparținând societății civile. În acest scop societatea civilă trebuie să dispună de o puternică cunoaștere a fenomenelor politice. Responsabilizarea societății politice reprezintă o adevărată artă a societății civile.

În lipsa acestei responsabilizări, societatea civilă nu poate frâna puterea politică, fapt ce poate determina, după un timp, apariția germenilor statului totalitar.

În consecință, raporturile care se stabilesc între societatea politică și societatea civilă, nu implică supraordonarea/subordonarea, ci sunt relații complexe de colaborare, relativ stabile.

Deoarece acest tip de relații sunt în principiu, variabile este necesară medierea între cele două entități, de fapt dintre stat și organele sale și societatea civilă.

Constituția României a acordat acest rol de mediator între stat și societate (societate civilă) Președintelui României.

Capitolul II: Acțiunea politică

Conceptul de ”***acțiune politică***” este extrem de larg. Așa fiind el cuprinde multiple activități, desfășurate de diverse entități, spre exemplu: activitatea de conducere desfășurată de partidul sau coaliția de partide aflate la guvernare; activitatea de conducere politică exercitată de organele etatice; activitatea partidelor politice neguvernamentale; activitatea grupurilor de presiune și activitatea, cu caracter politic, efectuată de fiecare cetățean în parte. Aici este vorba de cetățeanul neimplicat în politică, așa-zisul ”simplu cetățean” sau ”cetățeanul obișnuit”.

Dar ce semnifică conceptul de ”***acțiune politică***”?

Acțiunea semnifică, în principiu, efectuarea unei prestații, a unei activități în opoziție cu abstențiunea/inacțiunea. Acțiunea politică ne duce cu gândul la faptul că acea activitate, concretizată într-o prestație pozitivă are conotații și caractere politice.

Orice modalitate de participare pe scena politică a unui actor politic reprezintă o acțiune politică.

Modalitățile acestea de participare trebuie să fie legale și legitime. Deși intră tot în sfera ”acțiunii politice” activitățile nedemocratice se situează la periferia scenei politice (ex.: tentativa, eșuată desigur, de subminare a puterii de stat; terorismul; asasinate cu caracter politic; etc.). Aceste ”forme” de acțiuni politice nu implică o participare activă, constructivă la viața politică. Dimpotrivă, ele îmbracă un caracter distructiv fiind fundamentate pe ideologii și doctrine politice extremiste, xenofobe sau separatiste.

Scopul exercitării unei acțiuni politice îl constituie participarea activă la jocul politic în vederea impunerii selectării conducătorilor politici preferați și, totodată, pentru influențarea luării deciziilor politice.

Acțiunea politică se manifestă în variate moduri dar toate se circumscriu scopului fundamental urmărit. Astfel sunt acțiuni cu caracter politic: participarea la vot; obținerea calității de membru al unui partid politic; activitatea propriu-zisă desfășurată în cadrul unui partid politic; campaniile electorale; demonstrațiile de adeziune sau de protest; manifestațiile și orice alte activități prin care se manifestă explicit intențiile politice.

Doctrina politică face distincție între ***acțiunile politice legitime*** și ***acțiunile politice nelegitime***.

Prima categorie presupune conformarea activității desfășurate cu valorile și procedeele democratice, în timp ce a doua categorie fie încalcă, fie ignoră valorile și tradițiile regimurilor politice democratice.

În ultimă instanță acțiunile politice au rolul de a sensibiliza populația cu drept de vot dintr-o țară. Cu cât acțiunile politice vor servi interesul național, al societății civile, privită în ansamblu, cu atât vor captiva mai mult cetățenii.

În raport de angajarea politică a actorilor politici populația se poate manifesta în diferite moduri. Astfel:

* Apatia politică – se obiectivează în absența angajării dar și a acțiunii politice;
* Detașarea politică – este atunci când angajarea politică există dar lipsește acțiunea politică;
* Acțiunea politică represivă – se materializează în absența angajării politice dacă acțiunea politică este prezentă;
* Acțiunea politică instrumentală – implică existența atât a angajării cât și a acțiunii politice.

Modurile de manifestare a populației cu drept de vot în privința angajării politice reprezintă un veritabil barometru, un indicator obiectiv al gradului de corelare dintre angajarea și acțiunea politică și, în ultimă instanță, al modului în care societatea civilă percepe activitatea societății politice și îndeosebi a guvernanților și a partidelor politice parlamentare aflate în opoziție.

Acțiunea politică este percepută de către public în raport de o multitudine de factori care condiționează până la urmă înțelegerea mesajului purtat de aceasta.

Hotărâtor pare a fi, din acest punct de vedere, nivelul studiilor.

Acesta condiționează, în mare măsură, gradul de participare politică. De principiu, se consideră că cetățenii cu studii superioare, proveniți din mediul urban, și mai ales din marile orașe, au un veritabil ”monopol” în privința participării politice active.

În raport de nivelul de cultură, de gradul de instruire dar și de posibilitățile materiale personale fizice se raportează diferit la gradul de satisfacere a trebuințelor. Ori de acesta depinde tocmai ierarhia valorilor individului.

”***Trebuințele***” termen care acoperă generic un spectru larg de valori și bunuri necesare, se pot referi exclusiv la obținerea mijloacelor materiale de subzistență sau se pot referi și la valori spirituale: intelectuale, estetice, de considerație socială, etc.. Aceste trebuințe sunt materialiste sau postmaterialiste, întrucât se manifestă numai după satisfacerea integrală a trebuințelor materialiste.

Pornind de la această distincție și indivizii care compun societatea pot fi categorisiți în ”materialiști” sau ”post-materialiști”.

Indivizii materialiști – sunt preocupați de satisfacerea nevoilor primare relative la hrană și la alte necesități primordiale.

Dimpotrivă, post-materialiştii resimt nevoia satisfacerii unor interese mai îndepărtate de trebuinţele strict materiale. Aceştia provin, de regulă, din familii înstărite şi au un nivel de educaţie ridicat.

Post-materialiştii – desfăşoară activităţi politice nonconformiste, spre deosebire de materialişti, pentru care acţiunile nu depăşesc cadrul convenţional, instituţional.

În legătură nemijlocită cu dihotomia ”materialistă” – ”post-materialiste” se află ***liberatatea politică*** văzută ca fiind o posibilitate de manifestare a acţiunilor politice în cadrul consacrat de regimurile politice democratice. Problema se pune în legătură cu unele manifestări cu caracter eminamente politic desfăşurate de grupurile post-materialiste. Pot fi considerate astfel de manifestări o încălcare a libertăţii politice? Marea majoritate a acţiunilor politice desfăşurate de grupurile eterogene post-materialiste (mişcări antinucleare, ecologiste sau feministe, etc.) nu lezează libertatea politică. Indiscutabil, în societăţile viitorului limitele de toleranţă a acţiunilor politice vor fi mult mai largi întrucât post-materialiştii vor domina scenele politice. În alte lucrări ale noastre dedicate Ştiinţelor Juridice am analizat distincţia dintre normele juridice şi normele politice, precum şi responsabilitatea şi răspunderea juridică.

În lucrarea de faţă trebuie să facem succinte referiri la ***responsabilitatea politică***. Aceasta ia naştere ca urmare a interacţiunii libertăţii individuale ca interesele societăţii şi cu libertatea membrilor care o compun.

Orice individ trebuie să își coreleze libertatea sa, sub aspect politic, cu libertatea celorlalți. Liberul său arbitru trebuie să încurajeze și să stimuleze libertatea tuturor celorlalți membri ai societății.

Responsabilitatea politică reprezintă obiectivarea, oglindirea conștiinței cetățeanului. Dacă responsabilizarea nu a fost suficientă sub aspectul adoptării unei conduite în limitele prestabilite atunci intervine ***răspunderea politică***.

Concepții politologice privitoare la dezvoltarea societății

Indiscutabil societatea fiecărei țări, umanitatea în ansamblul ei parcurge un drum de-a lungul istoriei omenirii. Relațiile sociale nu au un caracter etern, deci nu sunt imuabile. Datorită acestui fapt societatea se află în continuă prefacere, ”mișcare”, adică în continuă devenire, transformare.

Dezvoltarea societății este o consecință ”a luptei contrariilor”, dintre vechi și nou, pozitiv și negativ, progresist și retrograd.

Numai că această linie continuă de dezvoltare a societății nu se manifestă întotdeauna fără convulsii. Este și firesc deoarece transformarea, devenirea socială este rodul unei lupte generată de contradicțiile, uneori ireductibile.

Au existat doctrine care au prezentat dezvoltarea societății luând ca punct de pornire ciclul vieții. S-a spus că orice societate ”născută” este tânără, apoi deplin

matură, îmbătrânind odată cu epuizarea resurselor sale. Consecința îmbătrânirii, a ”epuizării” societății, este dispariția statului care avea rolul de acoperământ juridic al acesteia.

În realitate ciclul prezentat nu este complet. Societatea nu ”moare”, deci nu poate fi circumscrisă unui ritm biologic. Societatea se transformă fiind mereu supusă luptelor, contrariilor. Intervine doar ”moartea”, caducitatea unor relații sociale care sunt înlocuite de alte relații sociale, corespunzătoare noului stadiu de dezvoltare a societății.

Există teorii, doctrine care își propun să descrie generic întregul mers al istoriei umanității. Acestea sunt denumite în politologie ***doctrine stadiale***.

Dezvoltarea stadială a umanității menționată de Auguste Conte se circumscrie următoarelor etape (stadii): ***stadiul religios***, ***stadiul metafizic***, ***stadiul științific***, dominat de teoriile pozitiviste. În fiecare din cele trei etape umanitatea, civilizația sa, a fost dominată succesiv de: ***religie***, ***filosofie***, și respectiv ***știință***.

Cea mai importantă doctrină stadială a istoriei este considerata ***cea marxistă***. Aceasta procede necesitatea obiectivă a parcurgerii de către umanitate a unor etape corespunzătoare unor moduri de producție diferite – sclavagism, feudalism, capitalism, comunism. Se consideră că parcurgerea acestor stadii constituie o realitate obiectivă, o legitate.

Fiecare stadiu are un mod de producție distinct, respectiv relații de producție diferite și forțe de producție distincte.

La temelia forțelor de producție este forma de proprietate corelată cu resursele materiale și umane și

tehnologiile proprii fiecărui stadiu de dezvoltare a societății.

Acestor forțe de producție le corespund anumite relații de producție concretizate în organizarea politică a societății și în conștiința specifică civilizației respective.

În temeiul acestor predicții teoria marxistă pune accent pe necesitatea obiectivă a instaurării societății comuniste, cu etapa sa intermediară, societatea socialistă.

Datorită prăbușirii lagărului statelor socialiste, astăzi se consideră că predicția marxistă este falsă, deoarece socialismul, ca primă fază a societății comuniste, a fost înlăturat.

Nu trebuie scăpat din vedere că mai există state în care conducerea societății se fundamentează pe teoria marxistă (Cuba, Vietnam, R.P.D. Coreeană, Coreea de Nord și R.P. Chineză). Deci socialismul încă nu a dispărut complet de pe mapamond. Pe de altă parte, realitatea concret – faptică, istorică, atestă că umanitatea a parcurs în existența ei cunoscută mai multe orânduiri sociale. Posibil ca nu socialismul să fie stadiul ce va înlocui capitalismul dar până la urmă și vor trebui înlocuite. Deocamdată experiența istorică a demonstrat că ”tentativa” de înlocuire a capitalismului cu socialismul, deși a produs efecte dureroase, a fost viabilă producând și unele efecte pozitive în statele care au ales sau cărora li s-a impus calea de dezvoltare social-politică și economică socialistă.

Se apreciază că toate teoriile zise stadiale, inclusiv doctrina marxistă comportă elemente pur subiective, speculative. Fiind imposibil de prevăzut modul de dezvoltare al societăților, teoriile așa-zis

stadiale sunt neştiinţifice, fiind bazate pe imaginar, pe utopie.

Nu suntem de acord cu opiniile care acreditează ideea că aceste teorii stadiale nu aparţin ştiinţelor politice. Orice doctrină, indiferent de validitatea sa, dacă se referă la modul de organizare şi de conducere politică a societăţii aparţine ştiinţelor politice. De asemenea, apreciem, în disonanţă cu politologi celebri, că toate teoriile stadiale au aptitudinea de a aparţine practicii politice. Se poate susţine că teoria marxistă nu a aparţinut practicii politice atât timp cât ea a fost aplicată zeci de ani în U.R.S.S. şi celelalte ţări socialiste de pe planetă? Categoric nu se poate susţine un asemenea punct de vedere!!!

Desigur, fenomenele sociale nu pot fi încorsetate în ”reţete” sau în ”scheme prestabilite”. Dar observăm că o mare parte din umanitate a parcurs stadiile descrise de teoria marxistă: sclavagism, feudalism, capitalism, unele şi socialism. Fără îndoială, unele societăţi nu au inclus anumite stadii (spre exemplu s-a trecut de la feudalism direct la socialism – în China, Albania) dar au parcurs, în linii generale acelaşi ”model” de dezvoltare socială.

Predicţia socială într-adevăr ţine de profeţie dar este greu de negat ***modul de dezvoltare istorică a societăţilor*** care apare ca o înlănţuire de etape corespunzătoare dezvoltării economice şi sociale a diferitelor state.

Radicalismul politic și revoluția

Copilul radicalismului politic a fost ***revoluția***. Modalitatea perfectă de exprimare a radicalilor politici se oglindește în ***starea revoluționară***.

Aceștia consideră că revoluția constituie modalitatea primordială de schimbare a unei societăți, având ca obiectiv făurirea unui stat fundamentat pe libertate și pe dreptate. Revoluțiile sunt generate de situații disperate, de criză, și sunt facilitate de imprimarea în mentalul colectiv a ideii că societatea nu mai poate evolua în ”vechile tipare”.

Orice mișcare revoluționară prezintă anumite trăsături. Astfel: caracterul brusc, subit al schimbării sociale care tinde să înlocuiască total vechea orientare politică reprezintă cea mai importantă trăsătură, caracterul unei lovituri politice efectuate cu violență; caracterul transferului întregii puteri etatice care generează schimbarea regimului politic. Tocmai acest din urmă caracter delimitează revoluția de o lovitură de stat (sau de palat).

În literatura politologică s-au purtat nenumărate discuții referitoare la consecințele revoluțiilor. Astfel spus, întrebarea centrală este legată de eventualele beneficii sau, dimpotrivă de posibilele efecte negative pe care mișcările revoluționare le provoacă.

Întotdeauna revoluțiile au fost îmbrăcate în pură ură și caracterul benefic al acestora a fost sloganul de bază al istoricilor și al politologilor. Revoluțiile sunt desprinse parcă dintr-un areal mitic, de basm, iar promotorii lor sunt invariabil considerați mesagerii

noului, a binelui comun și a prosperității. Oamenii politici ai regimului spulberat de revoluție au întotdeauna epitete de genul: negativi, malefici, retrograzi, descompuși moral, etc.

La conturarea acestui tablou generic, aplicat fiecărei revoluții, fără excepție aproape, a contribuit din plin ***ideologia revoluționară***.

Fundamentată de regulă nu doar pe pozițiile partizanatului dar și pe fals și minciună ***ideologia revoluționară*** prezintă revoluția și regimul politic nou instaurat ca fiind imaculate deși în spatele lor se ascund crime violente și acte de barbarie. Vechiul regim politic este prezentat de aceeași ideologie revoluționară ca fiind demonic. Ceea ce a fost pozitiv sub vechiul regim politic fie este trecut sub tăcere, fie este prezentat denaturat.

Realitatea socială (Revoluția franceză din 1789 sau Revoluția bolșevică din 1917) demonstrează faptul că, în principiu, orice revoluție comportă o natură dual în privința efectelor: atât pozitive cât și negative.

Între efectele negative ale revoluțiilor se pot enumera: violența excesivă îndreptată împotriva persoanelor fizice, manifestarea, chiar și temporară, a despotismului; haosul social generat de mișcarea violentă revoluționară; posibilitatea angajării statului într-un război civil de uzură dacă revoluționarii nu au preluat controlul asupra întregului teritoriu al țării.

Revoluțiile generează o contradicție, manifestată ca o luptă dintre vechi și nou. Revoluționarii și, în general, simpatizanții revoluției doresc o schimbare din temelie a regimului politic, în timp ce, se spune, contrarevoluționarii, oamenii vechiului regim politic și

birocrația moștenită intenționează să conserve, cât mai mult cu putință, instituțiile și normele moștenite de la statul anterevoluționar. Această delimitare este în mare parte adevărată. Dar trebuie remarcat faptul că o schimbare fundamentală, totală o ”rupere din rădăcină”, bruscă nu poate rezista după cum nici imobilitatea claselor privilegiate ale vechiului regim nu poate fi absolută. Întotdeauna cei mai radicali și vehemenți dintre conducătorii revoluțiilor au pledat și vor pleda pentru schimbări totale și bruște, în timp ce revoluționarii mai moderați fac loc ”compromisului”, în sensul realizării unor schimbări gradate și controlate, care să aibă un efect cât mai puțin distructiv asupra societății.

În condițiile societăților contemporane radicalii politici par a se fi îndepărtat de principalul lor mijloc de schimbare socială, anume ***revoluția***.

Revoluțiile sunt motivate de excesele guvernanților, a societății politice în ansamblul ei. Ele s-ar putea manifesta exclusiv în statele cu regimuri politice dictatoriale sau totalitare. Aceste regimuri politice, în special cele totalitare, confiscă societății civile orice posibilitate legală de a contesta puterea politică și de a participa în mod efectiv, prin reprezentanții săi, la conducerea politică a societății.

Atunci când societatea politică – și în special guvernanții – devine despotică și arbitrară, coruptă și venală iar posibilitatea legitimă a cetățenilor de a interveni, în mod legal, în opera de organizare și conducere a statului este inexistentă (neorganizarea alegerilor, fraudarea acestora, campanii de intimidare a

adversarilor politici, asasinate asupra liderilor opoziției sau asupra liderilor opoziției sau asupra exponenților societății cicile, etc.) ***națiunea are dreptul legitim de a se revolta împotriva tiraniei***. Ca atare, în această ipoteză, societatea civilă obține, în concret, un ***drept la revoluție*** rezultat din suveranitatea națională, care este deținută numai de popor.

Când autoritățile etatice în mod programat nu mai reprezintă poporul, acesta are dreptul dar și îndatorirea de a restabili echilibrul, în sensul înlăturării – chiar și prin revoluție – a autorităților publice care exercită suveranitatea națională în numele poporului.

Nimeni nu este atât de bun, de capabil și de instruit încât să guverneze alte persoane, chiar o națiune întreagă, fără consimțământul celor conduși. Nimeni nu are dreptul să guverneze o societate îndepărtându-se de la principiile democratice și de la cele ale Statului de Drept.

Întreaga societate politică, trebuie să înțeleagă că la fundamentul edificării statului este contractul social prin care cei conduși acceptă organizarea și conducerea societății, înfăptuită de către guvernanți.

Progresul și modernizarea societății condiționează dezvoltarea socială.

Concret, dezvoltarea științelor tehnice și a științelor economice au determinat și determină salturi calitative imense în ameliorarea condițiilor de trai și în dezvoltarea societății, în ansamblu. Progresele înregistrate de științele medicale generează o ameliorare considerabilă a calității vieții oamenilor. Toate aceste progrese tehnologice, economice și medicale se fundamentează pe cele mai noi cercetări din domeniile

fundamentale ale științei: fizică, chimie, biologie, matematică, informatică, etc.

Dacă în domeniul tehnologic și al științelor reale progresul este mai mult decât evident se pune problema dacă și în domeniul politic se constată un progres sau, cel puțin, o modernizare a cunoașterii în scopul dezvoltării societății.

Sub aspect politic cele mai spinoase chestiuni se referă la: ***rezistența umană*** (atât la nivel individual cât și la nivel societar) și la aspectele globale ale dezvoltării societății. Cuantificarea progresului în domeniul politic se realizează, în mod obiectiv, prin ridicarea condiției umane la nivelul întregii planete. Starea individului în societate trebuie să constituie obiectivul fundamental al domeniului politic.

Capitolul III: Cultura politică (gândirea politică)

Noțiunea de ***cultură politică*** semnifică un subsistem al culturii. Astfel spus, conceptul de ”cultură politică” reprezintă diferența specifică în raport cu genul proxim materializat în noțiunea de ”cultură”.

Cultura privită în sens larg, reprezintă totalitatea cunoștințelor, a moralei, credințelor și a tradițiilor pe care un individ le dobândește în cadrul societății.

Cultura politică constituie ansamblul valorilor, aptitudinilor și convingerilor obținute de individ, cu ajutorul cărora acesta înțelege sistemul politic, în ansamblul său. Toate elementele constitutive ale culturii

politice generează atitudinea omului față de valorile sociale, determină conduita politică a tuturor membrilor societății.

Cultura politică constituie un real barometru al gradului de înțelegere, de cunoaștere a sistemului politic de către membrii societății.

La rândul ei, cultura politică implică mai multe laturi prin intermediul cărora este dimensionată: ***latura cognitivă***, ***latura afectivă***, ***latura evaluativă***.

Cunoștințele politice și în special cele relative la sistemul politic formează ***latura cognitivă***; stările emoționale din atitudinile politice se includ în ***latura afectivă*** iar opiniile relative la sistemul politic se subsumează ***laturii evaluative***.

Doctrina politică a identificat mai multe tipuri de ***culturi politice***: cultura politică provincială; cultura politică de subordonare; cultura politică de participare, de cooperare.

Există ***cultura politică provincială*** în societățile care nu au atins stadiul de națiune. În aceste condiții membrii colectivităților sunt interesați către politici locale promovate fie de stat, fie chiar de comunitățile locale.

Cultura politică de subordonare sau de supunere există la nivel național. Acceptarea fără obiecții a subordonării rezultă de convingerea membrilor societății că nu pot juca vreun rol activ în sistemul politic național. Ca atare, societatea civilă joacă un rol pasiv, fiind distantă în raport cu sistemul politic. Se constată o

ruptură între societatea politică, reprezentată de guvernanți și societatea civilă, guvernații.

Cultura politică de participare sau cooperare presupune antrenarea membrilor societății în jocul politic, aceștia având convingerea că pot, cât de puțin, influența sistemul politic național.

Cultura politică de participare este proprie sistemelor politice democratice, regimurilor politice non-dictatoriale; non-totalitare. Ea se fundamentează pe un grad sporit de cunoștințe politice achiziționate de cetățeni.

În literatura politică se utilizează termenul de ”***subcultură politică***” pentru a identifica ***subculturile politice regionale dintr-un stat sau subculturile politice ale claselor sau categoriilor sociale***.

Dacă societății, în ansamblu, îi corespunde categoria de ”cultură politică”, diferitelor ”dezmembrăminte de societăți”, pe criterii zonal-regionale sau de clasă și categorie socială, le corespund ”subculturile politice”.

Cultura politică și eventualele sale ”dezmembrăminte”, subculturile politice, vehiculează axiologia sau valoarea politică.

Prin ”valoare politică” se înțelege o relație socială prin intermediul căreia se manifestă prețuirea de care se bucură anumite fapte politice obiective, datorită modului în care soluționează trebuințele comunităților sau societății, în asamblul, și, totodată, datorită modului în care reflectă idealurile cetățenilor.

Deci, valoarea politică prezintă o dublă natură:

* De realitate obiectivă concretizată în satisfacerea trebuințelor concrete ale comunităților sau a întregii societăți;
* De ideal subiectiv de țel, urmărit, în mod activ, de către societate. În acest mod, valoarea politică reprezintă un veritabil model de referință al întregii activități cu caracter politic, având aptitudinea de a modela conduita politică a cetățenilor a grupurilor sociale și, în general, a actorilor politici.

Valoarea politică realizează legătura dintre real și ideal, dintre "ceea ce este" și "ceea ce trebuie să fie". Partea sa materială, obiectivă se raportează la realitate, în timp ce latura imaterială, subiectivă, se referă la starea ideatică, spre care tinde societatea.

O parte însemnată a valorilor politice sunt consacrate în normele politice.

Normele politice asigură funcționarea efectivă a întregului sistem politic. Ele reglementează diverse relații sociale relative la: instituțiile politice, grupurile sociale, etc. Menirea normelor politice este aceea de a determina, în ultimă instanță, conduitele politice ale indivizilor sau ale grupurilor sociale, în scopul desfășurării, în bune condiții, a acțiunilor politice.

Interesele naționale

În Dreptul Internațional Public ***statul*** reprezintă principalul subiect, alături de alte entități, statul constituie elementul caracteristic fundamental al întregului sistem internațional contemporan.

Firesc, orice actori pe scena politică mondială, deci fiecare entitate etatică, dorește să promoveze propriile sale interese. Interesele statelor sunt menționate cu sintagma ”interese naționale”.

Interesul național – constituie tot ce un stat în numele societății pe care o reprezintă înțelege să conserve și să dezvolte în relațiile internaționale. Deci interesul național constă în afirmarea tuturor valorilor naționale, de către un stat, în scopul asigurării dăinuirii stabilității și proprietății statului respectiv și a dezvoltării și propășirii națiunii.

Interesele naționale sunt clasificate în doctrina relațiilor internaționale și în politologie.

În raport de ***scopurile de bază, fundamentale*** surprindem următoarele categorii de interese naționale:

* Apărarea țării. Păstrarea ființei statului și dăinuirea sa constituie cel mai deosebit interes național afirmat de orice stat de pe mapamond;
* Libertatea alegerii sistemului politic conform voinței națiunii. Presupune capacitatea poporului de a alege în mod liber, regimul politic (constituțional) și forma de guvernământ a statului.
* Bunăstarea economică – reprezintă un interes național major al oricărui stat, interes concretizat în asigurarea hranei și a condițiilor de trai decente pentru toți cetățenii statului;
* Prezervarea ordinii mondiale existente – reprezintă un interes național ”conservator”. Statele lumii doresc să își promoveze politicile externe într-un mediu politic internațional previzibil și relativ stabil.

O altă clasificare a ”***intereselor naționale***”, tripartită, se face în: ***interese naționale vitale***; ***interese naționale majore*** și ***interese naționale periferice***.

Cele vitale pot avea cosecințe imediate asupra existenței statului sau cetățenilor săi, ***interesele majore*** dacă sunt ratate, lezează interesele statului în cauză, având aptitudinea de a afecta chiar și unele interese naționale vitale. Interesele periferice nu conduc, sub nici o formă, la posibilitatea lezării intereselor vitale ale statului.

România ca orice stat de pe harta politică a lumii are propriile sale interese naționale concretizate în:

* Prezervarea suveranității, integrității teritoraile și a unității Statului Român;
* Garantarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor români;
* Dezvoltarea economică și socială a țării;
* Participarea activă a României în cadrul Uniunii Europene și a NATO în scopul consolidării sistemului democratic, al garantării suveranității statului și a prosperității economice;
* Susținerea identității naționale prin valorificarea patrimoniului cultural național și a capacităților creative alea cetățenilor;
* Protejarea resurselor naturale și a mediului înconjurător la nivelul standardelor europene și Mondiale.

Interesele naționale ale țării noastre sunt înfăptiute prin intermediul obiectivelor politicii de securitate naționale.

Obiectivele de securitate naţionale a României se concretizează în Strategia de securitate naţională a ţării noastre, unde sunt stabilite anumite obiective prioritare:

* Prezervarea suveranităţii şi a integrităţii teritoriale a ţării;
* Garantarea ordinii constituţionale, a funcţionării Statului de Drept şi a mecanismelor democratice;
* Dezvoltarea şi relansarea economiei naţionale şi combaterea şomajului şi a sărăciei;
* Continua dezvoltare a societăţii civile;
* Modernizarea structurilor de apărare naţională, a celor de combatere a terorismului şi criminalităţii organizate;
* Dezvoltarea reţelelor sanitare şi creşterea performanţei învăţământului, ştiinţei, cercetării şi culturii;
* Reformarea administraţiei publice conform reglementărilor europene;
* Promovarea unei politici externe dinamice şi creative în scopul protejării intereselor naţionale ale statului nostru;
* Dezvoltarea relaţiilor de bună vecinătate şi strângerea legăturilor cu românii din afara graniţelor ţării;
* Asigurarea securităţii sub aspect ecologic;etc.

Conceptul de ”securitatea naţională”

Pe mapamond, în mod firesc, există ***o pluralitatea de identităţi statale*** care au, fiecare în parte, interese distincte dar şi interese geopolitice şi geostrategice

comune. În aceste condiții statele lumii sunt direct interesate în asigurarea și prezervarea intereselor lor naționale, în special cele vitale.

Prin intermediul securității un stat determinat caută să evite o posibilă agresiune împotriva sa, prezervându-și valorile și interesele naționale.

Securitatea națională se referă la modul în care ***un stat percepe un potențial pericol la adresa sa***. Ea este o chestiune relațională fiind intim corelată cu jocul geostrategic făcut de acel stat pe scena politică internațională. Presupune continua adaptabilitate a oricărui stat în vederea evitării, pe cât posibil, a unor conflicte ”reci” sau ”calde”, cu alte state.

Nu este locul detalierii conceptului de ”***securitate națională***” dar trebuie subliniat faptul că în strânsă legătură cu acest concept politologic se află ***chestiunea dreptății internaționale***.

Sintetic ***dreptatea internațională*** desemnează respectarea normelor – și în mod deosebit a celor imperative – din Dreptul Internațional Public. Această interpretare se referă excusiv la aspectul juridic. Dar ***problema dreptății internaționale*** interesează și sub aspect etic și chiar din punct de vedere filosofic.

Pentru că acest capitol introductiv prezintă doar unele concepte ale ”științei politice” nu vom dezvolta problematica dreptății internaționale.

Suntem totuși datori să punctăm câteva aspecte relative la această instituție deopotrivă: juridică, politologică și de relații internaționale. Astfel, potrivit opiniei exprimate de unii doctrinari chestiunea dreptății internaționale este intim corelată cu protecția drepturilor omului. Acestea din urmă având un caracter universal

orice lezare a drepturilor unui cetățean a unui stat ar da dreptul statului în cauză să intervină, împotriva altui stat, în vederea restabilirii acelor drepturi încălcate sau nerecunoscute. În acest mod, credem noi, statul intervenient al cărui cetățean este persoana fizică a căror drepturi subiective au fost lezate încalcă suveranitatea statului învinuit că a lezat respectivele drepturi.

În acest fel principiul universalității respectării drepturilor omului detronează un alt principiu, cel al suveranității naționale.

Se consideră că problema dreptății internaționale are o legătură organică cu chestiunea globalizării. Datorită mondializării economiei, informațiilor și a politicii se realizează în mod logic, obiectiv o reducere a suveranității statelor.

Așa fiind o intervenție a unui stat sau a unui grup de state pe teritoriul altui stat nu poate fi considerată, în condițiile contemporane ca o încălcare a suveranității, având ca principal efect crearea unei ”nedreptăți”.

Opinăm că în ambele ipoteze prezentate de noi chestiunea dreptății internaționale trebuie tratată cu maximă prudență.

Mondializarea (globalizarea) are ca efect o reducere a suveranității, mai ales a independenței statelor, ***dar este vorba de o limitare consimțită***, ***liber acceptată*** de aceste principale subiecte ale dreptului internațional public, în calitatea lor de actori pe scena politică mondială.

Titlul II: Doctrinele politice

Capitolul I: Ideologii politice și doctrine politice

În cadrul titlului doi al prezentei lucrări ne vom referi exclusiv la ideologiile și, în mod deosebit, la doctrinele politice fundamentale care animă orice acțiune politică.

Totodată, ideologiile și doctrinele politice intră în conținutul culturii politice. Aceasta deoarece valorile, convingerile individuale sau colective, prin care se înțelege, se percepe sistemul politic, în ansamblul său, se grefează pe ideologiile și doctrinele politice, în ultimă instanță.

Este firesc ca, în primul rând, să facem o distincție absolut necesară între cei doi termeni. Altfel spus, trebuie să definim și să analizăm ***ideologia politică*** și ***doctrina politică***.

Într-o lucrare publicată în 2010[1] am definit ***ideologiile politice***. Acestea reprezintă manifestări, discursuri ale puterii sau referitoare la putere. Etimologic termenul desemnează o știință a ideilor dar este utilizat, în contemporaneitate, în sensul de ansamblul ideilor, valorilor sau a sensibilității proprii unei clase sociale, respectiv a clasei aflate la putere, a guvernanților.

Ideologia se deosebește net de ***doctina politică*** care desemnează un ansamblu coerent de idei despre societate, reunite dintr-o prespectivă de subiectivitate

[1] Analiză doctrinară a constituției Republicii Moldova Ed. Rovimed Publishers, Bacău 2010 pag.41.

care îmbină metodologia ştiinţifică cu obiective socio-umane care conferă putere politică şi prosperitate unui grup social.

Scopul ideologiilor politice este de a susţine sau de a critica ordinea socială existentă într-un stat. Ele cuprind stări de spirit, atitudini, raţionamente care se circumscriu realităţii istorice. Doctrinele politice, în schimb, se mărginesc doar la identificarea raţionamentelor care descriu realitatea istorică.

Dacă ideologiile politice sunt emoţionale şi se adresează unor categorii largi de cetăţeni, doctrinele politice pot fi descifrate numai prin efort intelectual.

Ideologia politică realizează legătura informaţională şi comunicaţională dintre societatea politică, privită în ansamblul ei – guvernanţi şi opoziţie, pe de o parte, şi societatea civilă, pe de altă parte. Ea va da impulsul votanţilor pentru alinierea la un anumit spectru politic în raport de dorinţe şi de opţiuni. ***Militantismul politic*** este o rezultantă a ideologiei şi are drept scop atragerea de noi electori.

Ideologiile susţin competiţia şi rivalitatea dintre partidele politice generând fie o funcţie integratoare fie una radicală a membrilor societăţii civile.

Rolul integrator al ideologiilor politice se obiectivează prin susţinerea unor valori comune, în scopul satisfacerii unor interese generale, publice.

Iată, de exemplu: garantarea drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti constituie o rezultantă a tuturor ideologiilor democratice, rolul integrator al acestora fiind, sub acest aspect mai mult decât evident.

Doctrinele politice au rolul de a fundamenta, de a da consistenţă mesajelor cu caracte ideologic.

Demersul realizat de doctrina politică este ştiinţific, analitic fiind rodul unor concepţii teorectice profunde şi solid structurate.

Fundamentarea Statului de Drept liberal, concurenţial, minimal este opera doctinei politice liberale şi neoliberale iar teoretizarea Statului Drept social, providenţial, paternal reprezintă apanajul doctrinei socialiste dub forma teoriilor social-democrate contemporane.

Doctrinele politice se structurează pe fundalul metodelor şi tehnicilor de cercetare în ştiinţele sociale şi politice, lucrând cu scale axiologice. Ele au rolul de a susţine două funcţii de bază respectiv: ***funcţia explicativă*** şi ***funcţia evaluativă***.

Explicând şi evaluând situaţiile, conjuncturile şi jocurile politice doctinele sunt tentate ”să pună diagnostice”, adică să stabilească cu un grad de certitudine ridicat ***în ce anume constă disfuncţia şi cum anume poate fi aceasta tratată, remediată***. Desigur, fiecare doctrină va încerca să soluţioneze o problemă concretă potrivit principiilor sale fundamentale. Din acest motiv una şi aceeaşi disfuncţionalitate poate primi diverse soluţii, conform concepţiilor fiecărei doctrine politice în parte.

Uneori soluţiile avansate sau chiar soluţia finală elaborată pe baza compromisului se îndepărtează de doctrinele juridice şi politice tradiţionale. Necesitatea elaborării Tratatului Constituţional European, în fond a unei veritabile Constituţii Europene, a fost rezultatul compromisului dintre europartide deşi UE nu constituie, la momentul actual, un stat federal ci doar o confederaţie, o asociaţie de stat.

Doctrinele politice susțin și ***funcția predictivă*** deși profețiile sunt ”greu de prevăzut” pe scena politică.

Funcția predictivă trebuie înțeleasă în sensul indicării clare, neechivoce, de către fiecare doctrină politică în parte, a modului în care ar trebui să se dezvolte în viitor societatea și statul. Funcția predictivă a fiecărei doctrine politice se materializează la nivelul partidelor politice ***într-o funcție programatică***. Altfel spus, programul oricărui partid politic trebuie să includă în mod necesar, viziunea despre dezvoltarea viitoare a societății. Construind sub aspect teoretic ***un model social corespunzător*** fiecare partid politic va dezvolta strategii politice pentru adoptarea acestuia.

Arătând tarele și carențele prezentului, oferind modelul social optim, corespunător pentru dezvoltarea societății și menționând strategii în veredea realizării practice a modelului social optim, programul politic devine viabil și trebuie susținut ideologic în vederea atingerii finalității politice concretizată ***în impunerea*** modelului social optim corespunzător. Ori, această finalitate nu se poate concretiza decât prin ajungerea respectivului partid politic la putere, la guvernare.

În consecință, cucerirea puterii nu reprezintă un scop în sine al partidelor politice. Ea constituie ***doar un mijloc*** pentru atingerea scopului, concretizat în impunerea modului social corespunzător în vederea dezvoltării corespunzătoare a societății și a statului.

Funcția orientativă a doctrinelor politice se referă la apropierea cetățenilor de una dintre doctrinele politice și anume de acea doctrină care le oferă mai

multe şanse pentru realizare, atât la nivel individual cât şi la nivel integrator, social.

Funcţia orientativă este extrem de importantă deoarece realizează o partajare atât a doctrinelor politice, cât şi a partidelor şi a cetăţenilor implicaţi în activităţile politice.

Tradiţional, orientarea doctrinară şi partajarea preferinţelor se realizează între ***stânga*** şi ***dreapta***.

După căderea regimurilor politice socialiste, în anii 1989-1991, doctrinele politice neoliberaliste sunt cele dominante pe scena politică mondială. Doctrina social-democrată s-a aflat într-o dificultate majoră datorită percepţiei generale legată de ”sursa comună” a social-democraţiei şi comunismului.

Totuşi, nici un moment nu a fost pusă în discuţie ***existenţa binomului dreapta/stânga***.

Practic, din punct de vedere doctrinar oricare dintre doctrine, fie de dreapta, fie de stânga nu poate fi înţeleasă corect decât prin raportare la doctrina adversă. Stânga va fi înţeleasă prin raportare la Dreapta politică iar Dreapta va fi corect percepută numai prin raportare la Stânga politică.

Binomul, dreapta/stânga sau stânga/dreapta reprezintă un întreg, un tot unitar deşi este format din doctrine opuse, contradictorii. Aşa se explică de ce înţelegerea corectă a unui element al binomului nu se poate face decât prin raportare la cel de-al doilea element.

Dreapta și stânga sunt elemente constitutive originare fără de care binomul nu poate exista.

Unitatea contrariilor care caracterizează ***binomul dreapta/stânga*** implică prezența absolut necesară a ambelor elemente constitutive. Aceasta înseamnă că, deși antitetice, cele două elemente constitutive nu se exclud ci dimpotrivă sunt complementare, coexistând împreună în cadrul binomului.

În linia imaginară a doctrinelor politice între ***dreapta*** și ***stânga*** există o ***zonă de centru***.

De asemenea, între dreapta și stânga pot exista nenumărate doctrine intermediare.

Practic poate exista spectrul politic doctrinar fragmentat în mai multe felii: *extremă dreaptă*; ***centru-dreapta***, ***centru-stânga*** și ***extremă-stânga***. Desigur, la mijloc vom avea *doctrinele centriste*.

Extremele de dreapta și de stânga sunt reprezentate de fascism, cu varianta sa nazismul și respectiv de comunism.

Aceste doctrine aveau ca ideal politic totala transformare a sistemului social capitalist. Și fascismul și comunismul (cu varianta sa socialistă) au generat sisteme și regimuri politice totalitare.

Se consideră că există o multitudine de criterii pentru delimitarea doctrinelor politice, la dreapta sau la stânga eșicherului politic: criteriul libertății; al tradiției; al egalității, etc.

Se apreciază că cel mai important criteriu de delimitare este ***egalitatea***. În raport cu acest criteriu de

delimitare se consideră că dacă modelul social optim se fundamentează pe criteriile egalității, doctrina care îl promovează este de stânga. Dacă, dimpotrivă, sunt încurajate libertățile și drepturile cetățenești, fără a se acorda prioritate principiilor egalitariste doctrina politică, care promovează un astfel de model optim, este de dreapta.

Deși binomul dreapta/stânga constituie piatra unghiulară de delimitare a doctrinelor politice uneori, realitatea istorică, pare a invalida celebra și tradiționala dihotomie. Exemplele clasice sunt reprezentate de: fascismul italian rezultat din simbioza socialismului și a naționalismului; nazismul german generat din împletirea naționalismului cu socialismul în stil prusac; transformarea gradată și treptată a comunismului internaționalist marxist-leninist în socialism național, fapt concretizat în unele state socialiste foste satelite ale U.R.S.S..

Într-adevăr, exemplele indicate anterior sunt excepție de la tratarea sintetică a ***binomului stânga/dreapta***. Dar aceste excepții nu au aptitudinea de a înlătura tradiționala clasificare a doctrinelor politice contemporane.

Clasificarea tradițională își păstrează valabilitatea, cel puțin în prezent, datorită faptului că nici un alt curent nu poate înlocuii stânga sau dreapta din binom. Faptul că au existat doctrine care ”au topit” elemente din teorii stângiste cu cele din dreapta eșicherului politic poate fi explicat prin alte argumente decât negarea clasicului binom stânga/dreapta.

Astfel, combinația dintre naționalismul extremist german și socialismul prusac, în cazul nazismului trebuie văzută ca o contrapondere la internaționalismul comunist sovietic.

Și fascismul italian și nazismul german s-au fundamentat pe un model socialist, corporatist grefat pe naționalism. În acest mod, socialismul practicat de regimurile totalitare italian și german se afla în contradicție cu comunismul din Rusia sovietică, desprins tot din doctrina socialistă, dar care se fundamenta pe internaționalism.

Considerăm că internaționalismul socialist-comunist a reprezentat o primă etapă de globalizare, din epoca contemporană. El era sortit să își arate superioritatea în fața socialismelor naționaliste din diverse state europene.

Pervertirea sau transformarea socialismului internaționalist într-un socialism național, chiar naționalist, fapt petrecut în unele state socialiste din Europa, conduce pe istorici și pe politologi la concluzia abandonării – de facto – a internaționalismului.

Dar jocul cuvintelor este amețitor: socialismul național din statele foste socialiste se apropie de național-socialism german din cel de-al treilea Reich??!! Este o întrebare grea care își așteptă răspunsul!!

Oricum exemplele analizate nu pot înlătura dihotomia tradițional consacrată în ***dreapta*** și ***stânga***.

În concluzie, ***funcția orientativă*** rămâne de o excepțională utilitate în privința așezării diverselor teorii

în sistemul doctrinar politic. Mai mult chiar, doctrinele politice tradiționale consacrate au capacitatea de a privi societățile sub aspect integrator, în totalitatea lor, analizând toate componentele acestora. Așa fiind, credem că, pentru o bună bucată de vreme, clasicele teorii politice își vor demonstra valabilitatea dar mai ales, unele dintre ele, se vor dovedi extrem de viabile, pline de forță și de energie creatoare.

În esență trebuie să reținem că în raport de criteriile de delimitare, dintre care ***egalitatea*** se detașează primordial, spectrul doctrinar politic se prezintă astfel:

I. Extrema stângă – compusă din grupuri și mișcări ***egalitare și înclinate spre autoritarism - comunismul***;
II. Centru-stânga – alcătuit din grupuri ***ce adoptă doctrine egalitare dar și libertare – social-democrația***;
III. Centru-dreaptau – alcătuită din mișcări fundamentate ***pe libertate și pe inegalitate – partide conservatoare***;
IV. Extrema dreapta – formată din mișcări ce au la bază ***doctrine antiegalitare și antiliberale – nazism și fascism***.

Într-adevăr doar am amintit doctrinele centriste, fără a le puncta în mod deosebit. Aceasta datorită faptului că, discursul nostru s-a canalizat în direcția surprinderii aspectelor fundamentale care decurg din

binomul stânga/dreapta, ca efect principal al funcției orientative a doctrinelor politice.

În capitolele următoare ale prezentului titlul vom analiza: ***doctrina liberală***; ***doctrina socialistă***, ***doctrina conservatoare*** și ***doctrina fascistă***.

Capitolul II: Doctrina liberală

Principiile fundamentale ale doctrinei liberale sunt: ***proprietatea privată***; ***toleranța***; ***libertatea*** și ***statul minimal***.

I). Proprietatea privată constituie un element constitutiv fundamental al acestei doctrine. Liberalii apreciază că proprietatea privată conferă persoanei fizice posibilitatea să se manifeste în mod plenar, conform propriei sale personalități. Fără libertate proprietatea privată nu reprezintă decât un concept lipsit de valoare. Fiind un drept natural ”imprescriptibil” și inalienabil doctrina liberală consideră că fiecare persoană fizică este potențial proprietar încă din momentul nașterii.

Proprietatea asigură individului aptitudinea de a accede la cultură, educație și învățământ și la știință. Ea asigură mijloacele de trai necesare omului și în acest fel persoana posedă timpul necesar pentru instrucție și pentru meditație asupra chestiunilor esențiale pentru societate, inclusiv cele de ordin politic.

În concepția liberală proprietatea privată este percepută preponderent ca fiind ”corpus”, ca o posesie,

stăpânirea faptică a bunului și mai puțin ca o relație socială între membrii societății referitoare la un obiect determinat.

Proprietatea privată devine, practic, un garant al libertății umane privită în abstracțiunea sa. Se apreciază, conform acestei doctrine, că garanția proprietății private în privința conservării libertății umane se referă nu doar la proprietarii mijloacelor de producție, a bunurilor materiale, în general, dar și la acele persoane care nu posedă sau posedă în mai mică măsură bunurile materiale.

Aceasta deoarece consacrarea inalienabilă a dreptului de proprietate privată care constituie o garanție a libertății umane prezervă aptitudinea achiziționării bunurilor, a bogăției, nu doar anumitor categorii de oameni, ci tuturor subiectelor de drept, persoane fizice dar și persoane juridice.

Altfel spus garantarea libertății umane s-ar realiza nu prin faptul material, efectiv al exercitării dreptului de proprietate asupra bunurilor ci prin aptitudinea, teoretică și abstractă, conferită subiectelor de drept, inclusiv persoanelor fizice, de a dobândi respectivele bunuri materiale.

În condițiile contemporane, după implozia lagărului socialist, dreptul de proprietate privată, manifestat în economie, crează o multitudine de resurse și de oportunități care, în ultimă instanță, conduc la satisfacție individuală.

Proprietatea privată generează dominație și conferă titularului său prestigiu în societate.

Este vorba de acel tip de proprietate privată care nu se autoconservă ci, dimpotrivă, se reproduce adică

generează plusvaloare, profit. Doar această formă de proprietate privată are înrâurire directă asupra libertății, a prestanței și a dominației individului în comunitate.

Proprietatea privată reproductivă reprezintă primul element constitutiv esențial al doctrinei liberale.

Dacă este adevărat că proprietatea privată, și în mod deosebit cea reproductivă, generează un ”statut” titularului său în societate, atunci este la fel de adevărat faptul că în absența unor drepturi concrete la proprietate privată, și mai ales a proprietății private reproductive, persoana fizică nu beneficiază de stimă și considerație în societate și nu poate fi un subiect activ în nici unul dintre raporturile de dominație instituite în colectivitate.

Prin însăși natura sa proprietatea privată în general și mai ales cea reproductivă generează inechitate, barând celor care nu o posedă accesul la educație, dezvoltare spirituală, participarea la ”jocurile” politice, etc.

Doctrina liberală și implicit primul său element constitutiv – proprietatea privată – fundamentează societatea capitalistă.

Dacă proprietatea privată generează în mod logic, obiectiv, inechitate înseamnă că doctrina liberală ***pune accentul pe elitism***.

Dar pentru a ajunge între elite trebuie să ai cât mai multă proprietate privată reproductivă. În acest mod, practic, celor ce nu posedă mijloace de producție le este foarte greu, dacă nu imposibil, să acceadă în stratul elitist al societății.

II). Toleranța și libertatea

Deoarece ”toleranța socială” reprezintă, în realitate, o formă de măsurare, de constatare cantitativă dar și calitativă a libertății, preponderent ne vom referi la ***libertate*** ca reprezentând al doilea element constitutiv al doctrinei liberale.

Deși reprezintă, în opinia multor doctrinari, principalul element constitutiv al liberalismului, ***libertatea*** este, în opinia noastră, subsumată obţinerii, conservării şi multiplicării valorilor sociale, de regulă, corporale dobândite de un subiect de drept, fie o persoană fizică sau, după caz, persoană juridică. Este adevărat că ***libertatea*** are ca scop obținerea oricărui fel de ”bun” concretizat atât în bunuri materiale, în obiecte, dar și în obținerea proprietății, a fericirii individuale și a creării unui statut dominant în relațiile sociale.

Acesta este realul scop al libertății. Ce rost ar avea libertatea acordată indivizilor dacă scopul ei nu ar fi valorizarea acestora?

Și totuși, valorizarea ca țel este una individuală. Liberalismul afirmă că subsumarea valorizărilor și a ”fericirilor” individuale generează mecanicist, automat valorizarea și ”fericirea” întregii societăți. Se uită prea lesne că libertatea individuală chiar şi limitată, prin norme juridice, generează conflicte tocmai datorită scopului urmărit. Atingerea prosperității individuale nu se realizează întotdeauna în mod lin ci prin ”lupte” sociale care determină apariția unor anumite ”calități” umane: invidie, ranchiună, lăcomie, avariție, etc. Aceste ”calități” netezesc uneori ascensiunea spre prosperitate a unor indivizi.

Dând prioritate libertății individuale în raport cu libertatea societății, a colectivității, în ansamblul ei, doctrina liberală recunoaşte dreptul individului de a utiliza resursele şi strategiile sale cu intenția de a atinge scopurile propuse. Nu se vorbeşte nimic dacă scopurile individului sunt în consens cu ţelurile sociale; dacă scopurile individului sunt realiste sau utopice, licite sau ilicite, dacă acestea aduc şi un grad de utilitate pentru societate sau dacă, dimpotrivă, scopurile sunt lipsite de valoare socială.

Tendința îmbogățirii, a asigurării ”fericirii” cât mai rapid, dezumanizează agentul şi îl determină să îşi cantoneze gândirea exclusiv în sfera profitului economic.

Aşa cum am mai avut ocazia să menționăm, în lucrări publicate anterior, oamenii au renunțat la ***starea de natură*** în care există o utopică stare de ”perfectă libertate” şi de ”perfectă egalitate” formând ***comunități umane*** şi concedând irevocabil o parte însemnată din libertatea lor tocmai pentru asigurarea durabilității colectivității şi pentru prezervarea ordinii în cadrul acesteia.

Prin intermediul ”***contractului social***” umanitatea, privită la nivel individual s-a organizat în cadrul societății.

Din perspectivă liberală, renunțarea indivizilor la o parte din libertate, în scopul organizării în comunități, a determinat, în mod irevocabil ieşirea dintr-o ”stare ideală” care niciodată nu va mai putea fi atinsă de umanitate. Cu alte cuvinte, anterior organizării sociale se consideră că viața omului a fost un continuu huzur, o

”fericire” perpetuă!!! Credem că, dimpotrivă, necesitatea organizării indivizilor în societate și a structurării societăților s-a fundamentat pe criterii logice, obiective determinate de conservarea speciei umane și de un trai mai lesnicios al indivizilor. Colectivitatea putea reacționa în fața pericolelor în mod organizat și mai eficient decât o puteau face indivizii izolați.

În aceste condiții, a considera ca ”***starea de natură***” a omului, privit singular, individual, constituie o ”***stare ideală***”, reprezintă ***o utopie o eroare grosolană și profund regretabilă***.

Omenirea tot timpul a tânjit dupa ”***starea de natură***” dovada regăsindu-se în miturile religioase. Dar rațiunea ne arată că organizarea socială a indivizilor și trecerea umanității de la statutul de vânători – ”culegători” la statutul de ”agricultori” a reprezentat un imens progres al speciei umane.

”Concedând” din libertatea sa individul a intrat în mecanismul societății având clară reprezentarea avantajelor enorme. El a ”jertfit” ”starea de natură” care genera imobilism, încremenire, în favoarea dezvoltării umanității.

Fără părăsirea ”idilicei stări de natură” omenirea nu ar fi ajuns nici pe departe, la stadiul de dezvoltare pe care-l cunoaște în epoca contemporană.

Iată proba supremă a progresului umanității!!! Doar jertfind libertatea absolută și totodată iluzorie a indivizilor din ”celebra stare de natură” s-a asigurat cadrul social propice dezvoltării umanității.

În acest fel legea naturală a fost înlocuită de rațiune, materializată în legi sociale.

Liberalismul afirmă că Divinitatea l-a determinat pe individ să se integreze – inițial – în colectivitate. Nevoia de hrană și de siguranță l-a determinat pe individ spre socializare. Apoi văzând avantajele teribile ale traiului în societate, individul a refuzat pentru eternitate întoarcerea la ”starea de natură”, adică la animalitate.

În concluzie, fundamentarea diacronică, istorică a libertății pe idilica și veșnic pierduta ”stare de natură” este un fals grosolan. Mai curând se poate afirma cu tărie faptul că exacerbarea libertăților umane individuale din contemporaneitate constituie o reminiscență a neuitatei ”stări de natură” din epoca preistorică. Niciodată, dar niciodată libertatea individuală privită în sens liberalist nu trebuie să afecteze, să aducă atingere afectivă, sau doar să pună în pericol societatea, reprezentată juridicește prin stat.

Nu suntem adepții statului totalitar și avem convingerea că drepturile fundamentale ale omului și cetățeanului trebuie cu sfințenie respectate. Dar, totodată, nu putem accepta exacerbarea libertății umane, fără identificarea scopurilor individuale cu scopurile sociale, și nu putem accepta sacrificarea libertății națiunilor și distrugerea sau disoluția statelor în numele utopicei libertăți individuale pe care doctrina liberală o proferează cu atât patos și dăruire.

III). Statul minimal

În concepția liberalismului statul este rodul înțelegerii indivizilor care sacrifică o parte însemnată a libertăților naturale constituind societatea. Odată societatea fiind organizată statul apare în mod necesar.

Potrivit acestei teorii statul are ca scop ***asigurarea realizării intereselor private ale indivizilor***.

Adică statul, care este acoperământul juridic al unei societăți civile, are ca rațiune de a exista ***protejarea și asigurarea unor interese private!!!***

Prin însăși natura sa, statul are ca scop suprem conservarea societății, a tuturor membrilor acesteia. Deci scopul fundamental al statului este public, colectiv și nici decum un scop privat materializat în apărarea intereselor private.

Se afirmă de către doctrinarii liberaliști că statul s-a născut ca urmare a "***înțelepciunii oamenilor***". Credem că astfel s-a născut societatea dar statul a apărut din nevoia obiectivă de protejare a societății, de conservare a acesteia.

Liberalismul afirmă că unul dintre scopurile statului este asigurarea ***binelui public a fericirii generale***.

Doctrinarii liberaliști au recunoscut că sub expresia anterior enunțată se ascunde o realitate imposibil de atins. Cum se împacă ***asigurarea binelui public și a fericirii generale cu țelul prezervării și asigurării intereselor private??!!!***

În concepția liberalistă individul constituie valoarea supremă iar scopurile sale sunt exclusiv apanajul său fiind unicul "judecător suprem" al acestora. Pentru liberaliști ***scopul comun, general, public*** reprezintă doar materializarea unor activități individuale care au o finalitate comună datorită convenției intervenită între agenți. Deci, scopul comun este doar un ansamblu de scopuri individuale unite convențional dar și conjunctural prin voința unui număr de indivizi. Pe

parcursul prezentei lucrări am avut ocazia să detaliem principiile Statului de Drept minimal, concurențial.

Aici ne interesează exclusiv concepția liberalistă relativă la scopurile și rolurile Statului.

Binevenitele drepturi și libertăți fundamentale își găsesc potrivit doctrinei liberaliste, originea în rolul cheie jucat de individ în raport cu statul. Statul este redus de liberaliști la un organism social cu rol pasiv, un ”paznic al societății”.

Ordinea, în concepția unor doctrinari liberaliști nu este una predeterminată; ***ea este spontană*** iar statul ***are menirea de a conserva această ordine spontană***, sancționând și reprimând prin forța coercitivă, comportamentele care deviază de la ”ordinea spontană”!!!

Ordinea juridică existentă într-un stat, la un moment dat determinat, nu este spontană.

Ea este predeterminată deoarce normele juridice care o reglementează, pentru a fi aplicabile, trebuie să preexiste în raport cu faptele pretinse a fi ilicite/nelegale.

Această ”***ordine spontană***” corespunde statului minimal deoarece scopul acestui tip de stat capitalist pur este asigurarea satisfacerii intereselor individuale, private.

Rolul statului se circumscrie adoptării normelor juridice și asigurării cadrului general în vederea ocrotirii intereselor capitaliste particulare. În acest context ”***justiția socială***” este percepută de doctrinarii liberalismului ca un potențial pericol la adresa ordinii pieței și aceasta tot ***spontană***, și la adresa Statului de Drept minimal, concurențial, în ultimă instanță. ”***Justiția***

socială", consideră liberaliștii, generează privilegii pentru anumite categorii sociale sau pentru anumiți indivizi.

Liberalismul, revoluția politică și democrația

I).Liberalismul și revoluția politică

Există vreo corelație între liberalismul și revoluția politică?

În perioada contemporană se pare că doctrina liberală nu îmbrățișează idealul revoluției politice.

Dar în perioada afirmării burgheziei pe scena politică, în timpul luptei sale cu clasa nobiliară ideea revoluției nu numai că nu era dezavuată dar facea parte din arsenalul ideologic liberalist. Revoluția reprezenta atunci un mijloc pentru afirmarea drepturilor fundamentale cetățenești și pentru înlătuarea imobilismului social, reprezentat de relațiile de producție feudale.

Dreptul legitim al poporului de a înlătura clasa politică aflată la putere era recunoscut fără rezerve în epoca consolidării puterii politice a capitaliștilor.

Deturnarea puterii, a scopurilor sale, alterarea principiilor fundamentale ale guvernării, împiedicarea sub orice formă a întrunirii și a activității corpului reprezentativ sau supunerea față de o "putere" străină constituiau, în epocă, motive întemeiate pentru schimbarea prin forță a guvernanților. Păcatele mortale pentru care liberalismul a atins inițial mișcarea revoluționară era: tirania executivului; înlăturarea drepturilor și libertăților cetățenești; încălcarea sau nesocotirea proprietății private.

Revoluțiile burgheze, capitaliste cu un profund program liberal s-au desfășurat astfel:

* În SUA la 1776 – Declarația de Independență;
* Revoluția Franceză din 1789;
* Revoluțiile Europene din 1848.

S-a discutat în literatura politologică dacă aceste manifetări politice sunt revoluții cu adevărat. S-a spus că în lipsa ideii de revoluție starea de lucruri existentă în America și statele europene a determinat aceste mișcări revoluționare. Ele sunt fără îndoială, ***revoluții*** întrucât urmăreau obiective liberale: independența, garantarea proprietății private și conservarea drepturilor și libertăților fundamentale.

Am spune chiar că evenimentele menționate anterior ”***revoluții burghezo – liberale*** ”.

De altfel, sub această denumire sunt și cunoscute în istorie.

Ele ***sunt burgheze*** pentru că urmăreau aducerea definitivă la putere și conservarea poziției politice dominante a clasei capitaliștilor. Aceste revoluții ***sunt liberale*** nu doar pentru faptul că urmăreau ascensiunea și consolidarea burgheziei ci pentru că scopul lor era garantarea proprietății private, a libertăților individuale și înlăturarea oricărei tiranii feudale.

Cu deplin temei se poate oberva că sub aspect ideologic aceste revoluții au fost puternic influențate de către doctrina liberală. De altfel, revoluțiile burgheze sunt liberale deoarece accederea și consolidarea capitaliștilor la putere s-a realizat pe o platformă politică eminamente liberală. De când a apărut ca și clasă socială distinctă și mai ales de când a luptat pentru cucerirea

puterii de stat burghezia şi-a fundamentat aspiraţiile şi pretenţiile pe doctrina liberală.

Odată cu cucerirea puterii consolidându-şi poziţia de clasă dominantă burghezia a abandonat ideea revoluţiei. Fiind o revoluţie burgheză ea nu-şi mai avea rostul de vreme ce capitaliştii erau deja instalaţi şi consolidaţi la putere.

Ideea revoluţiei îmbraţişată iniţial de doctrina liberală va servi drept model pentru dezvoltarea conceptului de ”revoluţie” de către doctrina socialistă

* * * *

În ultimele decenii doctrina liberală a încercat să se apropie de tema – atât de hulită iniţial – ***dreptăţii sociale***. Există o continuitate mai mult decât evidentă ***principiile justiţiei sociale*** atât de criticare de liberaliştii doctrinari clasici şi conceptul de ***dreptate socială*** acceptat cu greu în ultimele III – IV decenii.

La început conceptul de ”***dreptate***” desemnau în opinia liberalilor supremaţia Legii fundamentale precum şi a întregului drept pozitiv (obiectiv). Era clamată necesitatea asigurării egalităţii tuturor cetăţenilor în faţa legilor. Este vorba de aşa-numita ”***dreptate procedurală***” sau ”***dreptate formală***”. Maxima ”tot ceea ce nu este interzis este permis” vine să fundamenteze principiul ”dreptăţii procedurale”. Cu alte cuvinte doctrina liberală se identifică, chiar şi astăzi, în mare parte cu ”dreptatea procedurală” sau ”formală”.

Treptat în condiţiile dezvoltării societăţilor capitaliste unii doctrinari neoliberalişti au acceptat ***principiul dreptăţii sociale***.

Potrivit acestuia se porneşte de la ideea că există clar inechitate între membrii societăţii, cu privire la deţinerea bunurilor absolut necesare. Închistarea fiind un efect al asigurării dezvoltării şi afirmării intereselor private de către stat, tot statului îi revine obligaţia unei aşa-zise ”redistribuiri” a plusvalorii, sau măcar a unei părţi din ea în aşa fel încât toţi cetăţenii să îşi poată satisface interesele primare absolut necesare vieţii, concretizare în dobândirea bunurilor necesare existenţei umane decente.

Această partajare a plusvalorii destinată persoanelor fizice defavorizate determină neînţelegeri între doctrinarii liberali.

Unii se împotrivesc ideii de dreptate socială dar alţii o acceptă considerând că alocarea resurselor generază o egalitate ”dreptatea socială”, cei ”de dreapta” sunt liberalii libertarieni pentru care unica dreptate este aceea ”formală”, ”procedurală”.

Liberalii ”de stânga”, egalitarienii susţin principiile dreptăţii sociale. Aceştia nu au o opinie convergentă cu privire la ce anume trebuie să fie distribuit egal dar, în principiu, acceptă fără rezerve necesitatea unei ”redistribuiri” a plusvalorii, a profitului capitaliştilor (o parte din el nu în întregime, desigur) către categoriile socio-profesionale net defavorizate.

II).Liberalismul şi democraţia

În perioada ultimelor decenii doctrina liberală acceptă fără rezerve principiile statului democratic. În mecanismul politico-etatic democratic liberalismul trebuie să accepte, fără mari rezerve, aşa-zisa ”***tiranie a***

majorității" este proba de foc a receptării principiilor democratice știut fiind că prin excelență, liberalii sunt elitiști.

Acomodarea liberalilor cu jocul politic democratic care la momentul de față este neechivocă și de netăgăduit, este greu de digerat de o parte a doctrinarilor liberaliști, în condițiile în care democrația presupune participarea efectivă a poporului la exercitarea puterii. Și ca să nu se creadă că utilizăm doar "vorbe goale" precizăm faptul că unii teoreticieni consideră că liberalismul și democrația sunt antitetice deoarece o democrație participativă veritabilă conduce la dispariția statului capitalist liberal, adică a Statului de Drept minimal, concurențial, care a rămas, la momentul de față, unica fosrmă de stat capitalist pur. Deci, concret, democrația veritabilă, apreciază unii doctrinari, determină disoluția/dispariția tipului pur de stat capitalist, minimal, concurențial.

În realitate, liberalismul trebuie să rămână organic legat de principiile democratice, deoarece numai statul legat poate asigura o garantare efectivă a libertății individuale numai statul democrat se poate opune eficient tiraniei și tot statul democrat este un real garant al proprietății (fie ea politică sau, după caz privată).

Liberalii fiind elitiști conservând principiul proprietății private asupra bunului nu se pot apropia până la confuzie cu susținătorii principiului democrației. Democrația este, în esență, puterea poporului adică puterea celor mulți, cei fără multe și exorbitante mijloace materiale. Ea este prin însăși natura sa apropiată doctrinei socialiste.

Liberalismul este, în esența sa, antiegalitarist iar democrația, ca și socialismul, este puternic egalitaristă.

Doar ”***socialismul liberal***” poate fi considerat o mișcare politică ***cu nuamță liberală dar egalitară***. Restul mișcărilor liberale, indiferent de denumirile concrete sunt antiegalitare.

Până unde poate merge conducerea doctrinei liberale, inegalitară, în marea sa majoritate, cu statul democrat fundamentat, cel puțin teroretic, pe egalitarism?

În privința dezvoltării istorice a corelației liberalismului cu principiile statului democratic este de observat că doctrinarii liberali au fost mai preocupați de asigurarea cadrului statului minimal, concurențial decât de instaurarea efectivă a principiilor democrației în arta guvernării. Astăzi însă toți liberalii și doctrinarii liberaliști sunt de acord în a promova, fără rezeve, statul democratic.

Acestă mare doctrină politică – liberalismul – a sesizat că guvernarea democratică are avantajul responsabilizării poporului iar coparticiparea acestuia din urmă la ”***actul guvernării***”, conlucrarea activă dintre guvernanți, clasa politică în general și guvernați, deci societatea civilă, determină o deosebire socială în cadrul întregii societăți, cu consecințe benefice asupra întregului mecanism politico-etatic.

*

* *

Capitolul III: Doctrina socialistă

Chestiunile supuse tratării se referă la: socialismul utopic; socialismul comunist; partajarea socialismului originar în: social-democrație (socialism tradițional) și comunism.

Doctrina socialistă prezintă o construcție intelectual-cognitivă aparte, este oarecum atipică.

Prima interogație se referă la premisele și motivele apariției acestei doctrine, care indiscutabil a fascinat, de-a lungul timpului, sute de milioane de oameni.

Deși se afirmă îndeobște de politologi faptul că socialismul ca doctrină nu reprezintă o replică, o antiteză la doctrina liberală sau la alte doctrine politice proprii sistemelor capitaliste, este indiscutabilă apariția și închegarea socialismului tocmai din civilizația capitalistă.

Noi credem că, dimpotrivă, doctrina socialistă a constituit indiscutabil o replică profundă la curentele doctrinare politice susținătoare ale capitalismului.

Se consideră că socialismul reprezintă un mod de percepere specific al societății capitaliste.

Nu se spune însă explicit de către politologii apologeți ai capitalismului, ***cine*** are acest mod de percepere, ***diferit*** sau ***poate eronat*** a societății capitaliste.

Credem că acest mod diferit de percepere al oricărei societăți capitaliste este propriu persoanelor fizice deposedate de avutul lor ca urmare a manevrelor capitaliștilor sau ca urmare a unor situații excepționale: crize economice, catastrofe, incendii devastatoare etc.

Acest mod diferit de percepere este specific şi persoanelor fără avere, celor care s-au aflat în imposibilitate de a agonisii sau de a putea moşteni vreun patrimoniu, cu activ îndestulător

Modul de percepere al societăţii capitaliste, specific doctrinei socialiste, a fost îmbraţişat în mod paradoxal – la prima vedere – şi de persoane potenţate material şi având o situaţie socio-profesională bună într-o ţară cu un sistem socio-politic şi economic capitalist.

Este o regulă doar pe jumătate afirmată că socialismul se adresează proletariatului şi dezrădăcinaţilor soartei. Doctrina socialistă a atras, atrage şi va continua să atragă membri ai clasei capitaliştilor, intelectuali marcanţi, naţionalişti, internaţionalişti, oameni de ştiinţă, oameni de artă şi de cultură etc.

Aceste categorii nu sunt atrase datorită lipsurilor materiale, fără îndoială. Ei ”cad” în plasa socialismului doctrinar din convingere. Pentru că unii intelectuali doresc o soartă mai bună pentru proletari şi pentru întregul popor muncitor. Sesizând contradicţiile societăţii capitaliste şi mai ales cea mai flagrantă contradicţie, aceea fundamentală, intelectualii/de stânga doresc depăşirea acestor inconveniente generate în mod obiectiv, de societatea capitalistă.

Se consideră uneori că doctrina socialistă constituie un mod de a privi lumea, printr-o prismă emoţională. Aşa fiind factorul intelectiv ar fi dublat dacă nu depăşit de factorul volitiv-emoţional. Dacă realitatea obiectivă a fost sau nu privită emoţional de fondatorii doctrinelor socialiste rămâne o chestiune în discuţie. Dar este greu să poţi trece rece şi impasibil ca un sloi de

gheață peste greutățile și nevoile nesimțite în lumea producătorilor de bunuri materiale și spirituale. Să te gândești doar la interesele private neglijând total nevoia de strict necesitate ale semenilor tăi este un act de cinism care în condiții normale ar trebui să stârnească groază, oroare. Ori în capitalismul clasic chiar statul, ca reprezentant al societății, este principalul ocrotitor al intereselor private individuale care urmăresc cu egoism, un unic scop: profitul în favoarea investitorului capitalist.

În antiteză cu capitalismul, socialismul trebuie să se prezinte ca o societate ocrotitoare a intereselor publice generale a acelor interese care converg spre satisfacerea trebuințelor marii majorități a populației. Doctrina socialistă ***precizează căile de urmat*** în vederea ameliorării neajunsurilor generate de capitalism.

Acestea sunt: reformarea societății capitaliste sau schimbarea, transformarea acesteia prin intermediul revoluției politice.

I). Socialismul utopic. Primii doctrinari socialiști

A doua decadă a sec. al XIX-lea a fost hotărâtoare în privința afirmării valorilor socialiste. Fiind o replică la gândirea capitalistă, în general, și la concepția liberală, în particular, doctrina socialistă constitutie, în esența sa, un efect al societății și al economiei capitaliste. Practic, fără capitalism este greu de conceput apariția și afirmarea concepțiilor socialiste.

Vom încerca să explicăm acest aspect. Astfel, capitalismul constitutie ”patul germinativ” pe care se

crează și se dezvoltă doctrinele socialiste. Deși reprezintă o concepție proprie despre organizarea socială și etatică doctrina socialistă, indiferent de orientare, se raportează, ab initio, la societatea capitalistă. Scopul suprem al capitalismului este reformarea sau chiar înlocuirea societății capitaliste. Economia politică burgheză a reprezentat unul dintre pilonii fundamentali ai gândirii politice socialiste.

Eliberarea parțială a individului a fost realizată de liberalism. Tot capitalismul a separat biserica de treburile publice, proclamând capacitatea statului. Acest element reprezintă acel ”pat germinativ” care a ajutat la grefarea opiniilor socialiste în societate.

Inițial gânditorii socialiști au consacrat, conceptual vorbind, un stat în care sărăcia să fie eradicată. Aspectele de ordin economic referitoare la traiul clasei proletare erau îmbinate cu chestiuni de natură politică referitoare la necesitatea schimbării din temelii a societății, cu ajutorul revoluției.

Dezvoltarea economiei capitaliste avea ca efect degradarea continuă a situației materiale a proletarilor. Sesizarea acestui aspect au determinat pe doctrinarii socialiști utopici să afirme câteva principii umanitare și egalitare menite să creeze condiții pentru redresarea economică și socială a clasei muncitoare.

Principiile doctrinelor socialismului utopic se pot rezuma astfel:

* Necesitatea obligativității muncii pentru toate persoanele fizice apte de muncă;
* Consacrarea revoluției politice ca fiind principala modalitate de instaurare a socialismului;

* Conştientizarea ideii că ”***fericirea” umană***, clamată de liberalişti, este în realitate supusă determinărilor sociale;
* Acordarea rolului preponderent ***raţiunii umane***, în vederea construirii viitoarei societăţi fundamentate pe principiile socialismului.

Obligativitate activităţilor lucrative, a muncii, a reprezentat un postulat al socialiştilor premarxişti, utopici. Aceştia au sesizat faptul că procurarea mijloacelor de trai nu se poate realiza în lipsa muncii.

Munca, ca activitate conştientă, creatoare, înalţă individul, îi conferă un scop în viaţă, îl motivează şi îi dă sentimentul împlinirii, al utilităţii sale pentru societate. Munca este aceea care conferă omului valoare socială.

Revoluţia politică a fost considerată de unii gânditori socialişti premarxişti ”elementul cheie” pentru schimbarea regimului politic. Idealişti convinşi şi aflaţi sub influenţa vie a Revoluţiei franceze unii doctrinari, în special francezi, au văzut în revoluţie şansa instaurării egalitarismului social.

Ideea că ”fericirea” umană nu reprezintă un concept abstract, rupt de realitatea obiectivă, fiind organic legată de mediul social, chiar condiţionată de către acesta, este un merit incontestabil al socialiştilor utopici. Pentru ei ”fericirea” omului consta în eliberarea individului din ”cătuşele” societăţii şi economiei capitaliste. Fiind, prin excelenţă o fiinţă socială, o ”rotiţă” vie în vastul mecanism social reprezentat de societate, omul îşi poate regăsi fericirea şi bunăstarea, împlinirea sa, doar în condiţiile în care i se oferă o şansă de către societate.

”Fericirea” cetățeanului în societatea capitalistă este direct proporțională cu patrimoniul său, cu bunurile sale de valoarea și cu mijloacele sale financiare.

Gânditorii socialiști utopici (premarxiști) au sesizat ”o contradicție” între bogați și săraci, între capitaliști și proletari. Rezolvarea acestei contradicții a fost găsită fie în reformarea societății burgheze, fie în revoluția politică.

În construirea viitoarei societăți socialiste, socialiștii utopici au acordat un rol hotărâtor rațiunii umane.

Această aserțiune trebuie înțeleasă sub două aspecte. Pe de o parte, ei considerau că eradicarea sărăciei va fi conștientizată, ca o necesitate obiectivă, legică, chiar și de către reprezentanții burgheziei. Educația era considerată principalul instrument pentru scoaterea masei proletare din mizeria materială și ignoranță. Pe de altă parte, instituirea rațiunii ca temelie a organizării viitoarei societăți, pornea de la premisa asigurării laicității statului, a respingerii doctrinelor religioase, și a clericismului.

Instituțiile religioase erau asociate de gânditorii socialiști utopici cu vechiul regim feudal dar și cu regimul capitalist, care deși a laicizat societatea, totuși în anumite situații, a realizat compromisuri cu acestea. Bigotismul marii majorități a proletariatului, credința în superstiție a doctrinarilor socialiști premarxiști.

Doctrinarii socialiști utopici au fost: Robert Owun (1771-1858); Saint-Simon (1760-1837); Charles Fourier (1772-1837); Pierre-Joseph Proudhon (1809-

1865). Primul a fost englez iar ceilalți trei gânditori socialiști utopici au fost francezi.

Câteva cuvinte despre contribuția fiecăruia la dezvoltarea concepțiilor socialiste utopice, credem că nu sunt lipsite de interes.

Doctrinarul ***Robert Owen*** a considerat că burghezia va înțelege necesitatea ameliorării condițiilor de muncă ale proletarilor și va contribui, din proprie inițiativă, la ridicarea standardelor în privința calității condițiilor de viață și de muncă ale clasei muncitoare.

La toți socialiștii utopici ***accentul cade pe reformarea societății*** având ca scop desființarea sau reducerea drastică a proprietății private, sursă a inegalității sociale, precum și consacrarea principiilor asocierii și ajutorării reciproce. Owen a preconizat înființarea unei instituții bancare în care schimburile să fie echivalente, unitatea de măsură fiind, în acest caz, munca depusă pentru atingerea rezultatului cert determinat.

Gânditorul socialist premarxist francez ***Saint-Simon*** a propagat, prin doctrina și concepțiile sale, deplina încredere în judecata rațională a omenirii. Întemeietor al pozitivismului sociologic acest doctrinar a considerat că soarta întregii umanități este legată organic de munca productivă efectuată de producători, de proletari. El a prevăzut înlocuirea societății capitaliștilor cu o societate a producătorilor de bunuri materiale. A fost clamată necesitatea dispariției clasei consumatorilor, adică a investitorilor capitaliști, considerată de Saint-Simon ca fiind o clasă parazită, inaptă de a produce bunuri materiale. Cu alte cuvinte, clasa care nu produce bunuri dar care, având mijloace de producție, își

însușește plusvaloarea, obținută ca efect al muncii proletarilor, este parazitară și în consecință, este sortită pieirii de pe scena istoriei.

Pierre-Joseph Proudhon doctrinar socialist utopic francez a contestat rolul politicii de știință și de artă a guvernării considerând că aceasta are exclusiv rolul de a organiza, controla și gestiona economia. El a negat sensul modern, tradițional al democrației ca fiind guvernarea poporului pentru popor. Proudhon considera că democrația semnifică educarea poporului și în special a guvernaților tinere.

Deoarece nu credea nici măcar în principiile de bază ale statului democratic acest gânditor manifesta o aversiune față de stat, față de orice formă de autoritate publică, etatică.

Orice formă de autoritate publică era virulent contestată de Pierre-Joseph Proudhon. Autoritatea etatică trebuia înlocuită – în concepția sa – cu consimțământul mutual, cu acordurile acceptate prin înțelegere de către clasa proletară.

În privința libertății individuale Proudhon afirma determinismul social și mai ales economic al acesteia. Egalitatea condițiilor, a șanselor, determină libertatea indivizilor. El nu sacrifică nici libertatea individuală, nici egalitatea persoanelor, încercând identificarea unui raport de cauzalitate între egalitate și libertate, legătura de determinare fiind de la cauză la efectul acesteia. Egalitatea consacră o veritabilă libertate pentru că în libertatea lor oamenii trebuie să fie solidari; ori solidaritatea implică egalitatea indivizilor.

Gânditorul Pierre-Joseph Proudhon nu s-a opus doar statului, ca sursă de autoritate, ci și bisericii. El a

contestat autoritatea religioasă, fiind un anticlerical convins.

Doctrinarul francez ***Charles Fourier*** considera munca agricolă ca fiind mai apropiată de natura umană în raport cu munca din industrii. El a propus o îmbinare a celor două categorii de activități lucrative. Fourier a fost gânditorul care a inițiat, în mod abstract, teoretic, un ***falanstier***. În cadrul său oamenii trebuiau să își schimbe posturile de muncă între ei tocmai ***pentru asigurarea prezervării poziției lor de egalitate***.

II). Socialismul comunist. Partajarea socialismului originar în social-democrație și comunism

Socialismul până la Karl Marx a fost unul utopic, empiric.

Doctrinarul socialist german ***Karl Marx (1818-1883)***, a sintetizat, în mod remarcabil, o teorie organică și bine închegată care să constituie un răspuns la crizele economice capitaliste. Doctrina marxistă era menită să rezolve problemele și antagonismele societății capitaliste. Ea reprezintă cea mai coerentă și închegată concepție despre modul în care trebuie transformată, de fapt înlăturată, societatea capitalistă. Karl Marx este, pe drept cuvânt, făuritorul stângismului modern care este organic și firesc continuat de către stângismul contemporan.

Doctrina marxistă reprezintă, așa cum s-a subliniat în literatura de specialitate, reflectarea unor multiple curente de gândire, cu caracter filosofic,

sociologic, economic și mai ales, politic. Ceea ce diferențiază această doctrină constă în faptul că pentru întâia dată s-a pus în mod serios problema posibilității de acordare a puterii politice proletariatului, iar științele socio-umane: istoria, politologia dar și filosofia, au căutat să ofere răspunsuri, din perspectiva acestei doctrine.

Desigur nu suntem noi cei chemați să comentăm doctrina și opera doctrinarului Karl Marx. Ne vom mărgini doar la punctarea câtorva chestiuni relative la concepția acestui doctrinar, a celui mai grandios teoretician dintre toți gânditorii socialiști.

Mișcările socialiste, dar mai ales cele comuniste, au avut și au ca reper fundamental concepția acestui strălucit teoretician.

Vom puncta câteva principii fundamentale desprinse din doctrina marxistă relative la rolul individului, a societății, economiei și istoriei în asigurarea dezvoltării și progresului umanității.

A). În concepția doctrinară marxistă individul, persoana fizică, este o ființă socială. Rezultă, în mod logic, că personalitatea și condiția individului reprezintă o reflectare a condițiilor materiale și spirituale ale societății.

De la naștere și până la moarte persoana fizică trăiește și se dezvoltă în mediul social. În consecință, personalitatea sa este puternic modelată de situația materială și de moravurile societății.

Scopurile urmărite de fiecare ins în parte trebuie să fie în acord cu scopurile generale urmărite și promovate de societate. Pentru Karl Marx libertatea umană particularizată, concretizează în fiecare individ,

se poate manisfesta, obiectiva doar în cadrul social organizat. Cu alte cuvinte, libertatea individuală este condiționată social deoarece pentru a percepe libertatea în esența sa, sau gradul de libertate conferit individului, acesta trebuie, în mod necesar, să se raporteze la celelalte persoane, deci la mediul social. Fără raportarea la mediul social libertatea este o utopi, o ficțiune. Libertatea – se afirmă – va fi deplină și reală doar atunci când individul va percepe în mod egal, atât problemele individuale (private) cât și chestiunile sociale (publice).

Jalonarea libertății individuale, limitarea sa, se realizează, concret, prin intermediul legii.

Karl Marx considera că societatea capitalistă a parcurs o etapă extrem de importantă legată de concretizarea, materializarea ***libertății politice*** constând în: proclamarea persoanei fizice ca fiind cetățean al statului și separarea societății politice de societate civilă; distincția netă între stat și religie; separația ”publicului” de ”privat”.

În legătură cu religia merită a fi subliniat faptul că doctrina marxistă originară promovează laicitatea. Ea nu este una cu caracter religios!!! Din acest punct de vedere Marx susține principiile libertății politice deja proclamate de burghezie. Separația bisericii de stat a dat posibilitatea laicizării statului, acesta devenind un diriguitor, ce-i drept rezervat, și un arbitru între diversele culte oficiate. Religia devine apanajul societății civile fiind mai mult o chestiune privată, derivată din convingerile adepților respectivei doctrine.

Teoreticianul Marx va acorda o atenție cu totul specială necesității conștientizării de către mediul social a suferințelor și inechităților.

Această conștientizare a greutăților determinate de modul de producție capitalist va determina pe cei oprimați la acțiune. În concepția lui K. Marx această acțiune este ***revoluția socialistă***. Conștientizarea nevoii de schimbare socială guvernează ***un program politic*** care cuprinde concepțiile noi despre modul de organizare a societății și, respectiv, ***o forță politică*** concretizată în organizarea unui grup social (cel oprimat) care prin activitatea politică susținută (chiar violentă, revoluționară) dorește și urmărește să impună societății programul său politic.

Ce legătură au toate aceste aspecte reliefate cu individul privit ca ființă socială și cu libertatea politică? Este clar faptul că la originea forței sociale structurată politic stă grupul social organizat pe baza unei conștiințe politice de grup, ce reflectă conștiința fiecărei "ființe sociale", deci a fiecărui individ. Pe de altă parte, revoluția socialistă ar constitui cea mai înaltă formă de obiectivare, de materializare a libertății politice.

Având ca temelie libertatea umană, doctrina socialistă marxistă neagă orice tentativă de explicare a istoriei umanității prin factori exteriori condițiilor sociale.

Dimpotrivă, marxismul postulează determinismul în relația oameni – istorie. Doar oamenii, umanitatea crează istoria. Lumea socială, fiind exclusiv umană, este imperfectă și generează sărăcie, umilință și mizerie. Grijile și greutățile umane nu provin din exteriorul societății ci sunt un efect al dezvoltării sociale. Paradoxal, societatea, umanitatea generează prin mecanismele sale inumanitate!!!

Această problemă trebuie corectată neapărat pentru ca indivizii să se simtă utili sub aspect social.

Dintre toate "***inumanitățile***" generate, ca efect, de funcționarea societății, cel mai dureros, primitiv și dezumanizant este, de departe ***efectul sărăciei***. K. Marx a conceput revoluția socialistă, sub aspect doctrinar, ca o eliberare de sărăcie, ca o reumanizare a individului, ca o retrăire, în plenitudinea sa, a socialului, ca un scop, un țel nobil pentru individ și pentru întreaga societate.

B). Așa cum am precizat anterior, principala problemă nesoluționată din societatea capitalistă este, în concepția filosofului politic Karl Marx, chestiunea sărăciei, garantată de proprietatea privată, în special, cea reproductivă.

În concepția marxistă binomurile bogăție-sărăcie; capitaliști și proletariat nu se circumsrie unui tot unitar, unui sistem social global. Deși fac parte din aceeași realitate socială binomurile respective au fost, sunt și vor rămâne profund antitetice.

Relația dintre ele se manifestă astfel: capitaliștii și proletariatul generează funcționarea economiei capitaliste, capitaliștii prin mijloacele de producție de care dispun, clasa muncitoare prin forța activă de muncă pe care o cheltuie – ca energie – în procesul de producție.

Bogăția și sărăcia reprezintă efectele modului de producție capitalist, a reproducției capitaliste.

Doctrina marxistă a evidențiat absoluta pauperizare a clasei proletare, ca efect al distribuirii plusvalorii, a profitului, după criterii private, deși activitatea lucrativă care l-a generat este profund socială. Plusvaloarea se distribuie în folosul proprietarilor

mijloacelor de producție, a capitaliștilor, în defavoarea muncitorilor. Această situație obiectivă, cu caracter economic, are profunde consecințe și pe plan psihologic deoarece proletariatul, nefiind participant activ la partajarea plusvalorii, a profitului, trăiește, atât individual, singular, cât și colectiv, un sentiment de înstrăinare, de alienare în raport cu propriul său eu dar și cu societatea. Acest sentiment este consecința directă a stării materiale de sărăcie, determinată de lipsa posibilităților de însuțire a unei părți din plusvaloare, așa cum ar fi just și legitim.

Alienarea umană, specifică proletariatului, se referă atât la planul material cât și la cel spiritual. Ea este în mod mediat consecința partajării inechitabile a plusvalorii în favoarea netă și fără echivoc a capitaliștilor.

Clasa muncitoare rămâne în condiția de ”***clasă așa-zis salarială***”, lipsită de mijloace de producție și de proprietate privată, în general. Alienarea proletarului se regăsește atât în raport cu propria persoană, cât și în raport cu mediul familial. De aici, provine tendința unor membrii ai clasei defavorizate de a se refugia într-o lume iluzorie, în alcool, droguri etc., tendința spre o viață parazitară prin parvenire (căsătorii formale sau din interes).

În societatea capitalistă totul se formalizează iar oamenii învață, pentru a supraviețui, să devină cameleonici și să acționeze fără scrupule.

În aceste condiții – sumar expuse, dar drastice – clasa muncitoare conștientizează ”precaritatea socială” a societății capitaliste. Soluția preconizată de Karl Marx ***este unică și radicală***, constând în dispariția, înlăturarea

societății capitaliste. Dispariția/înlăturarea societății burgheze a fost preconizată prin revoluția socialistă.

Deci, conform acestei doctrine premisele apariției comunismului se regăsesc în societatea capitalistă iar cauza principală a revoluției o constituie absoluta inegalitate în distribuirea plusvalorii ceea ce determină înstrăinarea salariaților, a clasei muncitoare, de societate, de familie și chiar de propria persoană.

C). Istoria luptei de clasă sau istoria luptei dintre clasele sociale constituie motorul Istoriei politice a statelor cât și a Istoriei politice universale. Această idee afirmată de Marx are o valoare intrinsecă, fiind extrem de importantă pentru întreaga doctrină politică marxistă. Înțelegem, conform acestei opinii, că întreaga evoluție socio-politică a umanității, întreaga istorie a omenirii, se fundamentează pe o luptă a contrariilor, a contradicțiilor dintre clasele sociale antagonice. Practic, ”lupta” dintre principalele clase sociale determină în istorie evoluția social-politică: stăpâni de sclavi – scalvi; nobili – iobagi; capitaliști – proletari.

Această luptă este continuă, susținută, chiar dacă nu capătă în mod continuu un caracter violent, distructiv, revoluționar.

În condițiile capitalismului lupta antagonică dintre burghezie și proletariat estompează, în mare parte, acțiunea altor clase/categorii sociale.

În raport cu clasa capitaliștilor radicalismul cel mai ascuțit și conștiința cea mai clară în privința necesității schimbării aparține proletariatului. Se consideră că în mod obiectiv această clasă socială pauperizată și exploatată are cel mai mare interes de a se

elibera de sub dominație: economică, socială și, nu în ultimul rând, politică.

D). Din cele expuse anterior rezultă că proletariatul este clasa socială care manifestă un rol politic major în promovarea schimbării sistemului socio-politic. În condițiile societății capitaliste se consideră, de această doctrină, că muncitorii, fiind cei mai năpăstuiți și sărăciți, cei mai exploatați au cel mai mare interes în promovarea unor noi relații sociale în cadrul societății. Practic, proletarii sunt cei mai radicali deoarece, în societatea capitalistă, ei nu mai au nimic de pierdut!!! În acest scop forța politică a muncitorimii trebuie să fie bine organizată. Procesul revoluționar presupune conștientizarea de către proletari a necesității sale și imprimarea unor obiective revoluționare în cadrul programului politic susținut de partidul politic muncitoresc, de regulă cel comunist.

Radicalizarea ideilor programului politic dar și a metodelor și mijloacelor prin care se asigură accesul la puterea politică se datorează voinței proletarilor de a accede la puterea de stat, conștientizării ideii că numai astfel pot domina sistemul politic existent.

E). Rolul statului și a democrației în concepția marxistă sunt privite de pe poziție de clasă. În concepția marxistă originară se recunoaște statului o serie de competențe, de atribuții general-valabile pentru orice stat de pe mapamond: competențe în domeniul apărării; în domeniul asigurării ordinii și liniștii publice; în domeniul asigurării sănătății populației statului, etc. Totuși, statul prezervă, prin însăși natura sa, un anumit echilibru între clasele și categoriile sociale existente în statul respectiv. Este, privit din această perspectivă,

statul absolut neutru? Marxiștii susțin că nu se poate pune problema neutralității statului, a organelor etatice, în acest caz. Dimpotrivă, puterea politică și mai ales puterea de stat se identifică cu clasa dominantă în stat. Așa fiind, în societatea capitalistă clasa dominantă în stat este burghezia. Ea deținând mijloacele de producție, deci ”puterea” economică, prin intermediul statului obține și puterea politică. Întotdeauna, indiferent de orânduirea socială existentă (sclavagism, feudalism sau capitalism) clasa dominantă politic în stat a fost clasa dominantă economic în societate.

Care este rolul statului și din ce motiv a apărut acesta pe scena istoriei umanității? Punctul de vedere marxist este în sensul necesității obiective a apariției statului în scopul ”medierii”, a ”concilierii” între principalele clase sociale antagonice. Pe parcursul existenței sale rolul statului este identic cu scopul ”inventării” sale. Puterea etatică ”guvernează” și ”mediază” între clasele sociale antagoniste. Ea caută să obțină un echilibru între respectivele clase sociale, echilibru menit a conduce la o ”aparentă” coeziune socială.

În privința democrației concepția marxistă, deși propagă revoluția, este tolerantă. Statul democratic având o formă de guvernământ republicană a fost considerat cea mai înaltă represie a statului, privit în abstracțiunea sa. De altfel, socialiștii s-au integrat perfect în mecanismele jocului democratic, democrația fiind apreciată ca un sistem politic în care clasa proletară își poate exprima punctele sale de vedere. În fapt, marxismul a prevăzut că statul republican și democratic este mai ușor de penetrat de ideologia socialistă și,

totodată, ar putea ceda mai uşor revendicărilor de teama revoluţiei socialiste.

Forţa politică a proletarismului – partidul comunist, indiferent de denumirea concretă adoptată, - poate mai lesne să adopte o strategie politică – chiar şi disimulată – în condiţiile statului democratic şi a formei republicane de guvernământ.

Aşa fiind, ajungerea la putere a proletarismului constituia (reprezenta) cucerirea puterii politice de către partidul său reprezentativ, adică cucerirea statului democratic de către clasa proletară. Deşi acceptă, în principiu, democraţia marxiştii o pun în slujba partidului clasei proletare. Odată acesta ajuns la putere va ignora ”jocul politic democratic” în scopul edificării unui alt tip de societate, respectiv societatea socialistă. Intrarea marxiştilor în ”jocul politic democratic” nu trebuie considerată o abdicare de la fundamentalul principiu al înfăptuirii revoluţiei. Aceasta rămâne intact iar partidul proletariatului utilizează mecanismele democratice atât timp cât nu poate înfăptui, în mod obiectiv, revoluţia socialistă

Cu alte cuvinte angrenarea partidelor marxiste în jocurile politice este una de conjunctură, menită să cunoască din interior mecanismul politic democratic, în aşa fel încât, la momentul prielnic să se procedeze la înlăturarea violentă a relaţiilor sociale existente şi, în esenţă, a întregului mod de producţie de tip capitalist.

Stratul democrat este convenabil deoarece permite relativ uşor răspândirea doctrinelor marxiste şi, totodată, asigură posibilitatea participării nedescriminatorii la jocul politic a partidelor proletariatului.

Organic legat de ”***stat***” şi de ”***democraţie***” este şi principiul marxist al progresului orânduirii de stat. În concepţia socialistă orânduirea de stat trebuie să fie într-o permanentă evoluţie, determinată de necesităţile resimţite de naţiune. Ori, o orânduire ce nu ţine pasul cu necesităţile sociale devine învechită, fiind prin natura sa, conservatoare şi retrogradă. Marxiştii afirmă faptul că statul democratic este incapabil să fiinţeze în condiţiile social-economice ale capitalismului deoarece caracterul antagonic al claselor sociale fundamentale – burghezia şi proletariatul, clasa salarizată – determină inaplicarea sau aplicarea formală, golită de conţinut, de substanţă, a principiilor fundamentale ale democraţiei.

Contradicţiile dintre cele două clase fundamentale şi antagoniste fac practic imposibilă guvernarea poporului de către popor. Astfel – afirmă marxiştii – statul democratic, fundamental pe economie capitalistă, este sortit eşecului, rămânând în istoria politică ca o veritabilă ”formă fără fond”.

F). Sistemul puterii etatice capitaliste poate fi schimbat doar prin revoluţia politică socialistă.

Aceasta reprezintă o idee de forţă a doctrinei marxiste. Despre noţiunea de ***revoluţie*** am făcut referire în paginile anterioare ale cărţii; respectiv titlul I: ”Ştiinţa politică”, Cap II: ”Acţiunea politică”, ”Concepţii politologice privitoare la dezvoltarea societăţii” – subdiviziunea ”Radicalismul politic şi revoluţia”.

Scopul revoluţiei socialiste îl reprezintă schimbarea din temelii a societăţii capitaliste. Aceasta se realizează prin înlocuirea clasei politice a capitaliştilor de la conducerea politică a statului. În acest mod ea crează condiţii prilej pentru schimbarea totală a

societății. Ca orice revoluție și revoluția socialistă a fost concepută ca fiind un proces distructiv și constructiv, în același moment. Ea distruge temeliile societății capitaliste, construind o societate nouă de tip socialist.

Pentru realizarea acestui obiectiv fundamental partidul politic reprezentant al proletarilor, al celor salarizați, trebuie să dobândească, înainte de toate, sprijinul și susținerea unei fracții sociale majoritare. Acest lucru se obține prin mijlocirea propagandei, cu scopul de a crea o efervescență revoluționară în preajma revoluției politice efective. De asemenea, după cucerirea puterii politice spiritul revoluționar trebuie să fie puternic întreținut și cultivat în mod real. Lipsa entuziasmului revoluționar al maselor largi populare, după cucerirea puterii de către partidele marxiste, determină – așa cum lesne s-a observat în fostele state ale blocului politic socialist – formalizarea principiilor și acțiunilor, conducând la eșecul instaurării depline și a menținerii socialismului ca sistem politic.

În vederea cuceririi puterii politice organizatorii revoluției proiectate trebuie să se prezinte ca fiind apărătorii intereselor generale ale societății, ca reprezentanții noului și progresului politic și social.

Clasa politică dominantă în perioada anterevoluționară – este vorba de capitaliști – trebuie prezentată ca fiind o clasă socială retrogradă, decadentă, parazitară.

Desigur, revoluția politică socialistă (comunistă) nu conduce ab initio la instaurarea societății socialiste depline. Ea crează doar posibilitatea transformării radicale, profunde a structurilor și instituțiilor puterii etatice, care ulterior sunt utilizate de partidul politic

marxist pentru edificarea societății socialiste. Revoluția politică socialistă are menirea înlăturării raporturilor sociale de dominație, generate de inegalitățile materiale din societate, prin negarea efectivă a proprietății private în economie și prin negarea rolului jucat de proprietatea privată, mai ales de cea reproductivă, în societate.

Așa fiind, revoluția politică socialistă, marxistă, prezintă multiple trăsături caracteristice: ***este o revoluție politică*** pentru că urmărește cucerirea puterii politice și menținerea noii clase sociale la putere prin înlăturarea vechii clase sociale dominante, ***este o revoluție socială*** deoarece tinde să distrugă vechea societate capitalistă înlocuind-o cu o nouă societate, cea socialistă și ***este o revoluție economică*** întrucât desființează proprietatea privată, și mai ales cea reproductivă, negând rolul – posibil pozitiv – al proprietății private și utilitatea acesteia în cadrul societății.

G). <u>Revoluția socială și revoluția politică – raportul de determinare dintre cele două concepte</u>

Necesitatea revoluției socialiste rezidă, conform teoreticienilor marxiști, în inegalitatea, frapantă și crudă, existentă în economie. Această inegalitate se concretizează în, ”distribuirea” proprietății private, în mod deosebit a celei reproductive, în societate, net în favoarea capitaliștilor și, totodată, în modul de redistribuire a plusvalorii, a profitului tot în favoarea clasei dominante în societatea capitalistă. În concepția marxistă, revoluția politică socialistă își are fundamentul în aceste inegalități obiective, relevante în economie. Ea nu constituie doar un capriciu a unor personalități ”dezaxate” sau dornice de publicitate. Ea nu reprezintă rodul unor iluzii, pur subiective, a unor frustrări cu

caracter eminamente psihologic. Distribuirea proprietății private și a plusvalorii fiind chestiuni obiective, materiale, reprezintă o cauză fundamentală, cert determinată, o cauză fundamentală logică.

Însușirea privat-capitalistă a rezultatelor muncii celor salarizați, a proletarilor, în favoarea proprietarilor mijloacelor de producție, a capitaliștilor, determină o inegalitate economică care se răsfrânge în întreaga societate, conducând la disfuncții, la dezechilibre sociale profunde.

Marxiștii consideră că revoluția politică socialistă poate apărea în societățile capitaliste dezvoltate sub aspect economic și social.

Mizeria și suferința socială considerate reziduuri ale ciclului economic reproductiv capitalist sunt pregnant puse în evidență în statele capitaliste dezvoltate. Marxiștii preconizau o revoluție politică socialistă materializată în mai multe state capitaliste dezvoltate, având, practic, un caracte mondial. În lipsa acestui caracter mondial, global, revoluția politică socialistă (comunistă) este sortită pieirii!!! Fondatorii doctrinei comuniste K. Marx și F. Engels au prevăzut necesitatea caracterului global al revoluției. Situația faptică, obiectică, din secolul al XX-lea, a confirmat justețea acestor concepții. Înfăptuirea revoluții așa-zis comuniste doar într-o singură țară, imensă, ce-i drept, dar aflată la periferia sistemului economic capitalist, urmată de ”exportarea forțată”, a sistemului socialist în țările est-europene ocupate de armata sovietică, în timpul și dupa al II-lea Război Mondial, a generat o îndepărtare irevocabilă de la principiile originare ale marxismului,

urmată de colapsarea întregului sistem politic al statelor socialiste.

Dacă generarea revoluției politice socialiste (comuniste) rezidă în principal în inegalitatea, sub aspect economic, a claselor sociale antagoniste, fundamentale, există desigur și o cauză subsecventă, adiacentă care determină apariția acestui tip de revoluție politică. Se consideră că societatatea capitalistă fiind în continuă expansiune, datorită dezvoltării științei și tehnologiei, generează – ea însăși – o fractură între cadrul organizatoric instituțional al relațiilor sociale, pe de o parte, și realitatea socială obiectivă, materializată, în principal, în forțele de producție, tehnologie etc. pe de altă parte.

Se consideră că revoluția politică socialistă (comunistă) apare dintr-o necesitate obiectivă, legică, având menirea distrugerii, înlăturării, tuturor cadrelor de instituționalizare, de codificare a relațiilor sociale din societatea capitalistă. Ca atare, toate actele normative rămase din capitalism ar trebui imediat abrogate, ca efect al revoluției politice, întrucât acestea exprimă interesele politice, economice, sociale ale fostei clase dominante a capitaliștilor. Marxiștii pun accent nu pe ***izvorul de drept formal*** ci ***pe izvorul material de drept*** care reflectă condițiile materiale de existență ale societății.

Supraviețuirea unor acte juridice normative adoptate în condițiile capitalismului și după înfăptuirea revoluției politice socialiste (comuniste), determină frânarea întregului proces revoluționar putând conduce clar la discreditarea revoluției socialiste. Nu este conceput, în opinia marxiștilor supraviețuirea legilor vechiului regim care oglindește interesele burgheziei în

perioada post-revoluționară, dedicată constucției societății socialiste. Acest fapt – supraviețuirea legilor burgheze în condițiile socialismului – asigură prepetuarea intereselor capitaliștilor în noua societate aflată în costrucție. Conform doctrinei marxiste supraviețuirea unor legi burgheze, după instaurarea socialismului (ex: Codul Civil de la 1865 în România) a reprezentat un factor favorizant al perpetuării relațiilor de tip capitalist într-un stat socialist.

În statele foste socialiste există opinia – în societatea civilă – conform căreia comunismul reprezintă un ***ideal***. Dimpotrivă, fondatorul doctrinei comuniste, filosoful K. Marx aprecia că, departe de a fi un ideal, comunismul trebuie să reprezinte în realitate, o mișcare doctrinară și politică perfect ancorată în realitatea obiectivă. Trecerea de la ***societatea capitalistă*** la ***societatea comunistă*** nu se poate realiza într-un interval de timp scurt. Deși revoluția politică propriu-zisă este de scurtă durată, continuarea ei, concretizată în edificarea societății comuniste, este anevoioasă și sinuasă.

De aceea, Karl Marx a prevăzut o etapă intermediară între capitalism și comunism, concretizată edificării noii societăți. Această etapă intermediară constituie o necesitate, obiectivă, legică, deoarece începerea edificării socialismului nu se face într-un vid social, ci într-un mediu în care se prepetuează moravurile și mentalitățile vechii societăți capitaliste.

Lupta împotiva rămășițelor socității capitaliste se duce, în această etapă intermediară, cunoscută sub denumirea de ***societate socialistă*** sau ***dictatură revoluționară a proletariatului***.

Societatea socialistă constituie deci o perioadă tranzitorie între societatea capitalistă şi societatea comunistă. Înfrângerea moravurilor şi transformarea mentalităţilor vechii societăţi capitaliste nivelează construcţia societăţii socialiste, creind premisele instaurării societăţii comuniste.

Comunism şi social-democraţie – forme de manifestare a doctrinei socialiste.

Partajarea socialismului originar social – democraţie şi comunism.

Primul Război Mondial, cunoscut şi sub denumirea ”Marele Război”, a reprezentat, pe bună dreptate, un moment de zdruncin, de ruptură ideologică în sânul mişcării socialiste europene.

Spunem ideologic întrucât mişcarea socialistă, sub aspect doctrinar, s-a manifestat constant împotriva oricăror războaie ”imperialiste”, având ca obiectiv lupta pentru împărţirea/reîmpărţirea lumii între marile puteri dominarea politică a Planetei, a acesteia. Sub aspect politic o parte dintre partidele socialiste s-au pronunţat în favoarea războiului, adoptând o poziţie naţionalistă. Efectul a fost şi o disoluţie organizatorică deoarece, la sfârşitul războiului, Internaţionala a-II-a Socialistă va înceta să mai existe. În Franţa, Marea Britanie şi Belgia partidele socialiste au sprijinit activ efortul de război, participând, sub aspect politic, la guvernare. Astfel, dupa anul 1920, se poate consemna, fără putinţă de tăgadă, existenţa şi conservarea rupturii în mişcarea socialistă europeană. Cele două curente desprinse, ambele, din

vechea doctrină au fost: ***social-democrația*** și ***comunismul***.

Ruptura s-a permanentizat cele două curente devenind rivale, ceea ce a determinat înființarea a doua Internaționale, care să reprezinte cele două opinii doctrinare: Internaționala socialistă și Internaționala comunistă.

În realitate, opinăm că ambele curente doctrinare prezintă un trunchi comun, relevat sub aspectul scopului urmărit activ. Ceea ce le deosebește se referă la modul de operare, la mijloacele ce trebuiesc utilizate în vederea construirii socialismului.

Împărțirea mișcării socialiste în social-democrație și comunism a estompat, ca să nu spunem că a prejudiciat, doctrina socialistă, în ansamblul ei. Totuși, existența celor două ”curente” socialiste a constituit și reprezintă și la momentul actual, o realitate politică ce, în nici un caz , nu poate fi neglijată.

A mai exista un moment semnificativ care a determinat, sau măcar a accelerat, partajarea socialismului în social-democrație și comunism. Acesta este legat de victoria Revoluției Bolșevice din octombrie 1917 de la Petrograd, din Rusia. În fața acestei realități politice din fostul Imperiu Țarist, o bună parte dintre socialiștii europeni s-au declarat sceptici. Ei apreciau că în Rusia post-țaristă nu este pe cale de a se instaura deplin socialismul pentru că noul regim se manifestă dictatorial iar Rusia, ca stat, nu îndeplinește condițiile – cosacrate originar în gândirea marxistă – pentru o revoluție politică comunistă, fiind o țară imensă dar înapoiată economic, cu o clasă muncitoare relativ redusă

şi neinstruită, iar revoluţiile sociale deşi capitaliste erau puternic marcate de importante reminiscenţe feudale.

Socialiştii care au văzut în Revoluţia Bolşevică o veritabilă revoluţie politică comunistă s-au separat de partidele tradiţionale, înfiinţând partide comuniste în statele europene.

În Rusia post-ţaristă au avut loc radicale transformări nu doar în privinţa economiei şi a societăţii, în ansamblul ei, dar şi raportat la doctrina marxistă originară.

Liderul incontestabil al Revoluţiei Bolşevice Vladimir Ilici Lenin a ”adaptat” doctrina marxistă la situaţia socială politică şi economică specifică unei ţări aflate la periferia sistemului internaţional capitalist trandiţional, ”clasic”.

Tezele susţiunte de Lenin conducătorul Revoluţei comuniste ruseşti, relative la particularităţile aplicării doctrinei comuniste în Rusia, se referă la următoarele aspecte (chestiuni) principale:

* Afirmarea tezei că revoluţia politică comunistă se poate înfăptui doar într-o singură ţară;
* Instituirea unui sistem centralizat de conducere a partidului marxist revoluţionar;
* Cosiderarea instituţiei etatice, a statului, ca fiind un eficient instrument de dominaţie politică a unei clase sociale privilegiate în detrimentul altei clase sociale (sau a altor clase sociale);
* Exacerbarea rolului ”dictaturii proletariatului” şi ignorarea deliberată a drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti.

Să le analizăm succint:

* Afirmarea tezei potrivit căreia revoluția politică comunistă se poate înfăptui într-o singură țară.

Contrar doctrinei marxiste originare care afirma: posibilitatea înfăptuirii revoluției exclusiv în statele dezvoltate sub aspect economic; necesitatea înfăptuirii revoluței în mai multe state capitaliste dezvoltate, în mod simultan, generând, practic, o revoluție comunistă mondială; imposibilitatea succesului revoluției comuniste dacă aceasta nu va cuceri puterea în majoritatea statelor capitaliste dezvoltate, doctrina elaborată de liderul Revoluției Bolșevice din Rusia, Vladimir Ilici Lenin, subliniază, între altele, aptitudinea revoluției politice comuniste de a câștiga puterea politică doar într-un singur stat. Este vorba de o readaptare a doctrinei marxiste originare la situația social-politică și economică existentă în teoriile fostului Imperiu Țarist.

Teza justifică posibilitatea înfăptuirii revoluței și în statele capitaliste slab dezvoltate din punct de vedere economic, cum este cazul Rusiei post-țariste. Așadar, în opinia leninistă, condițiile prilej cu caracter economic, descrise în doctrina marxistă originară, deși își păstrează integral valabilitatea, nu devin axiomatice absolute. Cazul Rusiei a demonstrat, în opinia lui Lenin, justețea tezei sale.

Asta înseamnă că în statele capitaliste slab dezvoltate ecomonic, aflate la periferia sistemului capitalist, nu economicul determină revoluția politică comunistă ci invers, revoluția comunistă învingătoare generează prin forța sa politică – partidul marxist, comunist – prefacerile și reorganizarea economică, din

temelii. Este răsturnată practic, teza lui Karl Marx. La fel, în ipoteza victoriei revoluției, într-o singură țară, și aceea un stat capitalist slab dezvoltat economicește. Lenin afirmă ideea victoriei socialismului într-un stat ori în mai multe state, fără ca revoluția să devină planetară, globală, fapt ce generează existența în comunitatea internațională a doua sisteme social-politice: unul capitalist și altul socialist.

Datorită victoriei revoluției într-un singur stat coroborat în situația precară sub aspect economic a Rusiei, construcția socialismului – efectuată practic în Rusia sovietică și mai apoi în URSS – a diferit net de conceptele imaginate de Karl Marx, în cadrul doctrinei socialiste (comuniste) marxiste originare.

Situația particulară din fostul Imperiu Rus materializată prin: slaba dezvoltare economică, coexistența unor relații sociale feudale alături de relațiile sociale proprii capitalismului; fragilitatea și cantitativă dar mai ales calitativă, a proletariatului din Rusia; lipsa de instrucție școlară elementară manifestată la imensa majoritate a populație fostului Imperiu, a determinat – credem noi obiectiv, justificat – organizarea oarecum ”atipică” a viitoarei societăți socialiste sovietice în raport cu tezele doctrinare originare marxiste.

Practic, statul socialist a realizat sub aspect economic, cultural și educațional ceea ce Imperiul Rus, în calitatea sa de stat capitalist cu puternice influențe feudale nu a realizat. Inaplicabilitatea integrală a doctrinei marxiste în cazul statelor capitaliste periferice, se datorează slabei lor dezvoltări economice împletită cu lipsa unei conștiințe înaintate, generate de precaritatea

sistemului de învățământ. În Rusia a lipsit, în mare parte, conștiința de sine a proletariatului.

* Instituirea unui sistem centralizat de conducere a partidului marxist revoluționar (comunist)

Partidul cominist (bolșevic) al Rusiei sovietice s-a caracterizat într-un sistem organizatoric rigid, care exacerba rolul liderului politic suprem.

Acest sistem denumit ”centralism democratic” a fost, de fapt, o dictatură veritabilă a organelor centrale, și în special al liderilor, asupra organelor locale, inferioare, ale partidului.

Se constată, din nou, ignorare a principiilor marxiste originare, fundamentate pe democrație, egalitate și solidaritate. Era, prin acest fapt, socialismul doctrinar marxist, înlăturat din Rusia sovietică sau principiile sale erau adaptate la situația particulară a acestui stat??

Fără îndoială, realitatea politică și socială din Rusia post-țaristă ne determină să considerăm că sistemul organizatoric adoptat de Partidul comunist bolșevic se fundamenta pe tradițiile acestui stat. Astfel, lipsa oricărei forme autentice de guvernare democratică din Imperiul Țarist; mentalitatea poporului pentru care era vie – în memoria colectivă – instituția quasi-sacramentală a ”țarului”; izbucnirea razboiului civil din Rusia, prelungit mai mulți ani, a determinat adoptarea acestei viziuni leniniste cu privire la organizarea și conducerea partidului. Efectul principal al adoptării ”centralismului democratic” în organizarea și conducerea partidului a fost reprezentat de ”crearea unei rupturi”

între partid şi societatea civilă. Chestiunile de partid au devenit obiect de discuţie şi de decizie politică exclusiv în structurile sale de conducere, populaţia nefiind consultată.

Reţinem, fără rezerve, că principiul ”centralismului democratic” promovat activ în Rusia sovietică, apoi în URSS, a generat o organizare şi o conducere profund nedemocratică a Partidului comunist bolşevic, cu consecinţe nefaste asupra statului şi a întregii societăţi.

* Cosiderarea instituţiei statului ca fiind un eficient instrument de dominaţie politică a unei clase sociale privilegiate în detrimentul altei/altor clase sociale defavorizate.

Organizarea şi conducerea nedemocratică, hipercentralizată a patridului s-a răsfrânt şi în privinţa rolului statului, conform concepţiei leniniste.

Astfel, doctrina marxistă tradiţională recunoaşte statului rolul de instrument al clasei sociale dominante. Totodată se prevedea şi posibilitatea dar şi obligaţia statului de a ”arbitra”, de a ”media” între clasele sociale antagoniste. Pentru Lenin însă rolul ”de mediator” al puterii etatice, între clasele sociale antagonice, dispare cu desăvârşire!! Aşa fiind, statul rămâne doar un mijloc, un instrument de dominaţie politică a clasei sociale ajunse de putere în dauna celorlalte sau a celeilalte clase sociale defavorizate.

În concepţia leninistă statul este o adevărată ”maşină infernală” în mâna clasei dominante care îl anunţă şi îl utilizează efectiv şi continuu împotriva clasei sau claselor sociale neprivilegiate sau a celorlalte categorii sociale.

Indiferent de tipul de regim politic, de forma de guvernământ, de structura de stat, statul – privit în abstracțiunea sa – are în concepția lui V.I.Lenin, rolul unicat în paragraful anterior. Fondatorul primului stat socialist de pe mapamond avea o concepție radicală despre stat, acesta fiind eminamente ”represiv” și ”exploatator”. Cum orice tip de stat constituie un mijloc, un instrument de dominație, în concepția leninistă, și statul socialist avea exact același rol; acesta, costituit, într-o dictatură a proletariatului este un instrument în mâna clasei proletare pentru distrugerea fostei clase dominante, a burgheziei.

Concepția aceasta radicală care implică nemijlocit și nelimitat statul în lupta dintre clasele sociale antagonice, de partea clasei sociale dominate, adică a proletariatului în Rusia sovietică, a determinat utilizarea pe scară largă a instituțiilor etatice din sfera justiției, procuraturii și afacerilor interne în lupta represivă împotriva claselor sociale ”retrograde”, de fapt în lupta împotriva tuturor persoanelor fizice considerate, arbitrar și subiectiv, dușmani ai revoluției și ai socialismului.

În concepția leninistă despre stat – schematic punctat anterior – dezvăluie, neechivoc o tendință unilaterală de considerare a instituției etatice drept ”simplu instrument” de represiune. Ori, statul, prin instituțiile care-l compun, rămâne totuși cea mai faimoasă instituție social-politică și juridică creată de geniul omenesc. Iar rolul și funcțiile instituției statale nu pot fi reduse niciodată, la un unic rol represiv, concretizat în utilizarea forței etatice ca ”simplu instrument”, de o clasă socială dominantă împotriva altei

clase sociale, antagonice şi defavorizate. (A se vedea Titlui I: ”Ştiinţa politică” cap. I: ”sistemul politic”; subdiviziunea: ”statul – instituţie social-politică şi juridică fundamentală”)

* Exacerbarea rolului ”dictaturii proletariatului” şi ignorarea deliberată a drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti.

Vom privi în acest context, conceptul ”***dictatură a proletariatului***” sub un alt aspect. Apelând la doctrina marxistă originară, clasică, ”dictatura revoluţionară a proletariatului” desemna perioada transformării, sub impulsul uriaş al revoluţiei a societăţii capitaliste în societate comunistă.

Cât timp se manifestau antagonismele în raport cu tradiţiile şi cu mentalităţile vechii orânduiri capitaliste, această primă etapă a ”dictaturii proletariatului” adică etapa edificării societăţii socialiste, ca etapă de ”tranziţie politică” îşi găsea menirea.

Această primă etapă este reprezentată de socialism.

În concepţia Revoluţiei bolşevice a lui V.I.Lenin în esenţă, etapa socialistă, a ”dictaturii proletariatului” devine extrem de importantă deoarece, în acestă perioadă de timp, ”armonizarea” fostelor clase sociale antagonice trebuie îndeplinită prin decimarea fizică, brutală a exponenţilor fostei clase dominante, capitalişti şi moşieri.

Acest lucru a fost subliniat anterior dar în contextul utilizării statului ca ”instrument” de dominaţie politică de represiune.

Concepția lui V.I. Lenin era în sensul distrugerii fizice a vechii clase sociale dominante, fără a se încerca atragerea acesteia în opera de făurire a societății socialiste. ”Dictatura proletariatului”, concretizată în Rusia sovietică, a îndepărtat orice urmă de democrație autentică, comuniștii bolșevici instituind propria lor dictatură asupra întregii societăți civile. Sub masca ”dictaturii proletariatului” au fost înfăptuite milioane de crime atât în perioada de început a regimului bolșevic sovietic cât mai ales după preluarea conducerii partidului de către I. V. Stalin.

Practic în ”dictatura proletariatului” partidul își subordonează în totalitate instituțiile etatice, utilizându-le teoretic în vederea construcției socialismului iar efectiv pentru distrugerea dușmanilor și adversarilor politici, reali sau imaginari. Din nefericire socialismul sovietic sub ”dictatura proletariatului” rămâne la îndemâna elitei politice comuniste conducătoare, departe de popor, fiind utilizat de foarte multe ori, chiar explicit, împotriva poporului (a popoarelor sovietice).

În legătură cu drepturile și libertățile cetățenești precizăm, de la început, faptul că deși au fost proclamate de Revoluția comunista, au intrat într-un ”con de umbră” aproape imediat după cucerirea puterii politico-statale de către bolșevici.

Tendința accentuată spre socializare, dorința de dezvoltarea și în special de industrializare a țării, a condus la degradarea continuă a libertăților individuale. Sub regimul sovietic omul era privit ca un ”instrument”!!!! În lipsa unui regim politic cu adevărat democratic, atât ***statul*** cât și ***cetățeanul*** au ajuns în

postura de ”instrument”, primul fiind foarte des utilizat împotriva celui de-al doilea, în chip primitiv şi arbitrar.

Alături de alte erori, considerarea persoanei fizice drept ”instrument” pentru satisfacerea nevoilor construcției societății socialiste a reprezentat o gravă si fundamentală greşeală. Sunt de neimaginat dar perfect veridice mecanismele statale cu rol distructiv şi intimidator utilizate pe scară largă împotriva populației Rusiei sovietice, apoi a URSS, la ordinul liderului partidului comunist (bolşevic), atât în perioada leninistă cât mai ales în epoca stalinistă.

După cum s-a subliniat deja, socialiştii tradiționalişti, reformiştii, numiți și social-democrați, s-au separat doctrinar de socialiştii revoluționari, de comuniști, deoarece primii nu au văzut în Revoluția bolşevică rusă o veritabilă revoluție socialistă (comunistă).

Astfel, socialiştii din diferite state europene – Germania, Franța; Anglia, Belgia etc – au considerat că revoluția din Rusia nu reprezintă în realitare, o revoluție socialistă. Acest punct de vedere s-a conturat deoarece se consideră că într-un stat capitalist periferic – precum Rusia – înapoiat economic şi rudimentar politic, cu o clasă proletară redusă numeric și, în mare parte, analfabetă nu poate avea loc, cu şanse de succes, revoluția socialistă.

Social-democrații reproşau regimului leninist renunțarea la edificarea unui stat democratic dar și la principiile fundamentale ale socialismului.

Văzând unde anume a condus calea revoluționară de instaurare a socialismului, social-democrații, deşi s-au considerat continuatorii reali a doctrinei marxiste, au

apreciat că unica cale viabilă de impunere a socialismului este cale reformelor. Aşadar, socialiştii reformişti, adică social-democraţii, au repudiat calea revoluţionară de instaurare a societăţii socialiste.

Mijlocul de impunere a socialismului, adică ”calea reformelor” impunea nu o radicalizare a discursului politic şi proclamarea revoluţiei drept ”scop superm” ci dimpotrivă, participarea partidelor socialiste şi social-democrate la ”jocul politic”, chiar şi la guvernare, alături de partidele reprezentante ale capitaliştilor. Scopul acestei participări, în special la guvernare, îl reprezenta impunerea socialismului pe calea reformelor.

Se considera că revoluţia socialistă nu se poate înfăptui cu succes deoarece statele capitaliste sunt în ascensiune, rolul lor nefiind consumat, pe scena istoriei. Susţinând reformismul social şi democraţia ca regim constituţional social-democraţii au insistat asupra necesităţii socializării proprietăţii private, propunând etatizarea unor ramuri ale economiilor naţionale capitaliste şi introducerea sistemului planificării.

Social-democraţii interbelici au prevăzut un sistem de planificare a muncii care presupunea reorganizarea fiecărei economii naţionale prin instaurarea unui sector, a unui domeniu economic naţionalizat, etatizat, alături de sectorul economic capitalist.

Economiile naţionale trebuiau să aibă drept obiectiv reducerea drastică a numărului de şomeri, absorbind, aproape în totalitate, forţa de muncă activă.

Acceptând continuitatea economiei capitaliste şi implicit a proprietăţii private reproductive, socialiştii

reformişti porneau de la necesitatea temperării eventualelor excese ale capitaliştilor, prin reprezentarea proletarilor în conducerea fiecărei societăţi economice. Reformele sistemului politic, a managementului economic şi a organizării societăţilor comerciale constituiau, în opinia social-democraţilor, o alternativă viabilă în raport cu revoluţia comunistă, pentru instaurarea principiilor socialiste. În acest fel social-democraţii respingeau, de plano, revoluţia comunistă şi principalele sale efecte: instituirea imediată şi totală a proprietăţii socialiste, şi respectiv, naţionalizarea mijloacelor de producţiei şi producţiei propriu-zise.

Social-democraţia a instituit conceptul statului bunăstării, cunoscut şi ca stat paternal care avea menirea de a atenua efectele sistemului economic capitalist, prin adoptarea unor politici sociale având ca obiectiv ameliorarea vieţii proletarilor.

Statul bunăstării propunea, în opinia socialiştilor reformişti, efectuarea unei planificări a activităţilor economiei naţionale dublată de integrarea totală a forţei de muncă în activitatea lucrativ-productivă.

Acest ”Stat de Drept social, providenţial” şi-a dovedit pe deplin eficienţa, în Europa Occidentală, după Al Doilea Război Mondial. Statele capitaliste europene occidentale au înregistrat o vertiginoasă creştere economică şi o prosperitate socială fără precedent. Între anii 1950-1980 statul bunăstării a dominat întreg occidentul european. El a fost considerat de către social-democraţi o primă etapă în vederea instaurării socialismului. Socialiştii reformişti au respins modelul socialist sovietic de înfăptuire a socialismului,

fundamentat pe naționalizare extremă și pe colectivism forțat.

Viziunea social-democrată relativă la socialism ține seama de nevoia imperioasă, obiectivă a acestora de a se distanța de comuniști. Fără teama de a greși putem afirma că social-democrații se găsesc plasați, pe scena politică, între capitaliștii doctrinari sau comuniști. Fiind reformiști, dar nu radicali revoluționari, social-democrații nu împărtășesc valorile de extremă stânga, ei proclamându-se de stânga, sau – spunem noi – este o ”stânga” orientată spre dreapta!!!

Dacă considerăm că cele două curente – social-democrația și comunismul – sunt de stânga, atunci social-democrații apar ca fiind orientați spre dreapta sau spre centru eșicherului politic în raport cu comuniștii. În esență, ceea ce dorește social-democrația este o socializare progresivă a societății și a economiei capitaliste. Această așa-zisă socializare se obiectivează, în principal, implementarea politicilor sociale având ca obiectiv îmbunătățirea vieții celor ce muncesc. Socializarea economiei capitaliste prin repartiția cât mai echitabilă a plusvalorii determină, în mod treptat, trecerea lentă și ireversibilă la socialism. Sau poate, dimpotrivă, asigură perpetuarea relațiilor de producție capitaliste, astfel cosmetizate, pentru multă vreme de acum înainte. Depinde de modul în care este privită relația dintre social-democrație și comunism.

În perioada postbelică, ca urmare a apariției statelor socialiste europene, social-democrația occidentală a renunțat la principiile fundamentale ale doctrinei marxiste, între care menționăm pe cel al luptei de clasă, considerându-le ca teze lipsite de prioritate din

punct de vedere politic. Socialiștii reformiști s-au preocupat de fundamentarea economiei mixte – capitalistă și de stat – considerând-o temelia statului social, providențial. Astfel ei au devenit mai pragmatici, lăsând oarecum aspectele doctrinare, și mai ales pe cele ideologice, pe un plan secundar.

Totul părea a merge bine din punct de vedere al doctrinei social-democrate până la jumătatea anilor '90 ai secolului trecut, atunci când statul social, providențial a intrat într-o profundă stare de criză. Această criză a determinat punerea sub semnul întrebării a posibilității susținerii, pe mai departe, a protecției sociale și a instituțiilor de stat (publice) din domeniul sănătății, a educației etc.

Criza din anul 2008 care continuă și astăzi pare a colapsa definitiv principiile socialiștilor reformiști, a social-democrației. Dacă în criza de la sfârșitul sec. XX liberalismul reprezentat prin curentul său readaptat – "neoliberalism" părea a câștiga teren în fața social-democrației, în prezenta criză economico-financiară, aflată în plină desfășurare pe mapamond, se pare că nici un curent doctrinar, nici o doctrină clasică, tradițională, nu o poate ține sub control. Actuala criză sfidează nu doar social-democrația dar și liberalismul sau celelalte doctrine politice despre care vom discuta în paginile următoare. Inclusiv comunismul prezent în câteva state ale lumii, și în mod deosebit în R.P. Chineză, pare a se afla într-o oarecare dificultate sub imperiul actualei crize economico-financiare mondiale.

Concluzionând, putem afirma faptul că social-democrația actuală conservă valori esențiale pentru societate, cum ar fi: egalitatea persoanelor din

perspectiva dreptății sociale; libertatea indivizilor; protejarea și ocrotirea persoanelor fizice vulnerabile; afirmarea principiilor democratice în funcționarea statelor etc.

Desprinsă din socialismul clasic, tradițional, concurată de curentul radical comunist, prinsă între liberalism și comunism social-democrația va trebui să explice, și pe viitor, prin mesaje doctrinare, precis elaborate și pragmatice, modul în care ”vede” și ”conduce” procesul de transformare a societății și economiei capitaliste în societate și economie socialistă.

Așa cum am subliniat anterior doctrina elaborată de curentul social-democrat al socialiștilor reformiști are ca scop transformarea socialistă a societăților capitaliste. La fel de bine însă scopul concret, palpabil, deși neprevăzut, se poate materializa în ajutarea societății și economiei capitaliste să supraviețuiască în condițiile în care se fac unele concesii cu privire la redistribuirea socială a plusvalorii, pentru ameliorarea, într-o oarecare măsură, a situației economice a celor productivi, a proletarilor.

Doctrina socialistă, privită în ansamblul său, cu cele două curente competente – social-democrația și comunismul – constituie o mare și influentă doctrină politică. Ideile sale de bază care sunt extrem de generoase, au atras, atrag și vor atrage miliarde de oameni. Experimentele practice manifestate prin statele socialiste au reprezentat – în mare parte – o deturnare a principiilor socialismului marxist și o aliniere la doctrina leninistă și la practica politică respectiv directivele lui I. V. Stalin, cu consecințe extrem de păgubitoare asupra

drepturilor și libertăților fundamentale și cu privire la receptarea principiilor democratice.

Desigur, excesele din statele lagărului socialist s-au răsfrânt, în mod idubitabil, și asupra prestigiului doctrinei politice socialiste, privită în integritatea sa.

Cap IV: Doctrina conservatoare

Cercetând doctrina politică conservatoare ne vom raporta la următoarele repere teoretice: atitudinea conservatoare; doctrina conservatoare propriu-zisă și evoluția doctrinei politice conservatoare în contemporaneitate.

I). Atitudinea conservatoare

Conservatorismul reprezintă un mod de viață pe care îl poate adapta, din convingere, o persoană fizică sau un grup de persoane.

În această ordine de idei se poate vorbi de comportament specific conservator sau de atitudine preponderent conservatoare. Conduita conservatoare implică anumite trăsături caracteristice, care identifică particularitățile conservatorismului.

Astfel, persoanele fizice conservatoare din fire sau prin atitudine: adoptă un comportament tradițional ignorându-l pe cel novator; utilizează ceea ce au la dispoziție, ceea ce au acumulat prin experiența lor și a generațiilor anterioare în dauna unei conduite noi dar suspectă ca fiind imprudentă; sunt satisfăcute de mijloacele pe care le au la dispoziție, de nivelul și de mediul în care trăiesc și își desfășoară activitatea;

schimbarea şi noutatea apar acestor persoane ca o modificare comportamentală pe care trebuie să o realizeze din necesitate şi cu suferinţă.

Din aceste trăsături caracteristice, identificate ca fiind particularităţi ale conservatorismului deducem următoarele aspecte:

* Conservatorului îi place rutina, nu apelează, de regulă, la resurse noi şi nu explorează noi posibilităţi de afirmare sau de progres, individual sau comunitar;
* Conservatorul nu acceptă idealurile, considerându-le simple utopii, posibilităţi, potenţialităţi absolut incerte;
* Conservatorul este împăcat cu viaţa pe care o trăieşte; el crede cu convingere în soarta sa, în destinul său. El se conformează fără dificultate, sistemului de valori sociale în care este integrat;
* Adaptarea la posibilele schimbări, de natură individuală sau socială, nu se realizează fără efort considerabil şi suplimentar.

În privinţa acestei ultime teze unele explicaţii suplimentare sunt, credem noi, pertinente, concludente şi utile. Prin însăşi natura sa, conservatorul este reflexiv, static. Schimbarea îi produce angoasă, nesiguranţă. Din acest motiv conservatorul o respinge, de plano, ca fiind distinctivă dar, odată produsă schimbarea, el trebuie să se adapteze, ceea ce presupune sacrificiul, ieşirea din rutină, din cotidian. Schimbarea reprezintă pentru o persoană fizică conservatoare un ”pariu cu viaţa”. Tradiţiile, tendinţa ”firească” de reîntoarcere la epoci

istorice, de regândire a istoriei ca un veritabil ”paradis terestru” sunt proprii conservatorismului.

Pentru conservatori istoria umanității este, dacă nu o încremenire, cel puțin o dezvoltare graduală, înceată, a civilizației. Nici pe departe conservatorii nu înțeleg istoria ca o luptă a contrariilor, și nu înțeleg nici viața socială, ca de altfel și pe cea individuală, ca un zbucium etern, ca o luptă între ”forțele vitale” și ”forțele letale”. Istoria, viața socială, viața individuală reprezintă pentru conservatori o continuă tendință, pornită dintr-o necesitate, de a prezerva ceea ce există în dauna iluziilor, a idealurilor. Și în biologic și în psihologic dar și în social – micro și macro – conservatorii identifică, fără rezerve, tendința dominantă spre rutină, spre conservare.

În politică, conservatorii acordă întâietate realității prezente, cotidianului, imediatului. În pragmatismul lor conservatorii au ”îndatorirea” de a supraveghea: conservarea societății în standardele existente; aplicarea și respectarea normelor juridice și, în general, a ordinii edictată de către stat.

O guvernare de sorginte conservatoare nu va manipula societatea civilă cu ajutorul iluziilor, al idealurilor. Ea va avea obligația unei bune administrări a statului, veghiind asupra societății, în ansamblul ei, în scopul evitării apariției oricăror tipuri de conflicte sociale sau individuale. Firesc, conservatorii vor prezerva tipul de societate existent în momentul preluării puterii politice. Așa fiind, partidele politice conservatoare, odată ajunse la guvernare, au îndatorirea conservării societății și a economieii capitaliste, existente în respectiva țară. Ca și individul conservator și partidele politice conservatoare se fundamentează pe

valori tradiționale: ***Istoria*** (nostalgia trecutului); ***familia*** și ***puterea (autoritatea)***. Guvernarea conservatoare, în principiu, solicită o subordonare strictă, fără obiecții, făcând distincție clară între elitele societății și mase și, mai grav, are tendința de a considera pe cetățeni ca fiind ”supuși” ai statului. Desigur, această tendință nu se mai poate manifesta astăzi fățiș, în mod direct, însă ea este prezentă în politica conservatoare, fără echivoc.

În știința politică, în general, doctrina conservatoare a fost legată, de foarte multe ori, de o atitudine sau de o tendință reacționară. Cărui fapt i se datorează această corelație?? Sau, altfel spus, ce legătură există între doctrina politică conservatoare și tendințele reacționare??

Dacă anterior am încercat – după puterile noastre – să explicăm ce se înțelege prin ”***conservatorism***” suntem datori să explicăm și noțiunea de ”***tendință, atitudine reacționară***”.

Atitudinea sau tendința reacționară este antiteza ***atitudinii revoluționare***. Ea se caracterizează prin respingerea tuturor situațiilor politice existente în contemporaneitate dar și a celor posibile în viitor. Ca atare, ***reacționarismul*** tinde să prezerve situațiile politice trecute, anterioare, impunându-le, la nevoie, chiar și prin politici de forță: totalitarisme, dictaturi.

Corelația dintre conservatorism și reacționism se face pregnant simțită în unele doctrine politice cu tentă naționalistă, dintre care se desprinde ***teoria pangermanismului***, adoptată în Germania imperială, dominantă în a doua jumătate a sec. al XIX-lea și prima jumătate a sec. al XX-lea.

Conservatorismul german a îmbrăcat haina naționalistă, înfățișând o doctrină fundamentată pe: superioritatea biologică a rasei germane; determinarea și condiționarea istorică și geopolitică, concretizată în necesitatea așa-numitului ”spațiu vital”; ”conștientizarea” unei misiuni unice, speciale pe care poporul german ar fi avut-o de îndeplinit în Europa și chiar pe întrega planetă etc.

Așadar, ***doctrina pangermanismului*** a reprezentat o teorie politică conservatoare și reacționară, fundamentată pe naționalismul și pe militarismul Imperiului German. Ea va constitui fundamentul doctrinar în baza căruia Germania va declanșa Marele Război, Primul Război Mondial, în vara anului 1914.

II). Doctrina conservatoare propriu-zisă

Dacă la punctul anterior am discutat și comentat unele chestiuni legate de ”atitudinea conservatoare”, cu referire atât la om – privit în mod singular – la individ, cât și la politica fundamentată pe această doctrină, la prezentul punct vom încerca să analizăm chestiunile teoretice ale conservatorismului. Doctrina politică conservatoare este dificil de surprins în tipare tradiționale deoarece, spre deosebire de alte doctrine politice, aceasta prezintă o anumită inconstanță și ambiguitate. Această inconstanță, ambiguitate provine din faptul că, la origine, conservatorismul a reprezentat doctrina aristrocrației, doctrină coagulată și închegată sub imperiul Revoluției franceze din anul 1789. Cum era și de așteptat, fondarea doctrinei conservatoare s-a realizat în Anglia, țară în care, după revoluția din 1688,

atât regalitatea cât și aristocrația și-au restabilit pozițiile politice primejduite. Este normal, în aceste condiții, ca englezii să nu vadă cu ochi buni Revoluția franceză din 1789, o revoluție autentică și radicală, care a rupt irevocabil legăturile politice cu trecutul monarhic absolutist, cu puterea politică a aristocrației și a bisericii catolice.

Din această succintă expunere rezultă, în mod indiscutabil, că patria conservatorimului este Regatul Britanic, mai corect Anglia. În acest stat aristocrația nu numai că nu a fost abolită dar a reușit să se mențină la putere, fiind în continuare beneficiara unor privilegii.

Întrucât clasa aristocratică engleză nu mai deținea puterea supremă ca în Evul Mediu, s-a simțit nevoia fundamentării doctrinare a noilor stări de lucruri. Așa a părut doctrina politică conservatoare, ca urmare a încercării disperate a aristocrației engleze de a-și fundamenta teoretic opțiunile politice. Această aristocrație, fiind nevoită să se adapteze continuu prezentului, nu a uitat niciodată, și nu va uita, niciodată, vechile privilegii și statutul exorbitant pe care l-a avut în Evul Mediu. De aici provine întoarcerea continuă a acestei teorii politice cu ”fața” către trecut, către istorie și, în mod deosebit, către istoria politică și socială medievală.

Cu referire la doctrina politică conservatoare propriu-zisă ne vom raporta la câteva chestiuni punctuale. Astfel, aspectele specifice ale acestei doctrine se obiectivează pregnant în legătură cu: ***schimbarea și în deosebit schimbarea socială*** și ***libertatea individuală și rolul statului***.

A). Schimbarea și în mod deosebit schimbarea socială

De principiu, conservatorii resping schimbarea sub orice formă deci și schimbarea socială. Pentru doctrina politică conservatoare schimbarea, inclusiv cea socială, este de acceptat doar dacă este imperios necesară și dacă nu afectează substanța, ***adică dacă schimbarea este parțială și formală***. Chiar și în acest caz, schimbarea socială constituie, în opinia conservatorismului, o ”jertfă”. Spunem că se acceptă, de nevoie, o schimbare parțială deoarece o schimbare, o transformare totală, radicală, revoluționară nu este de conceput în doctrina conservatoare. Transformarea totală a societății, a relațiilor sociale reprezintă în opinia conservatorilor cel mai mare ”rău” posibil.

Viața, inclusiv viața socială s-a deosebit a fi o realitate obiectivă fundamentată pe luptă continuă între contradicție, între diversele antagonisme biologice sau/și sociale. Sub aspect social din lupta contrariilor, a antagonismelor sociale rezultă progresul social. Tocmai acest aspect este negat de doctrina conservatoare!!! Schimbarea este percepută de către conservatori ca o ”peticire” pe ici pe colo a sistemului social-politic, fără afectarea fondului. Practic, în concepția conservatorismului trebuie schimbat numai ceea ce este degradat, adus în stare de neîntrebuințare, și ocrotit vechiul sistem politic și social. Cu alte cuvinte, noul, chiar parțial fiind, se supune, se subsumează principiilor vechi, tradiționale de practică politică.

În acest fel conservatorismul nu respinge total ideea de schimbare dar aceasta trebuie să se realizeze gradat, fără să zdruncine societatea, transformările fiind

parțiale, practic imperceptibile. Această modalitate de realizare a transformării sociale presupune un timp foarte îndelungat, uneori generații întregi de oameni.

Ca atare, schimbarea, transformarea nu trebuie să conducă – în opinia conservatorilor – la modificarea totală și rapidă a economiei și a societății. Este ca și cum economia și societatea, în ansamblul ei, ar avea un ”destin” propriu, un propriu ”ceas interior”. Credem că opinia conservatorilor este reală în privința transformării obiceiurilor și moravurilor societății. Acestea într-adevăr se modifică parțial, foarte rar în substanța lor, iar transformarea, devenirea moravurilor și obiceiurilor sociale este, în principiu, imperceptibilă, insesizabilă, mai ales în cadrul unei singure generații.

Schimbarea totală sau radicală este de neconceput de către conservatori. Revoluția deci este totalmente exclusă din doctrina conservatoare. Ea ar constitui ”ultima ratio”, ultima soluție, acceptată în extrem doar pentru depășirea unei crize politice profunde și care nu are altă ieșire. Așa-zisa ”revoluție conservatoare” este o contradicție în termeni!!! Aceasta s-ar realiza nu pentru transformarea radicală și rapidă a societății ci pentru conservarea obiceiurilor, moravurilor și dreptului vechi!!! Practic, revoluția conservatoare are ca ideal reînvierea unor practici politice istorice, demult primate. Ea nu ”eliberează” pe nimeni; dimpotrivă întărește tot mai pregnant starea de fapt și starea de drept existentă din timpurile vechi. Schimbarea conservatoare, inclusiv schimbarea radicală conservatoare (revoluția conservatoare!!!) este să acceptăm, într-un final, un proces lent, chibzuit. Dar faptul că această schimbare se referă și se raportează exclusiv la trecut este greu de

imaginat. De altfel revoluția conservatoare este, așa cum am mai subliniat, din punctul nostru de vedere, o contradicție în termeni, o absurditate terminologică!!! Frica aceasta de viitor, de progres, provine, probabil, din concepția imposibilității verificării tuturor consecințelor produse de schimbările sociale. Desigur, nu toate schimbările sociale au fost benefice omenirii. Marea lor majoritate însă au avut un impact pozitiv în dezvoltarea socială a umanității. Dacă omul s-ar fi temut de orice transformare socială, considerând-o din start nocivă, atunci umanitatea nu ar mai fi progresat deloc, fiind și acum, probabil, în preistorie sau cum spuneau marxiștii în ”comuna primitivă”!!!!

B). Libertatea individuală și rolul statului

Raportul dintre libertatea individuală și preeminența statului determină caracterizarea regimului politic al unui stat ca fiind democratic sau, dimpotrivă, nedemocratic.

Doctrina politică conservatoare este preocupată, în mod deosebit, de menținerea stării de fapt și de drept de la nivel social manifestate în prezent și pe viitor. Scopul suprem este deci, perpetuarea societății și a formelor ei organizaționale și în viitor. Venind din trecut, conservată în prezent și proiectată fără transformări sau poate cu mici schimbări, de formă, în viitor. Așa arată societatea (includem aici economia, statul) în concepția conservatorismului!! Noroc că doctrinarii conservatori au luat ca punct de reper aristrocrația medievală engleză și nu stăpânii de sclavi din Egiptul Antic sau din Imperiul Roman!!!! Altfel cine

ştie care era idealul social ce trebuia imperios perpetuat în viitor, potrivit teoriei conservatoare!!!!

Deşi recunosc astăzi drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului şi ale cetăţeanului conservatorii acordă prioritate statului şi instituţiilor etatice.

Oricât de viciată ar fi construcţia etatică această doctrină politică recunoaşte preeminenţa statului, fără rezerve. Individul practic este subordonat statului şi autorităţilor etatice.

Fundamentarea teoretică a statului în opinia conservatoare are ca principal argument necesitatea prezervării ordinii şi a comunităţii puterii de stat, în toată plenitudinea sa. Sub acest aspect doctrina conservatoare este realistă, deoarece statul trebuie să existe, indiferent de gradul său de democraţie şi de transparenţă politică.

Conservatorismul este, în principiu, partizanul monarhiei parlamentare constituţionale, ca formă de guvernământ a statului. Evident este vorba de doctrina politică conservatoare britanică.

Unii doctrinari conservatori au adoptat, în mod făţiş, o poziţie, dacă nu antidemocratică, cel puţin indiferentă faţă de democraţie.

Aceştia exaltează rezultatele guvernământului monarhic care este considerat mai puţin feroce decât ”tirania” poporului!!!! Din perspectiva conservatoare forma de guvernământ ideală este reprezentată de monarhie. Chiar şi o monarhie absolută ar fi de preferat unei democraţii, prin intermediul căreia se manifestă virulenţa majorităţii contra unei minorităţi oprimate.

În aceste condiţii se pune, în mod firesc, întrebarea: care este rolul libertăţii individuale în doctrina politică conservatoare??

Deoarece conservatorismul pune accent deosebit pe autoritatea statului este în afară de orice îndoială faptul că libertatea individuală este receptată prin prisma statului. În doctrina conservatoare libertatea, privită sub aspect individual, singular, se identifică cu recunoașterea îndatoririlor, a obligațiilor care revin individului, cetățeanului în raport cu instituțiile și cu autoritățile etatice.

Puterea etatică ofilește libertatea individuală care este recunoscută în măsura în care nu aduce atingere intereselor statului și are ca scop diverse forme asociative, cu caracter privat, în care cetățeanul se poate, după libera sa voință, înregimenta. Libertatea individuală trebuie, în concepția conservatoare, să respecte obiceiurile și tradițiile, ca fiind valori supreme pe care se întemeiază societatea și statul, în ultimă instanță. Ca atare ea se poate manifesta doar dacă acțiunile obiective sunt în acord deplin cu valorile tradiționale. Am putea afirma că libertatea individuală este limitată nu în mod direct și explicit de către stat ci de aceste tradiții, obiceiuri istorice, receptate și recunoscute ca valori supreme de către o guvernare conservatoare.

Analizând, sintentic desigur, libertatea individuală și rolul preeminet al statului într-o guvernare politică conservatoare am constatat că filonul de bază peste care conservatorismul nu poate trece sub nici o formă este așa-numita tradiție, adică obiceiurile cu caracter istoric.

Această ”tradiție” fundamentează și particularizează doctrina politică conservatoare în raport cu toate celelalte doctrine politice. Ea reprezintă un veritabil marker al teoriei politice conservatoare.

În aceste condiții este normal să ne întrebăm: ce este ”tradiția” în concepția conservatorilor?? Ea se identifică cu cutumele, cu obiceiurile moral-politice și juridice, cu dreptul consuetudinar, practici repetate în societate și acceptate cu valoare de lege, datorită uzanței îndelungate. Se consideră că aceste practici repetate și relativ stabile au menirea de a răspunde, în modul cel mai fidel, nevoilor societății.

Tradiția receptată de conservatorism, ca fiind pilonul lui fundamental, nu reprezintă, în opinia noastră, un scop în sine și, drept consecință, ea are rolul de a conserva societatea prezentă și viitoare potrivit cutumelor unor societăți demult apuse, intrate în istorie. Așadar, tradiția crează o inerție, ea neagă evoluția societății, o evoluție obiectivă, legică. Tradiția împiedică dezvoltarea armonioasă și rapidă a societății și implicit a statului. Din ce motiv se întâmplă toate acestea?? Răspunsul este cât se poate de simplu, de banal!! Conservatorismul își trage sorgintea din Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (denumirea contemporană a statului) unde aristocrația engleză impunând această doctrină politică și-a asigurat ”o felie” din puterea etatică și o preeminență asupra treburilor politico-statale.

”Tradiția” a devenit, datorită uzanței îndelungate, un mod de viață a tuturor cetățenilor britanici, chiar și pentru Partidul Laburist (de stânga) rivalul tradițional al Partidului Conservator.

Încremenirea socială în tipare vechi, apuse istoricește, nu este, prin însăși natura sa, benefică pentru dezvoltarea societății, în ansamblul ei.

Conservatorii de pe orice meridian, și în special cei britanici, încearcă să argumenteze așa-zisa ”tradiție” ca fiind un ”fapt social” fundamental și benefic, deoarece:

* Este verificată în practica socială. Se spune că inovația politică nu este probată fiind supusă hazardului dar tradiția are un puternic caracter de stabilitate și de predictibilitate;
* Include, cel mai eficient, individul în mediul social de apartenență. Ideea se referă atât la includerea în societate – în sens larg – cât și anumite clase și categorii sociale. Includerea individului într-o anumită clasă socială (în aristrocrație, spre exemplu) determină ab initio imprimarea concepției conservatoare în conștiința politică a subiectului. El devine conservator din instinct cu scopul de a-și prezerva privilegiile dobândite prin simplul fapt al nașterii;
* Tradiția ar reprezenta unica modalitate de cunoaștere deplină a realității sociale. Aceasta deoarece, prin repetare, se cunosc atât cauzele cât și efectele acestora, din perspectivă istorică. Așadar, în concepția conservatoare guvernul trebuie să respecte ”tradiția” și nu să inoveze, impunând proiecte prin care să încerce dezvoltarea social-politică și economică a statului.

Într-un stat care a fost până la începutul sec. al XX-lea prima putere economică, politică și militară a lumii – este cazul Marii Britanii – îți poate permite, probabil, ca în politică să se circumscrie exclusiv ”respectării tradiției” dar într-un stat slab dezvoltat, cum era România, la începutul sec. al XX-lea, ce ”tradiție”

trebuie prezervată prin mijloace politice pentru asigurarea bunăstării societății??

Desigur, în contemporaneitate țara noastră nu poate să prezerve așa-zisele ”tradiții” de la începutul sec. XX!!!! Tradiția poporului român se raportează la respect, bună-cuviință, lupta pentru eliberare națională și socială, pentru independența țării etc.

Avem tradiții minunate păstrate în obiceiurile, în morala și în moravurile societății românești.

Sub aspect politic însă nu ne putem niciodată permite să acceptăm conservarea așa-zisei tradiții politice antebelice sau interbelice, cu scopul proiectării acesteia în societatea actuală și în societatea viitoare.

În concepția conservatorilor ***politica*** are rolul de a remedia disfuncționalitățile, de a distruge ”răul”. Dar oare politica nu are, în primul rând, menirea de a promova binele în societate?? Nu acesta este ***scopul fundamental al politicii*** pe acest Pământ??

Îndepărtarea ”răului”, înlăturarea disfuncționalităților reprezintă doar o parte din scopul politicii, partea cea mai puțin relevantă.

Politica trebuie să asigure bunăstarea, fericirea și satisfacția societății prin promovarea activă a tuturor planurilor și proiectelor necesare pentru dezvoltarea socială, având ca efect prosperitatea și satisfacția tuturor, a fiecărui individ în parte. ***Politica nu trebuie să fie de circumstanță*** – cum opinează doctrina conservatoare – ci trebuie să fie activă, urmărind promovarea fermă a intereselor naționale, a intereselor societății civile dintr-un stat.

Credem că nu este posibil ”***să conservi***” și ”***să reformezi***” în același timp. Cele două ipostaze:

conservarea și ***reformarea*** sunt, prin natura lor, antitetice, antagoniste.

Un reformator nu poate fi conservator după cum nici un conservator nu poate fi reformator decât cu numele, formal, în aparență.

Cine este conservator este antireformator, conform propriei doctrine politice conservatoare.

III). Evoluția doctrinei politice conservatoare în contemporaneitate

În condițiile societății și a economiei capitaliste contemporane doctrina politică conservatoare, extrem de influentă până în jurul anului 1950, se repliază în raport cu situația faptică, obiectivă. Doctrina conservatoare contemporană dă prioritate instituțiilor politice și sociale tradiționale: ***regalitate, biserică, familie, moralitate***. Statul joacă în continuare un rol preeminent, fundamentat pe ierarhie și pe respectul datorat de cetățeni autorităților publice.

Sub aspect economic, conservatorismul este un susținător al statului capitalist pur, minimal și concurențial, ceea ce nu îl împiedică să critice economia capitalistă fundamentată pe doctrina politică liberală. Dar, doctrina conservatoare se raliază liberalismului, în privința politicilor economice mai ales după decăderea statului social, prezidențial, în anii '80 ai secolului trecut, cu intenția vădită, clară și neechivocă de a combate doctrina politică socialistă, manifestată sub forma "curentului" social-democrat. Mai corect spus,

este vorba de combaterea politicilor şi viziunilor economice, promovate de social-democraţie.

Alianţa conservatorismului cu liberalismul, în explicarea fenomenelor economice, sau mai corect ralierea conservatorismului la doctrina liberală sub aspectul menţionat mai sus, scoate în evidenţă lipsa de soluţii a doctrinei conservatoare în privinţa vieţii economice. Iată că, ”tradiţionalismul” nu este, prin natura sa, nici pe departe suficient pentru explicarea mecanismelor şi funcţiilor economice ale societăţii capitaliste contemporane. Derapajul, constând în imposibilitatea explicării fenomenelor economice, dintr-un punct de vedere propriu, apasă doctrina conservatoare, restrângându-i categoric influenţa.

Conservatorismul britanic are un aliat de nădejde, un ”frate geamăn” în republicanismul existent în S.U.A. Aceşti centri motori ai conservatorismului mondial – Partidul Conservator din Regatul Unit şi Partidul Republican din S.U.A. – încearcă revitalizarea acestei doctrine politice.

Tematica acestei aşa-zise revitalizări se fundamentează pe următoarele teze doctrinare: ***anti-universalism; non-progres; preeminenţa culturii asupra economicului***.

∗ Anti-universalismul – pune accent pe apartenenţa fiecărui individ la o cultură determinată. Cultura este percepută, nu ca ceva abstract, ci ca un set de valori moştenite din generaţie în generaţie, străbătând istoria. Aşa se explică liantul dintre trecut, prezent şi viitor, pe baza apartenenţei culturale, naţionale, a fiecărui individ, în parte.

Diferențierile de natură culturală, civilizațională, se opun universalizării umanității. Astfel, în concepția conservatoare universalitatea reprezintă o utopie, un ideal și nimic mai mult.

* Non-progresul – pornește de la ideea că umanitatea nu poate, în realitate, progresa. Progresul continuu al omenirii ar fi, în realitate, o iluzie. Modernizarea este receptată cu oarecare îndoială și reticență deoarece ea conduce, în mod nemijlocit, la pierderea tradiției.

Conștienți de rolul progresului, științei, tehnologiei, artei și culturii, oamenii vor abandona modul tradiționalist de viață în favoarea inovațiilor benefice. Aceasta este marea spaimă a conservatorismului, care ”se muncește” să demonstreze imposibilitatea unui proiect universalist, nici măcar la nivelul de concept. Universalismul ar afecta profund tradiționalismul și ar ridica conștiința umanității ceea ce ar putea determina conștientizarea imposibilității obiective, legice a perpetuării, la nesfârșit, a clasei aristrocratice și a ”ocupării” de către aceasta a unui segment important al puterii statale. Este și paradoxal pentru că, o clasă socială ce se pretinde ”elită a lumii” se fundamentează doctrinar pe concepții anacronice, retrograde, bazate pe așa-zisa imposibilitate de progresare a omenirii. A nega progresul și a clama trecutul prin virtuțile și calitățile sale, a încerca perpetuarea unei societăți trecute și în viitor, constituie mijloace de stagnare, chiar de regres.

Realitatea obiectivă a demonstrat cu prisosință că motorul, forța vitală a umanității constă în ***progres***:

social, economic, tehnologic, ştiinţific, cultural, educaţional, militar etc.

Impunând relaţii de producţie, legi şi obiceiuri desuete, anacronice aflate în contradicţie cu forţele de producţie, cu ştiinţa şi tehnologia, doctrina politică conservatoare exprimă clar, neechivoc interesul său pentru lipsa de progres a omenirii. Dar, indiferent de voinţa oamenilor, umanitatea va progresa lăsând la coşul istoriei concepţiile retrograde, antiumane, sectariste, fundamentate exclusiv pe perpetuarea intereselor unei clase sociale elitiste, aristocratice.

* Preeminenţa culturii asupra economicului – este o altă "teză de forţă" a conservatorismului contemporan.

Cultura, în concepţia conservatorilor, guvernează economicul şi determină politicul. Adevărată într-o oarecare măsură, mai ales în privinţa politicului, teza afirmată nu este scutită de critici.

Economia de piaţă nu ţine de cultură, nu îi este acesteia din urmă subordonată. Economia are propriile sale legi, reguli obiective care nu sunt "supuse" mediului cultural. Dimpotrivă economicul este determinat de material, de necesităţile vieţii concrete, de condiţiile materiale de existenţă a societăţii şi nu de spiritualitate, de cultură.

Într-adevăr, doctrinele şi ideologiile politice sunt puternic influenţate de cultură şi poate doctrinarii conservatori au considerat că economicul este "supus", determinat am spune noi, de cultură prin intermediul politicii.

Cultura care "este preeminentă" în raport cu economicul, cuprinde două filoane esenţiale: cel religios, clerical şi cel raţional sau iluminist.

Indiferent de componentele sale spiritualitatea, cultura, nu determină în mod direct fenomenele şi mecanismele economiei de piaţă.

Pe de altă parte, conservatorii apreciază că spiritualitatea, cultura, limitează autonomia cognitivă a individului. Cu alte cuvinte, tiparul cultural este determinativ pentru viitoarele acţiuni sau inacţiuni ale persoanei fizice. Aspectul este real dar numai cu privire la adaptarea de către individul educat, culturalizat, a unui comportament conform prescripţiilor sociale. Adică, acesta nu va adopta o conduită antisocială, infracţională.

Cu privire la celelalte activităţi umane – exceptând desigur pe cele antisociale – culturalizarea, educaţia nu are menirea limitării autonomice cognitive a subiectului. Dimpotrivă, cultura conferă individului capacitatea de a observa posibile alternative sociale, politice, economice în vederea realizării progresului social.

Teza conform căreia cultura limitează autonomia individului duce cu gândul la manipularea acestuia, manipularea săvârşită voit, intenţionat pentru a-i inocula valorile spirituale şi comportamentale ale conservatorismului.

În concluzie, după anii ’50 ai sec. al XX-lea doctrina conservatoare şi-a pierdut importanţa în peisajul doctrinar politic. Fieful clasic, tradiţional al conservatorismului este reprezentat de Marea Britaniei şi S.U.A., prin cele două mari partide: ***conservator*** şi ***republican***.

În esenţă, această doctrină politică apără interesele elitelor aristocratice, sfidând evoluţia

progresivă a Istoriei umanităţii. Ea nu va putea răspunde satisfăcător niciodată la întrebarea: ”Cine a confirmat şi pentru cine a fost confirmată ”***tradiţia***” ca marker al întregii societăţi conservatoare??”.

La această întrebare vom încerca noi să răspundem: ”tradiţia” a fost confirmată de aristrocraţie în scopul păstrării poziţiei elitiste şi privilegiate; ”tradiţia” a fost confirmată drept ”marker” al societăţii în scopul ocrotirii, şi pe viitor, a privilegiilor aristrocratice, în favoarea unor elitişti pentru care rangul nobiliar, deci formalitatea, este preeminent în raport cu valoarea personalităţii umane (care constituie fondul, substanţa).

Conservarea unei societăţi nobiliare, demult apuse şi condamnată istoriceşte, întreţine iluzia salvării privilegiilor în favoarea elitelor. Este desigur, doar o iluzie, deoarece progresul obiectiv al societăţilor umane va evidenţia, până la urmă, adevăratul caracter, retrograd, al doctrinei politice conservatoare.

Cap. V: Doctrina fascistă

În cuprinsul acestui capitol vom încerca să abordăm câteva probleme relative la: statul totalitar; doctrina marxistă; doctrina legionară; considerarea şi reconsiderarea nazismului şi legionarismului, în perioada contemporană, în ţara noastră.

I). Statul totalitar în concepţia doctrinei politice fasciste

Concepţia totalitară a statului este specifică doctrinelor fasciste. Practic, toate aceste doctrine îmbrăţişează, fără rezerve, această teză. Totalitarismul

semnifică absorbția de către stat a tuturor voințelor și atitudinilor membrilor societății. ***Nimic nu poate exista în afara statului*** – pare a fi ideea de forță a statului totalitar.

Libertatea individuală este tratată de aceste doctrine politice ca fiind cu un unic scop fundamental: slujirea statului totalitar fascist. Așa fiind, libertatea individului nu este privită ca o ”stare” faptică și juridică, totodată, prin care acesta își împlinește menirea, ci este tratată ca o libertate personală, într-adevăr, dar manifestată exclusiv prin stat. Concepția fascistă este în sensul acestei din urmă interpretări a libertății umane, care ar avea aptitudinea de a cataliza voința și de a acorda vigoare întregii națiuni. Scopul statului fascist totalitar era subordonarea totală și necondiționată a întregii societăți civile. Pentru fasciștii italieni, statul totalitar era, totodată, un stat militarist, capabil să mobilizeze întrega societate în scopurile expresioniste, cuceritoare.

Prin natura lor, doctrinele fasciste sunt antidemocratice, antiliberale și antisocialiste. Ele sunt deplin antipozitiviste și au ca scop subordonarea totală a statului și a societății civile, privită în ansamblul ei. Aceste doctrine promovează elitismul, iraționalismul și exacerbează cultul violenței (politice, de limbaj și chiar fizice).

O componentă a acestor doctrine politice o constituie ***rasismul***, privit atât sub aspect spiritualist cât și ca o crudă realitate obiectivă, manifestată în societate.

Șovinismul și ***antisemitismul*** au fost, de asemenea, proclamate ca idei de forță a doctrinelor politice fasciste.

Ideologia politică totalitară fascistă a cochetat cu ideea ”***revoluției” fasciste***. Deși a fost proclamată în timpul regimurilor fascisto-naziste, ”revoluția” fascistă este pusă sub semnul întrebării de către politologi. Într-adevăr, fascismul totalitar, cu toate derivatele sale, ***nu a avut, în realitate, nimic revoluționar***.

Pentru cititori este posibil ca această aserțiune să creeze imaginea unei ”alinieri” mecaniciste, automate, la gândirea politică majoritară contemporană.

Vom încerca să explicăm de ce în regimurile totalitare fasciste nu a avut loc nici o revoluție. În acest scop vom apela la principiile generale, fundamentatoare ale doctrinelor politice generale.

Fascismul este, prin natura sa, ***elitist***; originar această doctrină politică nu a fost ”de masă”. Ca atare, ca orice doctrină elitistă și fascismul dorește conservarea societății în conformitate cu opiniile, ideologiile și doctrinele fundamentatoare ale acestui curent politic. ***Fiind elitist și conservator***, fascismul este, în mod obiectiv, antirevoluționar. În aceste condiții, apreciem că a vorbi de o ”revoluție” fascistă este, fie o utopi, fie un mod subtil de determinare a realității obiective, a adevărului.

Că au existat și elemente de ”mișcări revoluționare” în fiecare dintre variantele fascismului este real, dar nu se poate vorbi de un veritabil ”proces revoluționar”, doctrinar fundamentat.

Așadar, statul totalitar, inclusiv statul totalitar fascist, sub variatele sale forme, nu a fost un stat revoluționar. Dimpotrivă, statul fascist totalitar a fost xenofob, rasist, antidemocratic, antisocialist, anticomunist și antisemit.

Statele totalitare fasciste au apărut pe fondul crizei (politice și economice) ce a pus stăpânire pe Europa, după Primul Război Mondial. Ele au reprezentat o reacție externă, violentă împotriva statului democratic și liberal, privit în abstracțiunea sa.

Statele totalitare fasciste au constituit, totodată, o reacție brutală, rapidă și extremă împotriva socialismului, a social-democrației și, mai ales, în raport cu comunismul.

Apropiate de misticism, statele fasciste totalitare s-au fundamentat pe teza totalitară dar s-au raportat și la alte ideologii și doctrine elective, diverse, în vederea dovedirii ”superiorității” acestui tip de stat.

II). Doctrina nazistă. Doctrina legionară. Naționalismul – element al doctrinei legionare

Apariția doctrinei național-socialiste în peisajul politic german, de la începutul sec. al XX-lea, s-a datorat, în principal, dorinței conservării unui stat german puternic și influent, dominant în relațiile internaționale, fapt greu de îndeplinit în condițiile capitulării acestui stat în noiembrie 1918. Înfrângerea Germaniei în Primul Război Mondial (Marele Război) a fost acceptată ca o veritabilă catastrofă, producând nemulțumire generală și o criză social-economică profundă. Dorința de reîmpărțire a lumii, alături de Marea Britanie și Franța, ca urmare a dezvoltării impetuoase a Germaniei după 1880, nu s-a putut realiza. Dimpotrivă, în anul 1918 se părea că această țară s-a prăbușit sub propria greutate a visului său de mărire.

Practic, la sfârșitul Primului Război Mondial, înfrângerea Germaniei ca exponentă a Puterilor Centrale și prăbușirea țarismului urmată de edificarea Rusiei

sovietice a schimbat ”fața” Europei, care se părea că urmează a se desprinde irevocabil de autocratismul conservator monarhic. Desigur, tabloul politico-geografic trebuie completat cu desființarea dublei monarhii Austro-Ungare, aliata Germaniei imperiale în Marele Război.

Potrivit Conferinței de Pace de la Paris din 1919-1920, definitivă în privința Germaniei în mai 1921, această țară trebuie să plătească cu titlul de reparații, despăgubiri de război suma de 20.000.000 mărci aur, în bunuri ce urmau a fi livrate Aliaților Puterilor învingătoare ale Antantei.

În ianuarie 1921 s-a stabilit suma totală a despăgubirilor la 226.000.000 mărci aur, ce urma a fi plătite, până în anul 1963, în 42 de unități (rate anuale).

A fost demilitarizată zona din stânga Rinului (zona renană) și a fost creată, pentru trei luni, o Republică a Renaniei independente, la sfârșitul anului 1923, sub presiunile Franței și ale Belgiei.

Tratatul de la Versailles, încheiat cu Germania a creat profundă nemulțumire în opinia publică germană. Semnarea și mai ales ratificarea tratatului, de către Germania învinsă, la 10 ianuarie 1920, a creat impresia unei ”puneri în genunchi” a Germaniei. Naționaliștii germani au solicitat imperativ o ”reabilitare morală” a acestui stat. Nu era acceptată teza responsabilității exclusive a Germaniei pentru declanșarea și desfășurarea războiului.

Reacție la încheierea tratatului de pace, naționalismul german capătă noi valențe. Se încearcă expansiunea comunismului în Germania sub influența Revoluției bolșevice rusești. Deși nu a avut câștig de

cauză tentativele de instaturare a comunismului în Germania au fost receptate drept principală cauză a înfrângerii din 1918. Armata nu a putut câștiga războiul datorită ”revoluțiilor” bolșevice, repetate, de pe teritoriul german.

Regimul național-socialist a apărut pe fondul acestor bulversări social-politice și economice din Germania, după 1918.

Experimentul bolșevic de preluare a puterii politice a înflăcărat ideea ”revoluției” fasciste. În Germania însă – spre deosebire de Italia – după eșecul puciului din 8 noiembrie 1923, Hitler a înțeles că unica modalitate de a accede la putere, este pe căile legale.

Partidul Național Socialist al Muncitorilor Germani a fost pregătit pentru preluarea totală, absolută a puterii de stat, pentru transformarea acestui partid într-un ***partid-stat***, și pentru edificarea viitoare a statului nazist totalitar.

Istoricii și politologii consideră, pe bună dreptate, că titulatura acestui partid a fost demagogică, vrând să demonstreze că în Germania ”experimentul” ce urma a se desfășura va fi opus ”experimentului” sovietic.

Partidul Național Socialist al Muncitorilor Germani milita pentru un socialism naționalist spre deosebire de internaționalismul socialist clamat de Rusia sovietică.

Socialismul național reprezenta un amestec doctrinar între naționalism și socialism, în care rolul preeminent revenea naționalismului. Fără îndoială, național-socialismul german, aflat la putere în 1933 și 1945 a compromis, iremediabil, naționalismul – ca idee

fundamentală a sec. al XIX-lea, care a determinat fondarea statelor naționale.

Hitler a venit la putere în Germania pe cale legală. Complicitatea dintre militari, agrarieni, monarhiști, industriași și bancheri a determinat ”uciderea” Republicii de la Weimar și instaurarea nazismului la putere. Capitaliștii germani, revarșarzi și conservatori, au decis sprijinirea lui Adolf Hitler: pentru asigurarea luptei împotriva bolșevismului care amenința, din interior, Germania; pentru o politică dură având ca scop relansarea economică, economia fiind haotică, distrusă, după Marele Război și pentru asigurarea liniștii și ordinii în interiorul statului.

Regimul totalitar național-socialist se fundamenta doctrinar pe noțiunea de ”rasă”. Rasa germană era considerată net superioară, fiind pură, ariană.

Voința charismatică a unui singur om – acesta fiind Conducătorul, Führer-ul – este plasată de național-socialism deasupra legii.

Nu există practic nici o constrângere a voinței lui Hitler, în tot statul german, după accederea acestuia la putere. Guvernarea național-socialistă nu se întemeia pe nici o Constituție, fiind practic o guvernare ”de facto”.

În Germania național-socialistă a fost adoptat, din inițiativa lui Adolf Hitler, un ”***Plan de patru ani***”, expus la data de 09 septembrie 1936, la Congresul anual al Partidului Național-Socialist, desfășurat la Nürenberg.

Planul avea ca scop producerea materiilor finite în Germania, în scopul evitării importurilor din străinătate.

În statul totalitar național-socialist justiția este subordonată partidului. Judecătorii erau executanții

dispoziţiilor partidului şi a statului nazist; rolul lor de păzitori ai legii nu mai era recunoscut, începând cu anul 1942.

Regimul naţional-socialist, în perioada cât s-a aflat la putere în Germania (1933-1945) a creat o ierarhie de partid şi de stat rigidă, materializată prin adularea chiar divinizarea superiorilor, a manifestat dispreţ total faţă de personalitatea umană, considerând omul – privit individual – ca fiind un ”instrument”; a creat şi a acceptat funcţionarea lagărelor de concentrare, modalitate certă de realizare a genocidului.

Statul totalitar naţional-socialist german reuşeşte să eradicheze şomajul, în anul 1938, datorită amplorii, fără precedent, a dezvoltării unui nou război mondial.

Pe planul politicii externe – cu largi ecouri şi puternice reverberaţii în politica internaţională a acelei perioade – se înscrie dilema Germaniei naţional-socialiste de a se alia cu ţările occidentale capitaliste democratice împotriva U.R.S.S. sau, dimpotrivă, de a se alia cu U.R.S.S. împotriva Occidentului.

Ca urmare a eşecului tratativelor anglo-franco-sovietice din primăvara anului 1939, la data de 23 august 1939 se încheie vestitul Pact de neagresiune, supranumit ”Hitler-Stalin”; ”Ribbentrop-Molotov”, cu anexa sa secretă, având ca scop delimitarea sferelor de influenţă între cele două state totalitare: nazist-hitlerist şi sovietic-stalinist. Ele au ”reuşit” să treacă peste ”diferenţierile” ideologice pentru a-şi delimita fiecare, sfera sa de influenţă pe continentul european.

*

* *

Acestea au fost doar câteva chestiuni preliminare, sintetic punctate, în vederea analizării doctrinei naziste.

A). Doctrina nazistă

Despre scopul doctrinei naziste materializat în hegemonia politică şi militară a Germaniei am discutat în paginile anterioare. Filonul doctrinei naziste, fundamentul acesteia se regăseşte în lucrarea scrisă de Adolf Hitler, în anul 1926, ”Mein Kampf” – ”Lupta mea”, structurată în două volume: vol.I – ”Lupta mea” şi vol.II – ”Mişcarea naţional-socialistă”. Cartea a fost scrisă în perioada de detenţie a lui Hitler, stabilită la 01 aprilie 1924 de către Tribunalul popular din München.

Doctrina expusă de Adolf Hitler este profund antisemită, anticomunistă, antisocialistă, xenofobă, întemeindu-se pe conceptul de ”rasă”. Ea se fundamentează pe mai vechi doctrine conservatoare, din dorinţa de a ”salva” Germania de la dezastrul înfrângerii, după Primul Război Mondial.

Pilonii fundamentali ai doctrinei expuse în lucrarea citată sunt: ***antisemitismul***, ***elitismul şi antidemocratismul*** şi ***lupta împotriva comunismului***.

* Antisemitismul – se fundamentează pe ”rasă”, concept biologic, utilizat în scop politic, propagandistic, pentru afirmarea superiorităţii ”rasei germane ariene”.

Pornind de la teoriile biologismului social, Adolf Hitler a determinat şi o ”rasă inferioară”, vinovată de toate ”păcatele” planetei. Această ”rasă” identificată cu poporul evreu, trebuie – în concepţia hitleristă – izolată şi exterminată.

Concepţia rasistă, promovată de A. Hitler în cartea sa, a devenit ulterior fundamentul ideologic al

Partidului Național Socialist și, după cucerirea puterii de stat, al statului totalitar național-socialist german.

Hitler propovăduia necesitatea răspândirii ideilor rasiste în societatea civilă, instrumentul fiind Partidul Național-Socialist al Muncitorilor Germani.

Concepția rasistă este o concepție imorală, profund neștiințifică, utilizată de extrema dreaptă în scopul ”clasificării” umanității. Doctrina nazistă considera că rasele umane sunt ierarhizate, în ”vârful piramidei” fiind rasa albă europeană dominată de arienii germani, cele mai ”pure” elemente ale acestei rase.

Sub aspect științific ”clasificarea” este ridicolă și, din acest motiv, aserțiunile doctrinare ale lui Hitler nu sunt susținute de argumente temeinice, fundamentate pe știință, logică și viață cotidiană. Pentru a suplini lipsa argumentelor, validate științific, Adolf Hitler a apelat la un limbaj ideologic, puternic emoțional. Aceste teze susținute de conducătorul mișcării național-socialiste trebuiau să pătrundă în conștiința maselor largi prin intermediul propagandei.

Hitler realizează o apologie a rasei, pentru că, spunea el, ”...în sânge stă forța sau slăbiciunea omului...”. menținerea purității rasei ar reprezenta condiția sine qua non a prezervării mentalului unitar și a unității de suflet a națiunii.

Ridicarea morală, intelectuală și politico-militară a națiunii germane era văzută în corelație directă cu rezolvarea problemei rasiale, obiectivată – în concepția lui Adolf Hitler – prin soluționarea ”chestiunii evreiești”. Antisemitismul era, în consecință, un efect al prezervării purității rasei germane ariene în fața ”pericolului” reprezentat de populațiile evreiești.

Puritatea rasială se putea obține, în concepția lui Hitler, prin îndepărtarea tuturor evreilor. Iar ”îndepărtarea” evreilor se putea realiza, potrivit acestei doctrine, inclusiv prin exterminare.

Mizând pe ura germanilor față de evrei Hitler prevedea prin această activitate criminală, profund inumană, dobândirea a două rezultate așa-zise favorabile: câștigarea simpatiei poporului pentru că lupți împotriva ”***dușmanului” său***, adică a evreilor și, totodată, asigurarea purității rasei germane prin izolarea și exterminarea evreilor, considerați de Hitler, ”otrăvitori internaționali” ai poporului german.

Istoria a demonstrat că această doctrină, ajunsă în postura de ”politică de stat”, prin cucerirea puterii politice de către național-socialiști, s-a aplicat în fapt, în realitatea obiectivă, cu consecințe catastrofale pentru întreaga umanitate.

Așa-zisa iudaizare a poporului german, ”păcatele” împotriva sângelui german și cele împotriva rasei germane ariene erau considerate de A. Hitler adevărate ”păcate mortale”. Aceasta deoarece, în concepția sa, ”păcatele” menționate anterior ar avea aptitudinea de a distruge rasa germană. Hitler preconiza, în lucrarea sa, utilizarea violenței, chiar și a omuciderilor, împotriva evreilor.

Proclamând ”superioritatea absolută” a arienilor în toate domeniile cunoașterii umane, Hitler îl caracterizează – antitetic, desigur – pe evreu ca fiind în totală opoziție cu arianul. Dacă arienii sunt rodici, inventivi, altruiști, creatori ai civilizației umanității, evreii ar fi respingători, cu atitudini și cu spiritualitate inferioară. Astfel este justificată de propaganda nazistă,

după preluarea puterii în stat, tendința de dominare asupra altor națiuni, prigonirea și exterminarea evreilor din Germania și din statele europene ocupate de armata germană în timpul celui de-al Doilea Război Mondial și ”necesitatea” spațiului vital pentru poporul german, popor ”superior, arian”.

Prigonirea și exterminarea evreilor era justificată și pe temeiul unor documente vechi, care relevau o conspirație a evreilor la nivel mondial, în scopul dominării politice și economice a Terrei. Este vorba despre lucrarea tipărită, prima dată, la începutul sec. al XX-lea, în Imperiul Țarist, cunoscută sub denumirea ”***Protocoalele înțelepților Sionului***”.

∗ Elitismul și antidemocratismul – implică așezarea întregii societăți germane pe principii elitiste.

Structurarea societății pe criterii axiologice, ordonate ierarhic, de la ”rău” la ”bun”, de la ”inferior” la ”superior”, de la ”slab” la ”tare”, de la ”neputincios, laș” la ”puternic, curajos, erou”, presupune impregnarea doctrinei național-socialiste cu ***spirit elitist***. În vârful piramidei ”elitei” se află ”eroul suprem”, Conducătorul, individ providențial menit să conducă statul și societatea.

Conducătorul suprem național-socialist era considerat un erou, un salvator al neamului său. El aveam un rol mesianic de îndeplinit. De la el în jos, pe scară ierarhică, toți ceilalți conducători naziști trebuia să-i fie subordonați și loiali, fără limite.

”Elita” se manifesta între popoare prin rasism ”elita” se manifesta și între indivizii aceluiași popor (german, arian) prin clasificare și ierarhizarea apriorică a acestora. Conducerea îi revenea doar celui mai capabil,

celui mai înzestrat. Elitismul nazist este o continuare, în alte coordonate, a elitismului conservator, aristocratic.

Firesc, nazismul fiind ***elitist*** este și ***antidemocratic***. Național-socialiștii s-au pronunțat răspicat împotriva democrației sursă a ”tuturor relelor”.

A. Hitler ”a justificat” în lucrarea sa teoretică necesitatea distrugerii democrației pe considerentul că principiile democratice slăbesc statul și-l duc în situația de a nu-și putea îndeplini funcțiile sale de bază: apărarea țării și asigurarea ordinii și liniștii publice.

Hitler și-a exprimat convigerea în viabilitatea statului rasist, totalitar, condus de un Conducător providențial și absolut. Cu alte cuvinte, ***principiul rasist*** se îmbină cu ***principiul personalității exemplare*** specific, desigur, Conducătorului suprem. Conducătorul german național-socialist este un lider total într-un stat rasist totalitar. Horărârile trebuie adoptate doar de Conducător, fără influența altor persoane fizice. În locul exercițiului democratic al ”puterii” specific statelor capitaliste democratice național-socialismul propune omniprezența Liderului, personalitatea acestuia fiind și unica garanție a politicii activ urmărite. Altfel spus, Conducătorul suprem scapă oricărui control din partea maselor populare așa-zisa ”personalitate” și ”charismă” a sa neputând constitui veritabile garanții asupra justeții politicii promovate. Deci, Hitler recunoaște că poporul dispune, în guvernarea național-socialistă (nazistă) de o garanție iluzorie, utopică, politica desfășurată de Liderul total fiind la discreția acestuia, la liberul său arbitru. Astfel, plăcerea, voluptatea, voluntarismul extrem al conducătorului suprem devin literă de lege, nefiind, sub nici o formă, supuse cenzurii.

Atât de tare a urât Adolf Hitler statul democratic încât a postulat că, după cucerirea puterii de stat, național-socialiștii nu trebuie să creeze imediat un stat rasist, ci mai întâi trebuie să distrugă statul evreiesc, adică statul democratic.

În opera sa fundamentală Adolf Hitler a postulat anumite teze relative la educație. Aceasta trebuia centrată pe dezvoltarea forței fizice, pregătind tânăra generație pentru un eventul război.

Sub aspect civic, indivizii erau clasificați în: cetățeni: supuși și străini. Germanii se năsteau supuși ai statului și deveneau cetățeni doar dacă corespundeau rasial, după naționalitate, după educație fizică și cognitivă, dacă au satisfăcut serviciul militar. Femeile deveneau din supuse ale statului, cetățeni numai dacă își câștigau singure existența sau dacă se căsătoreau.

* Lupta împotiva comunismului

Este fără echivoc faptul că inamicul principal al nazismului a fost stânga politică: socialismul, social-democrația și mai ales comunismul.

Comunismul a reprezentat pentru A. Hitler o forță, doctrinară și practică, politică, care trebuia distrusă prin orice mijloace. Ca melanjul său să fie perfect, socialismul, în general, și comunismul, în mod deosebit, au fost asociate cu evreimea. Comunismul a reprezentat în gândirea hitleristă un mod sinuos și pervers de dominare a evreimii de către evrei. El propune sub aspect practic o nazificare a Germaniei pentru ca acestă țară să nu cadă în tabăra comunismului.

Hitler a pus semn de egalitate între internaționalismul evreiesc și internaționalismul comunist.

Considerăm că viitorul cancelar german a rămas marcat de tentativa comuniștilor de a prelua puterea, creând soviete în Germania, între octombrie 1918 și noiembrie 1919. Și, culmea ironiei, revoluțiile comuniste germane au fost dejucate de social-democrații germani, cu ajutorul armatei. Cele două curente rivale ale socialismului – social-democrații și comuniștii – nu s-au înțeles, permițând, în mod direct, pe câțiva ani instalarea dușmanului lor comun, Hitler, la putere.

A. Hitler a teoretizat combaterea marxismului prin: utilizarea unor simboluri proprii comuniștilor (spre ex.: steagul roșu); atragerea proletarilor de partea național-socialiștilor; scoaterea clasei muncitoare din tabăra comunistă, internaționalistă și înregimentarea ei în cadrul naționalismului extrem, radical, propriu nazismului etc.

Teoria ”***spațiului vital***” deși nu se referea expres la lupta anticomunistă, în mod indirect, mediat, aceasta era avută în vedere. Asigurarea hranei pentru popor, în totalitate, de pe teritoriul național; realizarea unui ”raport optim” între numărul populației și teritoriul statului etc. reprezintă ”teme” ale doctrinei spațiului vital necesar poporului ”arian german”.

Hitler indică, cu claritate unde este acest spațiu necesar germanilor – ***în Răsărit***, adică în teritoriul URSS, dominat de ideologia marxist-comunistă.

B). Doctrina legionară. Naționalismul – element al doctrinei legionare

Imediat după Primul Război Mondial, în România, a apărut un curent politic radical, de dreapta,

chiar am putea spune de extremă dreapta, promovat de Liga Apărării Național Creștine (Liga Cuzistă) și de Mișcarea Legionară.

* Partidul Liga Apărării Național Creștine, care doctrinar a îmbrățișat teoria cuzistă, formulată de prof. A. C. Cuza a fost înființat în anul 1923. Influența acestei mișcări politice s-a resimțit în deosebi în zona Moldovei, fiind, mai curând, un partid politic (o mișcare politică) regională din România.

Valorile politice promovate de L.A.N.C. (prescurtarea denumirii partidului) au constat în: păstrarea purității naționalității și ”rasei” românești și păstrarea nealterată a purității sângelui românesc și, respectiv, promovarea antisemitismului ca doctrină politică. De unde apărea acest antisemitism românesc în doctrina prof. univ. A. C. Cuza?? Probabil, acesta provenea din specularea nemulțumirii a unei părți a populației românești față de activitățile economice speculative promovate de evrei. Doctrinar, antisemitismul cuzist se fundamenta pe diferențierea de ordin religios, dintre, creștinism și mozaismul iudaic. ”Culpa” istorică a evreilor pare a fi concretizată nu atât în uciderea lui Iisus Cristos cât în neaceptarea perceptelor religiose creștine de către evrei.

Doctrina cuzistă nu a fost extremistă, în sensul unui radicalism exacerbat, care să conducă la exterminarea fizică a evreilor, la un genocid antisemit. Dimpotrivă, ea propunea doar excluderea evreilor din sânul națiunii și asezarea lor pe un pământ liber (care să fi fost acesta??).

* Mișcarea legionară, a luat ființă, inițial, în anul 1927, prin separarea unui grup din L.A.N.C., în fruntea căruia se afla Corneliu Zelea Codreanu.

Nu importă aici istoria Mișcării Legionare. Fiind circumscrisă analizei doctrinei politice, în pagina de față ***trebuie*** să ne întrebăm dacă mișcarea legionară a fost doar un ”împrumut” doctrinar de la fascismul italian sau de la național-socialismul german sau dacă, dimpotrivă, această mișcare politică a fost de sorginte eminamente românească??

Este dificil, extrem de dificil de răspuns la o asemenea interogație!!!! Și totuși indrăznim să afirmăm că, deși influențele doctrinelor fasciste europene, Italiană și Germană, nu pot fi total ignorate, doctrina legionară este un produs al gândirii politice românești, în condițiile social-politice concrete, manifestate în țara noastra după Marele Război (Primul Război Mondial). Să încercăm să argumentăm poziția adoptată de noi.

În primul rând nu trebuie uitată rădăcina Mișcarii Legionare care se regăsește în L.A.N.C și implicit în doctrina prof. ieșean A. C. Cuza. Or doctrina cuzistă – din care doctrina legionară s-a desprins – este un produs intelectual eminamente românesc. Influențele, eventuale, ale doctrinelor fasciste asupra cuzinismului nu-i răpesc acestuia caracterul național, românesc, al acestei gândiri.

În al doilea rând, după cum vom vedea ulterior, doctrina legionară prezintă o serie de diferențieri ideologice, doctrinare, în raport cu fascismul italian și cu național-socialismul german. Rezultă, în mod logic, că doctrina Mișcării legionare nu constituie doar o ”imitație” a fascismului italian sau a nazismului geman.

Cum noi am analizat în cadrul pct. A) doctrina nazistă (național-socialistă germană) vom raporta doctrina legionară la doctrina totalitară național-socialistă pentru a constata că fundamente doctrinare nu coincid. Dimpotrivă, în doctrina nazistă, conform concepției lui A.Hitler, ***rasismul*** constituie elementul central, fundamental. În doctrina legionară, tot o doctrină naționalistă, fără dicuție, centrul fundamental "piatra unghiulară" este formată din ***doctrina religioasă creștină a Răsăritului, Ortodoxia românească***.

Observăm concret, faptic, că cele două doctrine – nazistă și legionară – se disting net chiar în privința elementelor centrale.

Astfel, nazismul, fundamentat pe "***rasă***", are punct central un concept material, biologic, organic iar legionarismul românesc, fundamentat ***pe religia creștin ortodoxă a românilor***, are ca element esențial o doctrină sistematică spirituală, care explică lumea, Universul, sistemul umanității și calea omului spre Mântuire, spre Salvare.

Nazismul doctrinar a fost materialist iar legionarismul românesc doctrinar a fost idealist, spriritualizat, religios.

Este diferența principală, "***de fond***", dintre cele două doctrine care determină, de plano, o separație netă categorică între ele.

Se mai pot da și alte exemple pentru dictingerea între doctrinele nazistă respectiv legionară dar considerăm ca "pe fond", în substanța lor cele două teorii fiind diferite numai importă celelalte distingeri accesorii, subsecvente!!!!

Deşi intim legate din punct de vedere politic, ca afinitate ideologică si ca mod de a explica şi de a impune o nouă concepţie, o altă ”ordine” în societate, cele două doctrine, cele două mişcări în definitiv, au avut, am putea spune, fonduri, substanţe deosebite datorită elementelor centrale pe care se fundamentau şi care erau atât de radical difreite.

Şi nazismul german dar şi legionarismul românesc doctrinar vorbind, au menţionat fără rezerve pericolul reprezentat de comunism şi de evrei dar soluţiile preconizate şi mijloacele utilizate în soluţionarea ”chestiunii evreieşti” au fost total diferite.

* Când vorbim de ***naţionalism ca şi elemnt al doctrinei legionare***, firesc nu ne raportăm la naţionalismul românesc privit în integralitatea sa şi, nici măcar la naţionalismul românesc al începutului de secol XX. Ne interesează doar naţionalismul receptat de doctrina Mişcării legionare, pentru ca, după acestă sumară analiză, să ne putem da seama de eventualele diferenţieri sau apropieri între naţionalismul component al doctrinei legionare şi, respectiv, naţionalismul parte componentă a doctrinei naţional-socialiste germane.

Care naţionalism a format conţinutul doctrinar al Mişcării legionare? Istoricii şi politologii români susţin ***că doar naţionalismul extremist românesc*** a intrat în conţinutul ideologiei şi doctrinei legionare. ***Un naţionalism extremist de dreapta*** cristalizat la începutul perioadei interbelice în ţara noastră şi structurat ”pe felul de a fi”, personalitatea românului, care îşi găseşte izvorul nesecat în trăsăturile ţăranului român, care au rezistat nealterate, de-a lungul veacurilor. Particularităţile spirituale româneşti au jucat un rol determinant în raport

cu trăsăturile etnice ale românilor, care particularizează ”rasa” română.

Naționalismul ”extremist” de dreapta românesc era puternic spiritualizat, sub aspect doctrinar, ***conservator***, deoarece idealiza lumea rurală, arhaică, istoria poporului român, tradițiile și obiceiurile românești. Societarea românească a anilor 1920-1930 era considerată decadentă pentru faptul că s-a îndepărtat, irevocabil, de societatea, de lumea arhaică românească. Civilizația occidentală, introdusă și la noi, industrializarea, urbanismul, antagonismele sociale nou create (în special dintre capitaliști și proletariat) erau privite, fie cu neîncredere, fie nu erau deloc înțelese. Lumea urbană apărea ca o ”aculturație” materială și spirituală, ca o ”grefă” nereușită, hidoasă în țara noastră.

Iată, cel mai clar, ***izvorul conservator***, sub aspect teoretic, al doctrinei legionare!!!! Exista și o altfel de țară, o Românie rurală, neînstrăinată, nealienată, pur autohtonă, păstrătoare a tradițiilor milenare în forme și substanțe nealterate. Această ”parte de țară”, rămasă ”curată”, constituia izvorul nesecat de spiritualitate al poporului român. Iar forma cea mai elaborată a spiritualității românești, păstrată parcă în afara timpului în mediul rural românesc, a fost considerată de doctrina legionară ca fiind religia creștin-ortodoxă, ortodoxia românească. În ea a regăsit această doctrină politică ”axul” centrul său fundamental, rațiunea sa de a exista, ca mod de explicare a realității sociale și a politicului. Cum am subliniat și anterior, fundamentul doctrinei legionare a fost spiritual, religios și nu material. Doctrina legionară considera că trăsăturile particulare, de specificitate ale poporului român sunt o consecință a

receptării, de milenii, a religiei creştine, în forma sa Răsăriteană, bizantină, Ortodoxă, adică drept credincioasă, reala cale spre adevăr, spre Mântuire.

Naţionalismul românesc ”extremist” descris succint anterior alcătuia acel ***corpus*** al doctrinei politice.

Sub aspect politic, practic, se cunosc destule exemple în care elemente ale Mişcării legionare s-au dedat la asasinate, jafuri, violuri, încălcând preceptele ortodoxiei. Aşa s-a procedat în perioada guvernării legionare cu ocazia Rebeliunii legionare, din ianuarie 1941. În privinţa atrocităţilor din zilele rebeliunii legionare sunt voci autorizate care afirmă implicarea comuniştilor în acele asasinate şi că, de fapt, sub Horia Sima, legiunea, în mare parte, s-ar fi comunizat.

Indiferent de subtilităţile istoricilor mai vechi sau mai noi, violenţa fizică impotriva persoanelor fizice a reprezentat, indubitabil, un mod de operare al Mişcării legionare.

Organizarea Mişcării legionare era una paramilitară, cu o disciplină de fier, copiind practic modelul trupelor de asalt naţional-socialiste germane, neavând mai nimic creştinesc şi pios în ea. Asasinatul politic a fost utilizat de mişcarea legionară, împotriva demnitarilor Regatului României, până la ajungerea la putere, la 06 septembrie 1940.

Motivarea că demnitarii asasinaţi se opuneau activităţii politice a mişcării (Mişcarea legionară, Garda de Fier) nu justifică, sub nici o formă asasinatele politice.

Pe lângă aspectul spiritual, precumpănitor în naţionalismul ”extremist” component al doctrinei legionare, s-a manifestat, cu o intensitate mai redusă, şi o

”latură” rasială, bazată pe trăsăturile etnice ale poporului român, care ar particulariza ”rasa” românească.

Această argumentație ”rasială” a naționalismului românesc și, în definitiv, a doctrinei legionare poate constitui o ”imitație” a teoriei rasiste, fundamentală pentru doctrina național-socialistă germană. Unii doctrinari legionari au văzut drept cauză a ”decăderii” poporului român, amestecarea sângelui românesc cu sânge străin: evreiesc dar și unguresc, turcesc, țigănesc etc. Au fost situații când doctrinarii legionari au afirmat, cu tărie, că există o așa-zisă ”conștiință de rasă” și că rasele omenești sunt diferențiate, unele fiind superioare, altele fiind inferioare.

Pe filieră conservatoare și acceptând teoria rasistă ideologii legionari au clamat așa-zisul glas al sângelui, în fața românilor se află ”denumirile” urmate deja de străbuni iar în sângele românilor se află ”memoria” strămoșilor noștri.

Înlănțuirea trecutului cu prezentul și proiectarea acestui trecut în viitor este o ”inovație” a conservatorilor, preluată de mișcarea legionară.

Ideile ”pure rasiste” ale ideologilor și doctrinarilor legionari ”trădează” influențele național-socialismului german.

Dar, preponderente au rămas fundamentele spirituale, religioase ale naționalismului ”extremist” și, în definitiv, ale Mișcării legionare.

Așa cum creștinii cred în salvarea sufletului lor de către Dumnezeu, legionarii afirmau salvarea Țării prin intermediul doctrinei lor. Rolul moralizator, de formator al valorilor morale pierdute sau degenerate revenea Bisericii Naționale Creștine Ortodoxe Române.

Era cultivat, ca un act de eroism, ”***sacrificiul suprem***”, moartea pentru țară, pentru națiunea română. Doctrina legionară a instituit un adevărat ”***cult al eroilor***”, a persoanelor care și-au dat viața pentru binele țării, pentru binele poporului român.

Ușurința cu care era promovat ”cultul eroilor”, al sacrificiului suprem pentru țară, își are, indiscutabil, izvorul în credința vieții de apoi, când sufletul pur, martir al neamului său, se contopește cu Dumnezeu.

Strâns legat de naționalism, privit ca element constitutiv al doctrinei legionare, este și ***chestiunea elitismului***, prezentă în toate doctrinele de sorginte fascistă. ***Elitismul*** – așa cum am mai afirmat – reprezintă tot ”***o urmă marker***” a doctrinelor politice conservatoare, care au lăsat ”autentice urme” în teoriile fasciste, inclusiv în doctrina politică legionară.

Elitismul avea rolul de a întreține naționalismul văzut ca parte componentă constitutivă majoră a doctrinei legionare. El trebuia să genereze o veritabilă ”***aristrocrație legionară***”, iarăși un simbol conservator – ***aristrocrația***. Iar scopul construirii elitei, a noii aristrocrații era reînodarea societății interbelice românești cu societatea medievală din cele trei Țări Românești!!!!

Reînvierea Evului Mediu românesc era țelul ”noii aristrocrații legionare” iar nu modernizarea țării, ridicarea economiei și industrializarea acesteia. Reîntoarcerea în trecut, glorificarea excesivă a istoriei Naționale, refuzul modernizării țării reprezintă ”markeri conservatori” care degradează oarecum doctrina politică legionară. Dorința reînvierii trecutului istoric, chiar dacă se pune doctrinar în discuție cu seriozitate și cu

sinceritate, nu poate – prin ea însăşi – să asigure dezvoltarea societăţii.

Lăsăm cititorului posibilitatea de a trage o concluzie relativ la diferenţierile sau, după caz, aproprierile între ***naţionalismul specific doctrinei legionare*** şi ***naţionalismul propriu doctrinei naţional-socialiste germane!!!!***

Noi credem că naţionalismul român şi naţionalismul german, componente ale celor două doctrine, sunt clar diferenţiate.

Naţionalismul german se raportează la material, la biologic, la ”rasa” umană, în timp ce naţionalismul românesc este puternic religios, spiritualizat, este idealist.

Ideile rasiste din naţionalismul şi din doctrina politică legionară sunt străine ”spiritului” românesc, fiind ”produse de import” din doctrina naţional-socialistă germană.

Doctrina politică legionară prezintă – pe lângă naţionalism – şi alte elemente constitutive (poate nu la fel de importante) respectiv: ***antisemitismul; concepţia politică despre stat şi despre menirea acestuia; proclamarea unui aşa-numit ”om nou”, tip uman specific, efect al aplicării în practica politică a doctrinei legionare***.

Vom proceda la analiza sintetică a elementelor constitutive, din doctrina politică legionară, anterior nominalizate.

* Antisemitismul – ca element constitutiv a doctrinei politice legionare a fost tratat, tangenţial, cu prilejul analizei naţionalismului. Spuneam, cu acea ocazie, că naţionalismul ”extremist” românesc,

component a doctrinei legionare, s-a fundamentat, preponderent, pe spiritualitate, argumentația ”rasială” constituind doar un element adjuvant, accesoriu, preluat ca o reală ”imitație” a teoriei rasiste din doctrina național-socialistă germană. Tocmai acest ”element rasial”, care nu caracterizează naționalismul românesc, formează așa-zisul element constitutiv, convențional intitulat ”antisemitism”.

Dar antisemitismul regăsit în doctrina legionară nu este doar unul ”rasial”, biologic. Dimpotrivă, fundamentul antisemitismului legionar pare a avea cauze extrarasiale. Astfel: politica democratică considerată deficitară, ineficientă; ideologiile și doctrina comunistă; presa scrisă deținută în mare parte, în perioada interbelică, de către patroni evrei; dominarea capitalismului evreiesc în economia reproductivă în detrimentul capitalului românesc sunt tot atâtea teme antisemite” cultivate de doctrina politică legionară, teme care așa cum ușor se poate constata, nu au legături directe cu tezele rasiste.

Ideologic s-a afirmat că întreaga societate românească interbelică era dominată de evrei. Politica, economia, finanțele, comerțul erau, în principal, în mâinile evreilor.

Cultura, se considera de către doctrina legionară, că ar fi fost în pericolul pierderii identității sale naționale, românești. ”Ocuparea” îndeletnicilor profitabile de către evrei ar fi determinat ura populației majoritare românești. Legionarii s-au pus în fruntea acestei atitudini moral-politice cu scopul ”salvării neamului românesc” de la distrugere. Desigur, doctrina legionară a invocat și ”argumente” de ordin rasial,

considerând evreul drept o ”stârpitură” care a provocat degenerarea ”rasei” românilor, percepută cel mai pregnant în mizeria politicienilor.

Practic, ideea ”rasială” se contopește cu teza lipsei de moralitate, a lipsei de respect și de credință față de țară manifestată de evreime.

În concepția legionară evreul, indiferent de locul unde trăiește, își conservă identitatea sa rasială, evreiască, care reprezintă aprioric un ”stigmat”, un atentat la teza românismului etnicist.

Pe doctrinarii legionari îi oripila, pur și simplu, ideea că evreimea a supraviețuit tuturor atrocităților comise asupra sa de Imperiul Roman și de statele creștine medievale europene. Se trăgea concluzia că evreimea, inclusiv cea românească, va renaște și va supraviețui indiferent de mijloacele propagandistice și cele efective, faptice, utilizate împotriva acestei populații.

Ideea că poporul evreu poate fi ultimul popor ce va dispărea din istoria umanității îi va cutremura profund pe doctrinarii politici legionari.

Interesantă este și ”construcția logică” utilizată pentru a se justifica ura împotriva evreilor.

Evreii sunt culpabili pentru faptul că celelalte popoare îi urăsc. Iar evreii din România, nefiind loiali Statului Român, constituie un real pericol la adresa existenței Regatului României. Deci, considerau legionarii, românii doresc o țară puternică, consolidată și prosperă dar evreii urmăresc distrugerea statului, a puterii națiunii române și a conștiinței naționale a poporului român.

* Concepția politică despre stat și despre menirea acestuia

Doctrina politică legionară a teoretizat ”chestiunea statului”, tratând-o cu un deosebit interes, în conformitate cu principiile doctrinare și ideologice ale tuturor ”doctrinelor fasciste”.

Temele abordate, în principiu, sunt antidemocratice, democrația fiind percepută de doctrina legionară drept ”răul politic” major pentru fiecare stat în parte. Vicierea constă, în tezele legionare, în reprezentarea poporului, ca urmare a mecanismului electoral, ceea ce determină alegerea celor mai populari dar nu și a celor mai capabili reprezentanți.

Democrația puterii etatice este culpabilă deoarece: ar distruge utilitatea națiunii, a poporului român, fracționându-l în partide politice antagonice și concurente; ar determina o lipsă de continuitate a proictelor politice majore deoarece, perzînd puterea în alegeri, un partid politic nu poate desăvârși programul său politic la nivel societar; oamenii politici nu pot servi interesele naționale deoarece sunt dependenți de voturile obținute; statul democratic ar fi incapabil de a-și manifesta autoritatea, deoarece funcțiile esențiale ale statului ar fi subordonate jocurilor politice de culise; statele capitaliste democratice ar fi în slujba intereselor marii finanțe mondiale, dominată de evrei; democrația a transformat pe evreii din Regatul român în cetățeni români etc.

Respingând categoric statul democratic doctrina legionară proclamă, totodată, și respingerea statului dictatorial.

Legionarii concepeau, la nivel teoretic, o simbioză între Conducător și popor. Liantul acestei simbioze îl constituia idealurile naționale, dorința de salvare a neamului românesc. Rolul mesianic al Conducătorului este apropiat rolului Conducătorului suprem teoretizat de doctrina național-socialistă germană.

Conducătorul nu trebuie ales, trebuie doar acceptat de popor, în temeiul calităților sale, cognitive și morale, excepționale. Fundamentul recunoașterii rolului ”providențial” al Conducătorului rezidă într-o înaltă conștiință națională. Conducătorul este ”purtătorul” stării de spirit a poporului; el reprezintă personificarea acestei stări de conștiință a națiunii.

Cu toate, că sub aspect teoretic, respingerea instaurării legionare în România, doctrinarii legionari au manifestat sentimente de susținere și de admirație în raport cu regimurile dictatoriale totalitare fasciste impuse de Mussolini în Italia și de Hitler în Germania. Teoreticienii legionari Nichifor Crainic, Emil Cioran, Mircea Eliade au postulat, la unison, eșecul democrației și triumful, în viitor, a dictaturii, ca mod de guvernare a statelor lumii. Concepția despre stat a lui Hitler și a lui Mussolini era menită – în opinia doctrinarilor anterior citați – să se generalizeze, dacă nu pe tot globul pământesc, cel puțin la nivelul întregului continent european. Pentru ei democrația era un fals, un regim artificial menit să destructureze natura umană și imuabilul principiu al ierarhiei sociale.

Păcatele ”mortale” ale democrației în viziunea teoreticienilor legionari amintiți sunt: educarea individului pentru a-și da votul în urma deliberării deci

pentru a avea simț critic politic, ceea ce determină nesubordonarea cetățeanului orbește către stat; ”chemarea” reprezentanților poporului la conducere, la comanda statului, deși nu au calitățile specifice conducătorilor întrucât înzestrați cu aptitudini pentru conducere sunt doar membrii elitei.

Pentru legionari statul dictatorial nu constituie doar un antagonism al statului democratic ci ***chiar un remediu***.

Deși nu este teoretizată expres dictatura, ”modul de desemnare” a Conducătorului poartă, neechivoc, o amprentă dictatorială, mascată de misticism. ”***Omul pe care l-au găsit masele***” – este Conducătorul, neeligibil dar acceptat prin credință. Religia, credința era menită ”să coboare” în politica profană pentru a desemna ”mistic” Conducătorul. Acesta devenea un erou al timpului său, un salvator, un ”semizeu”!!!!

Astfel de oameni providențiali erau: Mussolini, Hitler și evident ”Căpitanul” Mișcării legionare, Corneliu Zelea Codreanu.

* <u>Proclamarea unui așa-numit ”OM NOU”, tip uman specific, efect al aplicării în practica politică a doctrinei legionare</u>

Scopul final al doctrinei legionare era formarea ”omului nou”, un tip de român, purificat prin spiritualitate; dispus la jertfă prin puterea exemplului; identificat absolut cu valorile doctrinei legionare. ”Omul nou” era un erou ancorat în valorile Ortodoxiei pentru care salvarea, mântuirea neamului românesc reprezenta țelul său suprem.

Pentru a fi cu adevărat liber, eliberat, ”omul nou” trebuie să supună moartea, desigur sub aspect psihologic. Adică să nu se teamă de moarte. Ea să constituie doar o ”trecere” firească într-o altă dimensiune a celui care este încărcat cu o aură pozitivă de ”salvator al neamului său”.

Eliberarea de spaima morții determina, în concepția legionară, atingerea unei libertăți absolute. ”Omul nou” legionar trebuia să se identifice cu un binefăcător, absolut dezinteresat. Un fel de ”Sfânt” care, doar prin prezența sa impune respect și dăruiește bunătate și lumină. Acesta era în viziunea doctrinei legionare ”OMUL NOU”, născut, crescut și educat în spiritul legionarismului.

III). Considerarea și reconsiderarea nazismului și legionarismului, în perioada contemporană, în țara noastră

După evenimentele din decembrie 1989, care au condus la prăbușirea regimului socialist, în România au apărut diverse curente, cu orientare spre ”extrema” dreaptă, menite a revitaliza activitatea trecută a legionarismului. Alte curente au pus accent pe reabilitarea Mareșalului Ion Antonescu, deși această personalitate politică din Istoria românilor nu a activat niciodată într-un partid al extremei drepte și, cu excepția perioadei septembrie 1940 – ianuarie 1941 (așa-zisa dictatură militaro-fascistă sau antonesciano-legionară), nu a condus România în temeiul vreunei doctrine fasciste.

Reacția politologilor români de a-l prezenta pe Mareșalul Ion Antonescu ***drept un lider politic totalitar***,

criminal de război, este oarecum pripită, înscriindu-se în anumite ”canoane”, menite să dezvolte o literatură istorică și politologică negativistă și culpabilizatoare la adresa națiunii române.

În privința reconsiderării guvernării antonesciano-legionare și apoi a guvernării unice a Mareșalului Ion Antonescu au apărut studii de specialitate, cărți, articole, monografii, recenzii de pe poziții prolegionare și proantonesciene, în care – în esență – se afirmă următoarele: evreii sunt culpabili atât de aducerea comunismului, pe mapamond dar și în România, cât și de distrugerea acestuia; evreii sunt în spatele unei ”noi ordini politice mondiale”, în scopul creării unui general unic mondial; evreii sunt împotriva României; legionarii, cel puțin teoretic, au fost bine intenționați dar mișcarea lor a fost discreditată premeditat; Mareșalul Ion Antonescu a fost un erou al României, un patriot și un naționalist înflăcărat.

Au apărut teze noi relative la explicarea antisemitismului românesc prin atitudinea net ostilă, violentă adoptată de evrei în timpul evacuării Armatei Române din Basarabia, după ultimatumul sovietic din 26-28 iunie 1940.

Au fost publicate lucrări în care autorii români contemporani refuză, doctrinar, principiile Statului de Drept, ale democrației, făcându-se apologia extremei drepte occidentale contemporane. Au fost lansate teze relative la: situația incertă a țării noastre, aflată sub ”tirul” conspirațiilor masonice, de sorginte evreiască; la situația decadentă economică, politică și morală în care România a fost târâtă premeditat de marile puteri occidentale; la manifestarea opiniilor conform cărora

România se află sub robia Fondului Monetar Internațional (marea finanță evreiască mondială) și că nu există altă alternativă, altă ”scăpare” decât o alianță politică, economică și militară cu statele Comunității Statelor Independente (C.S.I.), în special cu Republica Federativă Rusă, cu țările arabe, cu India sau, nu în ultimul rând, cu Republica Populară Chineză. Această opinie ”trădează” o doză de neîncredere în principiile democratice promovate de statele capitaliste occidentale, îndeosebi de S.U.A., în perioada contemporană.

Tendința spre un regim politic autorita manifestată, cel puțin declarativ, de unii lideri politici români contemporani sau de unii oameni politici marcanți ai României constituie un subiect serios de discuție pentru politologi și un veritabil ”semnal de alarmă” în legătură cu gradul de maturitate a clasei politice românești în contemporaneitate.

Finalizând acest capitol am finalizat, totodată, și titlul II al cărții.

Totuși câteva probleme vom pune în discuție relativ la două ”momente” extrem de delicate privitoare la posibila congruență a acestora cu doctrina fascistă, inclusiv cu doctrina politică legionară.

* Chestiunea Mareșalului Ion Antonescu

Activitatea politică a Mareșalului Ion Antonescu, Conducătorul Statului Român între 06 septembrie 1940 și 23 august 1944, este bine cunoscută publicului din România.

Regimul politic instituit de mareșal după îndepărtarea de la Conducerea țării a Mișcării legionare,

considerăm că nu a fost un regim fascist ci doar o dictatură militară.

Astfel, prin Decretul-Regal pentru abrogarea Decretului-Regal nr. 3151 din 14 septembrie 1940 pentru crearea Statului Național Legionar din 15 februarie 1941, statul național legionar a fost desființat, orice acțiune politică, de orice natură, fiind interzisă.

Interzicerea ”de jure” a oricărui tip de activitate politică, începând cu data de 15 februarie 1941, demonstrează neechivoc faptul că regimul nou instituit era doar o dictatură militară, cu caracter provizoriu, fără nici un fel de conotație politică. Pentru perioada 15 februarie 1941 – 23 august 1944, regimul antonescian, deși dictatorial, nu poate fi asimilat fascismului. Dictatura militară din perioada menționată a fost total apolitică, țara fiind concentrată în scopul ducerii războiului antisovietic (22 iunie 1941 până la 23 august 1944).

Intenția noastră nu este aceea de a analiza perioada dictaturii antonesciene. Vrem însă să argumentăm în sensul imposibilității obiective de a caracteriza regimul militar antonescian, după înlăturarea Statului Național Legionar, ca fiind un regim fascist sau hitlerist.

În realitate, în perioada 15.02.1941 – 23.08.1944 ***regimul instituit în țara noastră a fost o dictatură apolitică și militară, având ca exponent hegemon personalitatea Mareșalului Ion Antonescu***.

* Chestiunea regimului politic socialist existent în România între anii 1968 – 1989

Istoricii şi analiştii politici români contemporani sunt de acord, în principiu, în a considera regimul politic socialist existent în republica Socialistă România, în perioada 1968 – 1989, ca fiind un ***regim naţional-comunist***.

Partidul Comunist Român reprezenta la acel moment forţa politică conducătoare a întregii societăţi româneşti, cel puţin "de jure". Scopul acestui partid era edificarea, în viitorul îndepărta, a societăţii comuniste în România. În perioada menţionată, 1968 – 1989, societatea din România era ***societate socialistă***, fapt confirmat juridic chiar în titulatura de atunci a statului – Republica Socialistă România.

Deci, poate ar fi fost mai corect ca regimul politic existent la noi în perioada precizată să fie denumit ***regim naţional-socialist***.

Nimeni nu îndrăzneşte să facă o astfel de afirmaţie, deoarece titulatura "***regim naţional-socialist***" aminteşte direct şi nemijlocit, de nazismul german. Cum să fie un regim nazist (naţional-socialist) într-o ţară socialistă din sfera de influenţă a U.R.S.S.?!?!

Chestiunea dacă ar fi fost exclusiv terminologică nu ar fi meritat consacrarea unor comentarii. Se pare că trăsăturile ***regimului naţional-socialist***, pardon, ***naţional-comunist din România*** anilor 1968 – 1989 se apropie, curios, de un regim fascist şi se îndepărtează de doctrina clasică marxist-leninistă, utilizată în U.R.S.S. şi în celelalte state socialiste.

În primul rând, ***valorile internaționaliste comuniste*** deși nu au fost formal repudiate au fost trecute pe un plan secundar, adiacent.

În locul lor, partidul a dat frâu liber naționalismului românesc, oglindit în istoria românilor, glorificând faptele de arme, vitejia, hărnicia și abnegația marilor noștri conducători.

Scopul era o anumită mistificare a rolului șefului partidului, mai apoi și al statului, crearea unui mesianism și a unei ”zone fantastice, de basm” în jurul conducătorului. Sacralizarea Conducătorului, punându-l între vechii noștri domnitori, reprezintă o întoarcere ***la un trecut idealizat***, fiind ***o teză doctrinară conservatoare***, însușită de toate doctrinele fasciste.

Conducătorul era menit să conducă iar partidul comunist și poporul român trebuiau să asculte. Se simte accentuat prezența tezei naziste și a celei legionare ”poporul își găsește conducătorul”.

A fost implantată, informal desigur, ***teza elitismului***, concretizată în nomenclatura de partid, acești ”mici conducători” fiind cu totul la discreția Conducătorului suprem, a ”Cârmaciului națiunii”. Teza elitismului, ***de sorginte conservatoare***, fundamentează doctrinele fasciste, indiferent de denumirea acestora: național-socialistă (nazistă), fascistă, legionară.

Legăturile cu celelalte state socialiste, deși consacrate doctrinar și practic, aveau la temelie ***principiului neamestecului în treburile interne a unui alt partid marxist și/sau a unui alt stat socialist***.

Prin clamarea acestui principiu regimul român devenea intangibil, transformându-se tot mai mult ***dintr-***

un regim politic socialist într-un ***regim politic național-socialist***.

Cultul personalității utilizat în mod deșănțat în epoca ceaușistă este propriu cultului conducătorului – erou din regimurile fasciste, național-socialiste.

Reacțiile sectariste ale organelor de partid și de stat din acea perioadă, tentativele de manipulare a opinei publice, renunțarea la utilizarea pe față a forței brute, toate se înscriu ca activități proprii și autorităților dintr-un regim politic național-socialist. Și în România acelor ani ”socialismul” sau mai corect ”național-socialismul” se construia privind către trecut, un trecut (antic, medieval) idealizat și cosmetizat. Doar istoria recentă, perioada burghezo-moșierească nu era, la început, idealizată dar trecând anii această ”interdicție” s-a estompat.

Tendința de reconsiderare a activității Mareșalului Ion Antonescu, chiar reabilitarea faptică a acestuia, receptarea gândirii politicienilor români capitaliști, publicarea după ani de vid, a lucrărilor acestora, stau mărturie despre repoziționarea doctrinară a conducătorilor, de la socialism revoluționar internaționalist (comunism) la național-socialism.

Exacerbarea laturii naționaliste a plăcut poporului care a văzut în ea o apropiere a comuniștilor de valorile naționale românești autentice. S-a căzut astfel într-o capcană deoarece în mod obiectiv, legic, socialismul marxist nu poate fi deloc naționalist. Naționalist era doar ”socialismul” lui Adolf Hitler.

Vrând să se desprindă de U.R.S.S., Nicolae Ceaușescu a jucat cartea naționalistă care, voit sau nevoit, l-a împins în brațele național-socialismului.

Anumite valori legionare au fost reînviate, sub alte forme desigur, dar având substanță identică.

De la prima glorificare publică a lui Ceaușescu s-a pus, probabil involuntar, piatra de temelie a ”național-socialismului” în Republica Socialistă România.

Este, desigur, doar o opinie cu caracter strict personal și după câte știm este o teză absolut originală.

Rămâne ca istoricii și politologii contemporani, români și străini, să critice această opinie, succint schițată în alineatele precedente.

Cap. VI: Chestiuni relative la tehnocrație. Rolul tehnocrației în politică

§1. Politizarea științei. Cauze și efecte;
§2. Scientizarea politicii. Necesitate sau capriciu??

§1. Politizarea științei. Cauze și efecte

Corelația, legătura dintre politică și știință, privită sub aspect general, comportă multiple sensuri. Astfel, politica însăși constituie obiect de studiu și de cercetare pentru știința politică, aceasta din urmă constituind o parte componentă, centrală, fundamentală, a științelor umane cu caracter social-politic. Legătura dintre politică, ca activitate practică de conducere a societății și a statului, și știință se manifestă în imprimarea unor scopuri determinate, propuse de politic, scopuri pe care știința trebuie sau ar trebui să le aibă în vedere.

Tehnic vorbind corelația sus-amintită constituie ***o realitate obiectivă*** și nu rezultatul unor speculații

intelectuale. Dovada o reprezintă unitatea și legătura dintre ***relațiile sociale*** (în care regăsim și relațiile, raporturile politice), pe de o parte, și ***forțele de producție***, în care știința (în special științele reale dar mai ales cele tehnice și aplicative) joacă un rol hotărâtor.

Concret, ***modelul de producție*** este liantul dintre politică și știință.

Relațiile de producție, privite ca relații sociale, sunt preponderent economice dar se află sub directul control al puterii etatice. Politica statului modelează și determină, în final, relațiile de producție.

Iată deci ***unitatea în dualitate*** manifestă sub forma corelației ***relații de producție – forțe de producție*** se obiectivează, se particularizează și sub forma ***corelației dintre politică și știință***.

Politica, având înrâurire directă și nemijlocită asupra relațiilor de producție (de producție propriu-zisă, de repartiție, de schimb) determină în mod mediat și forțele de producție (inclusiv știința), încercând fie să accelereze sau, după caz, să frâneze dezvoltarea lor.

Puterea politică și știința și tehnica se află într-o relație de complementaritate. Numai prin armonizarea dezvoltării științei și tehnicii cu dezvoltarea social-politică se pot percepe și cerceta obiectiv marile procese și fenomene care marchează evoluția societății.

Evoluția dezvoltării științei și tehnologiei propune și efectuarea unei așa-zise ***evaluări tehnologice***, ceea ce implică identificarea problemelor și analizarea metodelor cu ajutorul cărora se determină diferitele moduri potențiale de acțiune în vederea depășirii dificultăților. Evaluările tehnologice conferă politicienilor date și concluzii în baza cărora pot hotărî,

în cunoştinţă de cauză, asupra soluţiilor politice ce se vor adopta în domeniul economic. Logica reflexiei tehnologice este subtil determinată de interesele politice ale guvernanţilor. Dacă o inovaţie tehnologică poate fi privită numai sub aspect ştiinţifico-tehnic, procesul evoluţiei trebuie studiat prin prisma influenţelor social-politice şi a determinismului socio-politic.

În acest mod ştiinţa receptează principii şi metode proprii politicii iar scopul ştiinţei este, de cele mai multe ori, imprimat de politică.

Dezvoltarea tehnicii, adoptarea unor noi tehnologii nu este condiţionată exclusiv de determinismul ştiinţifico-tehnic. Determinismul social, şi în mod deosebit latura politică a acestuia, contribuie decisiv la dezvoltarea şi la evoluţia tehnologiei. Concret, un stat care prin politicile promovate, în mod activ, susţine economia, cercetarea tehnologico-ştiinţifică şi se preocupă de asigurarea condiţiilor pentru valorificarea practică a rezultatelor cercetării va avea o economie dezvoltată şi competitivă. Dimpotrivă, dacă politicile etatice converg spre pasivitate în domeniile amintite, atunci economia va fi slabă, dezorganizată şi haotică. Lipsită de aptitudinea competitivităţii economia acelui stat se va prăbuşi, pieţele fiind acaparate în folosul statelor puternice care au dezvoltat economii competitive.

Transformarea capitalismului liberal, de tip concurenţial în capitalism monopolist de stat trădează intenţia statului de a exercita dirijism economic şi de a jalona modul de dezvoltare economică. În acest mod putem presupune că ştiinţa, în special ştiinţa economică, şi tehnologiile ”suferă” un proces de politizare tot mai

accentuat. Politizarea ştiinţei economice, doctrinele economice cu caracter politic, economia politică vin în susţinerea opiniei politizării ştiinţelor economice dar şi a celor tehnice (într-o măsură mai redusă). Managementul economic, la nivelul statelor, a marilor companii transnaţionale devine un veritabil management economico-politic.

Interesul deosebit al politicului manifestat în scopul politizării ştiinţei (economice, în primul rând dar şi a celei tehnice) derivă din faptul că succesele activităţilor economice constituie principalul criteriu de apreciere a activităţii politice. Prosperitatea economică asigură armonie şi echilibru social şi conferă siguranţă şi stabilitate politicienilor. Aşa se explică faptul că economicul se află, întotdeauna, în prim planul preocupărilor clasei politice şi, în mod deosebit, a guvernanţilor.

În concluzie, procesul ”politizării” ştiinţei constituie un fenomen legic, obiectiv în orice societate. Accelerarea sa ţine de subiectivitate în sensul preocupării politicienilor de a imprima ştiinţei scopuri comune cu cele ale politicii promovate de către state.

*

* *

§2. Scientizarea politicii – necesitate sau capriciu??

Fenomenul contrar, opus al ”***politizării ştiinţei***” îl reprezintă ”***scientizarea politicii***”.

În primul rând, trebuie remarcat faptul că aspectele teoretice, doctrinare relative la politic au îmbrăcat forma ”științelor politice”.

Politica a devenit pe lângă ***arta*** de a guverna și ***știința*** de a guverna.

În al doilea rând, specificăm faptul că legătura dintre forțele de producție și relațiile de producție și implicit corelația dintre știință și politică se manifestă dual, atât de la politică spre știință cât și în sens contrar, de la știință spre politică.

Corelația privită de la știință spre politică ni se pare hotărâtoare tot așa cum, în principiu, forțele de producție sunt cele care în final determină relațiile de producție și, am putea spune determină în totalitatea lor relațiile sociale.

Dacă acceptăm ideea că economicul joacă rolul hotărâtor în evoluția socială este suficient să parcurgem mental evoluția orânduirilor sociale pentru a conștientiza impactul forțelor de producție (în care se include și știința) asupra relațiilor sociale în general (inclusiv relațiile de producție).

Generarea ideilor relative la o nouă organizare socială sub aspect politic a avut ca fundament dezvoltarea economică.

Multă vreme politicienii au respins, în mod deliberat, ”amestecul” științei în politică. Chiar și conceptele proprii științei politice și tentativele de explicare și de analiză a fenomenelor politice au fost ignorate de către politic. Până la jumătatea sec. al XIX-lea știința (inclusiv știință politică) și practica politică erau domenii total diferite, ”independente” și brutal separate!!!

Începând cu anul 1850, impetuoasa dezvoltare a științei, cu consecința sa palpabilă constând în rapida dezvoltare a tehnologiei, a determinat crearea ”punților de legătură” între știință și putere. Politicul a conștientizat faptul că dezvoltarea economico-științifică determină gândirea politicii în termeni economici și științifici. De succesul economic și tehnico-științific depindea într-o măsură tot mai accentuată stabilitatea și pespectiva politicului. În contemporaneitate, fundamentarea programelor politice și a deciziilor politice pe cuceririle științei reprezintă o realitate obiectivă. Conducerea politică a societății trebuie fundamentată pe știință ceea ce conduce la așa-zisa ”***raționalizare***” a politicii. Prin intermediul ei puterea politică acoperă sub aspect practic toate prioritățile și exigențele pe care le întâmpină.

Știința conducerii, denumită ”***management politic***”, încorporează cele mai noi rezultate ale cercetărilor în domeniu, care sunt preluate de către guvernanți în procesul conducerii politice. Conservarea în practica politică a rezultatelor științei este un efect al corelației organice între știință și politică.

Raționalizarea politicii a determinat ***scientizarea acesteia*** în sensul înlăturării arbitrariului din luarea deciziilor politice. Mai mult decât atât, a condus la debarasarea în măsură considerabilă de ideologiile politice incompatibile cu știința. Conceptele politice iraționale, mitice, cele care nu se încadrează în ”rațiunea” politicii au rămas ”desuete”, anacronice.

Forțele de producție și în mod deosebit știința, au determinat nu doar saltul de la o orânduire socială la altă orânduire socială dar și trecerea de la o etapă la alta, în

cadrul aceleiași orânduiri sociale. Spre exemplu: trecerea de la etapa capitalismului liberal de tip concurențial la etapa capitalismului monopolist de stat.

Ca efect al scientizării politicii ***pragmatismul*** a atins cote de nebănuit acum un secol!!! Dezvoltarea rapidă a tehnologiilor s-ar părea că a surprins politicul.

Creșterea amețitoare a circulației informației și a bunurilor, sporirea accentuată a rolului companiilor transnaționale au determinat globalizarea, în mare parte, a economiei.

Știința a impus politicului noi ”formule” pentru depășirea impasurilor: organizarea marilor ansambluri politico-economice cu caracter etatic; diminuarea rolului statelor pe arena internațională; creșterea rolului regiunilor; descentralizarea accentuată a statelor; abandonarea centralismului decizional; părăsirea ideilor naționaliste etc.

Scientizarea și raționalizarea politicii se constată în tendința evitării reiterării arbitrariului prin consacrarea Statului de Drept. ”Domnia legii” reprezintă cea mai înaltă expresie a scientizării politicului!!!

Supunerea guvernanților față de lege dă proba indubitabilă a influențelor hotărâtoare ale științei asupra politicii. Desigur, în acest caz influența se manifestă din partea Științelor Juridice și în special din partea Științelor Dreptului Public.

Scientizarea politicii s-a realizat prin receptarea științei politice, a științelor economice și a științelor juridice în practica guvernanților, a politicienilor, în general.

Teoriile sociologice, filosofice și etice accentuează caracterul științific al practicii politice, în măsura în care acestea sunt receptate.

Influența deosebită asupra politicii exercitată din partea științei a dat naștere la concepții politice tehnocrate. Acestea accentuiază asupra rolului științei în politică, mergând până la negarea rolului politicienilor!!!

Un "***regim politic tehnocratic***" presupune înlăturarea politicienilor de la conducerea statului. Accederea în funcțiile de conducere etatice trebuie realizată ***exclusiv pe bază de competență și de aptitudini.***

Politicienii nu trebuie să aibă acces la aceste funcții și demnități publice. Partidele politice ar fi desființate iar organizarea alegerilor ar rămâne fără obiect.

Guvernarea, într-un regim tehnocratic pur, administrează și decide fără nici o considerație politică, luând în calcul doar aspecte pur obiective și ghidându-se după metode strict științifice.

Excluzând orice considerație politică ***tehnocrația*** sau ***guvernarea tehnocrată*** raționalizează puternic întreaga viață socială. Acest tip de guvernare înlătură orice situații subiective, prezente în guvernările de tip politic: tradiții, voințe, dorințe, pasiuni etc.

Unica posibilitate de cuantificare a tehnocrației este reprezentată de efectele aplicării strategiei raționale atât față de mediul înconjurător cât și în relațiile sociale.

Principiile tehnocratice determină formarea unei noi concepții despre existență și despre lume. Eficiența și optimizarea continuă reprezintă, în esență, scopurile fundamentale ale tehnocrației. Societatea este analizată

din perspectivă economică şi tehnică, fenomenele sociale urmând a fi explicate doar din această perspectivă!!! Tehnocratismul tinde să ”şabloneze” societatea şi să reducă activitatea de conducere (social-politică – mai este oare?!?!) statală la factorii obiectivi economico-tehnici. În acest mod credem că ”doctrina” tehnocratică păcătuieşte grav şi irecuperabil!!!

Fără o viziune de ansamblu asupra societăţii (economică, tehnică, socială, politică, juridică, filosofică) nu se poate realiza înţelegerea fenomenelor complexe şi nici raporturile inter-umane.

În momentele de criză politică ”doctrina tehnocratică” s-a afirmat deşi aceasta dă o interpretare rigidă, ”mecanicistă” fenomenelor sociale cu caracter complex. Această ”doctrină” nu înţelege esenţa politicului şi greşeşte atunci când afirmă că procesul de conducere politico-statală poate fi redus la gradul de complexitate manifestat de soluţionarea unei chestiuni pur tehnice.

Viziunea reducţionistă asupra politicii rezultă şi din: respingerea democraţiei; respingerea interpretărilor politice; juridice, filosofice asupra realităţii sociale şi a fenomenelor sociale complexe; exacerbarea rolului ştiinţei, tehnologiei şi a economiei ceea ce conduce la instaurarea unei ”***dictaturi ştiinţifice***” etc.

”Doctrina tehnocratică” conferă experţilor, specialiştilor supercalificaţi, dreptul de iniţiativă în soluţionarea tuturor problemelor societăţii.

”Statul tehnocrat” devine, practic, instrumentul de înfăptuire a unei administrări fondată pe concepte ştiinţifice şi raţionale.

Omul într-un guvernământ tehnocratic devine ”un robot”, preocupat exclusiv de optimizare și de eficiență, dar lipsit de sentimente, de afecte și de stări voliționale manifestate în exterior, obiectivate.

În istorie se cunosc situații în care la cârma unor state au fost aduse guverne tehnocrate.

Aceasta s-a întâmplat fie în situații de criză politică majoră, fie în cazul instituirii unor dictaturi.

Atunci când prin voința partidelor politice sau doar a partidului/partidelor majoritare în parlament este adus la putere un guvern de tehnocrați (ai căror membrii nu sunt angajați politic întrucât nu au calitatea de membri de partid) nu se poate discuta despre instituirea unui ”***regim tehnocratic***”.

Aceasta deoarece guvernul este supus controlului parlamentului iar actele emise de guvern pot fi cenzurate de celelalte ”puteri” constituite în stat.

Nici în cazul dictaturilor fără coloratură politică nu există un ”guvernământ tehnocratic” sau chiar mai mult un ”regim tehnocratic”, atâta timp cât, deși mecanismele politice sunt întrerupte iar funcționarea partidelor politice este potențial interzisă, șeful statului – care personifică regimul dictatorial – reprezintă personajul central, scăpat oricărui control etatic.

În această ipoteză guvernul compus din tehnocrați nu va guverna și administra conform pricipiilor științifice ci după indicațiile șefului de stat – care personifică regimul, statul și legea.

În cazul regimurilor militare ele fiind în esență tot dictaturi (dictaturi militare) o eventuală formare a unui guvern din tehnocrați sau din militari și tehnocrați nu determină instituirea unui ”regim tehnocratic”. Pentru

considerentele expuse anterior, regimul și guvernul sunt, în această ipoteză, de dictatură militară.

Șeful regimului militar dictatorial (un general) personifică întreaga putere, membrii Guvernului, fie ei și tehnocrați, executând ordinele acestuia. Nu se poate discuta, în acest caz, despre conducerea societății prin metode și mijloace științifice!!!

În concluzie, remarcăm faptul că nu întotdeauna ***un guvern format din tehnocrați*** indică existența ***unui "regim tehnocratic".***

De cele mai multe ori guvernul format din tehnocrați constituie o emanație a legislativului, caz în care politicul nu este în nici un fel afectat. Uneori guvernul format din tehnocrați maschează instituirea unui regim politic dictatorial sau a unui regim politic de dictatură militară.

Precizăm că până în prezent nu a fost instaurat un "regim pur tehnocratic", ceea ce ne determină să afirmăm că acest ipotetic regim politic reprezintă o "utopie", o reacție de revoltă intelectuală împotriva arbitrariului și a abuzurilor politicienilor guvernanți.

*

* *

Prin postulatele sale relative la: optimizarea și eficiența consacrată în societate, la orice nivel; lipsa partidelor politice și a acțiunilor politice, "***regimul tehnocratic pur***" prezintă asemănări cu proiectatul "***regim comunist***", preconizat de Karl Marx.

Având în vedere natura umană cele două tipuri de regim apar ca fiind ”utopii”, cel puțin la momentul de față.

O potențială ***societate tehnocratică mondială*** concretizată în dispariția statelor, a partidelor, a politicii, condusă de marile companii transnaționale reprezintă un scenariu ”politic” grotesc, greu de digerat la nivel intelectual. Și totuși, dispărând politica și creându-se marile confederații mondiale care firesc tind spre federalizare se poate întrezări și acest scop ”nobil” consacrat și urmărit pentru ”înălțarea spirituală și materială” a omenirii.

Să lăsăm științei ceea ce este a științei și să lăsăm politicii ceea ce-i aparține de drept!!!

Relațiile sociale, natura și firea umană nu pot fi încadrate în tipare, mijloace și metode pur științifice!!!

Cap. VII: Neofascismul în Europa Occidentală. ”Noua dreaptă” – pilon al principiului fundamental relativ la inegalitatea oamenilor.

Evoluția ideologică a partidelor social-democrate și a celor socialiste în Europa, după cel de-al Doilea Război Mondial

§1. Neofascismul în Europa Occidentală;

§2.”Noua dreaptă” – pilon al principiului fundamental relativ la inegalitatea oamenilor;

§3. Evoluția ideologică a partidelor social-democrate și a celor socialiste în Europa, după cel de-al Doilea Război Mondial.

§1. Neofascismul în Europa Occidentală

În condițiile înfrângerii Germaniei naziste, în anul 1945, marile puteri învingătoare au ajuns la concluzia necesității denazificării statului german. În realitate, Statele Unite, Marea Britanie, U.R.S.S., la care s-a alăturat și Franța, s-au preocupat consecvent de administrarea zonelor de ocupație și de viitoarea organizare politică a statului german. Așa se face că în zonele americano-anglo-franceze ocupate și puse sub administrarea statelor învingătoare occidentale a fost încurajată colaborarea demnitarilor și a ofițerilor din structurile Reich-ului și a armatei germane cu autoritățile de ocupație.

Reabilitarea faptică a unor persoane fizice potențate din vechiul regim național-socialist s-a făcut, aproape pe neobservate, din dorința stăvilirii hegemoniei socialismului sovietic care amenința Europa Occidentală. Unificarea zonelor de ocupație anglo-franco-americană și constituirea Republicii Federale Germania, în anul 1949, a fost expresia luptei dusă pe un front mai puțin vizibil împotriva comunismului.

În zona de ocupație sovietică care va constituii, în octombrie 1949, fundamentul viitoarei Republici Democrate Germane autoritățile de ocupație nu s-au preocupat în mod serios de denazificare. Practic liderii naziști locali au fost puși în slujba noului regim socialist internaționalist, de inspirație sovietică, fără a exista o

opțiune credibilă pentru ei, avându-se în vedere trecutul lor politic. Reticența față de autoritățile sovietice le-ar fi pus în orice moment viața în primejdie.

În aceste condiții, sumar enunțate anterior, în partea occidentală a Germaniei, și în general în toată Europa Occidentală, s-au creat premisele pentru reînceperea, în coordonate și cu mijloace mai subtile, a propagandei național-socialiste.

Foștii combatanți, nostalgicii naziști, adepții politicilor național-socialiste s-au regrupat alcătuind mișcări și partide politice de inspirație nazistă. Ceea ce este interesant de remarcat este faptul că aceste mișcări politice au căpătat și caractere revendicative, revendicând recunoașterea doctrinei lor și dreptul de a o expune publicului, maselor de alegători.

Tolerarea unor astfel de mișcări ”protejate” de ”umbrela” drepturilor și libertăților cetățenești, consacrate de Legea fundamentală a R.F.G., s-a realizat din dorința atragerii tuturor forțelor politice, inclusiv a celor obscure, în frontul anticomunist.

Ideologia îmbrățișată de mișcările și de grupările politice naziste (rebotezate neonaziste) și fundamentată pe vechea ideologie fascistă, național-socialistă: lupta împotriva bolșevismului; rasismului; elitismului; dispreț față de masele populare și ignorarea rolului acestora etc.

Activitatea antidemocratică și quasi-teroristă a acestor mișcări politice a fost tolerată, și în acest mod încurajată, pe fondul declanșării luptei anticomuniste. Naziștii au fost practic ”recuperați” datorită faptului că ei constituiau cei mai redutabili inamici ai comunismului.

Declanșarea așa-zisului ”război” dintre S.U.A. și U.R.S.S. a constituit condiția-prilej, ocazia pentru

reabilitarea forțelor de extremă dreapta, de sorginte național-socialistă. Actele de violență îndreptate împotriva militanților și a oamenilor politici stângiști (socialiști și comuniști) au accelerat organizarea grupărilor fasciste și naziste în toată Europa Occidentală și, în mod deosebit, în R.F. Germania și în Italia. Colaborarea noilor state burghezo-democratice cu neofasciștii și cu neonaziștii a stârnit un val de derută în rândul opiniei publice europene, determinând accentuarea crizei politice și a dezechilibrului economic, ceea ce a condus la inflație și șomaj. Drept consecință, o parte din persoanele fizice cu venituri modeste și care au suportat din plin criza politico-economică s-au îndreptat spre neofascism și spre neonazism.

Legăturile dintre aparatul militar și organizațiile neofasciste din Italia, înscrierea unor generali și amirali în partidele de extremă dreapta după ieșirea din rândul cadrelor active ale forțelor armate, strânsele legături întreținute de Partidul Democrat Creștin italian cu dreapta neofascistă a determinat o reținere accentuată a autorităților etatice în privința controlului activităților mișcărilor de extremă dreapta.

Neofascismul a fost continuu alimentat de puternicele crize și tensiuni politice din interiorul statelor occidentale, dublate de teama exacerbată față de pericolul comunist, reprezentat și personificat de Uniunea republicilor Socialiste Sovietice. În acest sens remarcăm faptul că la alegerile din anul 1969, organizate în Republica Federală Germania, partidul neonazist a obținut 4,3% din voturi.

Tulburările sociale provocate de neonaziști, recrudescența terorismului extremei drepte în R.F.G., în

perioada 1960-1980, denunţarea ordinii democratice instituită în Republica Federală în temeiul Legii fundamentale au determinat oamenii politici de stânga să ia atitudine. Astfel preşedintele P.S.D. din R.F.G., Willy Brandt, preciza într-o scrisoare adresată cancelarului federal Helmut Schmidt la data de 18.08.1977, că autorităţile locale se axează pe potenţialul pericol concretizat de extremismul de stânga, minimalizând pericolele de origine neonazistă.

Toleranţa autorităţilor Republicii Federale se manifesta din plin în privinţa extremei drepte, cu toate că aceasta utiliza drept ”arsenal” ideologic conceptele doctrinare şi ideologice ale naţional-socialismului din perioada 1933-1945.

Mişcările neonaziste au încercat să justifice războiul declanşat de Germania naţional-socialistă împotriva U.R.S.S.. Astfel au fost acreditate următoarele teze: necesitatea războiului pentru apărarea Germaniei; caracterul salvator al războiului, privit ca luptă împotriva bolşevismului; ocuparea statelor capitaliste occidentale tocmai pentru salvarea acestora de comunismul care le ameninţa; realizarea coaliţiei antinaziste fiind considerată ca o ”trădare” a intereselor Occidentului de către S.U.A. şi de către Marea Britanie etc.

A fost acreditată ideea potrivit căreia înfrângerea armatei germane în al Doilea Război Mondial s-a datorat concentrării actului de comandă la marele cartier general al führerului şi nu în mâna comandanţilor de pe front. Partidul Naţional-Democrat (naţional-socialist, neonazist) din fosta R.F.G. menţiona teza responsabilităţii personale a lui Adolf Hitler pentru înfrângerea Germaniei.

Neonaziștii s-au declarat urmașii socialismului înființat în anii 1880 de către Otto von Bismarck. Doctrina lor fundamentală se bazează pe reacția populară împotriva luptei de clasă.

Teoriile și concepțiile neonaziste au fost distribuite către publicul larg vest-german, în anii 1950-1980 sub forma ”europenismului”, concretizat în formarea unui singur stat federal care să înlocuiască statele naționale europene. Crearea unei comunități europene constituia, în opinia neonaziștilor, un proces obiectiv, legic, necesar pentru soluționarea problemelor culturale și lingvistice din Europa.

Unificarea europeană, sub forma unui stat federal, ar fi fost necesară, considerau neonaziștii, în vederea evitării pericolului comunist din Europa de Est și, în mod deosebit, din fosta U.R.S.S.

§2. ”Noua dreaptă” – pilon al pricipiului fundamental relativ la inegalitatea oamenilor

Ideologia promovată de ”noua dreaptă” a avut ca finalitate revigorarea dreptei pe scena politică.

Sesizând dificultățile întâmpinate de Dreapta politică după cel de-al Doilea Război Mondial, o serie de intelectuali s-au grupat în jurul ideii restabilirii forțelor de dreapta și de centru-dreapta, utilizând metode și mijloace de natură diversă.

Pe lângă politică, ca instrument de propagare a teoriilor ”noii drepte”, a fost larg utilizată și dimensiunea cultural-educativă.

Scopul ”noi drepte”, țelul ei suprem, era reabilitarea politicii de dreapta în scopul menținerii

binomului politic fundamental. Sesizând amploarea politică a Stângii adepții ”noii drepte” au conștientizat necesitatea edificării unor noi doctrine și a modificării vechilor postulate care să susțină principiul inegalității umane, în vederea contracarării colectivismului promovat de doctrinele stângiste.

Mișcările studențești franceze din anul 1968 au constituit ”laboratorul” ideilor promovate de ”noua dreaptă”, cu toate că doctrina propriu-zisă a fost închegată și structurată cu mult mai târziu.

Lucrând asiduu pe plan cultural ”noua dreaptă” a concluzionat, sub aspect doctrinar, necesitatea reîntoarcerii statelor și popoarelor europene la modele de dezvoltare originare, îndepărtând pentru totdeauna modelele străine, șablonate, preluate ca efect a fenomenului de aculturație.

Reîntoarcerea la permanențele istorice, la surse, prin valorificarea celor 4000 de ani de civilizație europeană reamintește umanității, cetățenilor, trăsăturile europene absolut specifice, calea spre evoluție fiind – în această concepție – regăsită în rădăcinile civilizației în Istoria europeană.

Modelul de dezvoltare european prefigurat de ”noua dreaptă” trebuie să pună în evidență capacitatea europenilor de a asigura: ***suveranitatea, apărarea*** și ***producția.*** Astfel, societatea capitalistă contemporană se redresează, evitând excesele.

Fiecărei funcții anterior menționate îi corespunde valori și capacități diferențiate, astfel: înțelepciunea și viziunea pentru suveranitate; curajul și hotărârea pentru apărare; inițiativa și temperamentul pentru funcția productivă. Mai pe scurt, permanența statului capitalist

contemporan ar fi asigurată în concepţia ”noii drepte” de: înţelepciunea preotului, eroismul războinicului şi munca producătorului.

”Modelul celor trei funcţii” ar constitui, în această opinie, garanţia coexistenţei valorilor în societate, determinând dezvoltarea autentică a tuturor tipurilor de personalitate umană. Este uşor de remarcat incidenţa doctrinelor conservatoare mai ales că apelarea la trecutul european nu se face ”în bloc”, ci selectiv, fiind alese momentele politice ale Antichităţii greco-romane. Perioada medievală este, în mod deliberat, trecută sub tăcere deşi face parte integrantă din Istoria europeană!!!

Inegalitatea dintre oameni priviţi ca membri ai societăţii apare în viziunea ”noii drepte” ca o consecinţă a diversităţii lumii.

Un cunoscut doctrinar Louis Pauwels aduce drept argument în sprijinul teoriilor inegalitariste promovate activ de ”noua dreaptă” concepţie potrivit căreia ”în comportamentul fiinţelor, înnăscutul, adică ceea ce primeşte fiecare din cockteilul genetic, este mult mai important decât experienţa dobândită, adică efectul mediului şi al societăţii”!!! este temeiul nu doar a inegalităţii dar şi a noului rasism promovat în Europa Occidentală, după anii 1950 şi care uneori prezent în zilele noastre.

”Noua dreaptă” nu a lucrat cu arme ”pur politice”, deoarece ea nu a dorit, în anii ’70 şi ’80 ai secolului al XX-lea, învingerea unui rival pe scena politică!!! Ea a urmărit activ schimbarea mentalităţii egalitare dominantă cu o mentalitate inegalitară, rămasă continuu în minoritate. Contracararea Stângii nu s-a

făcut în scop pur ideologic, în vederea cuceririi puterii politice ci pentru a demonstra că nu există o temă ”tabu” pentru Dreapta politică, așa încât orice subiect trebuie și poate fi abordat dintr-o dublă pespectivă: de stânga sau de dreapta.

Pentru ”noua dreaptă” răul social este reprezentat de ***doctrina egalitară***, care constituie dușmanul ei de moarte. Rezultă în mod logic, faptul că ***doctrinele inegalitare*** reprezintă chintesența ”noi drepte”, punctul ei forte.

Ca și în conservatorism, de unde de altfel își trage seva, ”noua dreaptă” este favorabilă ***elitismului***. Accentul nu este pus pe inteligență ci pe caracter: virtute, dreptate, loialitate etc. ”Elitele caracterului” sunt tocmai elitele aristocratice. Deci, aristocrația reprezintă elita în concepția ”noii drepte”!!! Societatea, umanitatea ar avea nevoie de ”elitele caracterului”, de aristocrație, în mod legic, obiectiv deoarece și în lumea animală există elite, adică lideri. Cum animalele posedă ”liderii lor” și oamenii trebuie să accepte elitele, ***adică să accepte aristocrația!!!*** Practic, în societate, a fi antielitist echivalează cu a fi antiaristocratic!!!

Monarhia ar fi forma firească, naturală de guvernare deoarece exprimă esența sentimentului aristocratic. Așa postulează ”noua dreaptă” fundamentându-se pe teoriile și concepțiile conservatoare!!!

*

* *

Concepțiile doctrinare ale ”noi drepte” au în vedere restaurarea ierarhiilor de mult apuse. Aspectul așa-zis cultural are menirea influențării mentalului colectiv pentru acceptarea acestei stări de lucruri. După ce ”noile” atitudini morale, în sensul acceptării aristrocrației, au fost formate (Doamne ferește!!!) etapa a doua se concretiza în impunerea în practica politică a principiilor aristrocratice, fondate pe elitism. Toate acestea în scopul însușirii bunurilor producătorilor de către ”elita aristrocratică”.

”Noua dreaptă” operează cu concepte care prin ele însele arată scopul doctrinei: castă, conducători înnăscuți, ierarhii sociale. Aceste concepte reprezintă, de altfel, esența principiului aristrocratic.

Inegalitatea oamenilor este fundamentul ideologic al ”noi drepte”. Fundamentată pe așa-zisul ”drept la diferență”, inegalitatea trădează ”cultul forței” și ignorarea drepturilor și a libertăților democratice.

”Noua dreaptă” dorește restaurarea unei mentalități inegalitare pentru ca, la un moment dat determinat, să fie creată, sub aspect practic, o ordine socială nonegalitară.

Considerăm că asemenea doctrine sunt contrare dezvoltării societății spre civilizație și progres. Ele aparțin Istoriei umanității, și ar fi trebuit să fie, de multă vreme, ”aruncate” la ”lada de gunoi” a doctrinelor politice.

§3. Evoluția ideologică a partidelor social-democrate și a celor socialiste în Europa, după cel de-al Doilea Război Mondial

Evoluția ideologiei adoptate de partidele socialiste și social-democrate din Europa Vestică, în perioada 1950-1990, prezintă o importanță deosebită pentru înțelegerea modului în care socialiștii propriu-ziși, adică reformiștii, au utilizat diversele curente doctrinare în vederea fundamentării concepțiilor politice și a programelor politice oferite votanților. De asemenea, studierea evoluției ideologice a socialismului vest-european scoate în evidență compatibilitatea doctrinei și ideologiei socialiste cu statul capitalist și cu mecanismele economice ale pieței capitaliste.

În mod intenționat nu ne raportăm la evoluția doctrinară a partidelor comuniste vest-europene întrucât ideologia acestora, în perioada de referință, a fost mai omogenă, fiind apropiată teoriei marxiste.

La social-democrați și la socialiști situația pare a fi mai complicată, căile urmate în anii '50 – '80 ai sec. al XX-lea, fiind mult mai diversificate iar justificările ideologice și interpretările doctrinare au fost mai nuanțate.

*

* *

Evoluția politică a socialiștilor reformiști în Europa postbelică au fost marcate două evenimente: tentativa partidelor burgheze de a justifica continua adaptare și transformare a statului capitalist în așa fel

încât să corespundă, într-un mod cât mai larg, nevoilor şi aspiraţiilor propriilor săi cetăţeni şi existenţa ”modelului” socialist materializat în statele socialiste est-europene (U.R.S.S. şi celelalte ţări satelite acesteia), unde guvernarea era realizată de pe poziţii centralizate, dictatoriale aproape, de către socialiştii revoluţionari (comunişti).

În aceste condiţii socialiştii reformişti şi-au conservat individualitatea delimitându-se net de comunişti, inclusiv de partidele comuniste din Europa Vestică.

În legătură cu modalitatea de raportare a partidelor social-democrate şi socialiste la societatea şi la statul capitalist trebuie menţionat faptul că, în principiu, acestea au adoptat teza posibilităţii edificării socialismului exclusiv pe calea reformelor, în mod gradat, în statele vest-europene.

Această concepţie îşi avea izvorul în curentele ”de dreapta” manifestate în rândul socialiştilor europeni occidentali.

Partide de masă, muncitoreşti, adepte ale edificării orânduirii socialiste prin reformarea societăţii, partidele social-democrate şi socialiste, au adoptat o poziţie de acceptare a sistemului politic capitalist, îndepărtându-se, după anul 1950, de retorica marxistă. Ele au susţinut necesitatea unei căi deosebite, distincte numită ”a treia cale” de impunere a principiilor socialiste, o cale absolut deosebită faţă de socialismul revoluţionar comunist de inspiraţie marxist-leninistă, edificat în Europa de Est, sub oblăduirea U.R.S.S..

Aşa se explică eforturile susţinute depuse în vederea includerii producătorilor, a clasei muncitoare, în

mecanismul social-politic al statelor occidentale europene, în așa fel încât antagonismul dintre capitaliști și proletari să fie cât mai dificil de perceput și de înțeles. În perioada 1958-1962 mai multe partide de stânga din Europa Occidentală au adoptat poziții conciliante față de sistemul economic și social-politic capitalist: Partidul Socialist din Austria (1958); Partidul Social-Democrat din Confederația Elvețiană (1959); Partidul Social-Democrat din Republica Federativă a Germaniei (1959); Partidul Muncii din Regatul Țărilor de Jos (Olanda) – 1959; Partidul Social-Democrat din Regatul Suediei (1960) și Partidul Socialist din Republica Franceză (1962).

Vom încerca să analizăm, pe cât este posibil, tendințele partidelor stângiste după primul Congres al Internaționalei Socialiste, din anul 1951 de la Frankfurt pe Main, unde a fost adoptată declarația ”***Cu privire la scopurile și sarcinile socialismului democratic***”, care marchează, în opinia noastră, îndepărtarea socialismului european de doctrina marxistă.

Astfel, toate aceste partide au afirmat necesitatea multitudinii de concepții relative la socialism, ceea ce evident a determinat respingerea unicității interpretării doar din perspectiva clasei muncitoare. A fost respinsă ideea privilegierii ideologiei și a intereselor unei singure clase sociale, respectiv a proletarilor. Caracterul de ”clasă” a partidelor stângiste se diluiază considerabil, ele devenind practic partide ”***populare***”, caracterul de masă al partidelor devenind preeminent. Partidele stângiste se autodefinesc ca fiind la origine muncitorești dar transformate în partide ale întregii națiuni!!! Așa, de exemplu a fost cazul P.S.D. din R.F.G. care în anul 1959

prin programul de la Bad Godesberg s-a autointitulat ”partid al poporului”.

În concepția Partidului Socialist Austriac era necesar ca partidele socialiste să fie transformate din partide de clasă în partide de masă, care să cuprindă majoritatea poporului. Partidul devine factor organizator politic pentru toți oamenii muncii, recunoscându-se totuși că în fundamentul său partidul este al muncitorilor salariați (1958).

Așadar, dilema a constat la vremea respectivă în acceptarea caracterelor de ”partid muncitoresc de clasă” și totodată de ”partid național”.

Aceasta înseamnă că ***antagonismul dintre burghezie și proletariat*** ar fi depășit deoarece structura socială nu este reducționistă fiind, prin natura sa, deosebit de complexă.

Partidele stângiste din Europa Vestică a anilor 1950-1970 au înțeles, în mare parte, că scopurile fundamentale ale lor nu se pot reduce la antagonismul claselor sociale ”fundamentale” ca în marxism. Ele trebuie să fie partide ”deasupra claselor sociale” adresându-se întregii națiuni. Această opinie lasă loc speculației în sensul că partidele stângiste se puteau adresa chiar și capitaliștilor. În realitate credem că a existat o imensă temere provocată de dezvoltarea impetuoasă a tehnicii care, în final, ar fi putut conduce la dispariția ”clasei muncitoare”.

Solidaritatea socială a înlocuit ***ideea exclusivismului muncitoresc***. Grupurile sociale constituiau, în opinia social-democraților și a socialiștilor europeni, fundamentul modern al partidelor. Chiar și cele mai tradiționaliste partide stângiste

(Partidul Socialist Italian; Partidul Socialist Francez) au abandonat în definirea lor orice referire la ”clasa muncitoare”. De altfel, scopul central al stângiștilor europeni, în perioada respectivă, era realizarea acelei construcții politico-etatice, tradițional denumită ***stat providențial sau paternal***.

Aceste mutații esențiale în ideologia stângismului vest-european petrecute după anii ’50 – ’60 ai secolului trecut probează puternicele transformări suferite de capitalism, materializate, în principal, prin instituirea quasi-totală a capitalismului monopolist de stat, consacrarea efectivă și garantarea drepturilor și a libertăților fundamentale cetățenești etc., ceea ce micșora, dacă nu chiar anula, relația fundamentală antagonică dintre clasa capitaliștilor și clasa muncitoare. Așa-numita ”Revoluție tehnico-științifică – R.T.S. a paralizat” ideologia socialistă ani întregi deoarece exista temerea pierderii membrilor și a simpatizanților, proveniți prioritar dintre proletari.

Așa trebuie privită tentativa socialiștilor reformiști vest-europeni de a se ”elibera” de doctrina marxistă.

Mai mult decât atât, experiența politică a statelor est-europene, socialiste, a constituit pentru stânga occidentală, și bineînțeles mai ales pentru socialiștii reformiști, o situație practică de luat în considerație în sensul că în acest mod nu ar trebui procedat!!!

Renunțarea la caracterul de clasă în scopul atragerii și a burgheziei mici în partidele stângiste reformiste este o teză demnă de luat în considerare. Dar, trebuie să remarcăm faptul că organele conducătoare ale acestor partide erau în exclusivitate compuse din

intelectuali, proveniți fie dintre intelectualii liber-profesioniști, fie dintre intelectualii ingineri.

Ca atare, renunțarea la caracterul de clasă și la considerarea acestor forțe politice ca fiind reprezentantele muncitorimii are la bază criterii și orientări subiective, de dreapta. ***"Elitismul" conducătorilor*** partidelor socialiste și social-democrate din Europa Vestică a determinat, în opinia noastră, înlăturarea referirilor directe la caracterul de clasă, muncitoresc al acestora!!! Fiind societăți capitaliste dezvoltate cele din Vestul european, partidele stângiste reformiste s-au simțit oarecum "jenate" ***de originea lor pur muncitorească***, pe care au dorit, la un moment dat, să o treacă sub tăcere.

*

* *

Așa se face că în perioada supusă analizei partidele social-democrate și cele socialiste vest-europene au trăit "în simbioză cu capitalismul", după cum recunoștea chiar secretarul general al P.S. – D. din Suedia, Olaf Palme. Ele au încercat din răsputeri să "îmbunătățească" și să "transforme" societățile capitaliste pentru a asigura celor ce muncesc, producătorilor, adică clasei muncitoare privită în ansamblul ei, un loc cât mai favorabil în cadrul sistemelor social-politico-economice capitalieste.

Sporadic, doar unele formațiuni politice au afirmat reconsiderându-și pozițiile, adeziunea lor în raport cu strategia ruperii de sistemul politic capitalist. Dar și atunci aceste concepții au fost proclamate formal,

având un caracter teoretic. Este cazul P.S. Francez, a P.S. Italian, a P.S. Belgian în anii ’70 ai secolului trecut. Celelalte mari partide stângiste vest-europene: P.S.-D. din R.F.G., P.S. din Austria, P. Laburist din Marea Britanie etc. au continuat să adopte poziţii reformiste, fără a pune în discuţie sistemul politic capitalist.

Forţele politice stângiste vest-europene au avut convingerea că, sub impactul aşa-zisei Revoluţii tehnico-ştiinţifice, capitalismul devenit anacronic va sucomba urmând a fi înlocuit de socialism în mod paşnic.

Înlăturarea capitalismului – idee de bază a întregii mişcări socialiste – este înlocuită cu teza şovăielnică şi dubitabilă a ”transformării” capitalismului, de bună voie şi doar pe cale paşnică, reformistă în socialism.

Reformele vizate de stânga vest-europeană se refereau în principal la: soluţionarea chestiunilor economice în favoarea lucrătorilor, la redistribuirea echitabilă a venitului naţional în favoarea persoanelor aflate în stare de nevoie etc., în scopul aplanării conflictelor sociale sau, am spune noi, a conflictelor de ”clasă”.

Îmbunătăţirea soartei oamenilor muncii şi ameliorarea vieţii cetăţenilor, în general, trebuia realizată progresiv, etapă cu etapă, respectându-se ”jocul” politic parlamentar, fără convulsii sociale şi fără revoluţie.

În acest scop statul capitalist a fost proclamat ca fiind ”Stat de Drept social, providenţial, paternal”, el fiind ”arbitrul” scenei politice între clasele sociale, între guvernanţi şi guvernaţi.

În aceste condiţii social-democraţii şi socialiştii europeni au concluzionat în favoarea tezei ieşirii statului

de sub control asupra structurilor etatice în mâinile societății civile. Ca atare, producătorii de bunuri materiale, clasa proletară, nu ar mai fi fost interesată decât de menținerea ”democrației politice”, care poate asigura tuturor cetățenilor stabilitate economică și afirmare socială.

Partidele social-democrate și socialiste vest-europene au considerat că este suficientă lupta politică pentru cucerirea puterii etatice, conform regulilor democratice, excluzând calea revoluționară, ideologie proprie partidelor comuniste. Acest aspect a condus, în mod obiectiv, la dezideologizarea stângii deoarece aceasta era exclusiv preocupată, fie de menținerea la guvernare, fie de accederea la guvernare. Chestiunile relative la doctrina socialistă erau tratate pur formal părându-se că partidele stângiste occidentale europene deveniseră partide de cadre, partide tehnocrate!!!

Ajungerea la putere ***se transformase din mijloc în scop*** iar ***scopul veridic*** fusese trecut pe un plan secundar fiind chiar ocultat.

Partidele burgheze câștigaseră o bătălie extrem de importantă: neutralizarea mesajului socialist și tehnocratizarea partidelor stângiste reformatoare. Lovitura de grație fusese deja dată. Fără mesajul și programul specific social-democrației și socialiștii erau doar niște ”marionete”, fiind ”prizonieri” în sistemul politic capitalist!!!

Intelectualizarea exagerată a partidelor de stânga, a social-democraților și a socialiștilor, a favorizat – constituind condiția-prilej – tehnocratizarea și pierderea identității socialiste. Practic, aripa reformatoare a socialismului fusese scoasă din luptă. Mai rămânea

aplicarea loviturilor de grație comuniștilor, socialiștilor revoluționari. Ceea ce s-a și întâmplat peste puțin timp (10-15 ani) în ”lagărul țărilor socialiste”!!!

*

* *

Respingând marxist-leninismul dar și varianta originară a marxismului, stânga reformatoare europeană, adică social-democrația și socialismul din vestul Europei s-a concentrat asupra modelelor și metodelor tehnocrate, neutre, lipsite de mesaj politic clar și categoric conturat.

Sub aspect doctrinar, deci și ideologic, golul resimțit trebuia umplut cu o nouă teorie căreia i s-a dat denumirea de ”***socialism democratic***”.

Expresia ”***socialism democratic***” se vroia a include toate valorile și scopurile urmărite de partidele socialiste și social-democrate vest-europene.

Dar se pune întrebarea legitimă: ce s-a înțeles, la vremea respectivă, prin noțiunea de ”***socialism democratic***”??

În primul rând, noua doctrină a ”***socialismului democratic***” era menită să distanțeze partidele stângiste reformiste vest-europene în raport cu tezele marxismului și să constituie fundamentul unei noi ordini social-economice, care să conducă la transformarea treptată și gradată a sistemului capitalist într-un sistem socialist.

Se punea accentul nu pe socializarea principalelor mijloace de producție, centralizare și planificare economică sau autogestiunea și autoadministrarea producătorilor de valori și de bunuri

materiale; accentul cădea asupra chestiunilor instituirii democrației libere, sociale și multilaterale.

”Socialismul democratic” se pronunță pentru o congruență a principiilor economice capitaliste cu principiile economice socialiste; planificarea alături de concurență reprezentând ”cheia de boltă” a întregului edificiu doctrinar și, bineînțeles, ideologic.

Ca atare, ”***socialismul democratic***” are ca scop ajustarea neajunsurilor economiei și societății capitaliste; el nu își propune clar și explicit lupta pentru impunerea economiei și a societății socialiste.

Acest model doctrinar, oarecum eclectic, alambicat, împacă capitalismul cu socialismul, obligându-le să coexiste. Desigur, ne referim la coexistența principiilor celor două sisteme antagonice.

Chiar și noțiunea de ”***socialism democratic***” a fost diferit înțeleasă de la un partid la alt partid politic.

Astfel, în țările germanice și în statele scandinave distanțarea față de marxism era quasi-totală, în timp ce în Europa de Sud noțiunea desemna un ansamblu de valori apropiat teoriei marxiste (P.S. Francez, P.S. Italian, P.S.M. Spaniol). În statele din sudul continetului ideea ***despărțirii de capitalism*** și a ***depășirii capitalismului*** era menținută deși metodele difereau net în raport cu concepția marxist-leninistă.

”***Socialismul democratic***” constituia temelia Statului de Drept providențial, social și încorpora valori fundamentale noneconomice, de factură moral-politică: libertatea; egalitatea; solidaritatea socială; justiția; echitatea și democrația. Toate se suprapuneau pe structura etatică a Statului de Drept privit nu doar sub aspect formal ci mai ales din punct de vedere substanțial.

Socialismul era conceput ca un socialism al libertății; a unirii și a solidarității frățești între oameni.

Valorile anterior menționate au fost absolutizate fiind rupte de contextul condițiilor de existență materială și socială care determină, în ultimă instanță, existența relațiilor de producție de tip capitalist. Aceste valori au dobândit un caracter eminamente moral fiind rupte de mediul social datorită faptului că stânga vest-europeană a receptat principii burgheze, capitaliste.

Astfel, ***punând libertatea umană deasupra egalității*** social-democrația și socialismul vest-european din anii '70 – '80 ai sec. al XX-lea a alunecat spre ***Dreapta***, propovăduind, practic, ***doctrine inegalitare!!!!*** Ori, aceste teorii sunt proprii partidelor politice de la dreapta eșicherului politic.

Schimbarea caracterului proprietății private adică schimbarea formei de proprietate și socializarea mijloacelor de producție nu au constituit principalele opțiuni ale socialiștilor și social-democraților vest-europeni. Astfel, "exproprierea expropriatorilor" idee forte a doctrinei marxiste a fost fie marginalizată, fie contestată. La baza negării principiului "exproprierii expropriatorilor" a stat ideea distincției între proprietatea capitalistă și administrarea efectivă a proprietății private capitaliste. Dacă proprietatea aparține pe mai departe capitaliștilor, administrarea acesteia se realizează de către persoane fizice specializate – ***manageri***.

Această distincție făcea inoperant principiul marxist anterior menționat. Aceasta, desigur, în concepția social-democraților și a socialiștilor din statele europene capitaliste apusene.

Naționalizarea mijloacelor de producție era privită cu circumspecție întrucât încălca principiul libertății!!! Așa fiind, libertatea era în concepția socialiștilor și a social-democraților preeminentă în raport cu ***egalitatea socială***. Este markerul devierii socialismului spre dreapta. El a devenit practic mai apropiat Dreptei decât comunismului!!!

Convingerea noastră este clară: socialismul a servit statelor capitaliste apusene în mod voit și conștient, "trădând" scopul său suprem, rațiunea sa de a exista materializată în edificarea socialismului pe calea reformelor.

Așa se explică de ce sectorul de stat din Regatul Suediei reprezenta în anii '80 ai secolului trecut doar 5% din producția anuală, deși socialiștii dețineau puterea de 44 de ani!!!

Melanjul acesta dintre socialiști și statul capitalist a fost mai sinuos în statele din sudul Europei. Partidele Socialiste Italian și Francez continuau să accentuieze teza transformării marii proprietăți capitaliste în proprietate publică de interese fie național, fie local.

De altfel, socialiștii nu își puteau pune în aplicare programele politice dacă nu dispuneau de un sector de stat, public, puternic. O guvernare socialistă în condițiile în care totalitatea sau majoritatea mijloacelor de producție sunt în mâinile capitaliștilor este o utopie!!!

Sub aspect economic socialiștii s-au preocupat de distribuirea cât mai echitabilă a plusvalorii. Repartiția acesteia și modalitatea de conducere a companiilor au fost în centrul atenției acestor partide.

În legătură cu transformarea relațiilor de producție capitaliste în relații de producție socialiste și

relativ la transformarea lentă, gradată a sistemului de proprietate privată socialiştii occidentali au fost ambigui deoarece au considerat că această ”transformare” trebuie precedată de instituirea unei veritabile ”democraţii economice”.

La nivelul companiilor a fost lansată teza necesităţii coparticipării muncitorilor la luarea deciziilor şi au fost postulate drepturile cu caracter social-economic.

În anii ’80 ai secolului trecut ”***socialismul democratic***” prefigura o societate şi un sistem economic particularizat atât în raport cu societatea şi economia capitalistă cât şi faţă de societatea şi economia statelor socialiste marxiste est-europene.

*

* *

Prin însăşi natura şi ideologia sa, prin doctrina pe care o dezvoltă, socialismul reformist se află situat între partidele de dreapta şi de centru-dreapta, pe de o parte, şi partidele comuniste, pe de altă parte.

Analiza succintă a traseului ideologic parcurs de partidele social-democrate şi cele socialiste din vestul Europei, în perioada 1950-1990, confirmă pe deplin poziţionarea socialimului şi a social-democraţiei la stânga liberalismului dar şi la dreapta comunismului.

Desfăşurarea activităţii politice propriu-zise, practice, în ţările europene vestice, state dezvoltate fundamentate pe relaţii sociale capitaliste, au determinat partidele stângiste reformatoare să se adapteze continuu pe eşicherul politic, atât în ceea ce priveşte activitatea

parlamentară cât şi în privinţa doctrinei şi a ideologiei specifică. Acomodarea partidelor socialiste şi social-democrate cu sistemele politice capitaliste în care îşi desfăşurau activitate cu caracter politic a determinat – într-o măsură mai accentuată sau mai redusă – plierea doctrinei şi alinierea ideologiei corespunzătoare la imperativele democraţiei politice şi la principiul fundamental juridic – constituţional al Statului de Drept.

Teza ”confiscării” treptate a structurilor statelor capitaliste în vederea edificării proiectatei societăţi socialiste a fost în mare parte abandonată socialiştii menţinându-se cu rolul de echilibru politic, încercând să frâneze potenţialele excese ale structurilor economice capitaliste.

Căutând un model de dezvoltare social-politică original a fost ”inventat” ***socialismul democratic*** opus atât socialismului comunist de sorginte marxist-leninistă, cât şi ideologiei fundamentată pe doctrina liberal-capitalistă sau, după caz, conservatoare.

Intrând în ”jocurile” politice, reglate în baza democraţiei politice existentă în statele capitaliste occidentale europene, partidele social-democrate şi cele socialiste au căutat să obţină condiţii mai bune de trai pentru producătorii de bunuri materiale. Pragmatismul lor a generat îndepărtarea faţă de idealul edificării socialismului deşi au existat în perioada analizată şi contacte strânse între socialişti şi comunişti. În acest sens se pronunţa, în anul 1972, şi Biroul Internaţionalei Socialiste, lăsând libertatea de opţiune în favoarea partidelor socialiste/social-democrate.

Astfel trebuie remarcată alianţa dintre Partidul Comunist Francez şi Partidul Socialist Francez în

temeiul Programului comun de guvernământ în perioada 1972-1977, cât și alianța acestor partide din turul doi al alegerilor prezidențiale, din luna mai 1981, fapt ce a condus la câștigarea demnității de Președinte al Republicii Franceze de către François Mitterrand, candidat socialist.

În iunie 1981 coaliția dintre socialiștii și comuniștii francezi a câștigat și alegerile legislative, fiind format un guvern de coaliție a forțelor de stânga, fundamentat pe alianța socialiștilor cu comuniștii.

În principiu socialiștii au refuzat colaborarea cu partidele comuniste tocmai în scopul delimitării clare și nete în raport cu acestea din urmă. Așa cum am mai precizat ruperea mișcării muncitorești internaționale, concretizată și la nivelul statelor, ruperea socialismului originar, tradițional a adus mari prejudicii mișcării socialiste privite în ansamblul ei. Totodată cele două mari curente socialiste respectiv: ***socialismul reformist sau propriu-zis*** și ***socialismul revoluționar sau comunismul*** au ”jucat”, fiecare în parte, roluri extrem de importante în evoluția practicii și a doctrinei politice.

După anul 1990, odată cu implozia lagărului statelor socialiste și a prăbușirii uneia dintre cele două superputeri planetare, reală ”regină” a planetei sub aspect politic, respectiv Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice, partidele social-democrate și socialiste au pierdut mult din prestanța conferită de guvernarea comunistă în statele socialiste.

A început, în anul 1990, o redefinire a doctrinei socialiste nu doar în vestul Europei, dar și în estul continentului, în statele foste socialiste, în care vreme de

45 de ani (în U.R.S.S. de peste 70 de ani) marxism-leninismul a constituit unicul model politic.

În aceste state, în principiu, marxist-leninismul a fost abandonat în favoarea socialismului reformist și a social-democrației.

În concluzie, bătrâna Europă a fost dominată timp de 45 de ani de socialism revoluționar (partea centrală și estică) și de liberalism aflat la concurență cu social-democrația și cu socialismul reformist, iar uneori de conservatorism (partea vestică).

Titlul III: Sisteme constituţionale contemporane. Statele Unite ale Americii şi Republica Federativă Rusă (inclusiv fosta U.R.S.S.)

* Justificarea materiei analizate în prezentul titlul. Aspecte preliminare

În cadrul acestei lucrări, la titlul I: "Ştiinţa politică", cap. I: "Sistemul politic" există subdiviziunea: "Statul – instituţie social-politică şi juridică fundamentală", dedicată analizei instituţiei etatice. La ultimul punct al analizei statului ne-am referit la "***analiza constituţională a statului de drept în contextul dezvoltării politice a diferitelor ţări ale lumii***".

Cu această ocazie am punctat regimurile politice instituite în opt state de pe mapamond, între care şi Statele Unite ale Americii respectiv Republica Federativă Rusă.

La prima vedere, revenirea asupra sistemului constituţional american şi rus (inclusiv cel sovietic, dispărut între timp) este mai greu de înţeles.

Totuşi, în opinia noastră, este necesară această analiză detaliată, în scopul evidenţierii "puterilor", autorităţilor şi a instituţiilor prevăzute de Constituţiile celor două state care, timp de peste 45 de ani, au constituit duopolul. S.U.A. şi fosta U.R.S.S., a cărei succesoare în drepturi, pe plan internaţional, este R.F.Rusă, au reprezentat cele două superputeri, care au generat şi au menţinut echilibrul politic şi militar, inclusiv nuclear, al planetei în condiţiile existenţei celor

două blocuri politico-militare: cel capitalist dominat de S.U.A. şi cel socialist controlat şi dirijat de fosta U.R.S.S..

Deosebirile fundamentale de ordin politico-ideologic, doctrinar, au fost atât de evidente încât, practic, cele două ”lagăre”, capitalist şi socialist, parcă constituiau două lumi diferite.

Deosebirile se manifestau nu doar sub aspect politic ci şi economic, tehnologic, cultural, educativ şi ca mentalitate. Ar fi eronat dacă nu am sublinia că şi în interiorul blocurilor politico-militare existau mari diferenţe, datorită specificităţii fiecărei naţiuni în parte.

Cu toată diversitatea generată de particularităţile naţionale, inerente fiecărui stat, indiferent de ”lagărul” din care făcea parte, peste întreaga omenire, ”deasupra” statelor lumii într-un fel au tronat ca două ”veritabile regine”, marile superputeri planetare: Statele Unite ale Americii şi Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice.

Legitimitatea fiecăruia dintre superputeri îşi avea izvorul în înfrângerea puterilor Axei, în special a Germaniei naziste, în cel de-al Doilea Război Mondial.

Scopul fiecărei superputeri era prezervarea şi extinderea sistemului său social-politic şi economic, impunerea modelului social socialist sau, după caz, menţinerea modelului social capitalist.

Ideologic, fiecare superputere se manifesta, teoretic, ca eliberatoare, purtătoare de mesaje umaniste, ca o superputere binefăcătoare. Desigur, realitatea vieţii internaţionale a infirmat, în mare parte, acest lucru.

Idealul suprem al fiecărei superputeri era destructurarea celeilalte superputeri şi a blocului politico-militar aferent acesteia. Era imaginabil pentru

oricare dintre superputeri să considere şi să reuşească distrugerea celuilalt bloc militar şi politic şi a rivalei sale fără un război catastrofal, fără utilizarea armamentului nuclear.

De teama unui holocaust nuclear care ar fi provocat distrugerea planetei nici una dintre superputeri nu a atacat-o frontal, direct pe cealaltă superputere. Loviturile au fost continue dar s-au manifestat în zone periferice care prezentau interes, pentru ambele superputeri, în vederea impunerii sistemului socialist respectiv a prezervării sistemului capitalist. Războaie s-au purtat pe teritoriul unor state mici (Coreea, Vietnam, Nicaragua), superputerile sprijinind activ pe aliaţii din statul respectiv şi, uneori, intervenind activ în conflict cu propriile lor armate.

Dar niciodată superputerile nu s-au confruntat direct pentru că un astfel de "război cald" nu ar fi avut, practic, nici învingător şi nici învins. Totuşi una dintre cele două superputeri a pierdut tot. Încet, încet, pe parcursul scrierii acestei lucrări poate vom afla care a fost motivul.

Pentru început trebuie să ne raportăm la sistemele constituţionale ale celor două superputeri pentru a înţelege "filosofia lor politică" fondatoare.

Firesc, în privinţa R.F.Ruse accentul va cădea pe sistemul politico-constituţional al fostei superputeri, U.R.S.S..

Bipolaritatea lumii a luat sfârşit în anul 1991 odată cu prăbuşirea U.R.S.S..

De atunci şi până în zilele de astăzi se manifestă unipolaritatea S.U.A. pe scena politică internaţională. Mecanismele politice organice, intim legate de gândirea

politică din cele două superputeri, adevărate ”imperii” contemporane pot fi surprinse doar prin analiza legilor lor fundamentale, a Constituțiilor acestor state hegemonice.

În consecință, deși poate părea plicticos, ***înaintea analizei politicii internaționale în ansamblu, a istoriei relațiilor internaționale*** și ***a teoriei politicii mondiale, trebuie*** să ne aplecăm asupra Constituțiilor americană și sovietică (ulterior, rusă) pentru a încerca să desprindem mecanismele etatice și ”spiritul” politic care au animat cele două ”imperii” ale planetei.

Fără îndoială, Constituțiile trebuiesc analizate, în mod succesiv, dar înaintea examinării efective suntem datori să precizăm faptul că ”întâietatea” dată unei legi fundamentale raportat la cealaltă Constituție nu prezintă absolut nici un simbol și cu atât mai puțin nu semnifică o anumită ordine de preferință. În știință (Științe Juridice, Științe Politice, Politică Internațională) nu prezintă importanță opțiunea agentului, a celui care scrie. El trebuie ”să se detașeze” și să încerce să analizeze, în mod lucid, independent și imparțial, chestiunea, tema pusă în discuție.

Cap.I: Constituția Statelor Unite ale Americii

Constituția Statelor Unite ale Americii a fost adoptată la data de 17.09.1787 și reprezintă, până astăzi, legea fundamentală de organizare politico-juridică a statului federal american. Principiile fundamentale de organizare etatică au fost însumate în șapte articole care alcătuiesc Constituția S.U.A.. Se mai adaugă un număr de 27 de amendamente aduse legii fundamentale care

actualizează, inovează și îmbogățesc conținutul Constituțional.

Nașterea Constituției americane s-a realizat pe fundalul luptei dusă împotriva metropolei britanice, care din punct de vedere economic stânjenesc evident dezvoltarea coloniilor ei din America.

În urma războiului anglo-american s-a încheiat pacea, la data de 03.09.1783, la Versailles, britanicii recunoscând, fără rezerve, independența Statelor Unite ale Americii. În anul 1776 Congresul american a recomandat fostelor colonii britanice să formeze guverne, în vederea bunei administrări a teritoriilor. Statele americane, statele federate evident, și-au adoptat propriile Constituții în care erau expres garantate drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

Constituția federală americană a fost adoptată și ulterior ratificată de către state pe fondul luptei dintre ”***partizanii federalismului***”, care erau pro-constituție și ”***antifederaliști***”, care se plasau împotriva adoptării și a ratificării constituției.

Convenția de la Philadephia a rezolvat, într-o măsură apreciabilă, lupta dintre ”federaliști” și ”anti-federaliști” consacrând depozitarea și exercitarea tuturor ”puterilor” la nivelul statelor componente, cu excepția acelor ”puteri” care vor fi transferate guvernului federal, central.

* În privința ***sistemului electroral și a partidelor politice*** din Statele Unite ale Americii facem următoarele precizări:

Partidele politice americane joacă un rol politic activ în societatea americană. Ele constituie ”motorul”

întregii vieți politice din S.U.A.. mari diferențe doctrinare sau, după caz, ideologice nu există între cele două partide tradiționale americane: Partidul Democrat și Partidul Republican. Amândouă îmbrățișează doctrina politică liberală, care susține doctrinar și ideologic capitalismul. Diferențierea dintre cele două partide a determinat pe unii analiști politici să considere că democrații ar fi mai ”liberali”, în timp ce republicanii sunt mai ”conservatori”.

Observația este coerentă, iar în privința republicanilor americani am surprins acest aspect cu prilejul analizei doctrinei politice conservatoare.

Credem că democrații în raport cu republicanii nu sunt doar mai ”liberali”; ei practic împărtășesc ”principii politice de stânga, socialiste”.

Republicanii, în conservatorismul lor, sunt ”de dreapta”. Distincția este difuză nefiind receptată de politologi dar este indiscutabil că Partidul Democrat se află situat la stânga eșicherului politic față de partidul Republican.

Partidul Democrat este mai vechi fiind fondat în anul 1832 de membri ai Partidului Democratic Republican al lui Thomas Jefferson. Partidul Republican a fost înființat în anul 1854, revendicându-se tot din Partidul Democratic Republican. Inițial democrații erau adversari ai federalismului în timp ce republicanii au fost pro-federaliști.

Funcționarea partidelor politice americane – și ne referim, în principal, la cele două mari partide, tradiționale – se realizează în temeiul principiului descentralizării puternice, accentuate.

Partidele dispun în fiecare stat federat (component al federației) de politicieni profesioniști. Date fiind lipsa diferențelor doctrinare fundamentale dintre cele două mari partide, politicienii profesioniști pot fi angajați, succesiv, de la o campanie electorală la alta, de ambele partide politice tradiționale.

În interiorul unui partid politic opiniile liderilor se confruntă în convențiile organizate în fiecare stat federat, ajungându-se la Convenția națională (democrată sau republicană) care desemnează candidații pentru alegerile prezidențiale.

Sistemul electoral american are la bază așa-zisul sistem al ”primarilor”. Candidații fiecărui partid sunt desemnați de alegători, în mod direct, fără intervenția birocrației sau a conducerii partidului. Practic, alegătorii desemnează, aleg, dintre candidații aceluiași partid politic tradițional, pe cei considerați potriviți. Desigur, aceste alegeri primare sunt la nivel local.

De regulă, atât democrații cât și republicanii își aleg proprii candidați, votând pe cel considerat mai bun. Există și situația alegerii prin vot secret când nu prezintă importanță apartenența la vreun partid ori simpatizarea acestuia. Este sistemul electoral zis al ”primatelor deschise”.

Candidații celor două mari partide pot fi selecționați, desemnați de un grup de personalități, membri distinși ai partidului respectiv. Acești electori au fost, la rândul lor, desemnați de membrii partidului respectiv. Se observă că modurile și metodele de selecționare a candidaților partidelor sunt foarte diverse, chiar originale, în raport cu procedura de alegere din statele europene, spre exemplu.

Pentru alegerea președintelui S.U.A. trebuiesc parcurse mai multe stadii, constând în: alegerile primare; convențiile naționale democrate/republicane; alegerea electorilor cărora li se încredințează un mandat imperativ în privința unui candidat; alegerea Președintelui de către marii electori urmată de învestirea în funcție a echipei executive a statului: președintele și vicepreședintele.

* Președintele Statelor Unite ale Americii – șeful executivului american

Tradițional regimul prezidențial este exemplicat în toate tratatele și cursurile de Drept Constituțional și Instituții Politice de acela instituit în S.U.A.. Președintele american dispune de largi atribuții, fiind șeful executivului american: comandant suprem al forțelor armate ale S.U.A.; este șeful diplomației americane; conduce partidul pentru care a candidat în alegeri. Este ales pentru un mandat de patru ani și poate fi reales o singură dată.

Președintele dispune de un cabinet prezidențial compus din: miniștri (secretari de stat) și șefi de departamente, toți fiind numiți de Președinte. Ei sunt direct responsabili în fața șefului statului. Sistemul ”puterii” executive americane este centrat exclusiv pe Președinte. Nu există instituția ”Guvernului”, în sens de ”Consiliu de Miniștri”, ca organ colegial de conducere. În aceste condiții rolul hotărâtor revine, de fiecare dată șefului statului, în calitatea sa de șef al executivului. Secretarii de stat (miniștrii) sunt doar colaboratori individuali ai președintelui, executând politica impusă de acesta. Dreptul șefului statului de a-i schimba/revoca din

funcţii este discreţionar. Miniştrii (secretarii de stat) sunt în număr de 15.

Preşedintele S.U.A. nu răspunde politic în faţa Congresului şi nu poate dizolva Parlamentul, organizând noi alegeri legislative.

În calitatea sa de şef al statului dar şi în calitate de şef al ”puterii” executive preşedintele coordonează numeroase agenţii şi administraţii, cum ar fi: Sistemul Federal de Rezerve; Agenţia Centrală de Investigaţii (C.I.A.); Consiliul Naţional al Securităţii; Agenţia de Informaţii a S.U.A. etc.

Puterea prezidenţială americană deşi pare exorbitantă, şi într-adevăr este foarte întinsă, nu este nelimitată, nici pe departe.

Limitele politice converg din relaţia de forţe dintre Preşedinte şi Congresul S.U.A.. ***Limitele instituţionale*** ale ”puterii” preşedintelui rezidă în principiul separaţiei ”puterilor” etatice, o ”separaţie rigidă” într-un regim prezidenţial pur, cum este cel din S.U.A..

Mecanismul alegerii preşedintelui implică: o declaraţie de candidatură urmată de un parcurs anevoios până la desemnarea (alegerea) sa drept candidat al partidului, de către Convenţia naţională democrată sau, după caz, republicană.

Procedura implică desemnarea delegaţilor la nivel local, prin alegeri primare sau prin celelalte modalităţi nominalizate anterior.

Preşedintele american nu este ales în mod direct de popor ci de marii electori, al căror număr este egal cu numărul însumat al congresmenilor (reprezentanţilor şi senatorilor).

Dacă nu se realizează majoritatea voturilor exprimate de marii electori (270 de voturi dintr-un total de 538 de voturi), președintele S.U.A. urmează a fi ales de Camera Inferioară a Congresului, respectiv de Camera Reprezentanților.

Vicepreședintele S.U.A. reprezintă, în contemporaneitate un real partener al șefului statului. Acesta îndeplinește funcția de președinte al Senatului S.U.A. având drept de vot doar în caz de paritate. De regulă, vicepreședintele se află în umbra președintelui dar au existat și vicepreședinți care prin personalitatea lor au determinat pe șeful statului să le acorde atribuții sporite.

Raporturile președinților americani cu Congresul S.U.A., ca ramură legislativă a ”guvernământului” au fost deseori sinuoase și delicate, mai ales atunci când majoritatea în Senat și în Camera Reprezentanților era deținută de partidul tradițional rival. Spre exemplu: refuzul ratificării Tratatului de Pace de la Versailles de către Senatul american.

De o importanță capitală este relația președintelui cu Speaker-ul Camerei Reprezentanților (și relația întregii echipe prezidențiale cu acesta).

Cu președintele Senatului – care este de drept, vicepreședintele S.U.A. – președintele nu are, de principiu, nici o problemă de comunicare.

Raporturile președintelui cu ramura judiciară a ”guvernământului” american se rezumă, instituțional vorbind, la numirile unor judecători la Curtea Supremă de Justiție a S.U.A.. Numirile se efectuează cu acordul prealabil al Senatului S.U.A.. Judecătorii Curții Supreme sunt numiți pe viață și sunt în număr de nouă.

O poziție deosebită, de reprezentant de prim rang al ”puterii” judecătorești, o deține președintele Curții Supreme. Au existat anumite ”conflicte” între Președinte și Curtea Supremă, de-a lungul timpului, în legătură cu tentativele instanței supreme de a-și aroga ”puteri” politice în stat.

Funcția de ”Președinte al Statelor Unite ale Americii” este indiscutabil de cea mai mare importanță în sistemul politic american. Deși dispune de imense ”puteri”, prerogative, președintele S.U.A., datorită limitărilor dintre ”puteri”, dintre ”ramurile guvernământului”, nu are posibilitatea practică de a institui un regim autoritar sau dictatorial. Separația ”rigidă” a puterilor etatice împiedică concentrarea discreționară și neîngrădită a ”puterii” în mâinile șefului statului, în același timp, șef al executivului american.

* Congresul Statelor Unite ale Americii – ”puterea” legislativă a statului federal sau ramura legislativă a ”guvernământului” american

Congresul S.U.A. reprezintă Parlamentul, un parlament bicameral compus din două camere: Camera joasă – Camera Reprezentanților și Camera superioară – Senatul.

Așa cum am mai precizat în alte lucrări publicate, parlamentul bicameral este, prin însăși natura sa, necesar pentru funcționarea unui stat federal (federativ).

În Camera inferioară este reprezentat poporul S.U.A. sau putem spune sunt reprezentate statele componente ale federației în raport cu numărul populației fiecărui stat federat în timp ce în Camera

superioară sunt reprezentate statele federate, în mod egal, indiferent de populația acestor state componente ale federației sau de mărimea teritoriului acestora.

Camera inferioară a Congresului – Camera Reprezentanților este alcătuită de 438 de membri; 435 de reprezentanți aleși în statele federate și 3 reprezentanți aleși în districtul Washington.

Alegerea reprezentanților se face prin scrutin uninominal, pentru un mandat de 2 ani.

Senatul S.U.A. este alcătuit din senatori aleși de statele federate, câte doi pentru fiecare stat component a federației. Nu interesează mărimea teritoriului sau a populației statelor federate. Mandatul senatorilor este de 6 ani, deținut prin scrutin majoritar. Componența senatului se reînoiește cu câte 1/3 din numărul senatorilor.

Camerale Congresului S.U.A. dispun de o serie de atribuții și competențe care trebuiesc exercitate în comun. Astfel, în ipotezele declarării ”stării de război”, a revizuirii Constituției federale americane cele două Camere au competențe comune.

Este consacrată poziția de egalitate între cele două Camere ale Legislativului federal american, acceptându-se și o anumită specializare în atribuții și în competențe, specifică fiecăreia dintre Camere. Astfel, ***inițiativa stabilirii impozitelor*** aparține exclusiv Camerei Reprezentanților, adică Camerei joase, populare, Senatul, în calitatea sa de Cameră Superioară, având doar competența de a susține eventuale amendamente la aceste inițiative.

Congresul S.U.A. are aptitudinea de a pune sub acuzare înalţi funcţionari ai statului federal american, inclusiv a Preşedintelui S.U.A..

Această procedură intitulată ”the impeachment” presupune adoptarea măsurii ”punerii sub acuzare” de către Camera Reprezentanţilor urmată de ”judecata” efectuată de către Senatul S.U.A., care va fi prezentat de Preşedintele Curţii Supreme.

Camera Reprezentanţilor este condusă de ***Speaker-ul*** acesteia, iar Senatul S.U.A. este prezidat de Vicepreşedintele S.U.A., iar în lipsa Vicepreşedintelui de către unul dintre senatori.

Ambele Camere parlamentare constituie ***comisii permanente*** care au menirea pregătirii proiectelor legislative. Sunt ***26 de comisii permanente*** la Camera Reprezentanţilor respectiv ***20 de comisii permanente*** la Senatul S.U.A..

În ipoteza în care cele două Camere sunt în dezacord în privinţa unei proceduri legislative se formează o ***Comisie de Conciliere***.

Relaţiile Congresului cu Preşedintele S.U.A. se circumscriu mesajelor care pot fi trimise Legislativului de şeful statului federal. De asemenea, Preşedintele dispune de ***dreptul de veto*** dacă nu este de acord cu o lege adoptată de Congres sau cu oportunitatea acesteia. Dacă a fost exercitat dreptul de veto legea respectivă va intra în vigoare numai dacă este votată cu o majoritate calificată de 2/3.

Congresul S.U.A. îl poate destitui pe Preşedinte în ipoteza săvârşirii unei infracţiuni. De asemenea, Congresul poate exercita presiuni asupra Preşedintelui S.U.A. prin respingerea creditelor solicitate de şeful

statului, ceea ce determină imposibilitatea implementării și dezvoltării tuturor proiectelor și inițiativelor Executivului american.

* ”Puterea” judecătorească a S.U.A.. ”Guvernământul” judecătorilor

În sistemul ”guvernamental” american ”puterea” judecătorească joacă un rol cu totul deosebit, un rol central, extraordinar de important, am putea spune. Ea se compune din: tribunalele de apel; tribunalele de district; tribunalele S.U.A. pentru Comerțul Internațional; tribunalul cu privire la plângerile federale; tribunalul pentru impozite; Curtea pentru apelurile veteranilor; Curtea Supremă.

Constituția S.U.A. prevede în art. 3 secțiunea 1 că ”puterea” judecătorească se compune dintr-un singur ”Tribunal Suprem” – Curtea Supremă și din tribunale inferioare, înființate de Congresul S.U.A..

Se recunoaște ”puterii” judecătorești competența de soluționare a tuturor litigiilor, de orice natură, în temeiul dreptului pozitiv (obiectiv) și/sau a echității.

Justiția federală americană dispune și de prerogativa de a verifica și, eventual, de a declara ca fiind neconstituționale, legi ale federației cât și legi ale diferitelor state federate. Această prerogativă a fost asumată de Curtea Supremă a S.U.A., în anul 1803, în celebra speță Marbury versus Madison.

Procedura de control a constituționalității legilor poate fi declanșată și la cererea particularilor, pe calea excepției de neconstituționalitate. Aceasta reprezintă unica posibilitate de apărare împotriva legilor federale,

ştiut fiind că particularii nu dispun de dreptul de a formula o acţiune judiciară împotriva federaţiei americane.

Toată jurisprudenţa Curţii Supreme a S.U.A. se bucură de un înalt respect, instanţa supremă prescriind prin deciziile pronunţate veritabile regului de conduită. Decizii celebre precum: Mc Coulloch v. Maryland din 1819; Ex Parte Milligam din 1866; Ex Parte Scarbrough, din 1884; West Coast Hotel Co v. Parrish din 1937; U.S. v. Nixon din 1974 au determinat conservarea şi afirmarea drepturilor fundamentale cetăţeneşti; munca şi protecţia socială a muncii; drepturile conferite guvernului american; dreptul justiţiei de a solicita probe într-un proces penal deşi aceste dovezi erau clasificate ca fiind ”secrete de comunicare prezidenţială”.

Respectabilitatea sporită în societatea americană nu priveşte doar Curtea Supremă ci toate instanţele judecătoreşti, întreaga ”putere” judecătorească.

Curtea Supremă a S.U.A. este o veritabilă Curte Constituţională, verificând în mod activ constituţionalitatea legilor.

* Relaţiile dintre statul federal american şi statele componente ale federaţiei (statele federate)

În contemporaneitate Statele Unite ale Americii sunt alcătuite din 50 de state federate.

Coloniile britanice – 13 la număr – au format, iniţial, o confederaţie de state, la 15.11.1777. Fiecare fostă colonie a adoptat forma de guvernământ republicană şi a proclamat propria sa Constituţie. În anul 1787 a fost convocată o Confederaţie americană.

Intrarea în vigoare a noii Constituții punea temelia statului federal american. Prin transformarea Confederației în Federație înțelegerea adoptată de Convenție a devenit, din ”act de drept internațional public”, ”act de drept constituțional”.

Relațiile Federației cu statele federate sunt prevăzute în Amendamentul nr. X la Constituția S.U.A.: ”acele puteri care nu sunt nici delegate de Constituția Statelor Unite, nici interzise de ea pentru state, sunt rezervate pentru aceste state sau pentru popor”.

Sub aspect diacronic, istoric, au continuat să se manifeste unele contradicții între profederaliști și antifederaliști. Ele au culminat cu Războiul de Secesiunea (1861-1865) în urma căruia cele 11 state sudiste confederate au fost înfrânte.

După anul 1865 statul federal american s-a întărit considerabil, statele federate pierzând orice competență pe linia suveranității externe, a independenței lor.

Relațiile dintre statul federal și statele federate se manifestă, în plenitudinea lor, în cazul revizuirii Constituției federale.

Această revizuire nu poate fi realizată fără participarea statelor federate. Astfel, Congresul S.U.A. poate efectua o revizuire a Constituției, cu o majoritate de 2/3, dar numai la solicitarea parlamentelor a 2/3 din statele federate se poate convoca o Convenție în scopul modificării Constituției.

Amendamentele adoptate trebuie să fie aprobate într-un termen determinat de puterea legislativă federală de ¾ din statele federate, înainte de a intra efectiv în vigoare.

Fiecare stat federat dispune de propria Constituție și de organe distincte ale puterii de stat. Parlamentele statelor federate sunt bicamerale, cu excepția statului federat Nebraska unde parlamentul este unicameral, din anul 1937.

Puterea executivă în fiecare stat federat este exercitată de un guvernator, ales pe un termen de 4 ani prin vot universal, direct, secret și liber consimțit.

Competențele legislative revin potrivit dispozițiilor Amendamentului X, statelor federate. Legile statelor federate decid statutul subiectelor de drept (persoane fizice și persoane juridice), regulile referitoare la sistemul electoral, infracțiunile și sancțiunile aplicabile, organizarea judiciară, legislația din domeniul sănătății, învățământului, a armelor etc. Drept consecință, pe teritoriul S.U.A. se constată mari deosebiri legislative de la un stat federat la alt stat federat.

Se asigură, astfel, un echilibru între puterea federală și puterile statelor federate care nu a mai fost zdruncinat de la Războiul de Secesiune dintre anii 1861-1865. Deși există mari deosebiri nu numai de la un stat federat la altul dar chiar și în interiorul aceluiași stat federat, guvernul federal al S.U.A. caută să își extindă autoritatea. Totuși, acesta nu poate trece peste dispozițiile celui de-al X-lea Amendament adoptat la Constituția S.U.A..

* Sistemul politic al S.U.A. – perspective și trecut; previziune și istorie

Constituția federală americană, fundamentată pe principiul separației puterilor constituie în stat și pe principiul respectării drepturilor fundamentale ale omului, a fost adopată cu scopul de a străbate secolele. În scopul adoptării Constituței la diversele probleme politice apărute de-a lungul timpului au fost adoptate 27 de Amendamente.

Interesant este faptul că toate amendamentele adoptate nu au făcut corp comun cu textul, originar al Constituției. Așa fiind, textele constituționale inițiale nu au fost sub nici o formă alterate. Drepturile și libertățile fundamentale ale omului au fost introduse prin Amendamente (primele zece), constituind un veritabil ”Cod” al drepturilor omului.

Sistemul politic american a mers continuu în direcția concentrării unor ”puteri” tot mai largi în competența statului federal. Cu toate acestea, statul federal asigură, în mod real, tuturor statelor federate o autonomie pronunțată, fundamentată pe posibilitatea adoptării unor decizii importante în domeniile care le privesc în mod direct.

Receptarea principiului separației ”puterilor” etatice a conferit ”puterii” judecătorești un rol extrem de important în ”concertul” autorităților etatice.

Congresul S.U.A. are menirea reprezentării cetățenilor americani și a statelor componente ale federației americane. Calitatea și seriozitatea politicii Congresului are menirea de a contrabalansa ”puterea” Președintelui S.U.A..

Președintele S.U.A. având ”puteri” exorbitant de mari, nu poate totuși acționa nici arbitrar, nici nelimitat. Limitele competențelor și atribuțiilor prezidențiale se

relevă în Constituție, în contrabalansarea acestei autorități statale de către Congresul american și, nu în ultimul rând, de reacțiile poporului, a cetățenilor Statelor Unite ale Americii.

Între trecut și viitor, între istorie și perspective; sistemul politic al S.U.A. rămâne o constantă, o garanție a democrației, deși este, fără îndoială, perfectibil.

Democrația americană evoluează păstrând nealterate fundamentalele principii pe care a fost întemeiată Constituția, și care se regăsesc în filosofia politică americană.

Suntem de acord cu opinia unor doctrinari potrivit căreia Constituția scrisă a S.U.A., împreună cu toate amendamentele adoptate, nu constituie acea Constituție reală, operativă a Statelor Unite ale Americii.

Edificator este faptul că la data adoptării Constituției federale a S.U.A., acest stat nu constituia o putere mondială. De-a lungul timpului și mai ales după al Doilea Război Mondial S.U.A. au renunțat la ***izolaționism***, intervenind activ în politica internațională, fiind practic alături de U.R.S.S., una din cele două superputeri planetare. După anul 1991, S.U.A. au rămas unica superputere a lumii, ca urmare a dezmembrării fostei U.R.S.S.. Pentru fiecare etapă exemplicată anterior (1945-1990 și 1991-până în prezent) S.U.A. a elaborat principii geopolitice, dar mai ales geostrategice, în raport de situația concretă aflată pe scena politică internațională. Și astăzi S.U.A. elaborează politici externe, cu un deosebit impact mondial, fiind atentă la puternica concurență venită, ca potențialitate, din partea Confederației europene, în frunte cu Republica Federativă a Germaniei, din partea Republicii Federative

Ruse, a Republicii Populare Chineze şi respectiv, din partea Imperiului Nipon (Japonia).

Activităţile geopolitice de pe scena internaţională – pe care S.U.A. joacă excelent – fac parte din Constituţia nescrisă, operativă a Americii. Nicăieri în Constituţia scrisă nu întâlnim principii de hegemonie politică sau de internaţionalism în relaţiile internaţionale, respectiv în politica externă a S.U.A..

* Consacrarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului în cadrul sistemului politic american

Drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului şi cetăţeanului ocupă un rol central, de nimic egalat, în filosofia politică americană. Ele au fost consacrate, sub aspect formal, în primele zece Amendamente la Constituţia S.U.A.. Cele 10 amendamente reprezintă un veritabil "Cod al drepturilor omului". Primele zece Amendamente au fost adoptate, toate, în anul 1791, când s-a resimţit nevoia protejării şi a garantării drepturilor fundamentale.

Conţinutul primelor 10 Amendamente la Constituţia Statelor Unite ale Americii:

Amendamentul I – se referă la libertatea cuvântului, a presei şi a religiei.

Proclamă dreptul poporului la liberă întrunire, paşnică, şi dreptul populaţiei de a solicita guvernului separarea prejudiciilor generate prin fapte sau acte ilicite care cauzează prejudicii materiale sau morale;

Amendamentul II – proclamă dreptul poporului de a deţine şi purta arme;

Amendamentul III – ”Pe timp de pace nici un soldat nu va fi încartiruit în vreo casă fără acordul proprietarului ei şi chiar pe timp de război acest lucru va fi permis numai în conformitate cu prevederile legii”;

Amendamentul IV – garantează ”dreptul oamenilor la siguranţă asupra persoanei lor, a casei, a documentelor şi a obiectivelor lor personale, în faţa pericolului unei percheziţii sau confiscări neîntemeiate”.

Acest drept subiectiv fundamental ”nu va fi încălcat şi nu se va emite nici un mandat, decât atunci când există temeiuri probabile care să justifice emiterea unui atare mandat şi numai dacă acesta este întărit printr-un jurământ sau o confirmare şi este însoţit de o descriere exactă a locului ce urmează a fi percheziţionat şi a persoanelor sau obiectelor ce vor fi ridicate”;

Amendamentul V – prevede următoarele: ”Nici o persoană nu va fi reţinută ca să dea socoteală pentru o crimă capitală sau de altă natură infamantă în absenţa unui element sau acuzări venite din partea unui Mare Juriu”. Există şi excepţii de la regulă: ”cazurile care apar în cadrul forţelor terestre sau navale ori în cadrul forţelor armate, când persoanele respective se află în serviciul propriu-zis pe timp de război sau situaţii de pericol public”. Amendamentul mai prevede că ”o persoană nu va putea fi supusă de două ori la periclitarea vieţii sau a pierderii unei părţi a corpului, pentru comiterea aceleiaşi infracţiuni, nici nu va putea să fie forţată să depună mărturie împotriva ei însăşi într-un proces penal, nici nu va putea fi privată de viaţă, libertate sau proprietate, în absenţa procedurilor corespunzătoare prevăzute de lege; totodată, nu va fi posibilă confiscarea proprietăţii private

pentru uzul public în absența unei compensații corespunzătoare";

Amendamentul VI – prevede următoarele: "În toate cazurile de urmărire penală, acuzatul va avea dreptul să fie judecat public și neîntârziat, de către un juriu imparțial al Statului sau al districtului în care va fi fost comisă infracțiunea, dictrict ce va fi fost stabilit în prealabil prin lege. De asemenea, acuzatul va avea dreptul de a fi informat cu privire la natura și cauza reclamației aduse împotriva sa, dreptul de a se bucura de procedura obligatorie de a obține martori în favoarea sa și dreptul de a beneficia de asistența unui avocat al apărării sale";

Amendamentul VII – are următorul conținut: "În toate procesele civile de natură cutumiară, unde suma aflată în dispută depășește douăzeci de dolari, se va păstra dreptul la judecarea de către un juriu și nici una dintre faptele judecate de către un juriu nu va mai fi altfel rejudecată în vreun alt tribunal al Statelor Unite decât conform regulilor de drept cutumiar";

Amendamentul VIII – dispune astfel: "Nu se va cere depunerea unei cauțiuni excesiv de mari, nici nu se vor impune amenzi excesive, nici nu se vor aplica pedepse neobișnuite și crude";

Amendamentul IX – prevede: "Enumerarea în cadrul Constituției a anumitor drepturi nu va putea fi concepută în sensul negării sau îngrădirii altor drepturi deținute de oameni";

Amendamentul X – dispune următoarele: "Acele puteri care nu sunt nici delegate de Constituția Statelor Unite, nici interzise de ea pentru state sunt rezervate pentru aceste state sau pentru popor".

Cele zece amendamente menționate anterior cuprind concepția politică americană referitoare la drepturile și libertățile fundamentale ale omului. Curtea Supremă a S.U.A. a soluționat mii de spețe în care a făcut, în mod direct, aplicarea Amendamentelor, garantând, în acest mod, drepturile și libertățile cetățenilor americani.

Astfel, Curtea Supremă s-a pronunțat în legătură cu:

- încălcarea libertăților presei prin introducerea unei taxe asupra ziarelor de mare tiraj;
- necesitatea unui mandat pentru orice investigație care depășește prinderea efectivă și imediată a suspectului;
- constatarea neconstituționalității impunerii unor examene în plus doar pentru persoanele de altă rasă decât cea albă; etc.

Consacrarea deplină a drepturilor și libertăților omului atât în filosofia politică americană cât și în practica politică dar și juridică din S.U.A., a influențat – direct și nemijlocit – politica externă a acestei superputeri, influență pregnant maturizată după al Doilea Război Mondial.

Tendința impunerii valorilor democratice și a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului a existat și după Primul Război Mondial, ca urmare a concepției președintelui american Wilson.

Acesta propunea un nou tip de politică internațională, fundamentată pe: constituirea Ligii Națiunilor, ca organizație generală a statelor, reprezentând popoarele planetei; asigurarea

independenței și integrității teritoriale a tuturor statelor de pe mapamond; înființarea unor organisme jurisdicționale internaționale etc.

Cum perioada interbelică s-a caracterizat prin impunerea unei politici de ”auto-izolare” din partea S.U.A., abia după 1945 se poate vorbi de un veritabil proces ”de impunere” a drepturilor fundamentale ale omului și a principiilor democrației de către America, oriunde în lume.

”Carta Atlanticului” din 14.08.1941, semnată de președintele Roosevelt și de primul-ministru Churcill, confirmă adeziunea S.U.A. și a Regatului Unit la o politică internațională fundamentată pe: colaborarea între națiuni; edificarea păcii pe Terra; libertatea națiunilor de a-și alege forma de guvernământ și regimul politic corespunzător, pentru statele lor.

După înfrângerea Germaniei naziste S.U.A. au pus accent pe sprijinirea ”lumii libere”, adică a statelor neintrate în sfera de influență a U.R.S.S..

Politica ”de îndiguire” a U.R.S.S. și a întregului ”lagăr” socialist se fundamenta pe concepția nerespectării celor mai elementare și, totodată, fundamentale drepturi ale omului în cadrul statelor socialiste. Strâns legată de teza ”drepturilor omului” era și aceea relativă la ”lupta împotriva totalitarismului sovietic, în special, și socialist, în general”.

Americanii jucau rolul de lideri absoluți, incontestabili ai lumii capitaliste, ai ”lumii libere”.

În toată perioada ”Războiului Rece” S.U.A. a considerat că stabilitatea tuturor țărilor ”libere”, capitaliste, prezintă un interes geopolitic major pentru ea.

Într-adevăr, ”coloana vertebrală”, ”creierul şi motorul” întregii lumi capitaliste ”occidentale”, în perioada 1946-1991, a fost S.U.A..

În cadrul politicii externe americane, politică a unei superputeri planetare diplomaţia a insistat necontenit pentru respectarea, pe plan internaţional, a democraţiei şi a drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului şi ale popoarelor, ale naţiunilor.

În acest mod viziunea internă asupra drepturilor fundamentale ale omului, prezentă în S.U.A., s-a impus tuturor statelor capitaliste, în perioada războiului rece, iar după anul 1991, după prăbuşirea celeilalte superputeri planetare, U.R.S.S., această concepţie a triumfat pe întreg mapamondul, am putea spune, deşi există şi astăzi unele state care produc excepţia de la regulă!!!!

Cap. II: Republica Federativă Rusă, inclusiv fosta U.R.S.S.

Secţiunea I: Sistemul politic al Republicii Federative Ruse. Constituţia Federaţiei Ruse

Ca urmare a prăbuşirii Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice şi a socialismului a fost adoptată, la data de 12.12.1993, Constituţia Republicii Federative Ruse, de către ”poporul multinaţional al Federaţiei Ruse”.

În prezenta secţiune vom analiza succint conţinutul Constituţiei Republicii Federative Ruse deoarece, aşa cum am mai precizat, accentul urmează a fi pus pe Constituţiile U.R.S.S., în vederea analizării mecanismelor politico-statale ale acestei foste ”superputeri” planetare. Întrucât R.F.Rusă este astăzi

continuarea directă şi nemijlocită a fostei U.R.S.S., pe planul relaţiilor internaţionale, din curtoazie şi respect pentru această ţară, vom proceda la analiza Constituţiei sale în vigoare.

* Organizarea politico-etatică. Bazele orânduirii constituţionale

Organizarea politică a Republicii Federative Ruse este menţionată în Titlul I, cap.I din Constituţie, unde se precizează că ”Federaţia Rusă este un stat democratic federativ de drept, cu formă republicană de conducere”. Titularul suveranităţii este poporul multinaţional al Rusiei care, fie nemijlocit, fie prin organele puterii de stat şi ale autoconducerii locale, o exercită.

Referendumul şi alegerile libere reprezintă manifestarea directă şi plenară a puterii poporului.

Este menţionată suveranitatea Federaţiei Ruse asupra întregului teritoriu al ţării. Constituţia federaţiei şi legile federale se aplică, astfel, pe întregul teritoriu al statului, în virtutea supremaţiei acestor norme juridice.

Structura de stat a Federaţiei Ruse cuprinde: ***republici; ţinuturi; regiuni; oraşe de importanţă federală; regiuni autonome şi districte autonome***.

Aceste entităţi constituie subiecţi egali în drepturi ai Federaţiei Ruse.

Toţi subiecţii dispun de legislaţia lor; republicile posedă ***propriile lor Constituţii*** iar ţinuturile, regiunile, oraşele de importanţă federală, regiunile autonome şi districtele autonome beneficiază, fiecare în parte, de câte un ***statut***.

Este reglementată, de principiu, cetățenia Federației Ruse fiind garantată persoanei fizice dreptul la cetățenie precum și dreptul de a-și schimba cetățenia.

Se proclamă, în Titlul I, cap. I al Constituției: dezvoltarea liberă a personalității umane; crearea unor condiții de viață și de muncă care să satisfacă, material și spiritual, cetățenii; asigurarea unui salar minim garantat; ajutor acordat de către stat familiei, copiilor, persoanelor fizice în vârstă sau invalide prin intermediul pensiilor, garanțiilor și ajutoarelor de stat. Este ocrotită proprietatea privată și proprietatea publică, fiind garantată și recunoscută libertatea economică, lucrativă.

În acest capitol se receptează principiul separației ”puterilor” etatice: ***legislativă***, ***executivă***, și ***judecătorească***. Organele federale care exercită ”puterea” de stat sunt: ***Președintele Federației Ruse*** și ***Guvernul Federației Ruse – ”puterea” executivă; Adunarea Federală***, compusă din: ***Duma de stat*** și ***Consiliul Federației*** – ”***puterea” legislativă***; ***instanțele judecătorești*** ale Federației Ruse – ***”puterea” judecătorească***.

Este proclamat pluralismul politic, este consacrată laicitatea statului, Biserica fiind separată de stat.

Se consacră, cum este și firesc de altfel, supremația nu doar a legislației federației ci, în primul rând, a Constituției federale, aceasta având aplicare imediată și directă pe întreg teritoriul Federației Ruse.

Toate celelalte acte normativ-juridice, inclusiv Constituțiile republicilor, trebuie să fie conforme cu Constituția federației.

Sunt recunoscute principiile general-admise ale Dreptului Internațional Public. Dacă există neconcordanțe între tratatele internaționale la care Federația Rusă este parte și dreptul pozitiv (obiectiv) al federației, prioritate se acordă normelor cuprinse în tratatele internaționale.

* Drepturile și libertățile omului și cetățeanului

Sunt consacrate în cap. II al Constituției Federație Ruse. Textele enumeră drepturile fundamentale garantate precum și libertățile ocrotite și recunoscute.

Enumerarea drepturilor este amplă prevăzându-se că ocrotirea acestora constituie obiect de preocupare pentru toate instituțiile și organele etatice. Sunt astfel prevăzute: egalitatea în fața legii; dreptul la viață; dreptul la demnitatea persoanei; dreptul la libertate și la inviolabilitatea persoanei fizice; dreptul la inviolabilitatea vieții private, a secretului personal și de familie; inviolabilitatea domiciliului și a convorbirilor și comunicărilor telefonice, poștale, telegrafice etc.; dreptul de a-și defini apartenența națională; dreptul de a utiliza limba maternă; libertatea circulației în interiorul și în afara țării; libertatea conștiinței, gândirii și a cuvântului; dreptul la proprietate, inclusiv la proprietate privată; dreptul și libertatea muncii; libertatea persoanei, a subiectului de drept în general, de a se adresa justiției pentru realizarea și pentru prezervarea drepturilor sale subiective pretins a fi încălcate sau nerecunoscute sau după caz, a intereselor legitime ale subiectului de drept (persoană fizică sau persoană juridică); dreptul la grevă;

dreptul la ocrotirea familiei; garantarea dreptului persoanei fizice la asigurări sociale; dreptul la locuință; dreptul la ocrotirea sănătății; garantarea proprietății intelectuale; dreptul la învățătură; dreptul la un mediu ambiant favorabil sănătății oamenilor etc.

Se stipulează în textul constituțional – ***art. 55*** – că enumerarea drepturilor și a libertăților nu poate fi interpretată ca o negare a altor drepturi subiective general-recunoscute, inerente personalității umane. Limitarea drepturilor sau a libertăților se poate realiza exclusiv printr-o lege federală și numai în scopul apărării statului, a bazelor sale constituționale, a moralității, sănătății publice, a apărării securității statului, pentru o perioadă determinată de timp.

* Structura federativă a Rusiei

Subiecții Federației Ruse sunt enumerați în art. 65 din Constituție: ***republici, ținuturi, regiuni, districte***. Statutele subiecților (cu excepția republicilor) sunt precizate de Constituția Federației și de Constituția statului federat (a republicii). Teritoriul Federației este format din teritoriile subiecților săi, marea teritorială, spațiul aerian, apele interioare, platoul continental și zona economică de excepție a Federației, limba de stat este limba rusă. Se recunoaște posibilitatea utilizării limbilor republicilor (a statelor federate), alături de limba de stat în fața organelor puterii de stat și în instituțiile publice.

Legea fundamentală nominalizează competențele statului federal în raport cu statele federate (republicile). Aceste competențe se referă la: adoptarea și schimbarea

Constituției federale și a legislației federației; cetățenia și drepturile minorităților naționale; sistemul organelor ”puterilor” legislativă, executivă și judecătorească; proprietatea statului federal; băncile federale; bugetul federal; activitățile de cercetare a spațiului cosmic; relațiile internaționale ale Federației Ruse; apărarea națională; siguranța publică; organizarea justiției, a procuraturii; problemele teritoriale și cele relative la vânzarea – cumpărarea de armament; legiferarea în materia Dreptului Penal, a Dreptului Procesual Penal și a Dreptului Execuțional Penal; Proprietatea Intelectuală etc.

Cu excepția competențelor exclusive ale Federației, subiecții ei dispun de întreaga putere de stat.

În caz de contradicție între o lege federală și o lege a unui subiect al Federației, are prioritate legea federală.

* * * * * *

În expunerea noastră vom încerca să analizăm autoritățile etatice (publice) din Republica Federativă Rusă.

* * * * * *

* <u>Președintele Republicii Federative Ruse – șef al statului și șef al executivului????</u>

Președintele Republicii Federative Ruse este șeful statului fiind ales ***pentru un mandat de patru ani*** prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

Președintele reprezintă Federația (statul federal) în relațiile internaționale.

Pentru a putea candida la funcția de Președinte, persoana fizică trebuie ***să fie cetățean al Federației Ruse, să aibă vârsta de cel puțin 35 de ani, și să fi domiciliat, cel puțin ultimii 10 ani, pe teritoriul Federației Ruse***. El poate fi ales ***cel mult două mandate consecutive***. Aceasta înseamnă că șeful statului poate îndeplini mai mult de două mandate dacă acestea nu sunt consecutive.

Concret, după ce a îndeplinit funcția de președinte 8 ani (două mandate) șeful statului nu mai candidează dar, după 4 ani, poate să-și depună din nou candidatura.

În opinia noastră ar trebui ca textul constituțional să prevadă, clar, fără echivoc, imposibilitatea unei persoane fizice de a îndeplini funcția de Președinte al Republicii Federative Ruse mai mult de două mandate. Desigur, cele două mandate pot fi și succesive. A lăsa pe un fost președinte, după ce a îndeplinit două mandate, să candideze iarăși pe considerentul că al treilea potențial mandat nu este consecutiv primelor două mandate crează posibilitatea lansării unui regim autoritar, întemeiat pe forța charismatică sau pe prestigiul și pe autoritatea persoanei fizice ce urmează să îndeplinească, și pentru un al treilea mandat, funcția de șef al statului. Aceasta echivalează cu un atac direct la principiile fundamentale ale democrației politice, contribuind fără echivoc, la îndepărtarea Federației Ruse de la tezele fundamentale ale Statului de Drept. Fie că sunt intercalate sau sunt succesive mandatele unui Președinte de Republică ***trebuie să se oprească la enigmatica cifră 2*** pentru a nu

denatura și deturna scopurile și rolul instituției prezidențiale.

Acest punct de vedere anterior enunțat, deși principial este corect, comportă anumite nuanțări în privința R.F. Ruse.

Astfel, este cunoscut faptul că în Rusia post-sovietică tentativa instaurării unui regim politic parlamentar a eșuat. În această țară, care prezintă indiscutabil particularitățile sale inerente, forța charismatică a unui Președinte al Federației ar fi de natură să asigure stabilitatea mecanismului politico-statal și, implicit, prosperitatea economică.

În R.F. Rusă, dimpotrivă, doar vizionarismul unui șef de stat autentic poate determina funcționarea corectă a democrației politice și instaurarea fermă a Statului de Drept. Ca atare, precizarea din Constituție potrivit căreia Președintele nu poate fi reales ***decât pentru două mandate consecutive*** apare de înțeles. În condițiile social-politice din această țară este firesc ca un Președinte după exercitarea a două mandate consecutive să candideze iarăși, în condițiile în care cel de-al treilea potențial mandat nu este consecutiv primelor două mandate deja exercitate.

Prerogativele Președintelui Federației Ruse sunt menționate în Constituție (art. 83-93) și constau în următoarele activități: numește pe președintele Guvernului federal (primul-ministru), cu acordul Camerei inferioare a Parlamentului – Duma de Stat; are dreptul de a prezida ședințele Guvernului; numește și revocă, la propunerea președintelui Guvernului federației, pe locțiitorul președintelui Guvernului federal și pe miniștrii federali; decide în privința demisiei

Guvernului Federației; înaintează propuneri conținând candidaturi pentru numirea judecătorilor Tribunalului Suprem, ai Tribunalului Constituțional al Federației Ruse, ai Tribunalului Suprem de Arbitraj și prezintă candidaturi pentru numirea Procurorului General al Federației ori înaintează propuneri pentru eliberarea acestora din funcții către Camera Superioară a Adunării Federale, respectiv Consiliul Federației; numește judecătorii de la celelalte tribunale federale; numește și eliberează din funcție (revocă) Parlamentul Suprem al forțelor armate ale Federației Ruse; numește și recheamă, după consultări cu comisiile de specialitate ale Adunării Federale – Duma de Stat și Consiliul Federației – pe diplomații acreditați în statele străine sau pe lângă organizațiile internaționale.

Președintele Federației Ruse realizează conducerea activităților de politică externă, sens în care poartă negocieri și semnează tratatele internaționale la care Federația este parte; stabilește data alegerilor pentru Camera inferioară a Adunării Federale – Duma de Stat; poate dispune dizolvarea Dumei în condițiile prevăzute de Constituție; ***utilizează medierea*** în vederea soluționării conflictelor sau a divergențelor dintre organele puterii de stat ale federației Ruse și organele puterii de stat ale subiecților Federației Ruse (republici; ținuturi; regiuni; orașe de importanță federală; regiuni autonome și, respectiv, districte autonome); poate declara stare de război sau stare de urgență în anumite zone geografice ale țării, informând imediat Consiliul Federației – Camera superioară a Parlamentului (Adunarea Federală); soluționează chestiuni relative la cetățenie și la acordarea azilului politic; conferă

distincții; titluri onorifice, medalii și grade militare; acordă grațierea.

Președintele Republicii Federative Ruse, în exercitarea atribuțiilor și a competențelor specifice, emite ***decrete*** și ***dispoziții*** care sunt obligatorii pe teritoriul Federației Ruse. În timpul exercitării mandatului prezidențial Președintele beneficiază de imunitate.

Demiterea Președintelui poate avea loc doar pe baza acuzației prezentată de Duma de Stat, pentru săvârșirea infracțiunii de ”înaltă trădare” sau a altei crime grave.

Acuzația trebuie confirmată prin avizele Tribunalului Constituțional, respectiv a Tribunalului Suprem. Hotărârea Dumei de Stat trebuie adoptată la inițiativa a 1/3 din totalul deputaților, cu votul a cel puțin 2/3 din voturile deputaților Dumei de Stat. Avizul unei Comisii speciale constituite de Camera inferioară a Adunării Federale este necesar. Pe baza hotărârii Dumei de Stat se adoptă o hotărâre a Consiliului Federației, Camera superioară a Parlamentului, într-un termen de 3 luni, de la data prezentării acuzației formulate împotriva Președintelui de către Duma de Stat, Camera inferioară a Parlamentului.

După analiza succintă a atribuțiilor Președintelui Federației Ruse tragem concluzia logică, firească, că acesta îndeplinește atribuțiile și competențele Șefului de Stat.

În privința titulaturii de <<***șef al ”puterii” executive***>> manifestăm rezerva pe care vom încerca – fără a avea pretenția de a reuși – să le prezentăm în cele ce urmează.

Evident, Republica Federativă Rusă ***are un regim politic prezidențial*** inspirat, în mare parte, de sistemul politic american. În Federația Rusă, spre deosebire de Statele Unite ale Americii, Constituția a stabilit un organ al puterii de stat denumit ”Guvernul Federației Ruse” care are ca atribuție esențială ***înfăptuirea ”puterii” executive a Federației Ruse***.

Ca atare, s-ar părea la prima vedere că în R.F. Rusă Constituantul a optat pentru ***un executiv dualist*** în dauna unui ***executiv monocratic***.

Executivul dualist – se caracterizează prin faptul că funcția executivă este încredințată unei peroane fizice și unui organ colegial. Persoana fizică este șeful de stat (monarh sau președinte) iar organul colegial poartă, de regulă, denumirea de Guvern. Precizăm totodată că ***executivul dualist este propriu regimurilor politice parlamentare***, unde șeful executivului este considerat primul-ministru al Guvernului.

Fără îndoială, Federația Rusă comportă, consideră doctrinarii, un regim politic prezidențial și, din acest motiv, s-ar părea că precizarea referitoare la ”executivul dualist” nu își găsește locul, ea fiind proprie regimurilor politice parlamentare.

Fără a nega în nici un fel ”regimul politic prezidențial” din Rusia trebuie să remarcăm că textele constituționale nu acordă expres Șefului de Stat calitatea de exponent de vârf al ”puterii” executive. Este adevărat, atribuțiile și competențele Președintelui îl apropie de un veritabil ”șef al executivului” dar o precizare formală în acest sens lipsește. Dimpotrivă, cum s-a mai precizat, înfăptuirea ”puterii” executive revine, în Federația Rusă, Guvernului. Cu toate acestea s-ar putea trage concluzia

că, deşi nu este nominalizat ca ”şef” al executivului, Preşedintele Federaţiei Ruse îndeplineşte acest ”rol” politic fundamental, datorită atribuţiilor şi competenţelor care îi sunt conferite de obiectat în această privinţă dacă Preşedintele nu ar avea printre atribuţiile ***şi pe aceea de mediere*** în scopul soluţionării conflictelor, divergenţelor dintre organele puterii de stat ale Federaţiei şi organele puterii de stat ale subiecţilor federaţiei Ruse.

Este adevărat, ***funcţia de mediere***, materializată clar prin ***procedurile de mediere***, nu se realizează între ”puterile” constituite la nivelul Federaţiei, a statului federal. Ea se circumscrie divergenţelor dintre autorităţile publice (organele puterii de stat) federative şi cele ale subiecţilor federaţiei. Chiar şi în această ipoteză Preşedintele trebuie să utilizeze ***procedurile de mediere***, adică ***să exercite funcţia de mediere*** între ”puteri” etatice de nivel federal şi de nivel federat, statal sau provincial (republican, ţinutal, regional sau districtual). Pentru exercitarea acestei extrem de importante funcţii, pentru a fi mediator între autorităţile etatice (organe ale puterii de stat), indiferent de nivelul lor ierarhic – federativ sau/şi republican, ţinutal, regional, districtual – Preşedintele Federaţiei Ruse trebuie ***să dispună de independenţă funcţională*** şi să se situeze pe ***o poziţie imparţială şi echidistantă***. Ca atare, noi apreciem că pentru a se da eficienţă ***funcţiei de mediere***, materializată prin ***procedurile de mediere***, între organele puterii de stat de nivel diferit (federativ respectiv extrafederativ), Preşedintele Republicii Federative Ruse trebuie tratat – din punct de vedere instituţional – separat de ”puterea” executivă. În aceste condiţii, organul puterii federale de stat a Preşedintelui Federaţiei Ruse

(instituția, ca atare) constituie, în opinia noastră, o autoritate publică de sine stătătoare, independentă, neîncadrată în nici una din cele trei ”puteri” clasice: legislativă, executivă și judecătorească. Utilizarea eficientă a ”procedurilor de mediere”, exercitarea independentă și imparțială a ”funcției de mediere” implică, ab initio, independența Președintelui Federației Ruse în raport cu ”puterea” executivă.

Rămâne, în aceste condiții, un subiect deschis, problematica considerării Președintelui Federației Ruse ca ”șef al <<puterii>> executive”.

Încredințând Președintelui Federației Ruse aptitudinea, capacitatea utilizării ”procedurilor de mediere”, care indiscutabil își au fundamentul în ”funcția de mediere”, Constituantul a considerat instituția șefului statului ca fiind distinctă de ”puterea” executivă. Chiar în ipoteza acreditării tezei ”***regimului politic semiprezidențial***” autoritatea publică, organul federativ al puterii de stat concretizat în Președintele Republicii Federative Ruse ar trebui considerat o ”putere” distinctă în stat, tocmai pentru a-i da posibilitatea de a exercita ”funcția de mediere”, concretizată formal în ”procedurile de mediere”.

Considerarea Președintelui Republicii Federative Ruse, în calitatea sa de șef al statului, ca o autoritate, ca ”o putere” distinctă în stat determină constatarea implicării rigidului principiu atribuit filosofului Montesquieu sau, mai corect spus, determină aplicarea mai nuanțată a celebrului principiu al separației și echilibrului puterilor statale.

Trebuie remarcat, totodată, că în opinia noastră, instituția, autoritatea publică sau organul federativ al

puterii de stat concretizat în Președintele Republicii Federative Ruse nu constituie unica autoritate care, potrivit dispozițiilor constituționale în vigoare, înfrânge ”clasica” partajare a ”puterii” etatice în cele trei funcții: legislativă, executivă și judecătorească.

Înființarea, funcționarea și competența Curții Constituționale a Federației Ruse – având ca principală atribuție soluționarea problemelor relative la constituționalitatea legilor federale, a actelor normative emise de Președintele Federației, de Parlament – Adunarea Federală, de Guvernul Federației, a constituționalității Constituțiilor republicilor și a celorlalte acte emise de subiecții componenți ai Federației Ruse – pare a înfrânge, de asemenea, împărțirea tripartită a ”puterilor”, de fapt a funcțiilor etatice: legislativă, executivă și judecătorească. Aceasta în ipoteza în care considerăm Curtea Constituțională a Federației Ruse ca un organ etatic cu atribuții jurisdicționale specifice, neîncadrat în ”puterea”, în autoritatea judecătorească.

* * * * *

Revenind asupra chestiunii în discuție apreciem că Președintele Republicii Federative Ruse este șeful statului fără a cumula și calitatea de <<șef al ”puterii” executive>>. Instituția Președintelui Federației constituie ***un organ independent*** al puterii federative de stat, neîncadrat în nici una dintre ”tradiționalele” puteri statale: legislatică, executivă și judecătorească.

Acceptând acest punct de vedere – teoretic vorbind – am putea afirma că este posibil ca și ”regimul

politic prezindețial", consacrat tradițional în Republica Federativă Rusă și acceptat de doctrinarii constituționaliști, să comporte substanțiale revizuiri – cel puțin sub aspect formal – în condițiile în care "se refuză" Președintelui Federației calitatea de exponent de vârf al executivului. Conferirea "***procedurii de mediere***", specifică "***funcției de mediere***", Președintele Federației dublată de consacrarea rolului Guvernului Federației de a înfăptui "puterea" executivă a statului federativ rus, determină nu doar scoaterea șefului statului din sfera "puterii" executive dar și – cel puțin sub aspect doctrinar – revizuirea clasificării "***regimului politic" al Republicii Federative Ruse*** care, la momentul de față, este considerat ***un "regim politic prezidențial"***.

* Adunarea Federală – organul legislativ al puterii de stat a Federației Ruse

Adunarea Federală – reprezintă organul federativ reprezentativ, deliberativ și legislativ al statului federal rus. Ea este alcătuită din: ***Consiliul Federației*** și ***Duma de Stat***. Deci, parlamentul federativ rus este bicameral fiind compus dintr-o ***Cameră joasă sau populară – Duma de Stat*** și dintr-o ***Cameră superioară – Consiliul Federației***. Structura bicamerală a autorității publice federale legislative din Federația Rusă este firească, normală, având în vedere structura federativă de stat a Rusiei.

Duma de Stat – este alcătuită din 450 de deputați, aleși pentru un mandat de 4 ani. Poate fi ales deputat în Camera inferioară a Adunării Federale orice persoană fizică, cetățean al Republicii Federative Ruse,

care a împlinit vârsta de 21 de ani și care are capacitatea juridică electorală (drept de a alege, drept de vot și bineînțeles dreptul de a fi ales).

Deputatul nu poate fi, în același timp, membru al Consiliului Federației și nici membru al altor organe reprezentative ale puterii de stat, nu poate îndeplini o activitate lucrativă salarizată sau funcții în serviciul autorității executive a statului. Se recunoaște deputaților Dumei de Stat dreptul de a desfășura activități științifice, didactice sau activități de creație intelectuală. Atât deputații cât și membrii Consiliului Federației ***beneficiază de imunitate***, în sensul că aceștia nu pot fi reținuți, arestați sau percheziționați, cu excepția infracțiunilor flagrante. La propunerea Procurorului General al Republicii Federative Ruse fiecare dintre Camerele Adunării Federale poate ridica imunitatea parlamentarului.

Consiliul Federației – este format din câte doi reprezentanți ai subiecților Federației Ruse (unul din partea organelor reprezentative și unul din partea autorităților executive).

Consiliul Federației – are competența: să confirme decretul Președintelui Federației relativ la declararea stării de război sau a stării excepționale; să confirme eventualele schimbări de granițe între subiecții constituienți ai Federației Ruse; să stabilească data alegerilor pentru demnitatea de Președinte al Federației; să demită pe acesta; să numească judecătorii Tribunalului Suprem, ai Tribunalului Constituțional și ai Tribunalului Suprem de Argitraj; să numească și să elibereze din funcție pe Procurorul General al Federației

Ruse, pe președintele Camerei de Conturi și a ½ din membrii acesteia.

Duma de Stat – are următoarele atribuții: își exprimă acordul relativ la numirea președintelui Guvernului Federal; acordă votul de încredere pentru Guvernul federal; numește și revocă sau eliberează din funcție: pe președintele Băncii Centrale a Federației; pe președintele Camerei de Conturi și a ½ din membrii Camerei de Conturi; pe Împuternicitul pentru problemele drepturilor omului. Prezintă acuzația împotriva Președintelui Federației în vederea demiterii acestuia din funcție; acordă amnistia pentru anumite categorii de infracțiuni sau pentru anumite pedepse.

Procedura legislativă este inițiată de către ***autoritățile cu drept de inițiativă legislativă***, respectiv: Președintele Federației Ruse; Consiliul Federației; membrii Consiliului Federației; deputații Dumei de Stat; Guvernul federal, organele legislative (deliberative și reprezentative) ale subiecților Federației. În domeniul lor de activitate, cele trei instanțe supreme – Tribunalul Constituțional, Tribunalul Suprem și Tribunalul Suprem de Arbitraj – au drept de inițiativă legislativă.

Proiectele legislative sunt depuse la Camera inferioară a Adunării Federale, respectiv la Duma de Stat.

În lipsa unui cvorum special, Duma adoptă legea federală cu majoritatea voturilor, din numărul total al deputaților. Apoi legea este înaintată, în termen de 5 zile, Consiliului Federației – Camera superioară spre a fi supusă se consideră adoptată dacă a fost votată, cu majoritate de voturi, de membrii Consiliului Federației sau dacă, deși supusă Consiliului Federației legea

(proiectul de lege) nu a fost examinată într-un interval de 14 zile.

Dacă cele două Camere adoptă proiectul de lege în mod diferit se instituie o procedură de mediere sau dacă Consiliul Federației respinge un proiect legislativ adoptat de Duma de Stat. În această ultimă situație, cu votul a 2/3 din numărul total al deputaților proiectul legislativ fiind, în acest caz, considerat adoptat.

După procedura de adoptare legea federală este înaintată, în termen de 5 zile, Președintelui Federației în vederea semnării și a promulgării. Promulgarea trebuie să aibă loc într-un interval de 14 zile de la primirea legii.

Dacă legea este respinsă, refuzată de la promulgarea de către șeful statului, procedura de adoptare se va relua în cele două Camere parlamentare.

Dacă legea (proiectul legislativ) este adoptată în formă inițială, și după reexaminare, cu votul a cel puțin 2/3 din numărul total al membrilor fiecărei Camere a Adunării Federale, ea va trebui promulgată și astfel va intra în vigoare.

Pentru adoptarea legilor federale cu caracter constituțional se cere un cvorum special, respectiv: ¾ din numărul total al membrilor Consiliului Federației și cel puțin 2/3 din numărul total al deputaților din Duma de Stat.

Situații în care Camera inferioară a Adunării Federale poate fi dizolvată:

- când a fost respinsă, de trei ori, candidatura prezentată pentru demnitatea de președinte al Guvernului Federației Ruse. Șeful statului va proceda la dizolvarea Dumei de Stat, numind președintele Guvernului Federației;

- când a fost exprimată neîncrederea în Guvernul Federației de către Duma de Stat. Dacă în termen de 3 luni de la primul vot de neîncredere Duma adoptă o nouă moțiune de neîncredere relativă la Guvernul Federației, șeful statului poate demite Guvernul, fără a proceda la dizolvarea Camerei inferioare a Adunării Federale.

În toate cazurile, Duma de Stat nu poate fi dizolvată dacă și-a prezentat acuzația împotriva Președintelui Federației sau când este declarată, fie stare de război, fie starea excepțională pe întreg teritoriul Federației Ruse. Duma de Stat nu poate fi, de asemenea, dizolvată în ultimele 6 luni ale mandatului Președintelui Federației Ruse.

* Guvernul Federației Ruse – autoritatea publică centrală care exercită ”puterea” executivă în stat

<<Guvernul Federației Ruse înfăptuiește ”puterea” executivă a Federației Ruse>>. Acesta este alcătuit din: ***președintele Guvernului Federației, locțiitorii acestuia*** și ***miniștrii federali de resort***.

Președintele Guvernului Federației – trasează principalele direcții ale activității Guvernului federal, organizând activitatea acestuia.

Guvernul Federației Ruse – posedă o serie de atribuții și de competențe menite să asigure: înfăptuirea politicilor financiar-monetare; administrarea proprietăților federale; asigurarea legalității, a apărării țării și a securității statului; ocrotirea drepturilor și libertăților cetățenilor; apărarea societății și a statului împotriva recrudescenței fenomenului infracțional și, în mod deosebit, împotriva ”crimei organizate”; înfăptuirea

politicii externe a Federației Ruse etc. Toate aceste atribuții trebuiesc exercitate în conformitate cu Constituția Federației, cu întregul drept obiectiv (pozitiv) al statului, inclusiv în acord cu decretele șefului statului.

În realizarea atribuțiilor sale Guvernul Federației emite ***hotărâri*** și ***dispoziții***, acte normative care trebuie să fie în concordanță cu legile federale și, în mod deosebit, cu Constituția Federației. Dacă această conformitate este încălcată actul normativ adoptat de Guvern poate fi anulat de Președintele Federației Ruse.

Actele normative (hotărârile și dispozițiile) adoptate de Guvern în exercitarea atribuțiilor sale specifice au aplicabilitate generală, fiind obligatorii pe întreg teritoriul Republicii Federative Ruse. În caz de demisie, din dispoziția șefului statului, Guvernul Federației va continua să funcționeze până la formarea noului Guvern al Federației Ruse.

* * * * *

În opinia noastă, având în vedere considerentele expuse anterior, cu ocazia analizării instituției Președintelui Federației Ruse, Guvernul Republicii Federative Ruse reprezintă, de jure, autoritatea publică centrală, federală, care înfăptuiește ”puterea” adică funcția executivă a Statului Federativ Rus. Faptul că Guvernul Federației Ruse se află sub directul și nemijlocitul control al Președintelui Republicii Federative Ruse nu înlătură caracterizarea – prevăzută chiar și în Constituția Federației – acestui organ etatic federativ ca fiind cea mai înaltă autoritate executivă din Republica Federativă Rusă.

* ”Puterea” judecătorească. Instanţele judecătoreşti şi independenţa judecătorilor

Organele prin care se înfăptuieşte ***justiţia*** în Federaţia Rusă sunt ***instanţele judecătoreşti***.

Constituţia nu permite înfiinţarea de instanţe judecătoreşti extraordinare.

Instanţele judecătoreşti aplică în judecarea cauzelor procedurile specifice: civilă, administrativă sau penală.

Judecătorii sunt numiţi dintre persoanele fizice ***cu vârsta limită de 25 de ani, care posedă studii juridice superioare*** şi ***au un stagiu în profesia juridică de minimi 5 ani***.

Instanţele judecătoreşti sunt organizate pe grade de jurisdicţie.

Tribunalul Suprem exercită supravegherea tuturor celorlalte instanţe cu jurisdicţie generală. Este organul judecătoresc ultim, suprem în materie civilă, administrativă, penală sau de altă natură, dacă respectivele cauze aparţin jurisdicţiei generale.

Tribunalul Suprem de Arbitraj este organul judecătoresc suprem în privinţa litigiilor cu caracter economic sau a altor pricini cu caracter arbitral.

Procuratura, ca instituţie etatică, este dominată de principiul centralizării şi a subordonării procurorilor în raport procurorii ierarhic superiori şi a tuturor procedurilor faţă de Procurorul General al Federaţiei Ruse.

Constatăm că şi ***Curtea Constituţională a Federaţiei*** este tratată ca parte componentă a ”puterii”, a

autorității judecătorești. În concepția redactorilor Constituției ea nu constituie o ”putere”, o autoritate distinctă în statul federativ.

Curtea Constituțională a Federației și-a început efectiv activitatea în octombrie 1991 fiind legal și constituțional competentă să se pronunțe relativ la: constituționalitatea legilor federale și a actelor normative inferioare legii; constituționalitatea Constituțiilor republicilor și a regulamentelor adoptate de subiecții componenți, constituienți ai Federației; constituționalitatea tratatelor încheiate între organele Federației și autoritățile subiecților constituienți ai Federației; constituționalitatea tratatelor încheiate de Federația Rusă, cu condiția ca acestea să nu fi intrat în vigoare.

Curtea Constituțională emite interpretări ale Constituției Federației; soluționează excepțiile de necostituționalitate ridicate în fața instanțelor judecătorești, fiind sesizată de tribunale sau de cetățeni cu privire la posibila încălcare a unor drepturi și libertăți constituționale.

Relativ la ”***independența judecătorilor***” precizăm că potrivit Constituției federale ***judecătorii*** sunt independenți și se supun exclusiv Constituției și legilor Federației. Ei dispun de inamovabilitate neputând fi revocați, eliberați din funcție, mutați, promovați sau sancționați disciplinar ori pensionați decât numai în conformitate cu dispozițiile legilor federale. Regula ședințelor de judecată este publicitatea acestora, cu excepțiile prevăzute strict de lege. Unele cauze penale se judecă cu participarea juraților.

Secțiunea a II-a: Sistemul politic și ”filosofia politică” a Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice. Constituțiile Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice

În prezenta secțiune vom încerca să analizăm – sintetic, desigur – sistemul politico-etatic a U.R.S.S., cea de-a doua superputere a mapamondului, între anii 1945-1991, inclusiv. Analiza sistemului politic și desprinderea ”filosofiei politice” a acestui stat, un adevărat ”imperiu” al lumii contemporane, se fundamentează pe ”sistemul constituțional” al fostei U.R.S.S.. Ceea ce vom dori să scoatem în evidență se referă la instituțiile și modul de organizare a acestui stat, reliefând particularitățile, trăsăturile caracteristice ale acestuia.

De la victoria Revoluției bolșevice în Rusia, octombrie/noiembrie 1917, trecând prin etape istorice punctuale concretizate în: Constituția Rusiei din 1918; constituirea U.R.S.S. în 1922; Constituția U.R.S.S. din anul 1924; Constituția U.R.S.S. din anul 1936; Constituția unională sovietică din anul 1977 și schimbarea sistemului constituțional specific perioadei gorbacioviste, Rusia sovietică și mai apoi U.R.S.S. a reprezentat pentru lumea capitalistă, ”liberă” un pericol letal, datorită, în primul rând, tipului diferit de orânduire socială proclamat ca țel, ideal și edificat – în mare parte – în acest stat.

Analizând Constituțiile și implicit sistemul politico-statal sovietic vom încerca să cosntatăm dacă această superputere, din trecutul nu prea îndepărtat, s-a prăbușit: datorită ideologiei pe care o promova; datorită mecanismului etatic totalitar afirmat în practica politică; datorită imposibilității susținerii economiei centralizate

și în parte neperformante, nerentabile; datorită întinderii extraordinare atât a U.R.S.S., a blocului său politico-militar cât și a sferei de influență, exercitată pe planetă, de această superputere; datorită incapacității unor lideri sovietici antegorbacioviști de a reforma partidul și statul sovietic, economia și societatea sovietică sau datorită dorinței ultimului lider sovietic de a reforma societatea, economia, statul și partidul ceea ce a generat, fără voia sa, colapsul statului sovietic.

Mai există, în opinia noastră, încă o variantă – U.R.S.S. s-a prăbușit ca stat, și implicit ca superputere, datorită acțiunilor voluntare, conștiente a ultimului său lider care a acționat manifest pentru distrugerea ”lagărului” socialist, a socialismului și chiar a Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice și a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Toate aceste potențiale cauze ale prăbușirii U.R.S.S. trebuiesc luate în considerare deoarece, fiecare în parte sau mai multe cauze în concurs, au putut genera efectul teribil al prăbușirii U.R.S.S..

Nu trebuie uitată nici presiunea continuă exercitată de statele capitaliste dezvoltate, în special de cealaltă superputere – S.U.A. – asupra blocului politico-militar al statelor socialiste și, în mod deosebit, asupra U.R.S.S..

”Căderea” U.R.S.S., realizată formal în decembrie 1991, a produs o ”***reală eliberare***” a statelor europene, și mă refer la statele vestice, și a S.U.A. de sub povara” duopolului, după 1991 manifestându-se pe planetă, în mod accentuat, o stare de ”unipolaritate”, obiectivată prin dominația exclusivă a Statelor Unite ale Americii.

Oare în anul 1991 își va fi epuizat toate resursele ”Imperiul sovietic” colapsând în mod legic, obiectiv? Sau ”decesul” U.R.S.S. a intervenit printr-o complicitate a unor factori conducători sovietici și a S.U.A. și celorlalte state capitaliste aliate acesteia? Desigur, nu putem noi să răspundem la aceste întrebări. Dar, analizând sistemul constituțional sovietic vom observa dacă acesta era sau nu viabil, dacă ducea inevitabil la prăbușirea statului sovietic sau dacă, dimpotrivă, era apt să reziste mult timp, după anul 1991.

Autorul rândurilor de față nu a fost niciodată ”un fan” al statului rus, obiectivat de-a lungul istoriei în: Rusia Kieveană, Cnezatul Rusiei, Imperiul Țarist, Rusia sovietică, U.R.S.S., Republica Federativă Rusă (inclusiv C.S.I.). dar, analiza obiectivă a politicii internaționale ne obligă la tratarea fără patimă, într-un mod imparțial, a tuturor aspectelor legate de evoluția politico-etatică a U.R.S.S., de la victoria Revoluției bolșevice și fondarea Rusiei sovietice și până la dezmembrarea/prăbușirea U.R.S.S..

Analiza Constituțiilor sovietice (cea rusă din anul 1918, apoi cele sovietice din anii: 1924; 1936; 1977 și precum și modificările cu caracter constituțional din perioada ultimului lider sovietic) poate răspunde la o întrebare esențială, fundamentală: Era U.R.S.S. un stat viabil? Această superputere planetară nu a fost în stare să își păstreze integritatea sa teritorială și, în ultimă instanță, ființa statului unional-federal? Ce a determinat destructurarea atât de fulgerătoare a Uniunii Sovietice? Oare statul sovietic purta vicii profunde în fundamentul său? Sper să pot formula o posibilă ***idee de răspuns***,

după finalizarea analizei – sumare, este adevărat – a sistemului constituțional, politico-etatic, a U.R.S.S..

Pentru început, în mod empiric, îmi devoalez propria părere relativă la dezmembrarea Uniunii Sovietice: această superputere a căzut sub propria sa povară, manifestată în obiectivele sale social-politice. Măreția și dorința de glorie au determinat prăbușirea U.R.S.S., fără a scăpa din vedere contribuția decisivă a S.U.A., a Vaticanului, a celorlalte state capitaliste dezvoltate și chiar a unor state din ”lagărul” socialist, care manifestau vădite semne de independență, de-a lungul timpului. Și în cadrul Uniunii sistemul politic era acceptat ”ca un dat”, fiind receptat în mod pasiv de către cetățenii sovietici.

Încremenirea ideologică a reprezentat o ”mană Cerească” pentru sabotori, care sub sloganul transparenței și reformei au subminat total bazele statului sovietic.

Cu toate erorile grave ale trecutului, în special cele din ”epoca” stalinistă, statul unional sovietic nu se afla nici pe departe, în anul 1985, pe ”marginea prăpastiei”.

Activitatea reformiștilor, ”glasnost” și ”perestroika”, a distrus statul soviectic datorită faptului că:

* - proclamând efectiv drepturile și libertățile fundamentale cetățenești a încurajat critica sistemului politic sovietic;

* - au încurajat naționalismul din republicile sovietice unionale și din republicile autonome unionale și din republicile autonome componente ale acestora,

ceea ce contravenea flagrant ***internaționalismului***, element teoretic fundamental al doctrinei marxiste;

* - a încurajat pluripartidismul ceea ce a determinat prăbușirea Partidului Comunist al Uniunii Sovietice;

* - a fost încurajată dezvoltarea embrionară a economiei capitaliste, temelie a unui viitor stat capitalist.

Toate aceste demersuri, și încă multe altele, au avut, desigur, rolul fundamentării unei societăți democratice dar, în același timp, au lovit, ”mortal”, în fundamentele statului unional sovietic.

Această opinie, exprimată ca o părere strict personală, subiectivă, poate fi – fără îndoială – schimbată după analizarea sistemului politico-etatic, constituțional a U.R.S.S..

Un fapt oricum rămâne, în opinia noastră, deja stabilit: de cele mai multe ori, de-a lungul existenței sale, inclusiv după 1945, U.R.S.S. a avut state ”prietene” de fațadă, datorită temerii sau interesului manifestat de terțele state ”frățești”. În calitatea sa de superputere nu a reușit să ”catalizeze” forțele, energiile și simpatia statelor socialiste ”aliate”, tocmai datorită capacității și durității politicii sovietice, în raport cu acestea.

Duritatea ocupației sovietice în statele socialiste ”eliberate” de sub fascism, spolierea economică a acestor state, ignorarea locului și rolului acestora în organismele blocului politico-economico-militar socialist, dominat indiscutabil de sovietici, au determinat, după ”efectul bumerangului”, mimarea unei obediențe fățișe și uneori chiar manifestarea unor ”atitudini de frondă” din partea unor state socialiste în raport cu U.R.S.S..

U.R.S.S. a fost ca o ”ursoaică bătrână”, solitară, care inspira, chiar aliaților săi, statelor socialiste, respect, reverență și foarte multă temere. La destructurarea Uniunii a contribuit enorm modul în care aceasta era percepută atât de popoarele sovietice cât mai ales în străinătate. Așa se explică de ce dispariția U.R.S.S. de pe scena politică internațională nu a deranjat pe nimeni, doar pentru o scurtă perioadă S.U.A. au rămas nedumerite de prăbușirea celui de-al doilea element din conținutul duopolului.

U.R.S.S. fiind percepută ca un stat rigid, totalitar, nereformat, militarist și de populația republicilor sovietice unionale, nu a surprins neplăcut pe nimeni tentativa reformării statului sovietic, concepută și pusă în practică de ultimul său lider, Mihail Sergheevici Gorbaciov. Doar că reforma gorbaciovistă a determinat, direct și nemijlocit, colapsul statului unional sovietic!!!!

§1. Constituția Rusiei sovietice din 10 iulie 1918

Evoluția sistemului politico-etatic a Rusiei sovietice începe odată cu instaurarea regimului sovietic.

La 25.10.1917 Congresul al II-lea al sovietelor de deputați ai muncitorilor și soldaților din Rusia a hotărât cucerirea întregii puteri în stat de către soviete. Scopul noii politici era înlăturarea regimului politic anterior și a economiei capitaliste.

Consiliul Comisarilor Poporului, ales de Congresul Sovietelor, a concentrat ”puterea” executivă a statului, în realitate dobândind întreaga putere de stat.

A fost creat un Comitet militar revoluționar la Petrograd iar pe lângă acest organism a fost creată,

înființată Comisia extraordinară pentru lupta împotriva contraevoluției și sabotajului. Ulterior CEKA a fost trecută în subordinea Consiliului Comisarilor Poporului (07.12.1917). Scopul CEKA era lupta împotriva contrarevoluționarilor din interiorul și din exteriorul țării.

A fost înființată Armata sovietică (Armata roșie), fiind aleși noi comandanți militari și înlăturându-se titlurile și rangurile țariste din armată.

Adunarea Constituantă, aleasă la 12.11.1917, a fost convocată de Consiliul Comisarilor Poporului pentru data de 05.01.1918. Datorită conflictului dintre socialiștii revoluționari și bolșevici (primii aveau 62%, secunzii 25%) Adunarea Constituantă a fost dizolvată, fiind substituită de către al treilea Congres general al sovietelor de deputați ai muncitorilor, soldaților și țăranilor din Rusia. Acest Congres, deschis la 10.01.1918 a adoptat ”Declarația drepturilor poporului muncitor și exploatat”. Convocarea acestui Congres a marcat mutarea ”centrului de greutate” de la sistemul multipartidist către un sistem centralizat, votanții fiind exclusiv persoane fizice încadrate în câmpul muncii.

Consiliul Comisarilor Poporului a adoptat o serie de decrete, respectiv: ”Decretul cu privire la presă”; ”Decretul cu privire la confiscarea capitalurilor sociale ale fostelor bănci particulare”; ”Decretul cu privire la naționalizarea flotei comerciale”; etc. A fost adoptată ”Legea cu privire la socializarea pământului”.

Constituția Republicii Socialiste Federative Sovietice Ruse a fost adoptată la data de 10 iulie 1918. Sub aspect general, precizăm că această Constituție – prima Constituție socialistă din lume – a prevăzut:

preluarea tuturor mijloacelor de producție și a resurselor materiale și naturale în mâinile clasei muncitoare și a țărănimii, mijloace și resurse relative la editarea și tipărirea presei și a altor publicații; instituirea obligativității muncii pentru toți cetățenii Rusiei sovietice; dreptul de învățătură, integral și gratuit; separarea bisericii de stat; libertatea cultelor religioase, a propagandei religioase și a celei ateiste; îndatorirea apărării țării; dreptul la utilizarea limbii materne; ocrotirea și interzicerea oprimării minorităților naționale și a celor etnice; interzicerea desfășurării unor activități contrarevoluționare etc.

Organul puterii de stat cu caracter deliberativ era Congresul panrus al sovietelor; acesta deținea puterea supremă în stat. În intervalurile dintre congrese puterea era exercitată de către Comitetul executiv central panrus al sovietelor. Ca organ al administrației de stat funcționa Consiliul Comisarilor Poporului.

Acest Consiliu era format din comisari ai poporului, cu competențe strict determinate (miniștri de resort).

Un pas important, cu caracter excepțional, în crearea viitorului stat unional l-a constituit formarea U.R.S.S..

§2. Constituirea Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice

Înființarea mai multor republici socialiste sovietice pe teritoriul vechii Rusii imperiale a condus la teza unirii acestora.

Au existat două curente referitoare la modul de constituire al statului federativ-unional.

Unul, cunoscut ca ”pricipiu al autonomizării”, prevedea includerea republicilor socialiste sovietice în Republica Socialistă Federativă Sovietică Rusă, devenind astfel ”***republici autonome***” în cadrul acesteia.

Ideea a fost susținută de I.V.Stalin.

Al doilea curent, susținut de V.I. Lenin prevedea, dimpotrivă, ca noile republici socialiste sovietice să se asocieze împreună cu R.S.F.S. Rusă, într-un stat federativ, constituit pe baza unui ***tratat***.

Congresul constitutiv al sovietelor din U.R.S.S. a avut loc la 30.12.1922. Delegați au trimis: R.S.F.S. Rusă, Ucraina, Bielorusia și Federația Transcaucaziană. Asocierea R.S.F.S. Ruse; a R.S.S. Ucrainiene; a R.S.S. Bieloruse și a R.S.F.S. Transcaucaziene a concretizat apariția statului unional-federativ, U.R.S.S..

Din totalul de ***2.215 delegați***, 1727 au fost ruși; 364 ucrainieini; 33 bieloruși și 91 transcaucazieni.

A fost constituit Consiliul Comisarilor Poporului al U.R.S.S. având ***comisariate unionale*** în domeniile: apărare; marină; afaceri externe; căi de comunicație; poștă și telegraf; comerț exterior.

Existau și ***comisariate unional-republicane***, comportând atât competențe unionale cât și republicane: economie națională; finanțe; muncă; aprovizionare; inspecția muncitorească-țărănească.

În sfârșit, existau ***comisariate doar la nivel republican***: justiție; învățământ; sănătate publică și asistență socială; afaceri interne.

Acordul de constituire a U.R.S.S. menționa expres dreptul fiecărei republici unionale de a părăsi uniunea.

La primul Congres al sovietelor din U.R.S.S. a fost ales ***Comitetul Executiv Central al U.R.S.S.***. Între Congresele sovietelor acestui organ al puterii de stat era considerat ***suprem***.

Comitetul Executiv central al U.R.S.S. a ales, la prima sa sesiune, un Prezidiu al acestui organ suprem al puterii de stat compus din 21 de membri și 4 președinți (corespunzători celor patru republici unionale).

În cea de-a doua sesiune a Comitetului Executiv Central al U.R.S.S. s-a hotărât să se propună Congresului al II-lea al sovietelor din U.R.S.S., spre adoptare, textul proiectului de Constituție a U.R.S.S., text ratificat de Congres, la data de 31.01.1924.

§3. Constituția U.R.S.S. din anul 1924

Congresul al II-lea al sovietelor din U.R.S.S. a adoptat prima Constituție a U.R.S.S., la 31 ianuarie 1924.

Această primă constituție sovietică unională acorda întreaga suveranitate de stat către federație, statul (statele federate) își exercitau puterea de stat dar fără a încălca competențele exclusive ale statului unional.

Republicile puteau adopta norme juridice iar teritoriile lor nu puteau suferi modificări, alterări fără acordul acestora. S-a instituit cetățenia unională sovietică; erau ”de drept” cetățeni ai U.R.S.S. toți cetățenii republicilor unionale.

Comitetul Executiv Central al sovietelor din U.R.S.S. cuprindea două camere: ***Sovietul Uniunii***, reprezentând poporul și ***Sovietul Naționalităților*** reprezentând republicile unionale și regiunile autonome.

În Sovietul Naționalităților republica unională dispunea de 5 reprezentanți iar regiunea autonomă avea 1 reprezentant.

Ulterior, după anul 1924, statul unional sovietic se centralizează simțitor iar puterea în stat se concentrează în persoana lui I. V. Stalin. Practic, statul devine o monocrație. Adversarii secretarului general al P.C.U.S. sunt eliminați conducerea stalinistă devenind despotică. Agricultura este socializată, colectivizându-se de cele mai multe ori forțat. U.R.S.S. se dezvoltă intens industrial prin fondarea și dezvoltarea, fără precedent în Rusia, a marilor uzine.

Congresul al VIII-lea al sovietelor, congres extraordinar, a adoptat textul unei noi Constituții a U.R.S.S., propus de o Comisie Constituțională, condusă de I. V. Stalin.

§4. Constituția U.R.S.S. din anul 1936

În noiembrie 1936 al VIII-lea Congres extraordinar al sovietelor a adoptat noua Constituție a U.R.S.S.. Această Constituție ”stalinistă” reglementa principalele aspecte relative la modul de organizare, de menținere și de exercitare a puterii de stat.

* Principiile fundamentale ale acestei Constituții

Constituția unională din anul 1936 proclama U.R.S.S. ca fiind un stat socialist al muncitorilor și țăranilor. Fundamentul politic îl constituia sovietele de deputați ai oamenilor muncii iar baza economică este reprezentată de proprietatea socialistă care, la rândul ei, era, fie proprietate a întregului popor (de stat), fie proprietate cooperatistă.

Statul era proprietarul tuturor mijloacelor de producție, recunoscându-se, ca formă alternativă, și proprietatea colhozurilor.

Gospodăria individuală țărănească era recunoscută de stat. La fel, era recunoscută proprietatea personală asupra economiilor individuale. Era instituit "***Planul de stat al economiei naționale***" și era instituită obligativitatea prestării unei activități lucrative.

* Organizarea etatică a U.R.S.S.

În anul 1936 U.R.S.S. era compusă din 16 republici socialiste sovietice unionale, respectiv: R.S.F.S. Rusă; R.S.S. Ucraineană; R.S.S. Bielorusă; R.S.S. Uzbecă; R.S.S. Kazakă; R.S.S. Gruzină (Georgiană); R.S.S. Azerbaidjeană; R.S.S. Lituaniană[*)]; R.S.S. Letonă[*)]; R.S.S. Cestonă[*)]; R.S.S. Kirghiză; R.S.S. Tadjică; R.S.S. Armeană; R.S.S. Turunenă; R.S.S. Carelo-Finică[**)] și R.S.S. Moldovenească[*)].

[*)] Republici intrate mai târziu, în anul 1940, în componența U.R.S.S., ca "republici unionale";

[**)] Ulterior a fost desființată această republică unională, din dispoziția lui I. V. Stalin.

Republicile unionale erau considerate state suverane, având propriile lor Constituții, și dreptul de a întreține relații directe cu statele străine, inclusiv dreptul de a încheia convenții bilaterale și de a trimite și, respectiv, de a primi reprezentanți diplomatici și consulari.

Fiecare republică unională avea dreptul de a ieși din uniune iar teritoriul fiecărei republici nu putea fi modificat fără acordul acesteia, exprimat prin reprezentanții săi.

Republicilor unionale le era recunoscut dreptul de a întreține formațiuni militare republicane pe teritoriul lor.

Atribuțiile și competențele statului federal-unional se materializau în: reprezentarea U.R.S.S. pe planul relațiilor internaționale; controlul aplicării Constituției U.R.S.S.; asigurarea unei conformități între Constituțiile statelor federate (republicile unionale) și Constituția statului federal-unional; aprobarea bugetului de stat unitar al U.R.S.S.; ratificarea modificării granițelor între republicile unionale; legislația referitoare la cetățenia unional-federală; principiile legislative fundamentale relative la căsătorie și familie; adoptarea legislației relative la organizarea justiției, la procedura judiciară, la drepturile străinilor pe teritoriul U.R.S.S.; adoptarea Codului Civil și a Codului Penal; administrarea băncilor, întreprinderilor industriale, comerciale și agricole – de însemnătate unională; etc.

Toate legile U.R.S.S. se aplicau pe întreg teritoriul federației (a Uniunii) iar în caz de conflict între o lege unională și o lege republicană, prioritate în aplicare avea legea unională.

Cetățenii tuturor republicilor unionale erau totodată și cetățeni ai U.R.S.S..

* Sovietul Suprem al U.R.S.S.

În sistemul Constituției unionale sovietice din anul 1936, Sovietul Suprem al U.R.S.S. era considerat ***organ suprem*** al puterii de stat al Uniunii. Acesta era alcătuit din două Camere: ***Sovietul Uniunii*** și ***Sovietul Naționalităților***.

În sovietul Uniunii erau reprezentați cetățenii, poporul sovietic iar în Sovietul Naționalităților erau reprezentate: republicile unionale; republicile autonome; regiunile autonome și districtele naționale.

Mandatul Sovietului Suprem al U.R.S.S. era de patru ani.

Lucrările se desfășurau în două sesiuni anuale, legile fiind adoptate cu majoritatea simplă a voturilor în fiecare Cameră. Convocarea Sovietului Suprem se realiza de Prezidiul Sovietului Suprem al U.R.S.S.. Acest organ etatic avea dreptul de a dizolva Sovietul Suprem dacă existau divergențe între cele două Camere iar Comisia de Conciliere nu ajungea la o hotărâre de comun acord, acceptată desigur de amândouă Camerele.

Sesiunile Camerelor Sovietului Suprem se desfășurau concomitent.

* Prezidiul Sovietului Suprem al U.R.S.S.

Exercita atribuțiile Sovietului Suprem al U.R.S.S. între sesiuni.

Avea următoarele competențe: convoca Sovietul Suprem al U.R.S.S. în sesiune; efectua interpretarea legală a actelor normative; dizolva Sovietul Suprem stabilind data pentru alegeri; emitea decrete; abroga hotărârile sau dispozițiile Consiliului de Miniștri al U.R.S.S. sau cele ale Consiliilor de Miniștri din republicile unionale; organiza referendumul la inițiativa sa sau la inițiativa unei republici unionale; elibera din funcție sau numea în funcție miniștri ai U.R.S.S., dar numai dacă Sovietul Suprem al U.R.S.S. nu se afla în sesiune, la propunerea Președintelui Consiliului de Miniștrii și sub rezerva aprobării ulterioare a mutației intervenite de către Sovietul Suprem al U.R.S.S.; declara starea de război în intervalul dintre sesiunile Sovietului Suprem al U.R.S.S.; acredita/reclama reprezentanții diplomatici sovietici în străinătate; etc.

* Consiliul Comisarilor Poporului – Consiliul de Miniștri

Era organul executiv suprem al U.R.S.S.. Competențele sale priveau în special: coordonarea activității ministerelor unionale și a ministerelor unional-republicane; adoptarea măsurilor pentru realizarea bugetului de stat și a planului economiei naționale; adoptarea de măsuri pentru asigurarea intereselor statului, a ordinii și securității publice, a ocrotirii drepturilor cetățenilor; organizarea și conducerea forțelor armate; conducerea generală în domeniul relațiilor externe etc.

În domeniile de activitate și în ramurile economice de competența Uniunii, Consiliul de Miniștri

al U.R.S.S. putea suspenda hotărârile și/sau dispozițiile Consiliilor de Miniștri ale republicilor unionale. Consiliul de Miniștri al U.R.S.S. era condus de un ***președinte***, ajutat de locțiitorii săi și era format din: președinte, locțiitori, miniștri U.R.S.S.; președintele Comitetului de Stat al planificării; președintele Comitetului de Stat pentru aprovizionare tehnică și materială a economiei; președintele Comitetului de Stat pentru construcții; președintele Comitetului pentru artă.

* Justiția și procuratura

Conform Constituției unionale sovietice din anul 1936, justiția era înfăptuită de: Tribunalul Suprem al U.R.S.S.; tribunalele supreme din republicile unionale; tribunalele ținutale; tribunalele regionale; tribunalele republicilor autonome; tribunalele districtuale, tribunalele speciale ale U.R.S.S. și tribunalele populare.

Procesele se judecau cu participarea asesorilor populari, cu excepția cazurilor menționate expres de lege.

Tribunalul Suprem al U.R.S.S. era ales, pentru un mandat de 5 ani, de către Sovietul Suprem al U.R.S.S..

Judecătorii erau independenți și se supuneau numai legii iar dezbaterile în procese erau publice, cu excepția situațiilor prevăzute expres de lege.

Procurorul General al U.R.S.S. era numit, pentru un mandat de 7 ani, de Sovietul Suprem al U.R.S.S.. el asigura supravegherea supremă a respectării legilor de către toate autoritățile publice și de către toți cetățenii sovietici.

Procurorii din republicile unionale erau numiți de Procurorul General al U.R.S.S., subordonându-se exclusiv acestuia, fiind independenți în raport cu autoritățile locale.

* Organele supreme ale puterii de stat în republicile unionale. Organele locale

În republicile unionale organele supreme ale puterii de stat erau ***Sovietele Supreme ale acestora***; cu următoarele competențe: adoptau și modificau Constituțiile respectivelor republici unionale; ratificau Constituțiile republicilor autonome, dacă republicile unionale aveau în componența lor astfel de structuri etatice; stabileau granițele republicilor autonome din componența republicilor unionale; aprobau bugetul republicilor unionale și planurile economiilor republicilor unionale; stabileau modul de reprezentare a republicii unionale în relațiile internaționale etc.

În republicile unionale organele administrației de stat erau Consiliile de Miniștri ale acestora. În ținuturi, regiuni, regiuni autonome, districte, orașe, sate, organele locale ale puterii de stat erau sovietele locale de deputați.

* Drepturile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor sovietici

Constituția unională sovietică din anul 1936 a consacrat drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor. Sunt menționate: dreptul la muncă; dreptul la odihnă; dreptul la învățătură; egalitatea în drepturi între femei și bărbați; libertatea cuvântului, a presei, a

întrunirilor şi mitingurilor; inviolabilitatea persoanei fizice şi a domiciliului, inviolabilitatea secretului corespondenţei; dreptul de azil pentru străini persecutaţi pe motive politice; îndatorirea respectării Constituţiei şi a legilor ţării; obligaţia efectuării serviciului militar; obligaţia de apărare a patriei; îndatorirea de apărare a proprietăţii socialiste şi a celei obşteşti.

În privinţa drepturilor şi a libertăţilor fundamentale realitatea istorică certifică, în mod obiectiv, gravele abuzuri săvârşite de regimul stalinist, concretizate în: peste 1.000.000 de persoane fizice executate, din care peste 600.000 membri ai Partidului Comunist; 7.000.000 de persoane fizice arestate şi peste 8.000.000 de oameni internaţi în lagărele de muncă, din care peste jumătate au fost comunişti, aproximativ 600.000 de persoane fizice decedând în aceste lagăre de muncă.

În întreaga Istorie contemporană universală ”marea teroare stalinistă” rămâne o pagină însângerată veşnic, care cutremură conştiinţa umanităţii.

§5, Constituţia unională sovietică din anul 1977

Oficialii, istoricii şi politologii sovietici au negat, la vremea respectivă, adoptarea, în anul 1977, a unei noi Constituţii a U.R.S.S..

Politologii şi juriştii publicişti capitalişti au constatat că, de fapt, în anul 1977 nu s-a procedat doar la o revizuire, o modificare a Constituţiei din anul 1936, ci, practic, a fost adoptată o nouă Constituţie unională sovietică.

Caracterizare succintă a Constituției U.R.S.S. din anul 1977

* Societatea socialistă dezvoltată. O Constituție nici neostalinistă dar nici antistalinistă

Adoptarea Constituției unionale sovietice din anul 1977 a consacrat sfârșitul etapei construcției temeliei societății socialiste, în așa fel încât societatea sovietică multinațională era caracterizată ca fiind o societate socialistă dezvoltată. Epoca dură a "dictaturii proletariatului" trecuse. U.R.S.S. devenise "un stat socialist al întregului popor". Era proclamată egalitatea "***de jure***" și "***de facto***" a tuturor națiunilor și naționalităților.

Depășirea ideologiei staliniste se relevă prin: consacrarea, în mod adecvat, a drepturilor și libertăților fundamentale cetățenești, reflectate într-o nouă concepție relativă la raportul individ-stat; depășirea conceptului "dictatură a proletariatului" și utilizarea unor noi concepte mult mai inofensive: "stat socialist al întregului popor" sau "statul întregului popor", "egalitatea tuturor națiunilor și naționalităților" etc.

Rolul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice se obiectiva, potrivit Constituției unionale, în definirea perspectivei generale "de dezvoltare a societății, linia de politică internă și externă a U.R.S.S., conduce măreața activitate creatoare a poporului sovietic, imprimă un caracter planic fundamentat științific luptei pentru victoria comunismului" (art.6).

În scopul lărgirii bazei de susținere a regimului sovietic se prevedea participarea, tot mai largă, a

oamenilor muncii, la conducerea societății și a statului, consolidarea bazei juridice a întregii vieți de stat și obștești și luarea în considerare a punctelor de vedere exprimate de opinia publică.

* Fundamentele sistemului economic sovietic

În cadrul cap. II al Constituției sunt definite fundamentele sistemului economic. Principalul fundament este reprezentat de proprietatea socialistă de stat (a întregului popor). Sistemul economiei sovietice se mai fundamenta pe proprietatea socialistă cooperatistă, colhoznică și accepta proprietatea personală a oamenilor muncii.

Deosebit de importantă ne apare prevederea care recunoaște, pe teritoriul U.R.S.S., a desfășurării activităților de muncă individuală în variate domenii de activitate (agricultură, meșteșuguri, prestări de servicii) dacă această activitate se fundamentează exclusiv pe munca cetățenilor și a familiilor acestora, cu excluderea angajării, a exploatării altor persoane fizice și dacă aceste activități se desfășoară în conformitate cu legea.

* Societatea și cultura – tendințe

Cap. III al Titlului I este consacrat dezvoltării sociale și culturale. Țelul suprem îl constituia apropierea tuturor națiunilor și a naționalităților din U.R.S.S., apropierea muncii fizice și a muncii intelectuale, omogenizarea socială prin nivelarea condițiilor de trai existente în mediul urban respectiv în mediul rural. Ridicarea continuă a nivelului de trai al poporului se

materializa prin: înființarea de unități sau instituții de învățământ, de unități sanitare, culturale etc. în mediul rural și transformarea muncii din agricultură într-o formă a muncii industriale, datorită mecanizării și a tehnicizării.

* Politica externă a U.R.S.S.

Titlul I, Cap. IV exte consacrat "***politicii externe***". Aceasta era orientată în vederea asigurării construcției societății comuniste în U.R.S.S., în scopul consolidării sistemului politico-economico-militar socialist.

U.R.S.S. se obliga să respecte: principiul renunțării reciproce la utilizarea forței sau a amenințării cu forța; principiul egalității suverane a statelor; principiul inviolabilității frontierelor și a integrității teritoriale a tuturor statelor; principiul neimixtiunii în treburile interne ale altui stat; principiul reglementării pașnice, non-violente, a litigiilor dintre state; principiul respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului; principiul colaborării interstatale etc.

Relațiile cu statele socialiste erau fundamentate pe prietenie, întrajutorare tovărășească, în temeiul internaționalismului socialist.

* Statul unional sovietic și cetățeanul sovietic. Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor sovietici

Constituția unională sovietică din anul 1977 reglementează, într-un titlu distinct, statul și persoana.

Sunt menţionate dispoziţii relative la: cetăţenia sovietică şi unicitatea acesteia; egalitatea în drepturi şi în îndatoriri a cetăţenilor sovietici; egalitatea în drepturi a femeii cu bărbatul; egalitatea în drepturi a tuturor cetăţenilor U.R.S.S., indiferent de rasă sau de naţionalitate.

Cetăţenilor străini şi apatrizilor le erau garantate toate drepturile şi libertăţile menţionate de Constituţie şi de dreptul pozitiv (obiectiv). Totodată aceste categorii de persoane fizice aveau obligaţia respectării Constituţiei U.R.S.S. şi a legislaţiei sovietice atât timp cât se aflau pe teritoriul U.R.S.S..

U.R.S.S. acorda azil politic persoanelor fizice de cetăţenie străină prigonite în statul de origine datorită activităţii lor referitoare la apărarea păcii în lume, a drepturilor clasei proletare, a luptei pentru eliberare naţională, a activităţilor social-politice, culturale sau ştiinţifice vădit progresiste.

Drepturile şi libertăţile fundamentale cetăţeneşti erau ocrotite cu condiţia neprejudicierii intereselor societăţii, ale statului ca reprezentant al societăţii socialiste sovietice. Erau precizate expres: dreptul la muncă; dreptul la odihnă; dreptul la ocrotirea sănătăţii; dreptul la locuinţă; dreptul la învăţătură; libertatea creaţiei literare sau ştiinţifice etc.

Se recunoaşte fiecărui cetăţean sovietic dreptul de a iniţia propuneri în vederea îmbunătăţirii activităţilor organelor etatice sau organizaţiilor obşteşti. Organele competente trebuiau să răspundă în termenele legale iar represaliile, persecuţia pentru critică era interzisă.

Cetăţenii U.R.S.S. aveau dreptul de a reclama persoanele oficiale din organele de stat sau din

organizațiile obștești dacă activitățile acestora erau contrare legilor. Se recunoștea dreptul la despăgubire al fiecărui cetățean sovietic prejudiciat prin acțiuni sau inacțiuni ilegale/ilicite de către organele sau instituțiile etatice sau de către organizațiile obștești.

Îndatoririle cetățenilor U.R.S.S. se refereau la: respectarea Constituției unionale, a întregii legislații; obligația desfășurării unei activități productive; apărarea proprietății socialiste și a intereselor statului sovietic etc.

* Structura de stat a U.R.S.S. potrivit Constituției din anul 1977

Potrivit concepției ideologice sovietice U.R.S.S. reprezenta un stat ”multinațional unitar”, realizat pe baza liberei autodeterminări a națiunilor și a unirii voluntare a republicilor socialiste sovietice, pe principiul egalității suverane în drepturi a acestora.

Avem îndoieli în legătură cu considerarea U.R.S.S. ca fiind un ”stat unitar” de vreme ce acesta era compus din mai multe state federate (republicile unionale) iar Uniunea constituia un stat federal (unional). Ca atare, U.R.S.S. era, în realitate, un stat federativ și nicidecum un ”stat unitar”.

Uniunea este compusă de 15 republici socialiste sovietice, respectiv: R.S.F.S. Rusă; R.S.S. Ucraineană; R.S.S. Bielorusă; R.S.S. Uzbecă; R.S.S. Kazakă; R.S.S. Gruzină (georgiană); R.S.S. Azerbaidjană; R.S.S. Lituaniană; R.S.S. Letonă; R.S.S. Estonă; R.S.S. Kirghiză; R.S.S. Tadjică; R.S.S. Armeană; R.S.S. Turcinenă și R.S.S. Moldovenească.

Era păstrat dreptul fiecărei republici socialiste sovietice de a ieşi din componenţa U.R.S.S.. Era stipulată competenţa exclusivă a Uniunii în următoarele domenii de activitate: primirea de noi republici socialiste sovietice în componenţa U.R.S.S.; stabilirea frontierei de stat a Uniunii şi aprobarea modificărilor de frontiere apărute între republicile unionale; promovarea unei politici social-economice unitare, elaborarea bugetului de stat unitar al Uniunii; garantarea unei legislaţii unitare pe teritoriul Federaţiei; conducerea ramurilor economiei naţionale şi a întreprinderilor de subordonare unională; organizarea apărării şi conducerea armatei; asigurarea siguranţei statului unional; reprezentarea Federaţiei în relaţiile internaţionale; controlul respectării prevederilor Constituţiei U.R.S.S. pe întreg teritoriul unional sovietic, asigurarea conformităţii Constituţiilor republicilor unionale cu Constituţia statului unional-federativ, etc.

Este reafirmată obligativitatea legislaţiei unionale pe teritoriul tuturor republicilor socialiste sovietice.

Republica unională – era considerată un stat federat suveran aflat în componenţa Uniunii, iar ***republica autonomă*** – era o formaţiune politico-etatică, de sine stătătoare, care îşi rezolvă autonom chestiunile interne dar care este parte constitutivă, integrantă din republica unională.

* Sovietele de deputaţi ai poporului

În concepţia politică sovietică acestea reprezentau organe de control popular, de stat şi obştesc, organizate în unităţile productive şi în instituţii. Ele conduceau întreaga activitate social-economică, culturală

și de altă natură, adoptând hotărâri și urmărind punerea lor în executare. Activitatea sovietelor se întemeia pe discuții libere, constructive, fiind aigurată publicitatea acestora. Organele executive aveau îndatorirea de a prezenta dări de seamă sovietelor de deputați ai poporului. Titlul IV al Constituției, consacrat sovietelor de deputați ai poporului, prevedea posibilitatea deputaților de a interpela persoanele fizice oficiale existând obligativitatea acestora de a răspunde în perioada sesiunii sovietelor.

Deputații sovietelor puteau fi revocați de către alegători și erau obligați să prezinte, periodic, dări de seamă în fața acestora. Persoana deputaților era inviolabilă.

* Organele supreme ale puterii și administrației de stat

Organul suprem al puterii de stat era ***Sovietul Suprem al U.R.S.S.***, alcătuit din două Camere: ***Sovietul Uniunii*** și ***Sovietul Naționalităților***. Era competent: să adopte și să modifice Constituția U.R.S.S.; să primească noi republici socialiste sovietice în componența U.R.S.S.; să aprobe constituirea de noi republici socialiste sovietice; să aprobe planul de stat privind dezvoltarea economiei naționale; să aprobe bugetul de stat al U.R.S.S..

Inițiativa legislativă aparținea: Sovietului Uniunii; Sovietului Naționalităților și Prezidiul Sovietului Suprem al U.R.S.S.; Consiliul Unional de Miniștri; republicilor unionale, prin organele lor superioare de stat; comisiilor Sovietului Suprem al

U.R.S.S.; comisiilor permanente ale Sovietului Uniunii şi Sovietului Naţionalităţilor; deputaţilor din Sovietul Suprem al U.R.S.S.; Tribunalului Suprem al U.R.S.S. şi Procurorului General al U.R.S.S..

Prezidiul Sovietului Suprem al U.R.S.S. avea atribuţii specifice: convoca sesiunile Sovietului Suprem; efectua controlul, respectării Constituţiei unionale; efectua interpretarea legală a legilor unionale; ratifica/denunţa tratatele internaţionale la care U.R.S.S. era parte; acorda dreptul de azil politic; dispunea amnistia şi acorda graţierea. Avea dreptul să declare starea de asediu pe întreg teritoriul unional sau o parte a acestuia iar în perioada dintre sesiunile Sovietului Suprem al U.R.S.S., Prezidiul avea următoarele atribuţii:

- să declare război;
- să modifice legislaţia unională;
- să înfiinţeze/desfiinţeze ministere şi Comitete de Stat ale U.R.S.S.;
- să aprobe schimbări de frontiere între republicile socialiste sovietice unionale;
- să numească/elibereze din funcţie, la propunerea Preşedintelui Consiliului de Miniştri, pe miniştri şi pe ceilalţi membri ai Consiliului de Miniştri al U.R.S.S..

Consiliul de Miniştri al U.R.S.S. avea următoarele competenţe şi atribuţii conform Constituţiei unionale din anul 1977: conduce economia naţională; elaborează planurile de dezvoltare a economiei U.R.S.S. şi a bugetului de stat al U.R.S.S. pe care le supune spre dezbatere şi aprobare Sovietului Suprem al U.R.S.S.; conduce şi coordonează operativ forţele armate, comerţul

exterior, colaborarea economică cu alte țări, politica externă a U.R.S.S.; asigură prin măsuri adecvate siguranța statului sovietic.

Prezidiul Consiliului de Miniștri – era un organ restrâns și operativ format din: președintele, prim-vicepreședinții și vicepreședinții Consiliului de Miniștri al U.R.S.S..

Consiliul de Miniștri al U.R.S.S. emitea ***hotărâri*** și ***decizii***.

Consiliul unional avea dreptul să suspende hotărârile și deciziile Consiliilor de Miniștri din republicile unionale, în chestiuni de competența exclusivă a Uniunii.

Titlul V al Constituției reliefează distincția dintre ministerele unionale și ministerele unional-republicane ale U.R.S.S.. Astfel, ministerele unionale conduc direct și nemijlocit administrația de resort, prin organele create de acestea, pe întreg teritoriul Uniunii.

Ministerele unional-republicane conduc administrația de resort prin intermediul ministerelor specifice organizate în republicile unionale.

* <u>Organele puterii și administrației de stat în republicile unionale</u>

Sunt menționate în Titlul VI al Constituției. Aceste organe sunt identice cu organele existente la nivel unional. Pentru alte precizări facem trimitere la punctele anterioare.

* <u>Justiția și procuratura</u>

Titlul VII al Constituției este consacrat reglementării justiției și procuraturii.

Justiția se realiza în temeiul principiului independenței judecătorilor, a egalității tuturor cetățenilor în fața legilor, a publicității ședințelor de judecată.

Persoana acuzată are dreptul la apărare, fiind prezumată nevinovăția până la condamnare.

Se recunoaște dreptul persoanei fizice de a vorbi în instanță în limba sa maternă și de a înțelege actele și lucrările dosarului precum și desfășurarea ședinței prin interpret, traducător.

Procuratura avea menirea supravegherii superioare a aplicării unitare a legilor, în spiritul voinței legiuitorului, de către toate organele de stat, instituțiile etatice, organizațiile obștești, persoanele oficiale și de către toți cetățenii sovietici. Această supraveghere generală a legalității era în competența Procurorului General al U.R.S.S. și a celorlalți procurori sovietici subordonați Procurorului General al Uniunii. Procuratura era considerată ca un organ cu alte organe statale.

*

* *

Potrivit Constituției U.R.S.S. din anul 1977 aceasta putea fi modificată doar prin adoptarea unei hotărâri de către Sovietul Suprem al U.R.S.S., cu votul a cel puțin 2/3 din numărul total al membrilor fiecăreia dintre Camerele parlamentare.

§6. Modificările cu caracter constituţional din perioada ultimului lider sovietic

La data de 11-martie-1985 a fost ales în funcţia de Secretar General al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice Mihail Sergheevici Gorbaciov.

În acel moment sistemul politico-economico-militar format din statele socialiste, aflat sub directul control al U.R.S.S., părea un monolit.

Probleme existau, fără îndoială, mărturie stând revoltele din 1956 din Ungaria şi din 1968 din Cehoslovacia precum şi evenimentele de la începutul anilor ’80 din Polonia. Dar ”Imperiul exterior” sovietic părea şi era efectiv de nezdruncinat. Aceasta deoarece ”Imperiul interior” sovietic, U.R.S.S., era direct interesată de menţinerea sferei sale de influenţă în raport cu statele socialiste şi, în mod deosebit, cu statele socialiste europene.

În Europa, în anul 1985, existau două state socialiste scăpate de sub controlul U.R.S.S.: Albania, aliată tradiţională a R.P. Chineze, ţară dogmatică, ermetic închisă şi R.S.F. Iugoslavia, stat federativ socialist nealiniat care ducea o politică independentă în raport cu Kremlinul.

Influenţa sovietică se manifesta în grupul celor 6 state socialiste europene, mai accentuat sau după caz mai voalat, în raport de ”gradul de independenţă” manifestat de conducerile etatice comuniste din respectivele ţări faţă de U.R.S.S.. Aceste state au fost: R.P. Polonă; R.D. Germană; R.S. Cehoslovacă; R.P. Ungară; R.P. Bulgară şi R.S. România. Aceste state şi desigur şi U.R.S.S. au format Pactul de la Varşovia.

Începând cu jumătatea anilor ’60 ai sec. al XX-lea o puternică dizidență față de U.R.S.S. a manifestat R.S. România, mai întâi prin liderul comunist Gheorghe Gheorghiu Dej, apoi prin noul lider comunist român Nicolae Ceaușescu.

Celebra ”Declarație de <<independență>> a Partidului Muncitoresc Român” din aprilie 1964, urmată de condamnarea publică a intervenției militare a statelor socialiste aliate (cu excepția României) în R.S. Cehoslovacă au generat creșterea prestigiului internațional al acestui stat socialist pe planul relațiilor internaționale. În întregul deceniu al șaptelea și la începutul anilor ’80 ai sec. al XX-lea, R.S. România era percepută drept o țară socialistă ”rebelă”, net antisovietică.

Uniunea R.S.S. nu a perceput toate aceste ”atitudini” drept o amenințare reală la adresa ”puterii” sale dar este fără îndoială că atitudinea României socialiste i-a generat imense prejudicii de imagine.

”Imperiul interior” sovietic, adică U.R.S.S., se afla, după îndelungata conducere a lui Leonid Brejnev și efemerele conduceri a lui Iuri Andropov și Konstantin Cernenko, într-o stare de amorțeală. Societatea sovietică aflată în continuă transformare, inclusiv în privința mentalului colectiv, ”aștepta” parcă un nou salt, vechile doctrine despre revoluția proletară permanentă, continuă, parcă nemainteresând cetățenii mai tineri.

Se aștepta o ”schimbare”, o cotitură radicală care, în primul rând, ar fi avut rolul reîmprospătării țelului, idealul societății sovietice. Apoi, ar fi înlăturat ”osificarea” din structurile administrative sovietice, din P.C.U.S.. Birocrația, oamenii aparatului partid-stat au

deturnat scopurile revoluției socialiste (comuniste). Intelectualizarea progresivă, accentuată a organelor de partid, a celor etatice, a organizațiilor obștești, în ultimă instanță a întregii societăți, a determinat impunerea unor conduite rigide, distante și pragmatice între factorii de conducere politico-etatici și restul societății sovietice. ”Revoluția permanentă” se afla într-o profundă criză, oportunismul și carierismul constituind principalele pârghii pentru accederea în ”straturile superioare” ale societății.

Era nevoie și de o ”schimbare” de imagine a U.R.S.S. pe arena internațională și chiar în raport cu statele socialiste aliate. Uniunea simțea nevoia racordării la realitatea politică internațională într-un mod mai subtil, mai ”elegant”.

Capitalismul începuse să fie perceput de societatea civilă sovietică nu ca un ”sistem dușman” ci ca un sistem politico-economic care trezea nostalgii. Evoluția tehnologică și științifică a Vestului capitalist crease în U.R.S.S. ideea unei ”rămâneri în urmă” a Uniunii în raport cu statele capitaliste dezvoltate, și în special, în raport cu S.U.A..

Această ”încremenire” a societății sovietice reprezenta ”o abdicare” de la principiile doctrinei marxiste, fundamentate pe lupta contrariilor, progres și dezvoltare socială, grevată de incapacitatea liderilor sovietici poststaliniști de a reforma partidul, statul și societatea sovietică. Tentativa lui Nichita Hrusciov curmată brutal în toamna anului 1964 a determinat ”osificarea” accentuată a politicului, economiei și a societății, în ansamblul ei.

În anul 1985 U.R.S.S. era o reală superputere, şi implicit un stat viabil, posedând o capacitate industrială, economică în general, uriaşă, forţe militare enorme, un teritoriu imens şi resurse materiale, naturale şi umane, practic, inepuizabile.

Era resimţită, în schimb, necesitatea unei deschideri veritabile a partidului către societatea civilă; reducerea rolului organelor de represiune şi a duritătii acţiunilor acestora îndreptate împotriva populaţiei civile; o reală libertate de opinie, manifestată în peisajul public; o apropiere, până la solidarizare, între birocraţia de partid şi de stat şi popoarele sovietice. ”Occidentalizarea” U.R.S.S., în sensul receptării drepturilor şi a libertăţilor fundamentale ale omului şi cetăţeanului, era imperios necesară.

Societatea multinaţională sovietică, statul, partidul comunist aşteptau parcă ”venirea” unui erou mitic, a unui ”Mesia” care să reformeze, în întregime, politica, economia şi structurile etatice. Care să redea cetăţenilor libertatea ”confiscată” în numele Revoluţiei, modul de a gândi şi de a acţiona liber şi neîngrădit şi, totodată, dreptul de a reflecta critic la adresa puterii, a regimului politic sovietic.

Iată că acest personaj îndelung aşteptat s-a ivit, pe cea mai înaltă treaptă a conducerii sovietice, la data de 11.03.1985, când a fost ales un nou Secretar General al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

Liderul politic comunist reformator apăruse la orizontul unei politici sovietice învechite, dogmatic. Rolul său era să revitalizeze partidul, structurile statale, promovând un reviriment puternic în cadrul societăţii civile, prin orientarea sa către respectul valorilor

democratice, a drepturilor omului și a libertății de opinie și de exprimare a fiecărui cetățean sovietic. Realitatea obiectivă socială a demonstrat că acest lider sovietic promovând activ politici reformatoare, de ”transparență” a generat prăbușirea blocului statelor socialiste, dispariția comunismului din majoritatea statelor socialiste (din toate țările socialiste europene aflate în orbita Kremlinului) și, în final, prăbușirea comunismului în Uniunea Sovietică, urmată de dezmembrarea U.R.S.S..

Politica lui Mihail Sergheevici Gorbaciov de reformare a sistemului comunist a generat prăbușirea statelor socialiste, prăbușirea doctrinei politice comuniste și dispariția U.R.S.S.. Orice ”reformă” are ca finalitate salvarea unui stat, a unei doctrine politice ca urmare a transformărilor, a modificărilor adoptate sau impuse. Oare blocul statelor socialiste europene, oare U.R.S.S., socialismul dogmatic sovietic nu puteau fi reformate cu adevărat??? Să fi fost ”socialismul” incompatibil cu noțiunea de ”reformă”, când teoretic cel puțin, doctrina socialistă (inclusiv cea comunistă, marxistă) recunoaște schimbarea, înnoirea, progresul ca o necesitate legică, obiectivă??? Politica de ”reformă” și de ”transparență” activ sunsținută de ultimul lider sovietic nu a generat schimbare, înnoire ci tocmai contrariul: distrugerea comunismului, distrugerea statelor socialiste europene, distrugerea Uniunii Republicilor Socialieste Sovietice.

Când liderul suprem al unei superputeri comuniste promovează politici de natură a determina, direct și nemijlocit, prăbușirea blocului politico-economico-militar comunist, dispariția regimului politic

socialist din statele ”aliate”, disoluția comunismului sovietic și prăbușirea U.R.S.S. putem crede că acesta s-a bazat, în acțiunile sale, ***pe ideea de ”reformă”*** sau, în realitate, ***a fost un exponent al ”contrarevoluției”***, ajuns în vârful conducerii de partid a celui mai puternic stat comunist de pe planetă, a celei de-a doua superputeri a lumii????

S-a acționat cu bună-credință în ideea reformării blocului somunist și a U.R.S.S. sau toate activitățile politice ale liderului sovietic au urmărit, în mod activ, distrugerea socialismului și a Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice????

Analizând ***etapele guvernării gorbacioviste***, care coincid practic cu ***etapele distrugerii sistemului politic etatic socialist***, vom avea posibilitatea să ne formăm o opinie fundamentată obiectiv, despre rolul ultimului lider sovietic în prăbușirea blocului statelor socialiste, a comunismului în general și a U.R.S.S..

Dar ***indiferent de scopul urmărit*** rezultatul este unic. ***Prostie***, ***incompetență*** sau ***trădare***, la urma urmei, a condus la destructurarea socialismului și a U.R.S.S..

Etapele modificării cadrului constituțional al U.R.S.S. în timpul lui Mihail Sergheevici Gorbaciov. Distrugerea comunismului în U.R.S.S. și prăbușirea statului unional sovietic

* Mihail Sergheevici Garbaciov – succintă caracterizare a vieții și ascensiunii

Viitorul Secretar General al P.C.U.S. s-a născut la data de 02.03.1931 în satul Privolnoie din Kuban, în

nordul Caucazului. La vârsta de 14 ani a plecat din satul natal pentru a studia la un gimnaziu din localitatea Krasnogvardeiskoie. Fiind un elev strălucit la învățătură a fost trimis, de partid, să studieze la Facultatea de Drept a Universității de Stat din Moscova. După finalizarea studiilor universitare a fost trimis la Stavropol unde, datorită calităților sale, a fost promovat pe linie de partid. Astfel, în anul 1967 era șef al regiunii Stravopol pe linie de partid.

În anul 1978 a fost chemat la Moscova pentru a ocupa o importantă funcție la Kremlin. Era șeful agriculturii sovietice. Apropiat a lui Andropov și a lui Cernenko, a fost practic locțiitorul acestuia din urmă în perioada de convalescență.

La data de 10.03.1985, la orele 19^{20} Secretarul General al P.C.U.S. Konstantin Cernenko a decedat. Cele mai importante personalități ale partidului s-au adunat, la orele 22^{00}, la Kremlin pentru a alege noul Secretar General. Ultimii trei lideri au decedat în mai puțin de trei ani și, de aceea, era clar pentru toată lumea că se dorea alegerea unui lider mai tânăr și mai puțin conservator.

Din vechea gardă, Andrei Gromîko, demnitar în Ministerul Afacerilor Externe al U.R.S.S., a înțeles necesitatea alegerii unui lider tânăr fapt pentru care a negociat cu Mihail Sergheevici Gorbaciov sprijunul său în vederea alegerii acestuia în funcția de Secretar General, solicitând, în schimb, funcția de Președinte al Societului Suprem al U.R.S.S. (Președinte al Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S.)

Contracandidatul potențial al lui Gorbaciov, Victor Grișin, a fost șantajat de șeful K.G.B., Victor

Cebrikov, cu existența unor cazuri de corupție în care era implicat.

La propunerea lui Andrei Gromîko a fost ales Secretar General Mihail Servgheevici Gorbaciov. În zilele următoare noul lider sovietic a discutat cu liderii comuniști ai statelor socialiste subliniind desfășurarea relațiilor dintre U.R.S.S. și statele socialiste pe picior de egalitate, cu respect pentru independența și suveranitatea tuturor statelor socialiste satelite, ”aliate”.

Personalitățile comuniste sovietice care l-au ales pe Mihail Sergheevici Gorbaciov în funcția de Secretar General al P.C.U.S. au avut credința că noul lider, prin vigoarea și energia sa, va apăra interesele socialismului și va lupta pentru prezervarea statului Uniunii Sovietice. Nimeni nu se aștepta în acele momente la schimbări radicale și fiecare demnitar al P.C.U.S. avea convingerea că noul lider sovietic este un autentic comunist. În discursul său de acceptare a nominalizării și alegerii în funcția ”supremă” în partid, noul lider sovietic a menționat atașamentul său la valorile și la cauza comunismului și importanța menținerii legăturilor tradiționale cu marea familie a statelor socialiste.

Despre caracterul liderului sovietic putem preciza faptul că ascensiunea sa la Kremlin s-a datorat lingușelilor aduse liderului de atunci al U.R.S.S. Leonid Brejnev într-o recenzie a unei cărți scrisă de acesta din urmă (era în anul 1978).

În toată cariera sa politică până la funcția ”supremă” în partid, Gorbaciov ***a fost un enigmatic***, gândurile sale adevărate nu le știa nimeni.

Deși era energic și cu un pronunțat spirit de dreptate, Mihail Sergheevici Gorbaciov a știut să accepte

voința, constrângerile, șicanele exercitate de superiorii săi din partid. Totodată, fapt extrem de important, dogma, ritualurile și înjosirile superiorilor nu i-au alterat propria voință și nici ideile sale originale. A știut însă să le mascheze întotdeauna și să oculteze disprețul față de șefii săi ierarhici pe care îi considera dogmatici și incapabili. Curiozitatea a fost alegerea sa în cea mai înaltă funcție de partid sovietică în condițiile în care, de regulă, persoanele inteligente, care își ascundeau cu grijă propriile lor opinii și valori, erau marginalizate sau excluse din/de la funcțiile înalte, în profitul persoanelor dogmatice și mediocre. Nu spunem și lingușitoare întrucât și Gorbaciov a fost lingușitor dar, categoric, el a utilizat această ”calitate” pentru a ajunge la vârful puterii în scopul impunerii convingerilor și a ideilor sale originale.

Dacă a fost sau nu a fost de bună-credință, dacă și-a dat sau nu și-a dat seama că ideile sale vor distruge socialismul și U.R.S.S. vom constata pe parcursul paginilor următoare.

* Inițierea reformelor în U.R.S.S.. ”Glasnost” și ”Perestroika”

Politca de ”reformă” și de ”transparență” promovată de noul ”țar roșu” de la Kremlin s-a concretizat imediat prin înlăturarea vechilor activiști de partid, cu funcții importante și a unor persoane compromise în ochii noului lider. Gorbaciov a dat semnale clare că mecanismul politico-statal, constituțional, fundamentat de Constituția U.R.S.S. din anul 1977, așa-numita ”Constituție a lui Brejnev” nu este

eficientă deoarece împiedică manifestarea poporului, în mod democratic.

Politica promovată de Kremlin era sinuoasă și contradictorie. Ea răspundea însă speranțelor cetățenilor sovietici relative la transformarea democratică a vieții de stat din Uniune și la reducerea contradicțiilor dintre guvernanți, nomenclatura de partid și de stat, și popoarele sovietice.

Sovieticii și-au amintit imediat că, încă de la declanșarea revoluției din anul 1917, comuniștii au golit de conținut principiile democratice cu justificarea necesității purtării luptei dure cu contrarevoluția. Gorbaciov părea a se apropia de ideile inițiale ale lui Lenin sau, mai curând, de doctrina lui Karl Marx, neinfestată de deturnările practice efectuate sub regimul sovietic.

Socialismul nu putea fi separat de democrație, părea a spune Mihail Sergheevici Gorbaciov. În concepția sa construcția comunismului nu mai era o problemă doar a conducătorilor partidului, ea privea întreaga societate civilă sovietică: comuniști, necomuniști chiar și anticomuniști.

Concilierea socialismului cu democrația a reprezentat teza forte, capitală a liderului sovietic.

Sovietele trebuiau să capete rolul esențial în întreaga viață socială și de stat; ele nu trebuiau să mai reflecte, în mod absolut și invariabil, voința unilaterală a comuniștilor.

După 7 decenii de guvernare sovietică autoritară noul lider sovietic propunea unei societăți civile sovietice aproape inexistente și puternic înregimentată politic sub stindardul comunist, o alternativă

democratică de organizare a societății. Acceptată de societate noua politică a întâmpinat o dârză existență în partid, în structurile statale și mai ales în rândul cadrelor dogmatice cu funcții de conducere în aparatul central-unional de la Kremlin.

* Inițierea și constituirea Congresului deputaților poporului

”Tulburarea apelor”, inițiată de M. S. Gorbaciov, în societatea sovietică nu a rămas fără urmări.

La propunerea liderului sovietic Sovietul Suprem al U.R.S.S., întrunit în sesiunea extraordinară, la 01.10.1988, a hotărât crearea unui nou organ al puterii de stat - Congresul deputaților poporului al U.R.S.S..

Congresul deputaților poporului urma să constituie un forum larg de reprezentare, un ”pivot” al întregii puteri de stat.

Competențele și atribuțiile sale erau: adoptarea/modificarea Constituției U.R.S.S.; soluționarea problemelor organizării etatice; fixarea orientărilor generale în politica internă și în politica externă; alegerea președintelui și a vicepreședintelui Sovietului Suprem al U.R.S.S.; desemnarea Președintelui Consiliului de Miniștri etc.

Congresul deputaților poporului se întrunea, în sesiunea ordinară, anual dar putea fi convocat și în sesiuni extraordinare.

Congresul deputaților poporului al U.R.S.S. alegea prin vot secret Sovietul Suprem al U.R.S.S., compus din ***Sovietul Uniunii*** și ***Sovietul Naționalităților***, fiecare Cameră având 271 de deputați.

Sovietul Suprem al U.R.S.S. era obligat să raporteze despre activitatea sa în fața Congresului deputaților poporului al U.R.S.S.. Congresul deputaților poporului urma să fie ales pentru un mandat de 5 ani, membrii Sovietului Suprem fiind reînnoiți cu 1/5 în fiecare an, atât în privința deputaților Sovietului Uniunii cât și în privința deputaților Sovietului Naționalităților. Sovietul Suprem al U.R.S.S. devenea organul permanent al Congresului deputaților poporului al U.R.S.S. având atribuții legislative și de control.

La data de 25.05.1989 a fost convocat primul Congres al deputaților poporului al U.R.S.S. ocazie cu care acest organ al puterii de stat l-a ales pe liderul M. S. Gorbaciov în funcția de președinte al Sovietului Suprem al U.R.S.S.. Trebuie remarcat că anterior, la data de 01.10.1988, ca urmare a demisiei lui Andrei Gromîko din funcția de președinte al Sovietului Suprem al U.R.S.S., Sovietul Suprem îl alesese, în funcția rămasă vacantă, pe liderul Gorbaciov.

* Partidul Comunist al Uniunii Sovietice. Tranformări fundamentale. Abolirea rolului conducător al P.C.U.S.

Abolirea rolului conducător al P.C.U.S a reprezentat ”schimbarea din temelii” a filosofiei politice sovietice. La o plenară a C.C. a P.C.U.S. desfășurată în februarie 1990 s-a propus și s-a susținut modificarea art. 6 din Constituția U.R.S.S. din anul 1977.

A fost exprimată opinia potrivit căreia monopolul asupra puterii determina imobilismul partidului iar renunțarea la impunerea supremației partidului comunist

ar reprezenta o primă etapă de integrare a partidului alături de alte formațiuni politice, fapt ce ar demonstra viabilitatea partidului.

Dacă în primele etape atitudinea gorbaciovistă este de înțeles, fundamentându-se pe dorința de democratizare a țării, abolirea rolului conducător al P.C.U.S., deși fundamentală pentru instituirea regimului democratic, demonstrează dezinteresul lui Gorbaciov față de soarta formațiunii politice care l-a așezat în fruntea țării. Această ”lovitură de maestru” a reprezentat o ”lovitură de grație”, mortală pentru statul unional sovietic, deoarece acesta era, practic, o creație a partidului comunist. Așa cum realitatea socială a demostrat, cu prisosință, Uniunea nu a putut supraviețui multă vreme după abolirea rolului conducător al P.C.U.S.

Cu nici un an înainte regimurile socialiste est-europene s-au prăbușit datorită pasivității U.R.S.S. care, ciudat și inexplicabil, a renunțat unilateral la întregul ”imperiu exterior” sovietic. În februarie 1990 se dădea lovitura decisivă comunismului chiar în U.R.S.S., partidul comunist pierzând, tot din proprie inițiativă, monopolul puterii. Din acest moment statul unional sovietic a devenit neviabil, fiind cuprins de frământări care i-au accelerat prăbușirea.

* Instituirea funcției de Președinte al U.R.S.S.

Ca urmare a abolirii rolului conducător al P.C.U.S., M. S. Gorbaciov a înțeles că nu putea păstra puterea decât dacă exercita cea mai înaltă funcție în statul unional sovietic.

Este adevărat, Gorbaciov era deja preşedinte al Sovietului Suprem al U.R.S.S. fiind, practic, şeful de stat sovietic însă această funcţie nu îl satisfăcea deoarece în întreaga perioadă a regimului socialist sovietic întâietate absolută, neechivocă, a avut funcţia de lider al P.C.U.S.. Până şi lui Mihail Sergheevici Gorbaciov calitatea de preşedinte al Sovietului Suprem al U.R.S.S. i se părea nesatisfăcătoare, lipsită de strălucire şi de importanţă.

În aceste condiţii, în martie 1990 Congresul deputaţilor poporului din U.R.S.S., a votat o lege privind instituirea funcţiei de Preşedinte al U.R.S.S., în paralel cu abolirea legislativă a rolului conducător al P.C.U.S., consacrat de art. 6 din Constituţie, supus evident modificării. Această lege cu caracter constituţional probează afirmaţiile noastre anterioare. Abolirea legislativă a rolului conducător al P.C.U.S. şi, implicit, a rolului de lider al U.R.S.S. a Secretarului General al acestui partid s-a realizat nu mai înainte ci concomitent cu instituirea funcţiei prezidenţiale sovietice unionale. Aceasta tocmai pentru ca M. S. Gorbaciov să nu scape puterea din mână, în condiţiile în care întâietatea organelor de partid în raport cu autorităţile de stat nu mai exista.

Se pare că, instituind funcţia prezindeţială, Gorbaciov era sincer convins că statul unional sovietic va supravieţui abolirii rolului conducător al P.C.U.S., uitând pur şi simplu că U.R.S.S. era o uniune, o asociere de state socialiste sovietice, iar acestea din urmă reprezentau o emanaţie a partidului comunist.

U.R.S.S. fără P.C.U.S. era practic un stat neviabil, un nonsens!!!!

Au existat situații în statele socialiste de instituire a funcției prezidențiale. Cu mult înainte de ”experimentul” sovietic, în anul 1974, în R.S. România a fost instituită funcția de Președinte al Republicii. Dar, în condițiile consacrării rolului conducător al partidului comunist, alegerea Secretarului General al P.C.U.S. în funcția de Președinte al R.S.R. reprezenta efectiv sporirea rolului conducător al partidului în întreaga viață de stat. Ori, în U.R.S.S. se constată abandonarea partidului, liderul său agățându-se de funcția de reprezentare ”supremă” în stat.

Reținem că nou creata funcție prezidențială dispunea de o serie de prerogative, însă se instituiau și anumite interdicții. Astfel, Președintele U.R.S.S. nu putea fi retribuit și pentru exercitarea altei funcții și nu putea fi deputat al poporului.

* * * * * * *

Apariția pluralismului politic în societatea sovietică, consacrarea sa legislativă, a determinat înființarea unor noi partide politice, unele chiar anticomuniste, precum: Mișcarea Creștin-Democrată din Rusia; Partidul Liber Democrat; Mișcarea ”Rusia democratică” etc. Pare incredibil dar nu Occidentul, în mod nemijlocit, a presat pentru introducerea multipartidismului, a plurilarismului politic în U.R.S.S.. Pluralismul este un efect al politicii de erodare a structurilor P.C.U.S., de pierdere a credibilității publice a acestui partid, ca urmare a politicii de reformă promovată de Gorbaciov. Deci, M. S. Gorbaciov a intenționat clar instituirea pluralismului politic în

U.R.S.S.. Multipartidismul a reprezentat efectul direct al politicii sale.

Ca urmare a fundamentalelor schimbări, rapid efectuate şi fără precedent în statul sovietic, popoarele sovietice, cetăţenii, au conştientizat birocraţia, corupţia şi venalitatea existentă în interiorul P.C.U.S.. Partidul Comunist îşi punea de acum înainte problema supravieţuirii pe scena politică sovietică, după ce vreme de 7 decenii a condus societatea sovietică şi statul sovietic, cu ”mână de fier”. P.C.U.S. privea îngrozit la soarta celorlalte partide comuniste şi muncitoreşti din statele foste socialiste. Mai devreme sau mai târziu era conştient că îl va aştepta aceeaşi soartă.

* * * * * * *
* * * * * * *

* <u>Alte schimbări, de natură constituţională, relative la mecanismul politico-statal al U.R.S.S.</u>

Alte modificări, cu caracter constituţional, au fost efectuate printr-o serie de legi adoptate în anii 1989-1991. Introducerea principiului interzicerii privilegiilor ilegale pe teritoriul U.R.S.S. s-a realizat prin modificarea art. 34 din Constituţia U.R.S.S. din anul 1977.

Au fost introduse instituţii etatice noi: vicepreşedintele U.R.S.S.; Consiliul Federaţiei Sovietice iar denumirea Guvernului unional a fost schimbată în Cabinetul de Miniştri.

În legătură cu ***instituţia vicepreşedintelui*** trebuie să reţinem că rolul său era de a-l înlocui pe Preşedintele U.R.S.S. în caz de imposibilitate de exercitare a

atribuțiilor specifice acestei înalte demnități publice sau în ipoteza absenței Președintelui din U.R.S.S..

Funcția (de fapt, demnitatea publică) de vicepreședinte al U.R.S.S. era incompatibilă cu calitatea de deputat al poporului.

Consiliul Federației sovietice era o instituție nou creată, dând expresie noii orientări în politica sovietică. Acest organism politico-etatic era alcătuit din: Președintele U.R.S.S.; Vicepreședintele U.R.S.S. și președinții tuturor republicilor unionale. Avea rolul de a coordona activitatea organelor supreme ale administrației de stat, în temeiul principiilor directoare stabilite de Congresul deputaților poporului din U.R.S.S.. Hotărârile Consiliului Federației trebuiau adoptate cu votul a cel puțin 2/3 din numărul membrilor săi.

Cabinetul de Miniștri era noua denumire a Guvernului U.R.S.S..

Modificările constituționale relative la acest organ etatic se referă la asigurarea înfăptuirii, de comun acord cu republicile unionale, a următoarelor activități: politica monetară, creditară și financiară comună; asigurarea funcționării pe teritoriul statului unional a monedei comune; o politică unitară în domeniul alimentar, energetic, transporturi; politică și măsuri comune pentru apărarea țării și pentru prezervarea securității statului; o politică externă comună etc.

Modificări constituționale extrem de importante se refereau și la recunoașterea unor organe de autoconducere a populației, în afara sovietelor locale de deputați ai poporului. Evident, modificarea constituțională – art. 145 – se referea la sistemul

conducerii locale care, în toate cazurile, trebuia să respecte legislația republicilor unionale.

*

* *

* <u>”Tentativa” adoptării ”Tratatului unional”. Raporturile dintre Uniune şi republicile componente conform ”Tratatului unional”</u>

Încercarea de a adopta un ”Tratat privind <<Uniunea Republicilor Suverane>>” constituie dovada certă a dorinței Președintelui U.R.S.S. de a reforma din temelii vechea Uniune, cu intenția constituirii unui stat federativ nou, fundamentat pe principii democratice şi capitaliste.

De aceea, considerăm că M. S. Gorbaciov a dorit destrămarea U.R.S.S. şi înlăturarea P.C.U.S. de la putere (prin abolirea rolului conducător al acestuia), pentru a deveni Președintele unui stat federativ, capitalist şi democratic, constituit pe teritoriul U.R.S.S..

Pentru constituirea acestui nou stat ar fi trebuit să fie proiectată, concepută (dar nenăscută în realitate), Uniunea Republicilor (Statelor) Suverane. Țelul acesta fundamental, suprem, constituia, în concepția Președintelui, unica modalitate de ”aliniere” a U.R.S.S. la statele capitaliste dezvoltate. Tratatul privind instituirea ”Uniunii Republicilor Suverane” şi supunerea sa spre dezbatere republicilor unionale a reprezentat ”punctul cheie”, sine qua non, de disoluție a Uniunii Sovietice.

Cei doi ”paşi” semnificativi concretizaţi în abolirea rolului conducător al P.C.U.S. şi instituirea unui nou ”Tratat unional” au reprezentat momentele dar şi mijloacele de acţiune concretă având ca obiective înlăturarea comunismului din U.R.S.S. şi destructurarea statului sovietic unional. Zadarnic afirmă unii politologi că şeful statului unional sovietic nu a dorit şi nu a urmărit dezmembrarea U.R.S.S.. Prevederile proiectului ”Tratat unional” stau mărturie că s-a dorit desfiinţarea U.R.S.S., odată cu înlăturarea ideologiei marxiste. Practic, U.R.S.S. nu putea fiinţa, pe mai departe, deoarece acest stat federativ-unional era o creaţie a partidului comunist. Ca atare, şi statul unional sovietic trebuia destructurat.

Nu ştim dacă M. S. Gorbaciov a fost, cu adevărat, un lider politic democratic dar, cu siguranţă, a fost un lider al P.C.U.S. şi al U.R.S.S. net anticomunist şi cert antisovietic.

Această teză care poate părea bizară, stranie, este consecinţa logică, firească a acţiunilor sale materializate în abolirea rolului conducător al P.C.U.S. şi, respectiv, în elaborarea proiectului de ”Tratat unional” menit să conducă la dispariţia U.R.S.S..

* Prevederile esenţiale ale ”Tratatului privind <<Uniunea Republicilor Suverane>>”

Tratatul privind Uniunea Republicilor Suverane prevedea, în partea introductivă caracterul suveran al ţărilor participante la tratat, respectarea dreptului la autodeterminare al naţiunilor şi necesitatea înnoirii

Uniunii, cooperarea pașnică a statelor componente în vederea realizării scopurilor comune.

Principiile fundamentale pe care se întemeia Uniunea Republicilor Suverane erau menționate în cap. I al proiectului ”Tratatului unional”.

În temeiul suveranității fiecărei republici componente erau statuate următoarele principii fundamentale: statele federate, fiind suverane, aveau capacitatea de a soluționa orice problemă care privea dezvoltarea lor social-politică și economică; statele federate (republicile) recunoșteau și garantau prioritatea drepturilor omului și a reglementărilor internaționale în domeniu în raport cu reglementările republicane; republicile, în calitatea lor de state federate, dețineau și exercitau întreaga putere de stat pe teritoriul lor; Uniunea Republicilor Suverane avea ca țel colaborarea statelor pe arena internațională în vederea soluționării tuturor chestiunilor stringente ale omenirii; republicile federate aveau calitatea de subiecte de drept internațional, având aptitudinea de a participa în cadrul organizațiilor internaționale, de a încheia tratate internaționale și de a stabili relații diplomatice cu terțe state de pe mapamond.

* Uniunea în concepția proiectului Tratatului unional. Structura Uniunii Republicilor Suverane

Fundamentul ”Uniunii Republicilor Suverane” îl constituia participarea liberă, de bună-voie, a statelor la tratat. De altfel, republicile semnatare se bucurau toate de drepturi și obligații egale.

Federația unională sovietică se transforma practic într-o asociație de state, sub forma unei Confederații,

deoarece între republicile componente relațiile nu erau stabilite prin acte de drept constituțional ci prin tratate având, desigur, caracter internațional.

Se recunoaște fiecărei republici dreptul inalienabil de a ieși din Uniune.

Cetățenia unională era păstrată, cetățenii unei republici componente fiind, în același timp, și cetățeni ai Uniunii Statelor (Republicilor) Suverane. Se proclama egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor Uniunii. Teritoriul Uniunii era alcătuit din teritoriile republicilor componente iar granițele din republicile unionale nu puteau fi modificate decât prin acordul statelor respective.

* Relațiile dintre Uniunea Republicilor Suverane și republicile componente, unionale. Relațiile dintre republicile unionale

În privința raporturilor dintre Uniune și republicile unionale trebuie menționată determinarea netă a competențelor Uniunii (competențe exclusive) și a atribuțiilor exercitate, în comun, de Uniune și de republicile unionale.

Competența exclusivă a Uniunii se referea la următoarele domenii de activitate: apărarea integrității teritoriale și a suveranității Uniunii; conducerea forțelor militare ale Uniunii; declararea războiului și încheierea păcii; înfăptuirea politicii externe a Uniunii; încheierea tratatelor internaționale ale Uniunii Republicilor Suverane; aprobarea bugetului unional; coordonarea activităților de comunicații, informații, geodezice,

cartografice, de metrologie şi de standardizare şi a cercetărilor cosmice; elaborarea legislaţiei unionale etc.

Competenţa Uniunii exercitată în acord cu republicile unionale se referă la: adoptarea Constituţiei unionale; apărarea şi conservarea drepturilor şi libertăţilor omului şi cetăţeanului; elaborarea principiilor generale ale politicii externe a Uniunii; stabilirea regimului graniţei de stat a Uniunii etc.

* Conducerea Uniunii Republicilor Suverane. Organele unionale. Natura dispoziţiilor ”Tratatului unional”

În vederea exercitării atribuţiilor conferite Uniunii se prevedea necesitatea instituirii unor proceduri în scopul armonizării intereselor tuturor republicilor unionale.

Deşi, la prima vedere, noua entitate etatică era practic o Confederaţie, o asociaţie de state suverane, se prevedea necesitatea adoptării unei noi Constituţii de către reprezentanţii statelor semnatare ale ”Tratatului unional”.

Cum relaţiile dintre republicile unionale, dintre ”statele federate” urmau a fi guvernate de normele dreptului internaţional public, existanţa unei ”Constituţii” nu pare să fi avut aptitudinea afectării caracterului ”confederat” al viitoarei asociaţii de state suverane. Viitoarea ”Constituţie” a Uniunii, legile unionale, Constituţiile şi legislaţiile republicilor unionale nu puteau contraveni ”Tratatului privind <<Uniunea Republicilor Suverane>>”.

Organele de conducere ale viitoarei Uniuni a republicilor Suverane erau: ***Președintele, Cabinetul de Miniștri*** și ***Tribunalul Constituțional***.

Președintele Uniunii – garanta respectarea: ”Tratatului unional”; a Constituției unionale și a legilor unionale; trebuia să fie Comandantul suprem al forțelor armate unionale și să reprezinte Uniunea în relațiile internaționale.

Cabinetul de Miniștri al Uniunii – includea: primul-ministru, vice prim-miniștri, miniștrii unionali, șefii organelor centrale de stat ale Uniunii. Cabinetul de Miniștri era format de Președintele Uniunii cu consimțământul Sovietului Suprem al Uniunii.

Tribunalul Constituțional – al Uniunii avea puterea de a examina conformitatea oricărui act legislativ, normativ-juridic, cu Constituția unională și cu ”Tratatul unional”. Trebuia să soluționeze orice diferend între Uniune și o republică unională sau dintre republicile unionale.

Pe teritoriul Uniunii Republicilor Suverane, limba oficială era recunoscută, de către participanții la tratat, ca fiind limba rusă. Capitala Unională urma să fie orașul Moscova, capitala R.S.F.S. Ruse.

”Tratatul unional” urma să fie adaptat de organele de conducere din republicile unionale și urma să intre în vigoare la data semnării textului tratatului, de către reprezentanții legali ai republicilor constituiente ale Uniunii.

Cu republicile care refuză semnarea ”tratatului unional” raporturile urmau a fi reglementate potrivit legislației existente în vigoare.

* Poziţiile adoptate de republicile unionale în raport cu ”Tratatul privind instituirea <<Uniunii Republicilor Suverane>>”

Din 11-martie-1985 şi până la supunerea spre dezbatere publică a proiectului ”Tratatului unional”, politica novatoare promovată de liderul sovietic M. S. Gorbaciov s-a înfăptuit, deşi au existat voci care au contestat evoluţiile social-politice şi cele economice din U.R.S.S..

Din momentul supunerii, republicilor unionale şi opiniei publice, spre dezbatere a proiectului ”tratatului unional”, cetăţenii şi statele membre ale federaţiei sovietice s-au manifestat preponderent în direcţia afirmării plenare, explicite, a suveranităţii republicilor sovietice şi, în mod deosebit, pentru manifestarea activă a laturii externe a suveranităţii, adică a independenţei statelor componente ale U.R.S.S..

Obiectivarea deschisă a dorinţei de independenţă a republicilor unionale sovietice a fost determinată de creşterea sentimentului naţionalist în fiecare republică. Practic, în calea formării confederaţiei ”Uniunii Republicilor Suverane” a stat disoluţia statului unional sovietic şi curentele ideologice naţionale, foarte puternice în majoritatea republicilor unionale sovietice.

Împiedicarea acceptării constituirii ”Uniunii Republicilor Suverane” a fost organic legată nu atât de afirmarea independenţei republicilor, cât mai ales de ”forţa motrică” care a determinat declaraţiile de suveranitate şi mai apoi de independenţă ale statelor federate sovietice, respectiv de trezirea conştiinţei naţionale în fiecare republică unională. De asemenea,

dorința republicilor componente ale U.R.S.S. de ”a scăpa” de tutela ”centrului”, conștientizarea faptului că autoritatea centrală este în derivă și voința acestora de a stabili relații diplomatice directe, atât între ele (republicile unionale) cât și cu terțele state de pe mapamond, au condus la neacceptarea ”tratatului unional”.

Concret: R.S.S. Lituaniană s-a proclamat stat independent la 11.03.1990; R.S.S. Letonă s-a declarat independentă la 04.05.1990; R.S.S. Estonă s-a proclamat independentă la 08.05.1990. Alte republici s-au declarat, inițial, suverane: R.S.F.S. Rusă, la 12.06.1990; R.S.S. Uzbecă la 20.06.1990; R.S.S. Ucraineană și-a proclamat suveranitatea la 16.06.1990; R.S.S. Moldova a adoptat o Declarație asupra suveranității la data de 23.06.1990; R.S.S. Bielorusă a adoptat declarația de suveranitate la 27.07.1990; la 07.08.1990, R.S.S. Kirghiză s-a declarat ***stat suveran***, multinațional și socialist.

Pe fondul proclamării suveranității și/sau a independenței republicilor unionale sovietice a fost manifestată fățiș opoziția unor republici față de proiectul ”tratatului unional”. Astfel, republici precum: Georgia (Gruzia); Estonia; Letonia; Lituania; Armenia; Moldova, iar în final și Ucraina, s-au manifestat, prin factorii politico-etatici responsabili, în sensul respingerii proiectului de ”Tratat privind instituirea <<Uniunii Republicilor Suverane>>”. În aceste condiții, transformarea U.R.S.S. într-o Confederație, în ”Uniunea Republicilor Suverane”, a fost blocată datorită opoziției ferme a celor mai multe dintre republicile unionale sovietice. Ideea ”centrului”, a Președintelui U.R.S.S., a fost efectiv respinsă de statele federate sovietice, ceea ce

a generat un blocaj politico-instituțional. ”Falimentarea” U.R.S.S. a provocat o criză de credibilitate a conducerii unionale sovietice percepută atât la nivelul conducerilor republicilor, cât și în rândurile cetățenilor sovietici.

Eșecul conducerii gorbacioviste era clar pentru orice cetățean al U.R.S.S.; distrugerea Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice constituia apogeul politicii de glasnost și perestroica și probabil a reprezentat idealul suprem al acestor politici.

M. S. Gorbaciov a înțeles că îndelung proiectata ”Uniune a Republicilor Suverane” va rămâne doar ”un proiect politic” grandios, dar lipsit de orice eficiență sub aspect practic. Totodată, Președintele U.R.S.S. nu dorea independența efectivă a republicilor unionale sovietice. În lipsa structurii ”confederate” denumită ”Uniunea Republicilor Suverane” era de preferat, în opinia conducerii unionale sovietice, păstrarea vechii U.R.S.S., față de manifestarea efectivă a independenței tuturor republicilor sovietice unionale. Așa s-a ajuns la lovitura de stat, rămasă în etapa tentativei, din 18-19.08.1991.

* Evoluții politice contradictorii. ”Tentativa” de lovitură de stat din 18-19 August 1991

Pe fondul profundei crize politice determinată de imposibilitatea formării ”Uniunii Republicilor Suverane” factorii de conducere de la Kremlin au hotărât abandonarea proiectelor politice relative la liberalizarea societății și economiei sovietice, în scopul prezervării U.R.S.S..

Credem că Mihail Sergheevici Gorbaciov nu a fost deloc străin de această ”tentativă” de ”lovitură de

stat", fiind dezgustat de constatarea utopiei proiectului său de "confederație". De altfel, așa-zisa "lovitură de palat" a fost dată de oameni de-ai săi, de încredere, promovați în demnități publice de vârf, de însăși Președintele sovietic; S. I. Ianaev – vicepreședintele U.R.S.S., autoproclamat "președinte"; D. I. Iazov – ministrul apărării al U.R.S.S.; O. D. Baklanov – prim-vicepreședintele Consiliului de Apărare al U.R.S.S.; V. A. Kriucikov – președintele K.G.B.; V. I. Pavlov – primul-ministru al U.R.S.S.; B. K. Pugo – ministrul afacerilor interne al U.R.S.S.; V. A. Starodubtev – președinte al Uniunii Țărănești din U.R.S.S.; A. I. Tiziakov – președintele Asociațiilor întreprinderilor de stat și obiectivelor din industrie, construcții, transporturi și comunicații din U.R.S.S..

Această "gardă" din jurul Președintelui legitim sovietic a organizat "lovitura de palat", credem noi, cu acordul șefului statului. Prin intermediul lor M. S. Gorbaciov a intenționat stoparea "reformelor" deoarece se crease haos și anarhie în societatea din U.R.S.S..

Pericolul obținerii unei "independențe reale" a fiecărei republici unionale în raport cu Kremlinul, pe fondul eșecului proiectului "Tratatului privind <<Uniunea Republicilor Suverane>>", epuizase toate instrumentele politice ale Președintelui.

Dar Gorbaciov însuși nu putea da înapoi; nu putea "abdica" explicit de la politica sa falimentară.

Atunci au intrat în scenă "puciștii", instituind starea excepțională în unele localități din U.R.S.S., începând cu data de 19.08.1991, ora 4^{00} (ora Moscovei), pentru o perioadă de 6 luni.

În motivarea măsurii se preciza necesitatea adoptării unor măsuri ferme în scopul prevenirii alunecării societății spre o catastrofă națională.

Era constituit un Comitet de Stat pentru starea excepțională în U.R.S.S. (C.S.S.E.). Membrii acestuia erau ”puciști”.

Declarația autorilor ”loviturii de palat” din 18.08.1991, privind instituirea stării excepționale, lasă să se întrevadă dorința de a ”corecta” erorile care au generat ”alunecarea” societății sovietice spre o ”catastrofă” națională.

Instituirea stării excepționale în unele localități din U.R.S.S., pe o perioadă predeterminată, de 6 luni, nu constituie doar obiectivarea caracterului temporar al noii guvernări de criză, ci ”trădează” dorința ”puciștilor” de a rezolva cât mai curând situația ”catastrofală”, în scopul restabilirii ulterioare a conducerii sovietice unionale legitime.

Tentativa de ”lovitură de stat” a avut loc cu doar o zi înainte ca Președintele U.R.S.S. și conducătorii republicilor unionale să semneze ”tratatul unional”. Gorbaciov a fost ”eliberat din funcție” deoarece ”era bolnav”, fiind arestat, în timp ce se afla în vacanță, în Crimeea.

Comitetul de Stat pentru starea excepțională din U.R.S.S. a proclamat deciziile sale ca fiind obligatorii pentru toate autoritățile, instituțiile și pentru toți cetățenii de pe întreg teritoriul U.R.S.S..

O serie de republici unionale au condamnat tentativa de lovitură de stat, solicitând reinstalarea la putere a președintelui legitim, aflat în arest la domiciliu.

S-a subliniat ilegalitatea demiterii şefului statului precum şi nerespectarea procedurilor legale pentru instituirea stării de urgenţă.

Preşedintele R.S.F.S. Ruse, Boris Elţin a adoptat o atitudine deschisă împotriva uzurpatorilor puterii de stat iar demonstraţiile populaţiei din marile centre urbane, Moscova şi Sankt Petersburg, au creat derută, panică în rândul membrilor Comitetului de Stat pentru starea excepţională din U.R.S.S.. Conducerile armatei şi a K.G.B. erau împărţite şi indecise în susţinerea ”loviturii de palat”. Au avut loc unele confruntări între forţele armate şi demonstranţi dar la data de 21.08.1991, ”tentativa de lovitură de stat” a eşuat total. După 3 zile Preşedintele U.R.S.S. s-a reîntors în capitala sovietică unională – Moscova – fiind reinstalat la putere. Autorii ”loviturii de stat” eşuate au fost deferiţi justiţiei, fiind arestaţi.

După 21-august-1991 atât Congresul Deputaţilor Poporului din U.R.S.S. cât şi Sovietul Suprem al U.R.S.S. au deliberat asupra consecinţelor tentativei de ”lovitură de palat”. Gorbaciov demisionând din funcţia de Secretar General al P.C.U.S., partid politic interzis în R.S.F.S. Rusă de preşedintele acesteia Boris Elţin, a păstrat doar funcţia ”supremă” în stat.

Congresul Deputaţilor Poporului din U.R.S.S. a adoptat o nouă structură de conducere a statului, înfiinţând un ***Consiliu de Stat***, compus din: Preşedintele U.R.S.S. şi Preşedinţii republicilor sovietice unionale.

Sovietul Suprem, format din două Camere, Consiliul Uniunii şi Consiliul Republicilor, exercita pe viitor ”puterea” legislativă. Pentru chestiunile de natură

economică urma să ia ființă un Consiliu Economic inter-republican.

Noua structură de conducere reprezenta ultima alternativă a proiectului înființării ”***Uniunii Statelor Suverane***”, în temeiul semnării ”tratatului unional”. Deşi 10 republici unionale au fost, în principiu, de acord cu instituirea ”Uniunii Statelor Suverane” şi cu semnarea tratatului privind instituirea ”Uniunii Statelor Suverane”, proiectul a fost abandonat, republicile căutând să stabilească contacte şi să încheie tratate de alianță în mod direct, fără intervenția puterii centrale sovietice. Conducerile republicilor unionale au conştientizat criza, fără precedent, a autorităților etatice unionale precum şi faptul că puterea centrală nu oferea proiecte valabile de dezvoltare social-politică şi economică a statului sovietic unional şi, bineînțeles, a republicilor sale componente.

La data de 01.10.1991, la Alma Ata, capitala Kazahstanului liderii a 12 republici au acceptat încheierea unui Tratat privind instaurarea unei comunități economice.

La 14.11.1991, la Novo-Orgarievo, în R.S.F.S. Rusă, a fost anunțată, de către reprezentanții republicilor unionale, formarea ”statului confederat” ”***Uniunea Statelor Suverane***” şi dispariția de pe scena istoriei a U.R.S.S.. Era ultima zvâcnire a proiectului gorbaciovist, deoarece la data de 08.12.1991 la Minsk, în Bielorusia, reprezentanții R.S.F.S. Ruse, a R.S.S. Bieloruse şi a R.S.S. Ucrainene au fundamentat ”***Comunitatea Statelor Independente***”.

La 21.12.1991, la Alma-Ata reprezentanții a 11 republici unionale şi-au exprimat consimțământul cu privire la actele adoptate la Minsk.

M. S. Gorbaciov a criticat aspru înființarea ”***Comunității Statelor Independente***”, care a determinat decesul din față a neviabilei ”***Uniuni a Statelor Suverane***”.

În lipsa U.R.S.S. și respectiv a ”Uniunii Statelor Suverane” eșecul lui Gorbaciov era total. Pentru că era președintele unui stat inexistent, M. S. Gorbaciov ”a demisionat” din funcția de Președinte al U.R.S.S., la data de 25.12.1991.

Convențional, data de 25.12.1991, este considerată data încetării de jure a existenței Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice.

*

* *

Glasnost și perestroika au determinat dispariția U.R.S.S. și a sistemului politico-economico-militar constituit sub egida acestei superputeri planetare.

Eșecul proiectului creării Uniunii Republicilor (a Statelor) Suverane, atât de drag Președintelui U.R.S.S., a condus politica acestuia într-o ”fundătură”.

Eliberarea republicilor de sub autoritatea unională reprezintă unicul fapt pozitiv, dar trebuie reținut, că M. S. Gorbaciov nu a dorit niciodată o ”independență veritabilă” a republicilor unionale.

Credem că Președintele U.R.S.S. a urmărit activ:

- liberalizarea societății și a economiei sovietice;
- înlăturarea dogmelor și a ”schemelor și tiparelor stereotipe” utilizate de conducerea unională sovietică;
- desființarea monopolului politic al P.C.U.S. asupra statului sovietic și a societății sovietice;

- transformarea U.R.S.S. dintr-un stat socialist într-un stat capitalist, denumit Uniunea Republicilor (mai apoi a Statelor) Suverane.

Toate aceste obiective sumar expuse anterior arată de la sine, rolul distructiv jucat de politica gorbaciovistă în privința P.C.U.S. și, mai apoi, asupra U.R.S.S..

Vrând să reformeze partidul a distrus comunismul, vrând să reformeze U.R.S.S. a distrus cea de-a doua superputere a lumii.

Iată rolul politic al lui M. S. Gorbaciov!!!! Ca să nu mai amintim abandonarea totală, necondiționată și unilaterală a tuturor regiunilor comuniste din Europa de Est și Centrală.

Concluzia generală pe care o tragem este următoarea:

Pe fondul stagnării ideologice și a încetinirii ritmului dezvoltării economice a U.R.S.S., Gorbaciov, proaspăt Secretar General al P.C.U.S., ales la 11-martie-1985, a inițiat politici care, în condițiile U.R.S.S., au determinat dispariția acestei superputeri mondiale.

Un Secretar General al P.C.U.S. a propus și susținut abolirea rolului conducător al partidului, un Președinte al U.R.S.S. a propus transformarea statului unional sovietic într-o ”confederație” de tipul ”Uniunii Republicilor (a Statelor) Suverane”. Acest Secretar General, acest Președinte este una și aceeași persoană fizică: ultimul lider sovietic, Mihail Sergheevici Gorbaciov.

El este ”înger” pentru lumea capitalistă, occidentală, democratică și, în același timp ”diavol”

pentru fosta U.R.S.S., pentru fostul P.C.U.S. şi pentru fostul ”lagăr etatic socialist”.

Nu putem spune că M. S. Gorbaciov a fost un ”trădător”, un vânzător de ţară dar cu siguranţă nu a fost compatibil cu politica P.C.U.S. şi nu a dorit menţinerea, perpetuarea politico-etatică a U.R.S.S..

Poate a fost un comunist pur, de tip marxist, care a văzut în politica leninistă o deturnare a principiilor fundamentale socialist-comuniste. Poate a fost o persoană doritoare de prestigiu pe plan internaţional dorind ”să pozeze bine” în ochii Occidentului sau, pur şi simplu, a fost un vizionar, demontând din temelii socialismul etatic, întregul ”lagăr” şi desigur, U.R.S.S..

Poate a fost un trădător plătit de Occident cu mult înainte de a accede la putere sau poate a fost ”cucerit” de civilizaţia şi de cultura capitalistă occidentală, considerând-o net superioară celei sovietice.

Dar ce mai contează intenţiile subiective ale acestui fost lider sovietic?!? Efectele politicii sale, activ promovată, au fost concrete, materiale, constând în: desfiinţarea sistemului statelor socialiste, înlăturarea partidelor comuniste de la putere, inclusiv a P.C.U.S., şi destructurarea U.R.S.S..

M. S. Gorbaciov nu a crezut în ”cauza comunistă”, distrugând cel mai mare stat socialist din lume, a doua superputere de pe mapamond.

Fără discuţie, statul unional sovietic, la data preluării puterii de M. S. Gorbaciov, era viabil.

Este adevărat, U.R.S.S. funcţiona pe baze supercentralizate, autoritare, cu nesocotirea drepturilor şi libertăţilor fundamentale cetăţeneşti.

Dar formalismul excesiv şi P.C.U.S., dogma marxist-leninistă, constituiau elementele de coeziune şi de menţinere a statului.

Gorbaciov a dorit şi a îndepărtat efectiv partidul comunist, socialismul din societatea sovietică. El nu a prevăzut şi dezlănţuirea ”conştiinţelor naţionale” ale popoarelor sovietice. Deşi era antisocialist, era totuşi internaţionalist sau, mai corect spus, antinaţionalist.

Un ”capitalist internaţionalist” pare o sintagmă greu de ”digerat” sub aspect intelectual.

Dar, nu trebuie scăpată din vedere, tendinţa contemporană a întregii ”lumi capitaliste democratice” spre globalizare, mondializare. Ca atare, se pare că M. S. Gorbaciov, în anii ”de graţie” 1985-1991, se afla ”în trend”, prevăzând viitoarea orientare, spre globalizare, a tuturor statelor lumii. Acesta pare a fi motivul pentru care Preşedintele U.R.S.S. era profund antinaţionalist, respingând dorinţa de afirmare a ”identităţii naţionale” a tuturor popoarelor sovietice.

Gorbaciov nu a înţeles: că abolind doctrina oficială a marxism-leninismului crează condiţiile prilej pentru afirmarea naţionalismului; că abolind rolul conducător al P.C.U.S. goleşte de conţinut, de substanţă Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice; că destructurând U.R.S.S. nu o poate substitui ca aşa-numitele ”Uniune a Republicilor Suverane” sau ”Uniune a Statelor Suverane”; că, practic, liantul statului unional sovietic era P.C.U.S..

Mihail Sergheevici Gorbaciov s-a dorit a fi conducătorul unei ”confederaţii” democratice, capitaliste, fondată pe ruinele U.R.S.S.. Visul său a fost spulberat, încă înainte de a se naşte, datorită

naționalismului legitim manifestat de republicile unionale.

Abolirea socialismului și înlocuirea sa cu naționalismul a generat: prăbușirea ”puterii centrale”, unionale, disoluția U.R.S.S., urmată de imposibilitatea constituirii ”confederației” gorbacioviste, Uniunea Republicilor (Statelor) Suverane.

Rezultatul politicii lui M. S. Gorbaciov se manifestă astăzi în: dispariția statelor socialiste europene, inclusiv a U.R.S.S.; regresul doctrinei comuniste în această parte a lumii și occidentalizarea fostului ”lagăr” socialist, inclusiv a statelor ex-sovietice. Lui i se datorează ”recapitalizarea politică” a lumii, el putând fi numit, pe bună dreptate ”groparul” comunismului. Acest personaj enigmatic, de prim rang, a istoriei contemporane a lumii a distrus, ”cu mâna sa”, Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice, cel mai mare stat socialist de pe planetă și a doua superputere a lumii. Pe planul relațiilor internaționale, principalul efect al politicii sale l-a reprezentat dispariția ”duopolului” și manifestarea activă a unipolarității singurei superputeri rămase pe planetă – Statele Unite ale Americii.

În partea introductivă a prezentului titlu (Titlul III) scriam că ***idealul suprem*** al fiecăreia dintre superputeri a fost destructurarea celeilalte superputeri și a blocului politico-militar aferent acesteia.

Datorită potențialului militar, în special cel nuclear, nici una dintre superputerile – S.U.A. și U.R.S.S. – nu a conceput atacarea directă, frontală, a celeilalte superputeri, deoarece aceasta ar fi însemnat un

război nuclear catastrofal pentru întreaga umanitate, un război fără învins şi fără învingător.

Iată însă că ultimul lider sovietic Mihail Sergheevici Gorbaciov a oferit ”pe tavă, la masa verde”, superputerea comunistă denumită U.R.S.S., distrugând-o, fapt enorm de profitabil întregii lumi capitaliste mondiale şi, în mod deosebit, S.U.A..

Ceea ce părea de neconceput, incredibil, s-a ”întâmplat” cu o rapiditate uluitoare, conducând la ”căderea” unui mare ”imperiu” al planetei. Să fi fost jucată U.R.S.S. şi doctrina comunistă la poker????

Considerată de sistemul etatic capitalist un ”Imperiu al răului”, U.R.S.S. s-a prăbuşit fulgerător de repede, ceea ce demonstrează că bătălia ”Războiului Rece” a fost câştigată de americani şi de aliaţii acestora. Cum ”scopul scuză mijloacele” pe nimeni pare a nu mai interesa astăzi modul de operare şi mijloacele utilizate pentru destrămarea U.R.S.S. şi pentru distrugerea comunismului, în cea mai mare parte a sa.

Prăbuşirea ”lagărului” statelor socialiste, a comunismului şi în special a U.R.S.S., a doua superputere planetară, constituie deocamdată o ”enigmă”.

Răspunsurile” oferite de noi sunt ambigue şi, desigur, mai mult încurcă decât desluşesc chestiunea în discuţie.

În consecinţă, până la adoptarea unei alte opinii, ne menţinem punctele de vedere, strict personale, menţionate în paginile anterioare. M. S. Gorbaciov, prin activitatea sa politică, a susţinut interesele capitaliste, occidentale în detrimentul celor sovietice şi a intereselor regimurilor politice socialiste, în general.

*

* *

Acest fapt a generat dezmembrarea U.R.S.S., îndepărtarea ideologiei marxist-leniniste şi căderea regimurilor politice comuniste din statele socialiste aflate în sfera de influenţă a Kremlinului.

Ce este ”politica”, în general?
Ce reprezintă delimitările utilizate de doctrinele politice?

Ştiinţa politică a materializat o serie de concepte care, mai mult sau mai puţin, încearcă să explice necesitatea şi rolul ”politicii” în cadrul societăţii.

Pentru noi, politica este însăşi forma de organizare a societăţii. O societate fără politică ar reprezenta o utopie.

Raporturile de dominare, de influenţă şi de putere/autoritate constituie, în definitiv, esenţa politicii. Comanda societăţii, organizarea şi conducerea statului reprezintă scopuri supreme ale politicii.

Doctrinele politice subsumate, în mod convenţional, de o parte şi de alta a unei linii imaginare, sunt fie de Dreapta, fie de Stânga, fie de Centru, fie Naţionaliste, Ecologiste sau Internaţionaliste. Din această enumerare haotică reţinem distincţia între Stânga şi Dreapta.

În realitate, preponderentul dacă nu chiar unicul criteriu de clasificare a doctrinelor politice îl constituie ***egalitatea***. Celelalte criterii de clasificare, deşi nu pot fi negate, reprezintă doar criterii subsecvente, ajutătoare. Egalitatea, adică poziţia de egalitate politico-juridică a subiectelor de drept, mai precis a persoanelor fizice, conturează dar şi perfectează distincţia între Dreapta şi Stânga.

Egalitatea este specifică doctrinelor stângiste în antiteză cu inegilitatea, proprie doctrinelor politice de dreapta.

Dar egalitatea, prin natura sa, reprezintă imboldul socializării, a comunicării umane, determinând apariţia solidarităţii sociale.

Inegalitatea determină individualism şi competiţie, provocând, în ultimă instanţă, fragmentarea pregnantă a societăţii. Inegalitatea sporeşte capacitatea de existenţă şi de adaptabilitate a individului în detrimentul protejării şi a conservării intereselor generale.

Având în vedere considerentele expuse apreciem că doctrinele inegalitare (de dreapta) cultivă un individualism exacerbat, net antisocial, grefat pe dorinţa de acumulare a bogăţiilor în timp ce doctrinele politice egalitate (de stânga) promovează valorile comune, cu un puternic accent social.

În realitate putem spune că cel inegal, lipsit de mijloace sociale şi oprimat este liber iar cel potenţat are o libertate mult mai îngrădită.

Desigur, sub aspect pur economic libertatea aparţine celui puternic iar libertatea ca iluzie este conferită celui defavorizat.

Dar privind stările de lucruri în interdependența lor constatăm că cel oprimat este liber tocmai pentru că libertatea sa ***este iluzia***, pentru că el nu mai are nimic de pierdut. În schimb, persoanele fizice potențate sunt mai ”înlănțuite” în determinismele sociale și, în consecință, libertatea lor deși reală, veridică nu poate fi valorificată după bunul lor plac.

Criteriul de clasificare subsecvent al ”libertății” trebuie privit cu scepticism întrucât rezultatele obținute sunt cel puțin relative. Bogatul poate fi mai puțin ”liber” decât săracul.

Interpretarea noastră este oarecum radicală, partajarea oamenilor între ”bogați” și ”săraci” fiind la rândul ei susceptibilă de critici.

Doctrinele inegalitare punând accent ***pe statul minimal, pe libertate*** și pe ***proprietatea privată*** doresc să conserve și să dezvolte capacitățile și aptitudinile îndreptate spre satisfacerea intereselor și exigențelor individuale și spre concurență. Dimpotrivă, doctrinele egalitare pun accent pe valorizarea umană a individului dar în context social. Ele caută să socializeze individul luptând în contra ”instinctelor”, a tarelor umane.

În locul mercantilismului aceste ultime doctrine pun accent pe valoarea socială, pe solidaritatea umană.

Parcă doctrinele de dreapta doresc menținerea omului în ”starea de natură”, avid după agonisire, invidios și cu un pronunțat spirit de concurență/de luptă contra semenilor săi.

Poziția de egalitate a indivizilor generează ***dreptatea socială***, iar inegalitatea dintre indivizi determină, practic, ***nedreptatea socială***.

Pentru doctrinele inegalitare statul ***este subordonat apărării intereselor individuale***. Supremația legii, a Dreptului este consacrată tocmai în scopul apărării și a garantării intereselor și drepturilor individuale, private. Statul apare ca un promotor al intereselor capitaliștilor, bunăstarea generală, atât de trâmbițată, fiind în esență un cumul al bunăstării particularilor și, în mod deosebit, al claselor privilegiate, avute.

Pentru doctrinele egalitare statul, având un rol dominant, ca exponent general al intereselor societății, trebuie să asigure "domnia legii", dar numai ca o expresie a voinței naționale. Rolul statului este a asigura egalitatea de șanse a indivizilor, conservarea intereselor general-sociale în mod prioritar față de interesele individual-particulare, asigurarea bunăstării întregii societăți etc.

Aceste doctrine și în mod deosebit cele socialiste – reformate sau revoluționare – pun accent pe edificarea ***statului bunăstării, a statului întregului popor*** deși viziunile în privința edificării acestui tip de stat diferă la comuniști în raport cu socialiștii.

În esență, socialiștii consideră necesar în vederea funcționării statului bunăstării, a Statului de Drept providențial, să existe o planificare economică dirijată de structurile etatice iar forța de muncă activă să fie integral sau cel puțin în mare parte ocupată în activități lucrativ-productive. Statul providențial poate exista numai în condițiile socializării unor principale mijloace de producție, instituindu-se ***economia mixtă*** – de stat și privată – la nivel național.

Comuniștii consideră statul ca fiind un instrument al dominației politice a clasei potențate în contra claselor și categoriilor sociale defavorizate. În concepția lor statul are menirea de a apăra socialismul și de a lupta împotriva claselor sociale vechi, retrograde. În concepția doctrinelor comuniste statul trebuia acaparat în totalitate de partidul marxist revoluționar iar odată cu instaurarea unei viitoare ”societăți comuniste”, statul era inevitabil și implacabil supus dispariției.

Într-adevăr, osificarea structurilor de stat, birocratizarea excesivă a statului și pierderea încrederii în principiile revoluționare au determinat colapsarea statelor socialiste europene.

Dar au fost aceste state cu adevărat ***state socialiste***??

U.R.S.S. și celelalte state satelit ale acesteia au fost state socialiste în privința doctrinelor. Ele au îmbrățișat doctrina marxistă așa cum a fost aceasta modificată și adaptată condițiilor rusești.

Cu V. I. Lenin și victoria Revoluției bolșevice în Rusia se declanșează distorsionarea principiilor comuniste. Alte obiective au stat în fața conducerii bolșevice rusești decât cele derivând strict din principiile marxiste. Înapoierea fostului Imperiu Țarist a determinat profunde transformări economice și sociale tocmai pentru edificarea cu șanse de reușită a societății socialiste. Lipsa unui proletariat numeros și conștient, cultivat politic și însuflețit de dorința edificării socialismului a generat instituirea unei dictaturi a Partidului bolșevic. Ca orice dictatură și aceasta a fost a unei minorități care gustând din privilegiile oferite în

noul stat sovietic a abdicat cu totul de la principiile originare marxiste.

Supercentralizarea partidului revoluționar, perpetuarea ”dictaturii proletariatului”, ruptura liderilor comuniști de masele populare, instaurarea cultului personalității șefului de partid, utilizarea statului în scopul opresării maselor populare și a oponenților politici, toate acestea și încă multe altele au reprezentat derapajul marxismului în Rusia sovietică, apoi în U.R.S.S. și în celelalte state socialiste europene.

Vorbim în prezenta lucrare despre ”activitatea” lui M. S. Gorbaciov pusă în slujba idealului suprem al distrugerii U.R.S.S. și a comunismului mondial. Acum ne punem întrebarea dacă aducerea lui V. I. Lenin de către germani în Rusia în scopul declanșării de tulburări nu a urmărit țeluri mult mai înalte!?!?

Aducerea lui Lenin în Rusia a fost făcută de statul imperial german tocmai pentru ca prin tulburările generate să se slăbească capacitatea de luptă a armatelor țariste/ruseşti care se aflau în conflict militar cu armata germană. Dovadă este încheierea păcii germano-ruse de la Brest-Litovsk prin care imense teritorii ale fostului Imperiu Țarist au fost predate fără obiecție Imperiului German.

Acum ne punem întrebarea dacă aducerea lui Lenin în Rusia nu a reprezentat și o încercare – izbutită – de a implanta comunismul în această imensă țară, într-un mod deformat față de doctrina comunistă originară.

Îndeobște se spune că serviciile secrete imperiale germane nu au crezut în capacitatea lui Lenin de a impune comunismul în Rusia!! Dar dacă au prevăzut acest eveniment deosebit?? Să fi dorit Germania

sovietizarea Rusiei?? Relațiile bune germano-sovietice din perioada interbelică par a arăta o Germanie ”resemnată” și dezinhibată în fața ”pericolului” sovietic bolșevic!!!!

Instaurarea comunismului în Rusia a constituit opera de distrugere a conceptelor și principiilor marxiste.

Devenite leniniste sau marxist-leniniste noile doctrine comuniste au fost practic adaptate la nevoile și la ambițiile statului sovietic.

Universalizarea comunismului s-a făcut după 1920 exclusiv din perspectivă sovietică. ”Proletari din toate țările, uniți-vă!” a devenit o lozincă aflată exclusiv la îndemâna puterii sovietice!!!

Puterile occidentale, Germania imperială în mod special, au implantat ”o formă” de comunism în Rusia tocmai pentru discreditarea doctrinelor stângiste-egalitare-comuniste!!!

Apoi ***comunismul rusesc*** personificat în relațiile internaționale în ***statul sovietic*** a amenințat întreaga Europă cu ideea bolșevizării și, în acest mod, statele capitaliste occidentale aveau asigurat sprijinul popular al națiunilor lor. Paradoxal, dar apariția comunismului în Rusia/U.R.S.S. pare a fi întărit statele europene capitaliste occidentale.

După al Doilea Război Mondial, după lupta acerbă dintre național-socialismul german și internațional-socialismul sovietic comunismul de sorginte rusă este impus unor state central și est-europene cu complicitatea puterilor capitaliste occidentale, în special a marii Britanii!!!

Internațional-socialismul, socialismul revoluționar, adică comunismul este ”exportat” nu doar

în: România; Bulgaria; Cehoslovacia; Polonia; Albania; Yugoslavia. Şi o parte a Germaniei – cea de răsărit – trece la comunism. Viitoarea Republică Democrată Germană, adică zona de ocupaţie sovietică ***trece direct*** de la naţional-socialism, la internaţional-socialism (comunism). Trecerea s-a făcut în mod abrupt, fără nici un proces de denazificare efectuat în prealabil!!!! Asta dacă nu cumva s-a considerat că omorurile făcute asupra populaţiei civile şi violurile în masă săvârşite asupra femeilor germane de vajnicii militari sovietici au contribuit decisiv la denazificarea Germaniei răsăritene!! Oare aşa să fi gândit generalissimul I. V. Stalin??!!

Dictatura exercitată de U.R.S.S. în relaţiile internaţionale cu celelalte state socialiste, dictatura exercitată de P.C.U.S. în raporturile cu celelalte partide marxiste din statele socialiste a avut drept efect îmbrăţişarea, mai mult sau mai puţin făţiş, în fiecare ţară socialistă, a naţionalismului.

Conducerile de partid şi de stat din ţările socialiste europene au marşat pe ***ideea naţională*** pentru a se delimita de P.C.U.S. şi de U.R.S.S.. În acest mod conducerile comuniste din ţările socialiste sperau să se legitimeze în ochii propriilor popoare şi să obţină o independenţă, mai voalată sau mai accentuată, faţă de sovietici. Or, îmbrăţişând ideile naţionaliste statele socialiste au alunecat spre naţional-socialism.

Internaţional-socialismul a continuat să fie utilizat, din raţiuni politice, la nivel doctrinar. Sub steagurile roşii cu secera şi ciocanul naţional-socialismul s-a dezvoltat nestingerit (vezi cazul R.S. România).

Înlocuirea ***"internaționalismului proletar"*** cu ***"naționalismul"*** a reprezentat o lovitură puternică dată doctrinei comuniste sovietice.

Fiind regimuri național-socialiste, statele socialiste europene au pus mai presus interesele naționale în raport cu interesele mișcării muncitorești internaționale.

Chiar și U.R.S.S. a procedat în acest mod, jertfind unele mișcări revoluționare din Africa sau Asia în fața altor interese politice, strategice sau economice.

Naționalizarea comunismului, adică a regimurilor politice socialiste a constituit ruptura față de modelul unic sovietic, premisă a proclamării "independenței" partidelor revoluționare din statele socialiste față de P.C.U.S./U.R.S.S..

Dar acestă stare de lucruri a pornit chiar de la originea instaurării puterii sovietice când V. I. Lenin a susținut teza ***posibilității desfășurării revoluției comuniste într-o singură țară***.

Această teză a defazat revoluția bolșevică rusă de ipotetica revoluție comunistă, mondială și a permis adaptarea, modificarea principiilor marxiste originare la realitățile Rusiei.

La fel și statele socialiste europene, având exemplul Rusiei, s-au autonomizat în înfăptuirea construcției societății (sau a societăților) socialiste. Partidele marxiste revoluționare din statele socialiste europene s-au delimitat de "fratele mai mare" P.C.U.S., adoptând viziuni proprii de edificare și consolidare a noii orânduiri sociale.

Rolul ”***proletariatului internațional***” și ”***internaționalismul proletar***” a rămas doar în doctrină ca o literă quasi-decedată.

În realitate, majoritatea partidelor marxiste revoluționare din țările socialiste europene, poate cu excepția Partidului Comunist Bulgar și a Partidului Socialist Unit din Germania (R.P. Bulgaria și R.D. Germană), au promovat independență față de P.C.U.S. atât în relațiile cu U.R.S.S. cât și în relațiile internaționale cu statele capitaliste sau în cadrul organizațiilor internaționale. Desigur, partidele respective acționau în relațiile internaționale prin intermediul autorităților etatice competente. Iarăși trebuie să subliniem cazul României de la ”Declarația de Independență” din aprilie 1964 și până la 22-decembrie-1989. În toată această perioadă P.M.R./P.C.R. și R.P.R./R.S.R. prin liderii săi Gheorghe Gheorghiu – Dej și Nicolae Ceaușescu au dus o politică de distanțare față de partidul comunist sovietic și față de statul sovietic!!!

Atitudinea brutală și ultimativă a conducerii P.C.U.S. și a U.R.S.S. față de partidele marxiste aduse la putere și față de statele socialiste europene a determinat alegerea căii naționale de dezvoltare de către acestea din urmă. Acest ”comportament” agresiv și imperialist materializat în: ocuparea și jefuirea acestor țări; impunerea conducerilor comuniste obediente U.R.S.S.; pretenția de instituire a zonelor economice unice (planul Valev); pretinderea unor despăgubiri de război exagerate; impunerea falsificării istoriei naționale a statelor socialiste în favoarea Rusiei/U.R.S.S.; înființarea întreprinderilor mixte având ca scop exploatarea statelor socialiste de către U.R.S.S. (celebrele sovromuri, la

români); ocuparea unor teritorii din statele devenite socialiste şi anexarea lor la U.R.S.S. (Cehoslovacia – Rutenia, Polonia – partea estică şi sudică, România – Basarabia; nordul Bucovinei, ţinutul Herţa şi Insula Şerpilor din Marea Neagră) etc. nu avea nimic în comun cu doctrina marxistă!!! El era tipic puterilor imperialiste, inclusiv Rusiei ţariste.

Dar iată că, din păcate, şi fosta U.R.S.S. a căzut în plasa naţionalismului velicorus şi a ”conduitei” imperialiste în raporturile cu alte state!!! Ca să nu mai vorbim de exterminarea popoarelor neruse din fosta Uniune în scopul făţiş declarat de rusificare a tuturor republicilor unionale!!!

Realitatea istorică obiectivă a demonstrat că ”dictatura proletariatului” din fosta U.R.S.S. avea prea puţine în comun cu marxismul revoluţionar.

Statul socialist sovietic a fost în primul rând ***un stat rus imperialist*** care manevra o serie de simboluri marxiste doar la nivel doctrinar.

Când scopul final, ţelul suprem al U.R.S.S. era revoluţia mondială, era Republica Sovietică Mondială cum se explică nerecunoaşterea unirii Basarabiei cu România în anul 1918?? De ce pe hărţile sovietice din perioada interbelică Basarabia, parte componentă a Regatului România, era haşurată cu culoarea U.R.S.S.?? De ce au înfiinţat, în octombrie 1924, R.A.S.S. Moldovenească în R.S.S. Ucraineană, aceasta fiind considerată ”patria tuturor moldovenilor” şi ”embrionul viitoarei Românii socialiste”??

O bucăţică de pământ, cea dintre Prut şi Nistru, Basarabia era atât de importantă pentru Moscova roşie, ca şi înainte vreme pentru Sankt Petersburg, încât liderii

bolşevici să nu recunoască ca valabilă apartenenţa Basarabiei la Statul Român??

Asta tocmai pentru că acest străvechi teritoriu românesc scăpase de sub stăpânirea rusă la 27 martie/9 aprilie 1918, unindu-se cu România, patria sa mamă!!! Aceasta este politică comunistă??? Sincer mă îndoiesc!!! Ceea ce a făcut U.R.S.S. este politică imperialistă, care nu are nimic în comun cu comunismul.

Răpind României Basarabia la 28 iunie 1940, prin ameninţarea iminentă cu utilizarea forţei armate, U.R.S.S. se caracterizează singură ca un stat imperialist. Un stat socialist-imperialist era caracterizată U.R.S.S. şi de conducerea Republicii Populare Chineze!!!

Dar un stat care edifică societatea socialistă, un stat care tinde spre comunism adoptă un aşa "comportament" în relaţiile sale externe??!! Ocupă jumătatea răsăriteană a Poloniei în anul 1939; ocupă în anul 1940 Ţările Baltice cică venind în sprijinul oamenilor muncii!!! Poartă război cu Finlanda pentru a-i ocupa acestui stat întinse teritorii ***(30.11.1939-12.03.1940)!!!*** Încheie un tratat secret cu Germania nazistă la 23.08.1939 în scopul partajării sferelor de influenţă în Europa!!!! Oprimă naţiunile mici, subjugă state în numele comunismului!!!!

Încheie cu puterile occidentale un pact de împărţire a Europei în sfere de influenţă!!!

Toate acestea, şi încă multe altele neminimalizate de noi, le-a făcut fosta U.R.S.S.!!!

Invadează Cehoslovacia stat socialist (1968), pregăteşte agresiunea armată împotriva României (1956); reprimă revoltele din R.D.G. (1953) şi din Polonia (1979-1982)!!!

Toate acestea în numele proletarismului internațional al socialismului internaționalist, în numele doctrinei marxiste, comuniste!!!!

Iar intervențiile armate sau pregătirile în acest scop s-au desfășurat tocmai împotriva unor state socialiste!!!

Stalin a recunoscut în fața unei delegații românești că Basarabia este românească dar a remarcat că U.R.S.S. trebuie să o încorporeze ”din considerente de prestigiu”!!!

Auziți motivare!!!

Dacă conducătorii sovietici doreau cu adevărat să își apropie statele socialiste satelite din Europa atunci le retrocedau teritoriile încorporate!!

Doar Ungaria a scăpat fără anexarea unei părți din teritoriul ei la U.R.S.S. dintre statele socialiste cu frontieră comună cu Imperiul roșu sovietic!!!

Dădeau înapoi Poloniei teritoriul ocupat în sud și în est; înapoiau Rutenia Slovaciei – deci R.S. Cehoslovacia; restituiau nordul Bucovinei, Basarabia, ținutul Herța și Insula Șerpilor către R.P. Română/R.S. România.

Și atunci sovieticii ar fi observat care este diferența între ”prietenia” impusă de ei statelor socialiste limitrofe și prietenia și loialitatea reală a popoarelor vecine în raport cu U.R.S.S.!!!

Faptul că nu ar fi mai administrat în mod direct aceste teritorii nu însemna mare pagubă pentru U.R.S.S. atâta timp cât ele se aflau în componența unor state socialiste aliate. Într-adevăr, cedarea sudului Basarabiei din R.S.S. Ucraineană către România ar fi împiedicat

accesul U.R.S.S la gurile Dunării prin brațul Chilia. Acest neajuns putea fi ușor remediat prin acorduril suplimentare cu partea română.

Conducătorii sovietici nu s-au preocupat de modul în care ei, P.C.U.S. și U.R.S.S. erau percepuți, în mod real, de popoarele sovietice și de națiunile statelor socialiste ”aliate”.

*

* *

Aceste succinte exemplificări ne conduc la ideea fundamentală conținută în titlul secțiunii de față.

În concret, ce reprezintă delimitările utilizate de doctrinele politice, prin ce se diferențiază aceste doctrine unele de altele??

În Germania anilor 1933-1945 era socialism; în U.R.S.S. stat socialist internaționalist ideologia comunistă era de fațadă, în realitate acest stat unional-federativ fiind un stat imperialist, un veritabil ***Imperiu*** în lumea contemporană.

Sub masca comunismului, atât în U.R.S.S. cât și în celelalte state socialiste de pe mapamond, era practic ***un capitalism monopolist de stat.***

Statul deținea toate sau majoritatea mijloacelor de producție, economia fiind centralizată, concentrată și aflată la dispoziția liderilor partidelor de guvernământ (marxiste).

Proprietatea întregului popor sau proprietatea socialistă de stat precum și proprietatea socialistă cooperatistă era, în totalitate, la dispoziția elitelor

”comuniste” conducătoare. Aceştia reprezentau ***veritabilii capitalişti*** ai statelor socialiste!!!

Instituirea ”socialismului” în Rusia, în anul 1918, şi exportarea sa în alte state devenite socialiste a fost ***o ”glumă amară”***, menită să discrediteze doctrina comunistă, marxistă în ochii întregii lumi!!!

Vechii capitalişti şi moşieri din orânduirea burghezo-moşierească au fost rapid înlocuiţi cu nomenclaturiştii partidului aşa-zis ”marxist”, în orânduirea socialistă.

Toate aceste ***crunte abuzuri*** au fost posibile întrucât guvernanţii aşa-zis comunişti din statele socialiste, inclusiv din U.R.S.S., nu au dorit să respecte sau nu au putut respecta acest fundamental criteriu de delimitare, de clasificare a doctrinelor politice în: ***egalitare*** şi ***inegalitate***, adică în doctrine ***de Stânga*** sau ***de Dreapta***.

Rezultă clar şi logic, totodată, că regimurile politice instituite în fosta U.R.S.S. şi în statele socialiste de pe planetă, în mare parte, nu au fost în realitate regimuri politice de sorginte comunistă.

Deşi proclamau principii comuniste aceste state au etatizat economia socializând principalele mijloace de producţie iar unele dintre ele au apelat la doctrine naţionaliste pentru a umple ”vidul” lăsat de abandonarea internaţionalismului.

În esenţă, statele socialiste au constituit un hibrid de sorginte capitalistă compus din: ***capitalism monopolist de stat în economie*** şi ***naţionalism în politică***.

Până în anii ’70 ai secolului XX când mai era consacrat real şi faptic internaţionalismul statele

socialiste mimau, în mod tradițional, obidiență față de doctrina marxistă. După 1970 naționalismul fiind ridicat la rang de politică de stat, alături de socialism, regimurile politice din statele socialiste și-au pierdut omogenitatea, fapt recunoscut și de Moscova.

Ele au devenit mai apropiate de nazism decât de comunismul autentic.

Lansarea cultului exacerbat al personalității în câteva dintre statele socialiste (Stalin, Ceaușescu etc.) demostrează ***receptarea principiilor doctrinare fasciste***.

Tendința regimului socialist român sub Ceaușescu de a crea ”omul nou” este specifică, la origine, ***doctrinei legionare***.

Naționalismul, prin excelență, a constituit elementul, ingredientul fundamental al doctrinelor fasciste.

Este drept, statele socialiste nu au dezlănțuit o campanie antisemită, deși unele accente în acest sens au existat în fosta U.R.S.S. la un moment dat.

Stânga în general și comunismul în mod special au reprezentat inamicii de moarte ai național-socialismului german. Ironia sorții a făcut ca marea majoritate a statelor socialiste să recurgă la naționalism, pierzând în mare parte contactul cu principiile internaționalismului proletar.

Se spune că extremele se atrag. Astfel, între nazism și comunism nu ar fi decât un pas. De altfel, steagul național-socialismului german era tot roșu ca și stindardul comunist!!!

Se pare că între 1941-1945, în Europa, s-au confruntat militar ***două imperii socialiste***: ***unul internaționalist ca doctrină dar naționalist în fapt***

(naționalismul rusesc - velicorusismul) și ***altul național-socialist (de sorginte germană)***.

Au câștigat socialiștii revoluționari internaționaliști (sovieticii) cu ajutorul puterilor capitaliste occidentale dar, peste câteva decenii, naționalismul dislocă solidaritatea statelor socialiste și determină prăbușirea regimurilor politice socialist-comuniste. Inclusiv dezintegrarea U.R.S.S.!!!

Cu alte cuvinte, ***inocularea naționalismului*** în statele socialiste conducând la prăbușirea sistemului politico-etatic socialist a reprezentat o adevărată ”răzbunare” a nazismului asupra U.R.S.S. și a țărilor satelite acesteia.

Germania lui Adolf Hitler a pierdut al Doilea Război Mondial dar nu și bătălia finală.

Naționalismul – propriu doctrinei germane a celui de-al treilea Reich – a contaminat doctrina comunistă și așa pervertită a U.R.S.S. și celorlalte state socialiste.

Rezultatul se cunoaște: Cortina a fost trasă mai rapid decât se putea crede de M. S. Gorbaciov.

Ultimul ”comunist”, adică ultimul actor în această farsă denumită ”construcția societății socialiste dezvoltate”, în vederea ”înaintării spre comunism”.

Teoria politică a Dreptului – succinte comentarii

Eminentul jurist austriac Hans Kelsen a formulat şi a dezvoltat celebra ”Teorie pură a dreptului”, în lucrarea purtând acelaşi nume ”Reine Rechtlehre”. Această teorie afirmă pozitivul juridic pur şi normativismul, fără acceptarea unor influenţe din partea şcolii istorice a dreptului sau a şcolii sociologice a dreptului. De asemenea, această teorie respinge ideea ”dreptului natural”. Pentru Hans Kelsen, Dreptul reprezintă o ierarhie de norme juridice. ”Teoria pură a dreptului” fiind ştiinţă nu se ocupă cu validarea sau constatarea eficienţei normelor juridice. ”Doctrina pură a dreptului” studiază, in abstracto, ordonarea, sub formă piramidală, a normelor juridice. Drept urmare ierarhizarea normelor juridice constituie principala preocupare a acestei teorii.

Validitatea unei norme juridice aflată pe scară inferioară este dată întotdeauna de o normă juridică preexistentă şi superioară în ”complexul piramidal”. Normele juridice, prin însăşi natura lor, pot fi duse la îndeplinire, în caz de necesitate, şi prin forţa coercitivă a statului, ele fiind prin natura lor imperative (o parte considerabilă din acestea – N. A.).

În concepţia lui Hans Kelsen teoria monistă se manifestă în mod pregnant. Statul este identificat cu

Dreptul pentru că reprezintă, practic, un ”sistem juridic”. Altfel spus, în această concepție statul este doar un ”sistem juridic”. În aceste condiții un stat, indiferent de regimul politic adoptat, este ***Statul de Drept***, pentru simplul motiv că statul se identifică cu Dreptul, în orice timp istoric și în toate orânduirile sociale!!!! Monismul Kelsian merge și mai departe considerând că, pe lângă ***identitatea statului cu Dreptul***, mai există și alte identități: ***a dreptului obiectiv (pozitiv) cu dreptul subiectiv; a dreptului public cu dreptul privat*** și ***identitatea dreptului național cu dreptul internațional public.*** Marele jurist considera că dreptul subiectiv nu are o existență autonomă deoarece el reprezintă o extensie a dreptului obiectiv (pozitiv). Fundamentul Dreptului îl constituie ***obligațiile*** întrucât sistemul dreptului este, în realitate, un sistem al obligațiilor.

Dreptul privat nu ar exista în realitate deoarece voința părților nu are aptitudinea instituirii unor obligații cu caracter juridic. Voința subiectelor este doar ocrotită de normele juridice, acestea din urmă sancționând conduitele ilicite.

Altfel spus, în cadrul dublului aspect volițional elementul preeminent îl constituie voința legiuitorului de a acorda efecte juridice voinței părților.

Negarea distincției dintre dreptul național și dreptul internațional public trebuie să se întemeieze – în concepția lui Hans Kelsen – pe tendința de centralizare rapidă și de creare a unității organice a umanității, ca efect al mondializării (globalizării).

Ordinea juridică internațională apare ca fiind superioară ordinilor juridice statale, naționale. Autoritatea crescândă a dreptului internațional public are

drept efect condiționarea și limitarea suveranității statelor de pe mapamond.

Ceea ce ne interesează pe noi în mod deosebit, este teza lui Hans Kelsen relativă la ruperea Dreptului de orice element extern, de ansamblul contextului social și implicit, de științele sociale complementare: sociologie; istorie; filosofie etc. Efectul l-a reprezentat ignorarea de către Kelsen a școlii sociologice dar și a școlii istorice a Dreptului. Teoria dreptului nu trebuie să fie contaminată de: politică, sociologie și de istorie.

*

* *

Aceste câteva reflecții relative la doctrina pură a Dreptului, elaborată de teoreticianul Hans Kelsen, ne-au îndemnat să creionăm câteva elemente, succinte și incomplete, referitoare la așa-numita ”***Teorie politică a Dreptului**”.

*

* *

Dreptul obiectiv (pozitiv) reprezintă totalitatea normelor juridice existente în vigoare, la un moment dat, într-un stat. El exprimă, în mod direct și nemijlocit, voința legiuitorului grefată pe izvoarele așa-zise ”materiale” reprezentate de condițiile de viață materiale și efective. Foarte ușor se trece cu vederea tocmai izvorul material al dreptului, punându-se accent pe izvoarele așa-zise ”formale” ale Dreptului.

Deci, în fond, dreptul este expresia voinței legiuitorului, adică este expresia voinței clasei dominante în stat. Guvernanții sunt cei care edictează Dreptul obiectiv (pozitiv).

Dacă în paginile anterioare am analizat corelația dintre Știința Dreptului și Știința Politică, în prezenta secțiune vom încerca să analizăm chestiunea legăturii dintre Drept și politică, privite ca activități practice.

Fără îndoială, ”curățirea” Dreptului și a Științelor Juridice de influențele exercitate de alte științe sociale și negarea ***caracterului istoric*** și a atributului de ***știință socială*** în privința Dreptului/Științei Dreptului nu pot fi acceptate.

Corelația Dreptului cu Politica este atât de evidentă și de pregnantă încât nu poate fi, sub nici o formă, negată!!!

Politica fiind știința și arta conducerii societății este de la sine înțeles faptul că în toate epocile istorice oamenii politici și de stat au creat, interpretat și au aplicat Dreptul în conformitate cu interesele guvernanților, a clasei sociale aflată la putere. În concepția lui Hans Kelsen, Dreptul ***apare ca un ideal, ceea ce trebuie să fie*** în opoziție flagrantă cu ***ceea ce este în realitatea obiectivă***.

Ca atare, Dreptul a constituit, încă din Antichitate, apanajul celor aflați la putere în vederea impunerii voinței lor în raport cu marea masă a supușilor statului.

Vreme îndelungată în istoria omenirii Dreptul a constituit eminamente un ”instrument” de impunere a voinței celor puternici asupra celor slabi.

Evident, în toate epocile istorice unele drepturi fundamentale au fost ocrotite (ex.: dreptul la viață) dar aceasta nu înseamnă că, de principiu, Dreptul pozitiv (obiectiv) aplicat într-un moment istoric determinat constituia expresia celor mulți, a maselor largi populare.

Fiind un ”instrument” aflat la dispoziția guvernanților, Dreptul avea un pronunțat ”caracter de clasă”, cum ar spune marxiștii, adică era menit să ocrotească interesele claselor și categoriilor sociale privilegiate, dominante în stat.

În epoca antică (sclavagistă), în Evul Mediu (în feudalism) și în Epoca modernă (prima fază a capitalismului) este fără îndoială faptul că Dreptul a avut acest caracter. Și în statele socialiste Dreptul a avut un pronunțat caracter de clasă el fiind expresia partidelor marxiste revoluționare ajunse la putere și, totodată, arma acestora în lupta cu elementele clasei sociale înlăturate de la putere (a capitaliștilor și a moșierilor).

Dictatura proletariatului, în regimurile sovietice și cele de democrație populară din statele satelite U.R.S.S., a utilizat pe scară largă Dreptul pozitiv (obiectiv) ca armă împotriva oponenților politici și pentru apărarea orânduirii sociale socialiste.

Este adevărat, ***Dreptul natural*** reprezentând principiile fundamentale și imuabile întemeiate pe echitate și pe morală a subzistat în conștiința publică, uneori amestecat cu perceptele și concepțiile religioase. Dar ***Dreptul pozitiv (obiectiv)*** a fost – de-a lungul istoriei omenirii – utilizat în scopuri mai puțin nobile, țeluri intim legate de cucerirea, prezervarea și exercitarea puterii de stat.

În aceste condiții, aserțiunea celebrului doctrinar Hans Kelsen relativă la identificarea statului cu Dreptul, la considerarea statului ca fiind un sistem juridic și, în consecință, la considerarea oricărui stat, din orice epocă istorică și de pe orice meridian, ca fiind "***Stat de Drept***" apare cel puțin bizară!!! Marele doctrinar a ajuns la această concluzie, profund eronată, deoarece a făcut abstracție de corelațiile Dreptului cu: Istoria, Sociologia și mai ales cu Politica.

Așa s-a ajuns ca un stat despotic, un stat totalitar sau, după caz, un stat dictatorial (adică state cu regimuri politice despotice, totalitare sau dictatoriale) să fie considerate, in corpore, ***State de Drept!!!***

Aceasta dovedește cu prisosință că analizarea Dreptului rupt de sistemul societar global, a cărui parte componentă este, conduce la interpretări și concluzii false, eronate.

Dreptul nu este, nu poate fi și nu trebuie să fie rupt de realitatea socială, privită ca realitate obiectivă. Dreptul nu poate fi rupt de națiune pentru că el nu constituie un scop în sine!!! Rolul Dreptului este acela de a regulariza comportamentele sociale ale tuturor subiectelor de drept în scopul conservării echilibrului social.

Nimeni nu are intenția de a pune în discuție statutul ***Științelor Juridice*** și autonomia lor relativă în cadrul sistemului societar global. Dar nu putem accepta ideea existenței Dreptului independent de realitatea socială și acest aspect îl deducem relativ ușor din caracterizarea acestui domeniu al cunoașterii umane ca fiind ***știință socială.***

Având un pronunțat caracter istoric evoluția Dreptului se poate observa ușor analizând-o împreună cu revoluția Politicii.

De altfel, ***Statul însuși*** fiind o instituție cu dublă natură, politică și juridică, reliefează necesitatea acceptării corelației organice dintre Politică și Drept.

Unele Științe Juridice, cum este cazul ”Dreptului Constituțional și Instituțiilor Politice”, sunt considerate științe cu dublă natură, atât politice cât și juridice.

Existența ramurilor Dreptului și a ramurilor științelor juridice corespunzătoare acestora evidențiază existența ”dreptului pur”, adică a dreptului așa-zis ”dogmatic”, normativist.

La fel, nu poate fi negată nici partea filosofico-speculativă a Dreptului și nici congruența Dreptului cu Istoria, concretizată în științele istorico-juridice.

Teoria generală a dreptului nu este o teorie ”pură” ci dimpotrivă ea se fundamentează pe corelațiile sistemului normativ juridic cu alte discipline și, în mod deosebit, cu Științele Politice!!!

Ca să putem conștientiza mai bine dificutățile întâmpinate în aplicarea tezei subscrise în ”Teoria pură a dreptului” relativă la ruperea Dreptului de contextul social și defazarea lui față de celelalte științe sociale componente ale sistemului societar global trebuie să ne referim la atitudinea livrescă, îngustă, a unor juriști de a ”moșteni” Dreptul practic, jurisprudența ”din tom în tom”, fără a se interesa de evoluția instituțiilor și a fenomenelor juridice.

A limita doctrina juridică doar la ”ceea ce este” fără a ne raporta la evoluția dreptului, la ”ceea ce trebuie să fie” reprezintă o împietate a gândirii omenești!!!

Formalismul excesiv promovat de ”Teoria pură a dreptului” se vădește în lipsa de preocupare cu privire la eficacitatea Dreptului obiectiv (pozitiv). Determinismul, corelația cauză-efect, este cu desăvârșire ignorată în doctrina ”pură” a dreptului.

Cercetarea exegetică și istorică, diacronică a Dreptului nu constituie obiect de preocupare pentru Hans Kelsen.

În scopul proclamării unei ”științe pure a dreptului” au fost sacrificate veridicele scopuri pentru care Știința Juridică este cercetată.

Doctrina Dreptului are în primul rând menirea de a studia evoluția ramurilor științelor juridice și de a cerceta conștiința juridică colectivă, ea reprezentând, în esență, totalitatea ideilor, concepțiilor și teoriilor privitoare la Drept, precum și concepțiile relative la modul în care Dreptul ar trebui să evolueze în viitor. Or, ”doctrina pură a dreptului” nu se preocupă de rolul voinței în Drept și, în consecință, nu este interesată de analiza conștiinței juridice colective!!!

Teoria avansată de Hans Kelsen nu pune accent pe ***fenomenul aculturației juridice*** întrucât consideră că relația dintre Teoria Dreptului și un Sistem juridic normativ național reprezintă ***un raport între un drept posibil și un drept obiectivat, materializat***. Influențarea sistemelor juridice între ele prin ”împrumutarea” unor instituții juridice sau chiar a unui întreg sistem normativ juridic de către un stat de la alt stat, nu prezintă interes pentru ”Doctrina pură a dreptului”!!!

Democratizarea ”Statului de Drept” prin extinderea acestei noțiuni la toate statele, indiferent de

regimurile politice concrete instituite reprezintă un alt ”păcat” al acestei doctrine.

Și statul despotic și statul polițienesc și statul dictatorial, cele totalitare sau regimurile statale administrative și așa-numitul Stat-legal, toate pot fi, de jure, considerate Stat de Drept?!?! Și asta pentru simplul motiv că posedă o legislației!!! De facto însă tipurile de regimuri politice anterior amintite nu întrunesc condițiile minimale ale Statului de Drept: separația și echilibrul puterilor etatice; pluripartidismul pe scena politică internă; consacrarea și garantarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și cetățeanului; asigurarea și garantarea independenței judecătorilor etc. Doar Statul-legal face față exigențelor Statului de Drept, aspect ușor de justificat dacă precizăm că cele două noțiuni consacră, de principiu, state fundamentate pe concepte democratice.

Nu în ultimul rând instituirea primatului ordinii juridice supranaționale, suprastatale, în raport cu ordinea juridică națională a statelor, cu consecința limitării suveranității statelor, deși este receptată în contemporaneitate în relațiile internaționale, este criticabilă. Această concepție, îmbrățișată și de ”Teoria pură a dreptului” degradează ”rangul” statelor de la unități de bază, fundamentale, ale sistemului politic internațional la ”simple” elemente componente ale marilor ansambluri etatice supranaționale.

Diminuarea rolurilor statelor – fie ele: naționale sau multinaționale; unitare sau federale; puternic centralizate sau cu un grad ridicat de autonomie consacrat în interiorul structurilor teritoriale componente ale statului respectiv – în vederea armonizării

legislațiilor statale conduce la aplicarea directă a dreptului entităților suprastatale și supranaționale pe teritoriul statelor componente și, în final, la ”subordonarea” deplină a dreptului intern național al statelor față de dreptul pozitiv (obiectiv) al respectivei entități etatice supranaționale.

”Exportarea” sau mai bine spus ”importarea” modelului ”U.R.S.S.” în alte spații politico-geografice va conduce la conservarea hegemoniei statului sau a statelor mai avansate economic și tehnologic și mai puternic sub aspect militar în dauna celorlalte state componente ale structurii supraetatice și supranaționale. Așa cum de altfel s-a și întâmplat în fosta U.R.S.S. unde statul hegemon din cadrul ”Uniunii” era Republica Socialistă Federativă Sovietică Rusă. Sau cum se întâmplă în momentul de față în cadrul Comunităților Statelor Independente unde statul hegemon este, fără îndoială, Republica Federativă Rusă.

Practic, alături de alte teorii, doctrina pură a dreptului, promovând ”limitarea” suveranității statelor, contribuie la colonizarea politico-economică a statelor mici și mijlocii de către statele puternice economic și militar. Și asta este doctrină ”pură” a dreptului?!?! Nu este o doctrină pură în slujba politicii internaționale facilitând sporirea capacităților hegemonice a statelor puternice, a marilor puteri???

Istoria a demonstrat că imperiile s-au constituit în jurul centrelor de putere, adică în jurul statelor hegemon. Niciodată într-o uniune politică sau într-o alianță militară statele mijlocii și mici nu vor avea aceeași capacitate de influențare precum statele mari. Marile puteri fiind

”regine” în relațiile de dominare, de putere, vor avea întotdeauna ”partea leului”!!!!

Noi opunem așa-zisei ”Teorii pure a dreptului” o teorie politico-juridică menită să asigure corelația Politicii cu Dreptul. Să explice această legătură de determinare ambivalentă de pe poziții principale, oneste și corecte.

Recunoașterea corelației dintre Politică și Drept subminează ”teoria pură a dreptului” dar nu crează, ab initio, ***o știință politică juridică***. Dreptul și Politica sunt domenii de activitate socială distincte, net diferențiate.

O cunoaștere numai a Dreptului este imposibilă dacă nu se apelează și la celelalte științe social-umaniste!!!

Un celebru doctrinar român, profesorul Mircea Djuvara preciza că Facultatea de Drept este o facultate a științelor sociale, în genere.

Dacă există o politică juridică, și desigur există, ea se manifestă în mod plenar. Este suficient să amintim ***politica penală*** desfășurată de legiuitor cu ocazia incriminării sau a dezincriminării infracțiunilor și a dozării pedepselor, în raport de pericol social generic sau abstract.

De altfel, această lucrare a noastră, intitulată ”Științe Politice și Doctrine Politice Internaționale” reprezintă o tentativă de analiză a corelațiilor politicii, a politicii internaționale (adică a relațiilor internaționale) cu Dreptul. Studiul legăturilor între aceste ***Științe*** pornește de la faptul că toate trei fac parte integrantă din marele sistem societar global, privit atât la nivel național, statal, cât și la nivel internațional și chiar mondial (global).

În Statul de Drept veritabil specific capitalismului contemporan (de la jumătatea sec. XX și până astăzi), guvernanții urmăresc, în mod activ, respectarea principiilor democratice în conducerea politică a societății.

Supunerea guvernanților față de lege constituie proba supremă a funcționării statului de drept.

Concluzia generală la care au ajuns clasele politice din statele capitaliste avansate se relevă, fără dubii, în înțelegerea edificării și prezervării Statului de Drept, sub aspect substanțial. Politicienii par a se înclina în fața Dreptului deși, de milenii, l-au folosit în scopul creșterii propriei lor puteri politice.

Fie în variantă liberală (statul minimal), fie în variantă socialistă (statul providențial, paternal), Statul de Drept edificat de societățile occidentale este un stat capitalist adaptat condițiilor social-politice și economice din contemporaneitate. Necesitatea supunerii politicienilor, în general, și a guvernanților, în mod special, față de lege a decurs din îndatorirea prezervării, cu orice preț, a statului capitalist.

Cosmetizarea statului capitalist a necesitat și necesită jertfe considerabile între care, de departe cea mai consistentă, este supunerea guvernanților în raport cu Dreptul obiectiv (pozitiv).

Fie Dreapta politică, fie Stânga politică au acționat în aceeași direcție. Partidele politice din statele occidentale capitaliste și-au dat mâna în scopul realizării, în fond nu doar de formă, a Statului de Drept.

Așa fiind, ***statul de drept*** apare ca ultima variantă, cea mai nouă sub aspect cronologic, a statului capitalist. Este o readaptare a principiilor politice, și mai

ales economice, prezente în statele capitaliste menită să atenuieze, cel puţin aparent, modalitatea de exploatare a societăţii civile în beneficiul societăţii politice!!!

Societatea civilă trebuie să dobândească ***fericirea*** prin satisfacerea intereselor de natură materială şi spirituală nu numai la nivel individual dar şi la un nivel superior integrator-colectiv!!!!

În acest mod, societatea Statului de Drept substanţial ***se socializează***, depăşind graniţele spiritului concurenţial pur, specific capitalismului.

Conştientizarea necesităţii obiective a instaurării ***dreptăţii sociale*** în Statul de Drept (mai ales în statul de drept conceput în variantă social-democrată şi socialistă, deci cel paternal, providenţial) va conduce, în final, la adoptarea principiilor socialiste şi a modului de viaţă corespunzător acestei orânduiri sociale.

Astfel, socialiştii reformişti (social-democraţii şi socialiştii propriu-zişi) vor obţine pe calea reformelor edificarea statului socialist şi a societăţii socialiste în cadrul Statului de Drept. Capitalismul va sucomba, în timp, epuizându-şi în totalitate energiile şi forţa sa vitală. Socializarea comunităţilor, a societăţilor privite în ansamblul lor, va genera şi schimbarea, pe cale paşnică, a modului de producţie capitalist, datorită presiunii accentuate a relaţiilor de producţie, aceasta ca o consecinţă a supertehnologizării forţelor de producţie dar şi ca un efect al dezvoltării conştiinţei sociale colective.

Statul capitalist se va transforma prin intermediul Statului de Drept într-un ***Stat Socialist***, obţinut pe calea reformelor, în mod paşnic, fără mişcări şi frânturi revoluţionare. Supunerea guvernanţilor în faţa Dreptului

reprezintă primul pas spre ***edificarea societății socialiste și a statului socialist!!!!***

Egalitatea de tratament în fața legii a guvernanților și a guvernaților determină, mai devreme sau mai târziu, încetarea arbitrariului potențaților vremii și căderea puterii și a capabilităților capitaliștilor într-o așa-zisă ”desuetudine”. Va determina încetarea privilegiilor acordate societății politice și a exploatării – chiar și cu mijloace voalate – a societății civile.

În final, capitalismul însuși va lăsa locul unei noi orânduiri sociale întrucât relațiile dintre membrii societății vor fi puternic socializate.

Aceasta este alternativa instaurării societății socialiste prin mijloace pașnice în antiteză cu instaurarea socialismului pe cale revoluționară, teză receptată de socialiștii revoluționari, adică de comuniști.

Finalmente nu societatea capitalistă va reprezenta ***ultima formă de organizare socială***. Poate modalitatea revoluționară de instaurare a socialismului a fost inoportună și a dat greș. Firea umană nu poate fi continuu racordată la imperativele revoluționare, iar schimbarea generațiilor, a concepțiilor și a mentalităților generează pierderea încrederii și a interesului pentru revoluția desfășurată în formă continuă, pe decenii. Însă schimbarea orânduirii și a modului de producție capitalist prin reforme, desfășurate în timp, pe etape, este perfect posibilă. Societatea socialistă, adevărata societate socialistă, se va ivi după epuizarea tuturor resurselor ideologice ale capitalismului, ca un dat, aproape fără ca umanitatea să resimtă acest lucru. Această ”devenire”, această transformare a capitalismului în socialism, urmărind activ principiile umanitare fundamentate pe

egalitatea între semeni este propice dezvoltării conştiinţei colective a umanităţii.

Inegalitarismul este propriu lumii animale, este o reminiscenţă a luptei între oamenii abia desprinşi din mediul înconjurător şi din regnul animal. Capitalismul continuă, la un nivel superior, lupta oamenilor, acea luptă iniţială între oameni, pentru hrană şi pentru reproducere.

Lupta între semeni determină imposibilitatea evoluţiei morale a omenirii. Religiile lumii clamează încetarea acestei lupte pentru bogăţii şi pentru satisfacţii în folosul slujirii unui ***Ideal superior***. Lupta între capitalişti, concurenţa dintre ei; lupta dintre guvernanţii potenţaţi şi guvernaţii oprimaţi; lupta pentru acumularea capitalului şi a bogăţiilor materiale reprezintă efectul, pe scara evolutivă a istoriei, a luptei dusă de cete şi de triburi pentru procurarea hranei, într-un mod cât mai facil.

Umanitatea trebuie să ajungă odată la încetarea contradicţiilor absurde existente în societăţile organizate etatic!!! Proprietatea privată organizată în sistemul capitalist generează sărăcie şi pauperizarea societăţii civile, privită în ansamblul ei. Proprietatea privată organizată în sistem capitalist generează înstrăinarea şi alienarea membrilor societăţii. Ea, această înstrăinare, se manifestă în insensibilitatea faţă de semeni, în răutatea omenească şi în detaşarea nepăsătoare a individului în raport cu propria sa viaţă.

Fie pe cale revoluţionară, fie pe calea reformelor capitalismul va fi până la urmă aruncat la ”lada de gunoi a Istoriei”.

Statul de Drept, privit sub aspect substanțial și din perspectiva statului providențial, paternal, deși este tot un stat capitalist aflat în stadiul final al evoluției sale, aflat la apogeu, constituie totodată și embrionul viitorului stat socialist, fundamentat și edificat potrivit concepțiilor socialiștilor reformiști (socialiștii propriu-ziși și social-democrații).

Transformarea Statului de Drept capitalist într-un Stat de Drept socialist se poate face numai prin respectarea tuturor principiilor și a regulilor democratice, prin străduința în vederea obținerii bunăstării și a fericirii de întreaga societate civilă. Supunerea guvernanților în fața legii trebuie să rămână, pentru totdeauna, pilonul fundamental al societății și al statului.

Autoritățile publice trebuie să devină veritabile slujitoare a societății civile iar administrarea treburilor publice trebuie să fie realizată exclusiv în folosul cetățenilor. Prin reforme și în etape socialismul învinge capitalismul, în mod obiectiv, fără agitație revoluționară și fără existența unui partid politic revoluționar.

*

* *

Dacă tot suntem predispuși și învățați astăzi să fim ”***robi***” – în sens figurat, desigur – este bine ca umanitatea să servească cauze nobile, înălțătoare: echitatea și dreaptatea socială; dreptul natural imuabil și Dreptul obiectiv (pozitiv) fundamentat pe conceptele libertății și egalității umane.

Lupta contrariilor, contradicțiile trebuie lăsate deoparte în scopul reconstituirii însăși a umanității,

reconstrucție oglindită: în funcționarea statului și în perfectarea Dreptului; în fundamentarea societății umane pe bună – credință și pe morală; în dorința statornicirii unui ideal măreț concretizat în umanism, dreptate și fraternitate.

Cât timp cei de bună-credință, oamenii cinstiți și cu bun simț vor fi considerați o ”minoritate” și marginalizați, societatea se va afla în impas!!! Cât timp membrii societății nu vor crede în morală, în dreptate și în idealul desăvârșirii umanității societatea nu va putea progresa!!!

Pe planul Politicii Internaționale dorința de dominație și de exercitare a influențelor specifică ”marilor puteri” trebuie – ideal vorbind – să fie înlocuită, în fapt, cu raporturi de colaborare, de întrajutorare și de respect reciproc între statele lumii. ”Imperiile” trebuie să înțeleagă, odată pentru totdeauna, că ele nu reprezintă veritabile state compuse, state federale ci sunt și vor rămâne veșnic ”***sisteme politice internaționale***” deoarece sunt alcătuite din state și națiuni distincte, deosebite care, deși ocupate și anexate, nu-și pierd individualitatea.

Trebuie acordat respectul cuvenit suveranității statelor oricât de demonetizat ar putea fi considerat acest concept politico-juridic.

Omenirea astăzi este organizată în societăți personificate de state suverane, naționale sau plurinaționale. Conceptul ”***național***”, deși pare epuizat, nu și-a spus ultimul cuvânt deoarece este relativ tânăr în Istorie.

De altfel, întreaga istorie a lumii gravitează în jurul agregării și a dezagregării imperiilor.

În momentul dezintegrării marilor imperii (de ex. cel roman), comunitățile umane au revenit la modul de organizare politico-etatic tradițional, existent înainte de anexare.

În contemporaneitate, structura de bază pe care se fundamentează organizarea societății în stat este ***statul național***. Acesta este elementul politico-etatic fundamental. El nu poate dispărea pe când formele de agregare etatică, statală (uniuni, federații) pot dispare din peisajul politic, la un moment dat.

A suprima statul național ***văzut ca stat unitar*** înseamnă a submina însăși piesa elementară dar fundamentală, pe care se sprijină la ora actuală toate formele de agregare cu caracter etatic (statal).

Imperiul Roman, Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice, ca să dăm numai două exemple, nu au fost state federale în sensul real al noțiunii. Ele au fost ***imperii***, formate ca "***sisteme politice internaționale***", în care statele anexate și națiunile acestor state și-au păstrat individualitatea în pofida tuturor vicisitudinilor!!!

Cu totul alta este situația Republicii Federale Germania care este un veritabil stat federal întrucât are ca fundament o singură națiune – națiunea germană.

Statele multinaționale fondate pe criterii hegemonice, imperialiste ***sunt doar în aparență state*** ele fiind, așa cum s-a mai subliniat "***sisteme politice internaționale***".

Așa fiind, conducătorii acestor "state" trebuie să fie conștienți de faptul că în mod inevitabil, mai devreme sau mai târziu, ***imperiile multinaționale, hegemonice*** se vor dezintegra!!! Acesta este "mersul" evolutiv al istoriei umanității.

După o perioadă de agregare – de multe ori forțată, de puține ori liber consimțită – urmează, în mod legic, obiectiv, dezagregarea structurilor politico-statale de factură imperialistă. Orice sforțare îndreptată spre conservarea imperiilor este, din start, supusă eșecului.

Imperiile se nasc, cresc, ajung la maturitate deplină, la apogeu, apoi îmbătrânesc și în final mor!!!

Lovitura de grație dată imperiilor, indiferent de timp sau de zona geografică, provine din interiorul lor. Națiunile incluse, statele anexate își reafirmă cu tărie dreptul lor la autodeterminare și la independență!!! Acesta este, aproape invariabil, finalul imperiilor.

Naționalismul, identitatea națională a popoarelor reprezintă ”ucigașul tăcut” al imperiilor!!! Ele se dezagregă ușor pentru că nu sunt adevărate state. Veritabile state sunt entitățile care compun imperiile.

Cazul dezintegrării, relativ recente, a U.R.S.S. este elocvent în acest sens.

*

* *

Să presupunem că suntem la începuturile emancipării omenirii de sub povara interacțiunii cu mediul înconjurător. Oamenii trăind solidar exact ca animalele în celebra ”stare de natură”. Ei au simțit nevoia agregării sociale, a traiului în comun pentru asigurarea securității individuale în fața potențialelor pericole care pândeau la tot pasul și pentru procurarea mai lesnicioasă a hranei.

Pozițiile egalitare au fost, la un moment dat, abandonate și înlocuite cu raporturi inegalitare. Așa a

apărut, în mod embrionar statul. Se știe că în lumea animală femelele constituie apanajul exclusiv al masculului cel mai puternic. Nimic nu ne determină să considerăm că ar fi fost altfel la hominizii primitivi. Dar, în scopul asigurării coeziunii grupului, masculul hominid dominant concedează, în mod rațional, din ”dreptul” său asupra femelelor către ceilalți masculi. În acest mod ***el își întărește poziția dominantă*** deoarece crează raporturi de dependență între el și ceilalți masculi. Treptat bărbatul dominant acceptă preluarea totală a unor femei de către ceilalți masculi. În locul luptei se interpune relația socială de dependență. Dependența constituia ”legământul” depus de dominați către dominant, în schimbul concesiei făcută prin repartizarea femeilor către ceilalți bărbați.

Acesta este, probabil, un scenariu veridic al instalării raporturilor de dependență, de putere între oameni.

Instaurarea acestor raporturi s-a realizat datorită desprinderii omului de animalitate, de ”starea de natură”, ca efect al dezvoltării conștiinței.

Speculația ia locul forței brute iar dominarea nu mai reprezintă, ca în lumea animală, expresia puterii fizice de factură biologică și motrică, ci constituie un raport social stabilit în condiții de conștiință și de interacțiune activă între membrii comunității,

În acest mod, plastic exprimat dar totalmente posibil, inegalitatea a luat locul egalității. Pentru prezervarea pozițiilor inegale apărute în comunitate, care aveau ca efect acces privilegiat la hrană, apă, bogății etc., a fost constituită ”forța publică”, ”autoritatea quasi-etatică”. Acest aparat se afla la dispoziția șefului de clan,

de trib şi a membrilor privilegiaţi ai respectivei comunităţi. Totuşi, apelarea la ”forţa coercitivă quasi-etaică” constituia ”ultima ratio” datorită faptului că abuzând de forţă, comunitatea se putea dezintegra sau, după caz, se putea răscula, nimicindu-şi conducătorii.

Cum sancţiunea coercitivă trebuia utilizată doar excepţional a fost găsit un remediu care punea accent nu pe latura punitivă ci pe latura preventivă. Aşa au apărut ideile religioase, utilizate de conducătorii şi de membrii privilegiaţi ai comunităţii în scopul menţinerii maselor (clanuri, triburi) în stare de dependenţă. Speculând temerile umane au fost inventate religii şi zeităţi în scopul protejării comunităţii dar, totodată, şi pentru ţinerea la respect a membrilor obişnuiţi ai clanului sau ai tribului faţă de conducători şi de ceilalţi potenţaţi.

Acţionând în dublu sens, ***atât preventiv*** – prin religie – cât ***şi punitiv*** – cu ajutorul autorităţilor quasi-etatice – ***principiile inegalitare*** au fost definitiv impuse în cadrul comunităţilor umane. Treptat, poziţia dominantă a fost ***transmisă ereditar***, atrăgând după ea şi acumularea principalelor bogăţii ale comunităţii în mâinile privilegiaţilor.

La fondarea statelor antice exista partajarea societăţii în conducători şi conduşi. Existenţa, de asemenea, şi Dreptul puţin diferenţiat de Religie, deoarece acesta constituia, la rândul său, un instrument aflat la îndemâna conducătorilor în vederea impunerii voinţei privilegiaţilor.

Ca atare, în opinia noastră, Dreptul a apărut înaintea fondării statelor antice. Apariţia Dreptului a constituit un proces legic, obiectiv, necesar pentru asigurarea stratificării sociale, ca efect al promovării în

structurile quasi-etatice ***a principiilor și a regulilor inegalitare.***

Concluzionând, afirmăm că ***egalitatea*** este proprie condiției umane, fiind intim legată de dorința omului de formare plenară sub aspect social în și pentru colectivitatea din care face parte. ***Inegalitatea*** reprezintă, la rândul ei, o reminiscență rafinată desigur, a stării de natură a omului. Egoismul, invidia, lăcomia, dorința de înavuțire cu orice preț, parvenirea sub orice formă, concurența loială sau mai puțin loială proprie capitalismului sunt consecințe ale inegalității. În ***starea de inegalitate*** omul dorește să dobândească un ”statut superior”, acesta devine idealul său.

În egalitate, în schimb, idealul este fondat pe principiul integrator al individului în societate. Ca atare, țelurile individului și ale societății, în ansamblul ei, pot și trebuie să fie comune, manifestându-se cu intenția înlănțuirii spirituale, morale și materiale a tuturor indivizilor și a întregii societăți, privită ca un ansamblu social coerent și articulat, ***ca un organism social viu și viabil***.

Din păcate, principiile inegalitare destructurează atât solidaritatea umană, cât și indivizii care, în lipsa unei reușite, a unei șanse, se simt înstrăinați, abandonați și pierduți pentru societate.

Încheiere

Iată-ne ajunși la finalul problematicilor supuse tratării în această carte!!

Se cuvine să facem precizarea că punctele de vedere exprimate constituie opinia autorului principal. Totodată, menționăm că prezenta lucrare se subsumează unui demers mai larg, ce se va concretiza într-o viitoare carte în care urmează a fi tratate și alte chestiuni relative la: ***Istoria relațiilor internaționale; Istoria universală contemporană; Drept Internațional Public; Drept Diplomatic și Consular*** și ***Ideologii politice în epoca contemporană.***

Până atunci însă am decis publicarea primelor trei titluri ale viitoarei cărți relative la: ***Știința Politică, Doctrinele politice*** și ***Sisteme constituționale contemporane***. Așa a apărut ideea publicării cărții de față care include titlurile menționate anterior.

Așteptăm cu un deosebit interes opiniile, reacțiile și criticile cititorilor noștri.

Cartea supusă tiparului nu reprezintă altceva decât o avanpremieră a unei lucrări mai vaste pe care sperăm – noi autorii – să o putem publica cât mai repede.

Cu ochii ațintiți spre viitor suntem încrezători în demersul la care singuri și în mod conștient ne-am antrenat.

AUTORII